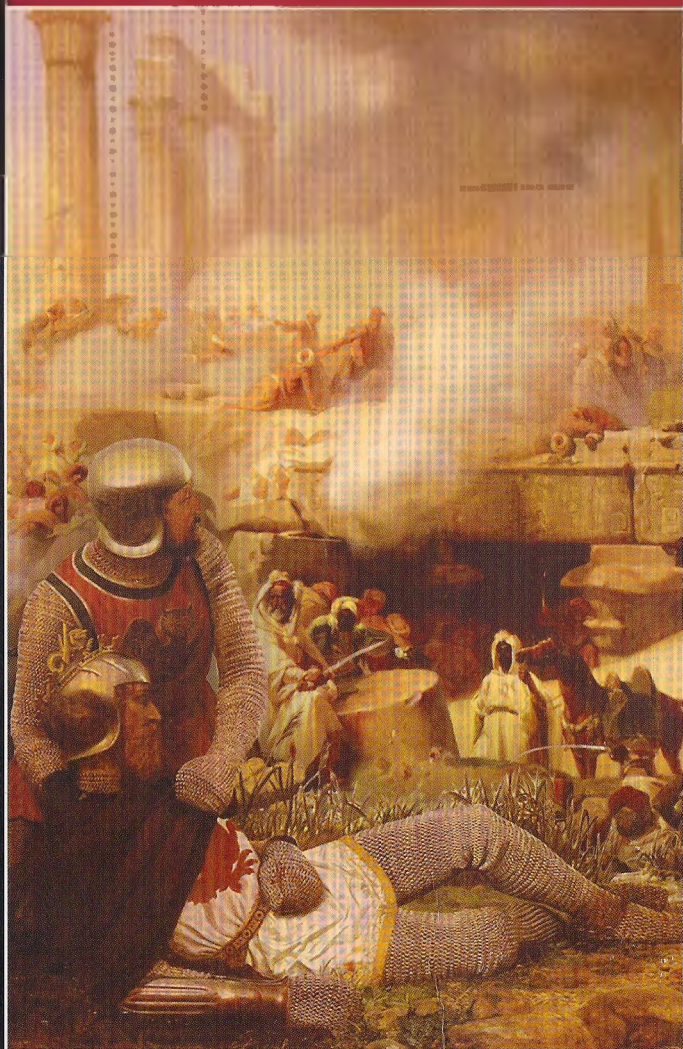

BORDO SİYAH

DÜNYA KLASİKLERİ - ANI

ÜSÂME İBN MUNKİZ
İBN MUNKİZ
HAÇLILARA KARŞI

TÜRKÇESİ: SELAHATTİN HACIOĞLU

ÜSÂME İBN MUNKİZ (1095-1188): Üsâme İbn Munkız, 4 Temmuz 1095'te Şeyzer'de doğdu, 16 Kasım 1188'de Şam'da öldü. Selçukluların varisi olan yerel Atabek Zengî hanedanıyla arasını hoş tuttu, çökmekte olan Fâtımîlerle ilişkiye geçti; Hasankeyf'i yöneten Artukoğullarıyla bağlantılar kurdu ve uzun bir dönem boyunca Salahaddîn Eyyûbî'nin danışmanlığını yaptı. Bölgenin Haçlılardan kurtarılması için düzenlenen askerî harekâtların bir kısmında önemli roller üstlenen yazar, ölmeden kısa bir süre önce anılarını bu kitapta topladı.

BORDO ✓ SİYAH
DÜNYA KLASİKLERİ

ÜSÂME İBN MUNKİZ

İBN MUNKİZ HAÇLILARA KARŞI

DİZİ TASARIMI/KOORDİNASYON

HASAN HÜSEYİN ARIKAN

ARAP KLASİKLERİ EDITÖRÜ

A. SAİT AYKUT

TÜRKÇESİ

SELAHATTİN HACIOĞLU

REDAKSİYON

A. SAİT AYKUT

TÜRKÇE REDAKSİYON

SÜLEYMAN ASAF

TASHİH

ESEN GÜRAY

ISBN © BORDO SİYAH KLASİK YAYINLAR

975-998-016-9 BASKI: İSTANBUL 2006

TREND YAYIN BASIM DAĞITIM REK. ORG. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

MRK/MATBAA: MERKEZ EFENDİ MH. DAVUTPAŞA CD.

NO: 6/3 İPEK İŞ MERKEZİ 7-9-10-11 TOPKAPI/İSTANBUL-TR

ŞB/YAYIN&PAZARLAMA: CAFERAĞA MH. MÜHÜRDAĞ CD.

NO: 60/5 POSTA KODU 34710 KADIKÖY/İSTANBUL-TR

TEL: (0216) 348 98 03 Pbx FAKS: (0216) 349 93 45

LOJİSTİK: MERKEZ EFENDİ MH. DAVUTPAŞA CD.

EMİNTAŞ DAVUTPAŞA SAN. SİT. NO: 532 TOPKAPI/İST.-TR

DAVUTPAŞA VERGİ DAİRESİ/VERGİ NO: 859 020 1971

E-mail: info@bordosiyah.com.tr Web: www.bordosiyah.com.tr

HUKUK SERVİSİ TEL: (0216) 348 99 18 FAKS: (0216) 349 93 45

ÜSÂME İBN MUNKİZ
İBN MUNKİZ HAÇLILARA KARŞI
-KİTÂBÜ'L-İ'TİBÂR-

TÜRKÇESİ: SELAHATTİN HACIOĞLU

BORDO ~ SİYAH

ANI

ŞEYZER EMİRİ ŞAİR İBN MUNKIZ VE KİTABI

İbn Munkız, 4 Temmuz 1095'te Şeyzer'de doğdu, 16 Kasım 1188'de Şam'da öldü. İbn Munkız'ın ailesi olan Munkızoğulları (: Benû Munkız), Arapların meşhur Kinâne kabilesinden gelmektedir. Şairleri, liderleri ve bilginleriyle ünlenen bu kabilenin Munkızoğulları kolu da seçkin bir konuma sahipti. Eskiden Bilâdu's-Şâm denilen ve günümüzde Suriye ve Lübnan olarak bilinen bölgede etkisini hissettiren Munkızoğulları ailesi, Halep, Hama, Şeyzer gibi şehirlerde valilik yapan üyeleriyle tanınmıştır.

Abbasilerin zayıflayıp yerel emirliklerin türediği 11. ve 12. asırlarda Munkızoğulları Halep ve Hama civarında etkin bir konuma geçmişlerdi; yerel emirliklerden Mirdâsiler ve Hamdânîlerle arayı iyi tutarak Âsî Nehri'nin batı yakasında yer alan Şeyzer kalesinin ıktamı* aldılar.

Bu bölge, Romalılar başta olmak üzere Frenkler gibi kuzeyden gelen istilacılar için stratejik bir mevki idi. Âsî Nehri'nin kuşattığı bu korunaklı kale, yüzyıllar boyunca askerî önemini korudu. İslâm fetihlerinden sonra da Bizanslılar ve Müslümanlar arasında hep el değiştirdi. Hamdânîler döneminin bitiminde burayı tekrar ele geçiren Bizanslılar, bölgeyi gereği gibi koruyamayacaklarını anlayınca kalenin yönetimini civardaki papazlara bıraktılar ve çekip gittiler. Nihayet Üsâme İbn Munkız'ın dedesi İzzüddevle Ali, kale yönetiminde söz sahibi olan Papaz Dimitri'ye yüklüce bir meblağ önerdi; papaz

* Ele geçirilen topraklardan, bir başka ifadeyle haraç topraklarından bir bölümünün, mukataa (belli bir kira karşılığında) birine verilmesi.

teklifi kabul edince kale ve civarı tamamen Munkızoğulları'nın eline geçti.

Şeyzer ve civarını İzzüddeve Ali'den sonra oğlu İzzüddeve Nasr, onun da ardından Üsâme'nin babası olan Mecdüddin Nasr Mürşid yönetti. İdare işini hicrî 504'te (: 1111 m.) küçük kardeşi ve Üsâme'nin amcası olan Ebu'l-asâkir İzzeddin Sultan'a devretmesine bakılırsa Mecdüddin'in siyasette ihtirashı olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim kendisini dinî ve tasavvufî kitaplara verdiğiinden bahseder kaynaklar. Üsâme İbn Munkız o sıralarda henüz 16 yaşındadır; Frenklerin Haçlı seferleri* münasebetiyle başlattığı işgal ve yıkım hareketi on dördüncü yılını doldurmuştur.

Hicrî 488 (: 1095 m.) yılında doğan yazarımız "Müeyyidüddeve Ebu'l-Muzaffer Üsâme İbn Mecdüddin Mürşid İbn Munkız" önce babasının, sonra amcasının yanında yetişti. Okuma yazma öğrendikten sonra Arap dili, Arap şiiri, Kur'an yorumu, Peygamber sözü gibi dallarda dersler aldı. Daha sonra genel tarih, coğrafya, diplomasi, hitabet ve savaş sanatında yoğunlaştı. Cesareti ve askerî zekâsı, dönemin en ünlü komutan ve hükümdarlarının taktik ve siyaset toplantılarına kabul edilmesini sağlarken; şairliği, hitabeti ve tecrübesi ise onu edebiyatçıların ve bilginlerin kiblesi yapıyordu.

Elinizdeki kitapta yer alan anılar bu yıllarda başlamakta; sonra, soylu bir emir olarak siyasî görevler alması sebebiyle dolaştığı Musul, Dimaşk (: Şam kenti), Filistin, Mısır ve Hısnı Keyfa (: Hasankeyf) mıntıkalarında devam etmektedir.

* Batılı Hristiyanların Kudüs'ü ve öteki kutsal yerleri Müslümanların elinden almak için düzenledikleri askerî seferler. 1095-1270 arasında sekiz ana sefer ile 1291'den sonra düzenlenen bir dizi küçük seferden oluşur. Bu seferlere katılanların giysi, kalkan, sancak ya da zırhlarında bir haç taşımaları kararlaştırıldığı için Haçlılar olarak anılmışlardır. I. Haçlı Seferi'ne katılanların büyük çoğunluğunu eski Germen halklarından olan ve bir dönem Batı Avrupa'nın en güçlü Hristiyan krallığını kurmuş olan Frenkler oluşturmuyordu.

Munkızoğulları'nın siyaset ve edebiyattan anlayan bir üyesi olarak Üsâme, Selçukluların varisi konumundaki yerel Atabek Zengî hanedanıyla arasını hoş tutmuş, artık çökmekte olan Fâtîmî hanedanıyla ilişkiye geçmiş, Hısmı Keyfa'yı yöneten Artukoğullarıyla bağlantılar kurmuş; Eyyûbbîlerin kuruluş dönemine tanık olmuş, uzun bir dönem boyunca Salaheddin Eyyûbî'nin* danışmanlığını yapmış; böylece bölgenin Haçlılardan kurtulması için düzenlenecek askerî harekâtların bir kısmında bilfiil rol oynadığı gibi yerel hanedanlıkların iç çekişmelerine de tanık olmuştur.**

O sıralarda Şeyzer dört bir yandan düzenlenen saldırılarla karşı karşıyadır. Bir yanda sürekli yenilenen Haçlı sürüleri ve artık "yerelleşen" Frenk kontları; diğer yanda Kilâboğulları (: Benû Kilâb) kabilesinden gelen yağmacı bedevî Araplar, öbür yanda amaçları uğruna her türlü tehlikeye atılmaktan çekinmeyen planlı tedhişçi İsmâîlî grupları Şeyzer'i kuşatan tehlikelerin başlıcalarıdır. Üsâme işte bu karmaşık savaş denkleminin ortasında bazen yurdunu koruma derdiyle savaştan âdil bir emir tavrıyla, bazen kendi menfaatini temin için güç merkezleriyle arasını iyi tutan bir siyasî maslahatçı tavrıyla, bazen de şiirin hasından anlayan edebiyatçı tavrıyla hareket etti ve tam 93 yıl yaşadı.***

* Tam adı Selaheddin Yusuf bin Eyyub. 1137 ya da 1138'de bugün Irak topraklarında bulunan Tıkrît'te doğmuş. 1193'te Şam'da ölmüştür. Mısır, Suriye, Yemen ve Filistin sultanı ve Eyyubî hanedanının ilk hükümdarıdır. Kudüs'ü Haçlılardan alarak (1187) kentte 88 yıl süren Frenk işgaline son vermiş, Hristiyanların misilleme olarak düzenledikleri III. Haçlı Seferi'ni etkisiz hale getirmiştir.

** Bkz., Dr. Abdülkerim el-Eşter, "Giriş" (İbn Munkız'ın *Kitâbu'l-İ'tibâr*'ının tekrar neşri ve incelenmesi münasebetiyle yazdığı giriş), *Kitâbu'l-İ'tibâr li Üsâme b. Munkız el-Kinânî*, Beyrut, 2003, s. 12-18.

*** Arap tarihçileri 96 yıl olarak verir. Çünkü miladiye göre hicri takvim 30 yılda bir fazla verir.

Kuşkusuz bunca savaş, çatışma, edebî atışma, av ve diplomasi ile geçen yıllar boyunca Üsâme'yi en çok üzen olay, canı gibi sevdiği dört bin kitabın Haçlılar tarafından çalınmasıydı. Frenkler evvelce Üsâme'yle yaptıkları bir anlaşmaya uymamışlar, Üsâme ve ailesi Dimaşk'a giderken baskın düzenlemişlerdi. Bu yağma olayında Üsâme'nin binlerce kitabını çaldılar; "Bunun acısı ömrüm boyunca kalbimden çıkmadı!" der anılarında. İşin ilginç yanı Sûr bölgesinde yetişen Haçlı tarihçi William Sûrî (ö: 1190 m.), yazdığı tarih kitabında bizzat Üsâme'nin adını anarak "ondan zorla alınan kitapların paha biçilmez bir değere sahip olduğunu" itiraf etmektedir. Çağdaş Arap kültür tarihçisi Filip Hittî bu ilginç tanıklığı aktarır şöyle der:

"Herhalde Sûrlu William'ın bu sözleri tüm Haçlı seferlerini özetleyen en veciz cümledir."*

Üsâme'nin otuza yakın eseri arasında en dikkat çekici olanı elinizdeki kitaptır; *Kitâbu'l-İ'tibâr*, Üsâme'nin ömrünün hulasası (özet) gibidir ve kuşkusuz bu anıları yazarken evvelce kaydettiği notlardan faydalanmış olmalıdır. Fransızca yazan ünlü Arap romancı Emin Ma'lûf (: Amin Malouf) *Arapların Gözüyle Haçlılar* adlı eseri için bu kitaptan faydalanmıştır.

Böylesine çalkantılı bir ortamda Üsâme'nin ürettiği eserlerin en önemlileri şunlardır:

1. *El-Bedî fî Naqdi's-Şi'r*: Şiir teorisi, şiirde yeni unsurlar, şiir sanatları gibi konuları işler.
2. *Ezhâru'l-Enhâr*: Edebî nitelikte bir eserdir.
3. *Kitâbu'l-Qadâ*: İdare ve yargıçlığın temel ilkelelerini ele alır.
4. *Kitâbu's-Şib ve's-Şebâb*: Gençlik ve ihtiyarlığın karşılaştırılması üzerine şiir dolu bir eserdir.
5. *Zeylû Yetîmeti'd-Dehr*: Büyük edebiyatçılardan Seâlibî'nin edebiyat antolojisi "Yetîme" üzerine

* Bkz.: Filip Hittî, *Târîhu'l-Arab el-Mutavvel*, Dâru'l-Keşşaf yay., Beyrut, 1952-1954, s. 789.

yazılan bir zeyldir.* Seâlibî'nin kaldığı yerden devam eder.

6. *Kitâbu'l-Menâzil ve'd-Diyâr*: Şiirlerle dolu bir gezi kitabıdır.
7. *Lübâbu'l-dâb*: Edebiyat üzerinedir.
8. *Kitâbu'n-Nevmi ve'l-Ahlâm*: Uyku, rüya ve rüya tabiri üzerinedir.
9. *Kitâbu'l-Qılâ ve'l-Husûn*: Kaleler ve kale savunmasına dairdir.
10. *Ahbâru'n-Nisâ*: Kadınların huyları, zekâsı ve oyunlarına dairdir.
11. *Menâqıbu Ömer b. Abdülazîz*: İkinci Ömer diye bilinen adil Halife Ömer b. Abdülazîz'in hayat hikâyesi ve menkıbelerine dairdir.
12. *Kitâbu Nasîhatü'r-Ruât*: Siyaset-halk ilişkisini ele almaktadır; çalkantılı dönemlerde halkın nelere dikkat etmesi gerektiğine ilişkin nasihat içerikli bir kitaptır.
13. *Dîvân*: Üsâme'nin tüm şiirlerini topladığı divandır.

Üsâme'nin elinizdeki eseri, İngilizce, Almanca ve Fransızca'ya defalarca çevrilmiş; bu çevirilerden de Rusça, Lehçe ve Danimarka lisanına (Danca'ya) çeviri yapılmıştır. Bu eserin Türkçe'de daha önce yalnızca İngilizce'den yapılan bir çevirisi bulunuyordu.** Elinizdeki eser ise Selahattin Hacıoğlu tarafından Arapça aslından eksiksiz çevrilmiştir. Çeviride esas alınan nüsha, Abdülkerim el-Eşter'in 2003 Beyrut neşridir.***

A. Sait Aykut

Ekim 2004, İstanbul

* Zeyl: Bir eseri tamamlamak için sonradan yazılan ek eser.

** Bkz., Üsâme İbn Munkız, *İbretler Kitabı*, İngilizce'den çev. Yusuf Ziya Cömert, Ses Yay., İstanbul, 1994.

*** Bkz: Üsâme İbn Munqız el-Kinânî eş-Şeyzerî, *Kitâbu'l-İ'tibâr*, (giriş, nüsha karşılaştırma ve notlar: Abdülkerim el-Eşter), Beyrut, 2003.

**ŞEYZER EMİRİ ÜSÂME* İBN MUNKİZ
HAÇLILARA KARŞI**

KİTÂBÜ'L-İ'TİBÂR

**1188'DE ÖLEN EMİR İBN MUNKİZ'İN
HAÇLILARA KARŞI YÜRÜTTÜĞÜ MÜCADELENİN
GERÇEK ÖYKÜSÜ**

* Arapça'da *aslan* anlamına gelir.

1

Hicrî 530 [: Miladî 1135] Yılında Frenklerle Savaş Başlıyor*

Atabek İmâdeddin Zengi'nin Frenkleri** yenişi diye özetleyebileceğimiz Kınnesrin'deki bu ilk savaşta Müslümanların safında çok fazla kayıp olmamıştı.

İbn Bişr oraya, Atabek'i davet etmek için Halife'nin*** elçisi olarak gelmişti. Sonra, bu savaşa o da katıldı. Altın süslemeli bir "cevşen"**** vardı üzerinde. Savaş sırasında, İbnidakik***** adlı bir Frenk şövalyesi ona saldırıp mızrakla göğsünden yaraladı. Mızrak, İbni Bişr'in sırtından çıkmıştı, Allah rahmet eylesin. Ama Frenklerden öldürülenler çok daha fazlaydı o gün. Atabek'in emriyle kesik başlar, kalenin karşısında bir alanda toplandı. Yaklaşık üç bin kesik baş vardı.

* Eldeki mevcut elyazması nüshanın baş tarafında yirmi sayfa kayıptır.

** O dönemde Avrupalılara, özellikle Fransızlara verilen ad.

*** İmam er-Râşid b. el-Müsterşid. Hicri 529 / 530 yılları arasında hüküm sürmüş Abbasi halifesidir.

**** Cevşen: Bir zırh türü.

***** İbnidakik; Aslı, Benedict veya Benedictus. Müslümanlar, telaffuzu kolay olsun diye Frenklerin isimlerini değiştirerek kendi dillerine uyarlamışlardır.

Hicrî 532'de [: 1137-1138 m.]

Rumlar ve Frenkler Şeyzer'i Kuşatıyor*

Rum İmparatoru, yeniden Suriye'ye yöneldi. Allah onları kahretsin, Frenklerle birleşip Şeyzer'e doğru ilerlemek ve şehri kuşatmak üzere anlaşmıştı imparator.

Selahaddin** bana, "Şu ödleğ çocuğun yaptığı işe ne dersin?" dedi. Oğlu Şihabaddin Ahmed'den söz ediyordu.

Ben, "Nedir yaptığı iş?" dedim.

Selahaddin, "Ne yapsın? 'Şehrinin sorumluluğunu üstlenecek başka birini bul!' diye bana haber gönderdi," dedi.

Ben, "Peki sen ne yaptın?" dedim.

Selahaddin, "Ben de Atabek'e haber gönderip bölgesinin yönetimini geri almasını söyledim," dedi.

"Eyvah nasıl böyle dersin! Şimdi Atabek senin için, 'Eti yedi de, kemiği bana atıyor!' demeyecek mi?"

Selahaddin, "Sence ne yapmam gerekir bu durumda?" dedi. Cevabım şöyle oldu:

"Ben Şeyzer'e geçeyim. Eğer Allah Teâlâ orayı korursa, bu senin başarın sayılır ve efendinin karşısında yüzün ak olur. Yok, eğer şehir ele geçirilir ve biz öldürülürsek, bu da bizim yazgımızdır, sen mazur görülürsün."

* Bizans İmparatoru John Comnenus.

** Eyyübî Hanedanı'nın kurucusu olan ünlü Selahaddin Eyyubi. Batılılar ona Saladin der.

Bu sözünden etkilenen Selahaddin, “Senden başka hiç kimse daha önce böyle bir şey söylememişti!” dedi.

Ben, onun bu önerimi kabul ettiğini sanarak çok miktarda hububat, koyun, yağ ve kuşatma durumunda ihtiyaç duyulacak diğer şeyleri hazırlattım. Ama gün batımında onun elçisi benim evde olduğum bir sırada gelerek:

“Selahaddin, yarından sonra Musul’a hareket edeceğimizi ve sefer için hazırlanman gerektiğini sana bildirmemi istedi,” dedi.

Bu haber, endişeye kapılmama neden oldu:

“Çocuklarımı, kardeşlerimi ve eşimi kuşatma altında bırakıp Musul’a mı gideceğim?” dedim.

Ertesi sabah erkenden atıma atlayıp yanına gittiğimde, Selahaddin henüz çadırındaydı. Yolda gerekecek malzemeyi ve parayı temin etmek için Şeyzer’e gitmeme izin vermesini istedim ondan. İzin verdi ve ekledi: “Sakin oyalanıp gecikme!”

Bunun üzerine, hemen atımla Şeyzer’e doğru yola koyuldum; ama elçinin tavrı kalbimde endişe yaratmıştı. [...]” benim evime girmiş; ne kadar çadır, silah ve eyer varsa alıp götürmüştü [...]” üstelik bazı yakınlarımı da yakalayıp alıkoymuşlar. Bu çok korkunç bir felaketti.

* Elyazmasında birkaç kelime eksik.

** Elyazmasında birkaç kelime eksik.

Olayların gelişimi beni Şam'a gitmeye mecbur etti. Atabek'in* elçileri, Şam emirine** sık sık gelip beni istiyordu. Tam sekiz yıl kaldım bu şehirde. Pek çok savaş gördüm. Şam emiri, -Allah rahmet eylesin- bana cömertçe hediyeler sundu ve zeamet*** verdi; kendisine yakın tutup özel ikramlarda bulunarak ayrıcalık tanıdı. Bunlara, bir de Emir Mu'înüddin'in**** gösterdiği vefalı dostluğu ve benim menfaatlerimi sürekli gözetmesini eklemeliyim.

4

Mısır'a Yolculuk

Daha sonra, Mısır'a gitmemi kaçınılmaz kılan bazı sebepler ortaya çıktı. Bu yüzden, yanımda götüremediğim ev eşyalarım ve silahlarım kayboldu. Bütün mülklerimi geride bırakmak zorunda kalışım da benim için başka bir felaket oldu. Emir Mu'înüddin, yaptığı bütün iyiliklere ve ayrılışıma üzülmesine rağmen, durumumla ilgili elinden bir

* Musul Atabek'i İmâdüddîn Zengi.

** Cemaleddin Muhammed.

*** Anadolu Selçukluları ve Osmanlılarda, belirli görevler karşılığında kişilere verilen, yıllık geliri 3-20 bin akçe olan arazi parçası.

**** Cemaleddin Muhammed'in vezirlerinden Mu'înüddin.

şey gelmediğini itiraf etti. Hattâ kâtibi olan Hacib [: özel mabeyinci] Mahmud el-Müsterşidî'yi göndererek şu sözleri iletti:

“İnsanların yarısı benden yana olsaydı, vallahi senden ayrılmaktansa onlarla beraber diğer yarısına saldırmaktan çekinmezdim. Üçte biri dahi benimle olsa, kalan üçte ikisiyle senin için savaşırdım. Ama, insanların tümü bana karşı birleştiler ve benim onlarla mücadele edecek gücüm yok. Bununla beraber, nerede ve hangi durumda olursan ol, aramızdaki dostluk en güzel biçimde devam edecektir.”

Bununla İlgili Olarak Şunları Yazmıştım:

Mu'înüddin!

*Bilemem sana karşı kaç minnet halkası
Güvercin gerdanlığı gibi asılıdır boynuma,
İyiliğin beni sana gönüllü köle etti,
Asil kimse elbette iyiliğin kölesi olur.
Nesebim* asil ve erdemli olsa da,
Şimdi soyluluğum senin dostluğundan
kaynaklanır.*

*Bilmez misin, sana yakınlığımdandır,
Bütün nişancıların bana ok atması.
Sen olmasan, hiçbir bahane susturamazdı,
İnatçı ruhumu düşmana kılıç çekmeden.
Ama düşman ateşi sana dokunur diye,
Kaygılandım ve söndürdüm yangını.*

* Neseb: Soy, baba soyu.

İbn Munkız Mısır'da [1144 m.]

Hicrî 539 yılı [: 1144 m.] Cemaziyelahir* ayının ikisinde Perşembe günü Kahire'ye vardım. Oraya ulaştığımda, el-Hâfız Lidînillah** bana yakınlık gösterdi. Huzurunda bir oda, bir elbise dolabı ve yüz dinar tahsis etti; ayrıca özel hamamını kullanma iznini bahşetti. Daha sonra beni, Emir el-Cuyûş'un oğlu el-Efdal'in evlerinden birine yerleştirdi. Halılardan yataklarına kadar son derece güzel bir evdi burası. Bütün bunlar, hiçbirisi geri alınmamak üzere bana verilmişti. Burada konukseverlik, hürmet ve devamlı ikram içinde uzun süre kaldım. Bunların yanında, bana ayrılan zeamatın geliri de devam ediyordu.

6

Mısır Ordusunda Kargaşa

Bir yanda, kalabalık bir topluluk olan Sudanlılar ve Halife el-Hâfız'ın adamları olan Reyhaniyye; diğer yanda ise Cuyûşîyye, İskenderânîyye ve Ferhiyye olmak üzere iki grup arasında ciddi bir anlaşmazlık çıktı o sıralarda. Hepsi birden Reyhaniyye'ye karşı birleşmişlerdi. El-Hâfız'ın özel muhafız birliğinden bir grup da Cuyûşîyye'ye katıldı. İki taraf-

* Arap aylarının beşinciyle altıncısının adı.

** Hicrî 524-544 arasında hüküm süren 12. Fatimî halifesi.

lu da kalabalık bir kitle oluşmuştu. Halife el-Hâfız peş peşe araçlar göndererek taraflar arasında uzlaşma sağlamaya çalışıyordu. Ama olumlu bir cevap alamadı.

Çatışma, Kahire'de sabah vakti başladı. Cuyûşkiye ve müttefikleri Reyhaniyye'yi yendiler. Emir el-Cuyûş'un adıyla anılan pazarda Reyhaniyye'den bin adam öldürüldü. Öyle ki, pazarın girişinde cesetlerden bir set oluştu. Bize de saldırırlar endişesiyle, sabah akşam elimizde silahla bekledik. Çünkü Mısır'a gelmeden önce de böyle bir halt işlemişlerdi!

İnsanlar, Halife'nin, Reyhaniyye'ye uygulanan bu katliamı sineye çekmeyip sorumlularıyla savaşacağını düşündüler. Ne var ki, el-Hâfız ölüm döşeğindeydi. İki gün sonra da vefat etti, Allah rahmet eylesin. Sonuçta bu konuyla ilgili iki keçi bile toslaşmadı!

7

İbn Salar'ın Halife Zâfir'e Saldırısı

Hâfız'dan sonra onun yerine en küçük oğlu Zâfir Biemrillah geçti ve yaşlı biri olan Necmeddin İbn Mesâl'i vezir tayin etti. O sıralar kendi vilayetinde bulunan Emir Seyfeddin Ebu'l-hasan Ali b. Salar, bir miktar asker toplayarak Kahire üzerine yürüdü ve Zâfir'e haber gönderdi. Zâfir Biemrillah hemen komutanları vezaret meclisinde toplantıya çağırdı. Bize de saray mâbeyincisiyle şöyle bir bildiri gönderdi:

"Emirler! Necmeddin, benim vezirim ve

temsilcimdir. Bana itaat eden ona da itaat et-
sin ve buyruklarımı yerine getirsin."

Bunun üzerine emirler, "Biz, efendimizin
itaatkâr bendeleriyiz!" dediler. Mâbeyinci, bu
cevabı iletmek için geri döndü.

Bunun ardından, emirlerin arasından
Lakrun denilen yaşlı bir emir, "Emirler, İbn
Salar'ı ölüme mi terk edeceğiz?" diye sordu.

Diğer emirler, "Vallahi hayır!" dediler.

"Öyleyse hadi kalkın!" dedi yaşlı emir.

Hepsi aceleyle kalkıp saraydan çıktılar.
Atlarını ve katırlarını eyerleyip Seyfeddin İbn
Salar'ın yardımına koştular. Bunu gören ve
engel olamayacağını anlayan Halife Zâfir, ve-
ziri Necmeddin İbn Mesâl'e büyük miktarda
para vererek, "Hôfa* git, etrafa para dağıtıp
bir ordu topla! İbn Salar'ı püskürt!" dedi. Ve-
zir İbn Mesâl bunun için yola koyuldu.

8

İbn Munkız, İbn Salar'ın Safında Savaşıyor

İbn Salar Kahire'ye girmiş, vezaret sarayı-
na kadar ulaşmıştı. Ordu, ona itaat etme ko-
nusunda fikir birliğine vardı. O da cömertçe
davrandı onlara. Geceyi onun evinde geçir-
memiz için bana ve arkadaşlarıma talimat
verdi. Evin bir bölümü tamamen bana tahsis
edilmişti.

İbn Mesâl derhal harekete geçmiş, Hôfta
Levata* kabilesinden, Mısırlı askerlerden, Su-

* Hôf: Nil Deltası'nın kuzeyinde bir yerleşim birimidir.

clanlılardan ve Bedevîilerden oluşan kalabalık bir ordu toplamıştı. Diğer yandan İbn Salar'ın evlatlığı Rükneddin Abbas şehirden çıkmış, karargâhını Kahire dışında kurmuştu. Vezir İbn Mesâl'in akrabalarından birinin komutasındaki Levata kabilesinden bir bölük asker, sabahleyin erkenden Abbas'ın karargâhına saldırdı. Abbas'ın ordusundaki bir grup Mısırlı kaçtı. Ama Rükneddin Abbas, özel muhafızları ve yanında kalan askerlerle gece boyunca direndi ve İbn Mesâl'in askerlerine geçit vermedi.

Haber İbn Salar'a ulaşınca, beni gece vakti yanına çağırttı. Zaten ben onun evinde kalıyordum. Dedi ki:

“Şu köpekler [: kaçan Mısırlı askerler] var ya, Levata'dan bir grup asker gelsin de Emir Rükneddin Abbas'ın kampına yüzerek ulaşsın diye onu önemsiz şeylerle oyaladılar. Sonra da dağılıp gittiler yanından. Bir kısmı da Kahire'deki evlerine çekildi. Oysa emir, düşmana karşı hâlâ direniyor.”

Ben şöyle yanıt verdim:

“Efendim! Düşmana tan yeri ağarırken aniden saldıralım, inşallah kısa sürede işlerini bitiririz.”

İbn Salar, “Haklısın,” dedi ve, “Atınla gel, erkenden hazır ol,” diye ekledi.

Şafakta saldırdık. Atlarıyla birlikte Nil'i yüzerek geçenler dışında onlardan kimse kurtulamadı. İbn Mesâl'in akrabası da yakalandı ve boynu vuruldu.

* Levâta: Meşhur seyyah İbn Battûta'nın da mensup olduğu bir Berberî kabilesi.

Halife Zâfir Yenilgiyi Kabullenerek İbn Salar'ı Vezir Tayin Ediyor

İbn Salar, orduyu Rükneddin Abbas'ın emrine vererek onu İbn Mesâl'in üzerine yol-
ladı. Rükneddin Abbas, İbn Mesâl'in grubu-
nu Dilas* civarında yakalayıp bozguna uğrat-
tı ve İbn Mesâl'i öldürdü. Sudanlılardan ve
diğerlerinden on sekiz bin adamı katletti. İbn
Mesâl'in başını Kahire'ye getirdiler. Bundan
sonra, Seyfeddin Ali İbn Salar denen komuta-
na direnen ve sorun çıkaran kimse kalmadı.
Zâfir de durumu kabullenip onu vezirlik ma-
kamına geçirdi ve "el-Melikü'l-Âdil" unvanını
bahşetti kendisine.

10

İbn Salar, Zâfir'in Tuzagından Kurtuluyor

Bütün bunlar olurken Halife Zâfir Biem-
rillah, İbn Salar'a karşı içinde beslediği kin ve
nefret hislerini aslında sadece gizlemişti. İbn
Salar'ı daha sonra öldürmek üzere plan ku-
ruyordu. Özel muhafızlarından ve para dağı-
tarak ikna ettiği diğer askerlerden oluşturdu-
ğu bir grupla İbn Salar'ın evine saldırıp onu
öldürmek üzere plan yaptı. O sıralar [Hicrî
545] yılının ramazan ayıydı. Suikastçi grup,
İbn Salar'ın evinin yanındaki bir evde toplan-
dı. Gece yarısı İbn Salar'ın arkadaşlarının

* Dilas: Yukarı Mısır'da bir şehir.

oradan ayrılmasını bekliyorlardı. Ben de onun yanındaydım o gece.

İnsanlar yemeklerini bitirip dağıldıklarından, suikastı planlayanlar arasında bulunan bir muhbirden durumu haber alan İbn Salar, iki adamımı çağırıp toplandıkları evde suikastçılara baskın yapılmasını emretti. Allah bazılarının kurtulmasını dilediğinden olacak; biri İbn Salar'ın evine yakın, diğeri uzak olmak üzere iki kapısı vardı o evin. Bir grup asker, daha arkadaşları diğerkapıya ulaşmadan yakın kapıdan saldırıya geçti. Bunun üzerine, Zâfir'in adamları arka kapıdan kaçmaya başladılar. Onların içinden Zâfir'in on özel muhafızı gelip bana sığındı. Bunlar, aynı zamanda benim hizmetimdeki adamların arkadaşlarıydı. Biz de onları sakladık. Sabah olduğunda, kaçanların yakalanması için her yerde arama yapılyordu. Onlardan kim yakalanırsa derhal idam edildi.

11

Üsâme Bir Sudanlı'yı Kurtarıyor

O gün gördüğüm acayip olaylardan biri de şuydu:

Bozguna uğrayan ve arkasındaki eli kılıçlı adamlardan evimin çatısına kaçan bir Sudanlı, oldukça yüksek olan çatıya çıkıp, bir avluya baktı, bir de koca bir Arabistan kirazı ağacına... Sonra sıçrayıp ağaca tutundu. Bir süre sonra da ağaçtan inerek yakınındaki küçük bir kapıdan oturma odasına girdi. Girer-

ken bir pirinç şamdanın üzerine bastı. Şamdan kırıldı, ama o hemen koşup yüklüğün arkasına gizlendi. Peşindekiler onu arıyordu. Onlara bağırdım. Adamlarım da çıkıp onları kovaladılar. Sonra zenci kaçağın yanına gittim. Zenci, sırtındaki üniformayı çıkarttı:

“Al, senin olsun!” dedi. Bunun üzerine, “Allah iyiliğini versin! Ona ihtiyacım yok!” diye karşılık verdim. Sonra, birkaç adamımı yanına katıp onu gönderdim. Kurtuldu.

12

Sahte Mühür Yapan Bir Adamın Boynu Vuruluyor

Evimin girişindeki gölgeliğe oturdum. Yanıma genç bir adam gelip selam vererek oturdu. Hoş sohbet oluşu ve düzgün hitabeti dikkatimi çekmişti. O tatlı tatlı konuşurken biri gelip çağırdı. Bunun üzerine kalkıp o adamla gitti. Ben de, neden çağrıldığını öğrensin diye bir adamımı arkasından gönderdim. El-Melikü'l-Âdil İbn Salar'ın evine çok yakındım. O genç, İbn Salar'ın huzuruna çıkar çıkmaz, İbn Salar onun boynunun vurulmasını emretti ve adam derhal öldürüldü. Benim adamım geri döndü. Onun hakkında araştırma yaparak, suçunun sahte mühür yapmak olduğunu öğrenmişti. Yaşam süresini belirleyen ve ölümün vaktini tayin eden Allah bütün noksanlıklardan uzaktır.

Bu arada çıkan kargaşada birçok Mısırlı ve Sudanlı katledildi.

Üsâme Şam'a Dönüyor

İbn Salar benden, İmâdüddîn Zengi'nin oğlu Nüreddîn Mahmud eş-Şehid'e gitmek üzere hazırlık yapmamı isteyerek şöyle dedi:

"Yanma bir miktar para al ve biz buradan çıkıp Gazze'yi yıkana kadar, Taberiyye'ye saldırarak Frenklerin bizden uzak kalmasını sağlaması için ona ver."

O sıralar Frenkler -Allah onların belasını versin- Askalan'ı* kuşatmak için Gazze'nin imar ve inşasına başlamıştı.

"Peki efendim! Bir bahane ileri sürerse ya da meşguliyeti varsa ne yapmamı emredersiniz?" dedim. Şöyle karşılık verdi:

"Taberiyye'ye saldırmayı kabul ederse yanındaki parayı verirsin, aksi takdirde, toplayabildiğin kadar asker topla ve Frenklerle savaşmak üzere Askalan'a gidip oraya karargâh kur. Oraya varınca, ne yapacağını bildirmem için bana mektup yaz."

Sonra bana altı bin Mısır Dinarı, bir deve yükü Debîk kumaşından giysi, seklatûn,** müsenceb,** Dimyat işi elbise ve pek çok sarık verdi. Bana eşlik edecek bir grup Bedevî rehber de ayarladı. Yolculukta ihtiyaç duyacağım büyük küçük her şeyi temin ederek karşılaşılabileceğim her türlü güçlüğü gidermişti. Böylece ben yola çıktım.

* Askalan: Filistin sahilinin güneyine düşen antik kent.

** Seklatûn: Bir tür keten kumaş.

*** Müsenceb: Sincap derisinden kürk.

Frenk Zannedilen Çöl Arapları

Cefr'e yaklaştığımızda rehberler bana:

"Burası Frenklerin hiç eksik olmadığı bir yerdir," dedi.

Bunun üzerine, iki rehbere emir verdim ve onlar "mehârî" denilen hızlı develerin üzerinde bizden önce Cefr'e girdi. Ama çabucak geri döndüler; uçarcasına yanımıza gelip, "Frenkler Cefr'de!" dediler.

Hemen durup eşyalarımı taşıyan develeri ve bana eşlik edenleri bir yere toplayarak yönümüzü batıya çevirdim. Altı Memlûk atlısını görevlendirip, "Siz önden gidin, ben de peşinizden geliyorum," dedim.

Onlar dört nala koşturdular, ben de arkalarından gidiyordum. Onlardan biri geri döndü:

"Hiç kimse yok Cefr'de, onlar çöl Araplarını görmüş olmalılar," dedi. O ve rehberler tartışmaya başladı. Bunun üzerine, develeri geri çevirmesi için birini gönderip Cefr'e doğru yoluma devam ettim.

Üsâme'nin Çöl Araplarına İyilik Etmesi

Suyu, yeşilliği ve ağaçları bol olan Cefr'e vardığımda, yeşilliklerin arasından siyah elbise bir adam çıktı. Hemen onu yakaladık. Sonra arkadaşlarım çevreye dağılıp başka bir adam, iki kadın ve birkaç çocuk yakaladılar.

Kadınlardan biri gelip elbiseme yapıştı, "Ey efendim! Asaletinize sığınıyorum, lütfen yardım edin!" dedi.

"Güvendesin, söyle derdin nedir?" diye yanıt verdim.

O şöyle sürdürdü sözlerini: "Arkadaşların benden bir elbise, bir merkep, bir köpek, bir de kolye aldılar."

Arkadaşlarıma döndüm. "Kim ondan bir şey aldıysa geri versin!" dedim. Bir adamım yaklaşık iki arşın uzunluğunda bir elbise getirdi.

Kadın: "Elbise bu!" dedi. Diğeri bir parça Sinderevs tarzı zincir çıkardı.

Kadın, "Evet, kolye bu!" dedi.

"Eşek ve köpek nerede?" diye sordum. Adamlarım, "Eşeği kaçmasın diye bağlayıp otlağa saldı. Köpek ise serbest, oradan oraya dolaşıyor," dediler.

Oradaki Bedevîleri bir araya topladım. Çok kötü bir durumda olduklarını gördüm. Bir deri bir kemik kalmışlardı. Kimlerden olduklarını sordum, bana, "Biz Benû Übeyy kabilesindensiniz," dediler. Rivayete göre Benû Übeyy, Araplardan Tayy kabilesinden bir koldur ve yalnız ölü hayvan eti yer. Ayrıca 'Arapların en üstünü biziz; aramızda ne cüzamlı, ne abraşlı,* ne bulaşıcı hastalıklı ne de kör vardır!' derler; bir misafir gelse, ona kendi yediklerinden başka yemek sunar ve onun için bir hayvan keserlermiş.

"Buraya neden geldiniz?" dedim.

* Abraş hastalığı: Deride iri, rahatsız edici lekelerin çıkmasıyla beliren bir hastalık.

“Hasma’da gömdüğümüz süpürge tohumlarımız var, onları almaya geldik.”

“Ne zamandır buradasınız?”

“Ramazan Bayramı’ndan beri buradayız ve o gün bu gündür yemek yüzü görmedik.”

“Ne yiyorsunuz peki?”

“Leşleri -atılan çürümüş kemikleri kastediyorlardı- ezip çevrede yetişen koyun sarmaşığı yapraklarının suyuyla kaynatarak yiyor; yaşamımızı böyle sürdürüyoruz.”

“Ya köpekleriniz ve eşekleriniz?”

“Köpeklerimize kendi yiyeceklerimizden yediriyoruz, eşekler de ot yiyor.”

“Neden Şam’a gitmediniz?”

“Vebadan korktuk.”

Halbuki onların içinde bulundukları hastalıklı çevreden daha büyük veba olamazdı! Bu olay Kurban Bayramı’ndan sonra meydana gelmişti.

Develerimiz gelinceye dek orada kaldım ve yanımızdaki yiyeceklerden oradakilere de verdim. Başımdaki örtüyü keserek iki kadına pay ettim. Yiyecekleri görünce sevinçten neredeyse akıllarını yitireceklerdi.

Onlara, “Burada kalmayın, yoksa Frenkler sizi yakalayıp esir alırlar!” dedim.

16

Zeki Rehber

Yolda başımdan geçen ilginç olaylardan biri de şudur:

Bir gece, akşam ve yatsı namazlarını hep

birlikte kılmak üzere hayvanlarımızdan indik. İbraz namaz kılarken develer çekip gitmişler. Bunu fark edince hemen yüksek bir yere çıkıp adamlarıma:

"Dağılıp develeri arayın, sonra benim yanıma geri dönün! Ben sizi burada bekleyeceğim," dedim. Derhal dağılıp sağa sola koşuştulursa da develeri göremediler. Sonra hepsi yanıma gelip:

"Onları bulamadık, doğrusu nasıl gittiklerini de anlamadık!" dediler.

Bunun üzerine, "Allah'tan yardım dileyip yıldızlara bakarak yol alacağız," dedim.

Yürüdük. Çölde, zor şartlarda ve develerimizden ayrı kalınca yol, gözümüzde uzuyordu.

Develerle beraber giden rehberler arasında, Cüreyye denilen uyanık bir adam vardı. Geç kaldığımızı fark edince, onları kaybettiğimizi anlamış ve bir çakmak taşı çıkararak devenin üstünde giderken çakmaya başlamış. Böylece çakmak taşından o yana bu yana kıvılcımlar saçıldığından, uzak bir mesafeden onu görüp ateşe doğru yönelerek onlara yettiğimiz. Eğer Allah'ın lütfu ve o adamın sezgisi olmasaydı, işimiz bitmişti.

17

Yine Bir Yolculuk Hatırası

Bu yolculukta şöyle bir şey yaşadım:

İbn Salar bana, "Yanındaki paradan rehberlere bahsetme," demişti.

Bunun üzerine dört bin dinarı, yanımda

yularla çekilen iyi huylu bir Seruc katırı* üzerindeki heybeye koyarak adamlarımdan birine emanet ettim. Başka bir heybeye de kendi paramla birlikte iki bin dinar, altın saplı bir dizgin ve bir miktar Mağrib Dinarı'nı koyup heybeyi bir ata yükledik.

Bunu da başka bir adamıma teslim ettim. Bir yerde konakladığımda heybeleri yaygının ortasına koyuyor ve uçlarını birleştiriyordum. Onların da üstüne başka bir yaygı seriyor, hepsinin üzerinde uyuyordum. Yola çıkma zamanı geldiğinde, arkadaşlarımdan önce kalkıyor, heybeleri görevli iki adama veriyordum. Onlar torbaları yanımdaki hayvanlara yükleyip bağladıktan sonra atıma biniyor ve arkadaşlarımı uyandırıyorlardım. Böylece harekete hazır hale geliyorduk.

Bir gece Benî İsrail çölünde** konakladık. Harekete geçmek için kalktığımda yanında çektiği katırla adamım geldi. Heybeyi iki yanına sarkacak şekilde katırın üzerine attı. Sonra yükü eyere bağlayıp sağlamlaştırmak için katırın arkasını dolaştı. Tam bu sırada birdenbire katır üzerindeki yüklerle beraber koşmaya başladı. Hemen uşağımın getirdiği atıma atlayıp bir adamıma, "Çabuk atına bin," dedim. Katırın arkasından atımı dört-nala sürdüm, ama yetişemedim. Katır, sanki yaban eşiği gibi kaçıyorlardı. Atım yorulmuştu. Adamım bana yetişti. Ona, "Katır şu yöne gitti, takip et!" dedim. Az sonra adamım

* Menbec şehrinin kasabalarından Seruc'de yetiştirilen katır cinsi.

** Sina Çölü.

geri döndü, "Vallahi efendim! Katırı göremedim, ama şu torbayı buldum ve alıp getirdim!" dedi.

"Katırın koybolması önemli değil, aradığım bu torbaydı," diye karşılık verdim.

Kampa döndüğümde, bir de baktım ki katır dörtmala geliyor. Atların yemlendiği sıraya girip orada durdu. Sanki hıznın tek amacı dört bin dinarı kaybetmekti!

18

Üsâme'nin Nûreddîn'le Görüşmesi

Yolumuzun üzerindeki Busra'ya ulaştık. El-Melikü'l-Âdil Nûreddîn'in orada, Şam'a saldırmak için hazırlandığını gördük. Emir Esedüddin Şirkûh* da Busra'ya geldi. Ben onunla beraber ordunun yanına gittim. Oraya Pazar akşamı ulaşmıştık. Ertesi sabah Nûreddîn'le bir görüşme yaptık. Ona geliş sebebimi anlattım. O bana, "Ey falan! Şam halkı da, Frenkler de bizim düşmanımızdır. İkisi arasında kaldığımda hiçbirine güvenmem!" dedi.

Bunun üzerine ona şöyle karşılık verdim: "Öyleyse bana izin ver, düzenli orduda görev almak isteyenler arasından asker toplayıp geri döneyim. Senden de ricam, kendi adamlarından birini otuz atlının başında benimle gönder ki askerin senin adına toplandığı düşünölsün."

* Esedüddin Şirkûh: Eyyübî hanedanının kurucusu olan Selahaddîn'in amcasıdır.

Nûreddîn, "Tamam, öyle yap!" dedi.

Böylece, bir sonraki pazara kadar 860 süvari topladım. Onlarla birlikte Frenk şehirlerinin ortasında ilerledik. Boru sesiyle konaklayıp boru sesiyle yola koyulduk.

19

Ashâb-ı Kehf Mescidi

Nûreddîn, otuz süvarinin başında Aynuddevle Yarukî'yi benimle yolladı. Askalan'a giderken Kehf ve Rakîm'e düştü yolum. Orada konakladım. Ashâb-ı Kehf mescidine girip namaz kıldım. Orada bulunan dar oyuğa girmedim. Yanıma Türk emirlerinden Berşek adlı biri geldi. O dar yarığa girmek istiyordu. Ona, "Burada ne yapıyorsun? Namazını yarığın dışında kıliver!" dedim.

"La ilahe illallah, eğer bu dar yarığa giremezsem demek ki piçimdir!" diye karşılık verdi.

"Sen ne söylüyorsun?" dedim.

"Hiçbir piç buraya girmez, daha doğrusu giremezmiş!" dedi. Onun bu sözü beni mecbur etti oraya girmeye. Allah biliyor ya, söylediği şeye inanmadığım halde orada namaz kıp çıktım. Bunun üzerine, askerlerin çoğu girip orada namaz kıldılar!

Beraberimdeki komutanlardan Barak ez-Zübeydî'nin bir zenci kölesi vardı. Çok namaz kılan, dindar biriydi. Bu adam, diğerlerine göre daha ince ve ufak tefekti. O da yarığın başına geldi. Ama buna rağmen, ne yaptı ne

ettiye bir türlü oraya giremedi. Ve zavallı adam, ağlayıp inleyerek geri döndü!

20

Üsâme'nin Askalan'a Varışı ve Frenklerle Karşılaşma

Askalan'a vardığımızda seher vaktiydi. Yüklerimizi namazgâhın yanına indirdik. Sabahleyin güneş yükselirken Frenkler göründü. Askalan valisi Nâsıruddevle Yakut aceleyle gelip, "Çabuk olun, hemen yüklerinizi kaldırın!" dedi.

Ben, "Mallarımızı Frenkler ele geçirir diye mi korkuyorsun?" diye sordum.

"Evet," diye karşılık verdi.

"Korkma," dedim, "onlar çölde bizi gözetliyor, ama bizden sakınıyorlardı. Askalan'a ulaşınca da onlardan korkmadık da, kendi şehrimizdeyken mi korkacağız?"

Frenkler bizden uzakta bir süre bekledi. Sonra, kendi şehirlerine dönüp daha fazla atlı, yaya ve otağ* toplayıp getirerek karşımıza dikildiler. Niyetleri Askalan'a saldırmaktı. Biz de onlara karşı saf tuttuk. Askalan piyadeleri de yanımızda yer almıştı. Ben, bu askerlerin çevresinde bir tur attıktan sonra onlara:

"Dostlarım! Surlarınızın arkasına dönün ve bizi baş başa bırakın. Onlara karşı galip gelirsek siz de bize katılırsınız. Yok, eğer onlar bize karşı üstünlük sağlarsa surlarınızın yanında güvenlikte olursunuz," dedim. Ama

* Otağ: Büyük ve süslü çadır.

onlar geri dönmeye yanaşmadılar. Ben de onları kendi hallerine bıraktım ve Frenklerin üzerine yürüdüm. Frenkler çadırlarını kurmak için yeni indirmişlerdi. Hepsini kuşattık ve çadırlarını açmalarına vakit tanımadık. Bunun üzerine, çadırları dağınık halde bırakıp alelacele geri çekildiler.

Frenkler şehirden uzakta kendilerini toparlamışken, savaşmaktan aciz bir grup işgüzar asker onların peşine takılmıştı. Frenkler bir kez daha dönerek onlara saldırıp birkaçını öldürdüler. Daha önce uyardığım halde yerlerine dönmeyen Askalan piyade grubu bozguna uğrayarak geri püskürtülmüştü. Bunun üzerine biz, yeniden Frenklere saldırıp onları dağıttık. Böylece onlar da, Askalan'a yakın olan kendi topraklarına döndüler.

Bozguna uğrayan o piyadeler de birbirlerini suçlayarak geri döndü.

"İbn Munkız durumu bizden daha iyi biliyordu. Bize geri dönmemizi söylediği halde, bunu yapmadık. Böylece hezimete uğrayıp rezil olduk," diyorlardı.

21

Üsâme ve Adamları Beyt-i Cibril'de Frenklerle Savaşıyor

Benimle beraber Askalan'a gelenler arasında kardeşim İzzüddevle Ebu'l-hasan Ali ve arkadaşları da vardı. O, Müslümanların, dünya için değil din uğruna savaşan kahramanlarından. Onunla birlikte bir gün,

Beyt-i Cibril'e saldırmak üzere Askalan'dan çıktık. Oraya varıp savaştıktan sonra şehre geri dönerken büyük bir hububat yığını gördüm. Hemen arkadaşlarımı durdurdum ve tutuşturduğumuz ateşlerle harman yerlerini ateşe vere vere yolumuza devam ettik. Ordu önümüzden gidiyordu. Frenkler -Allah onlara lanet etsin- içerisinde pek çok at bulunan kalelerinden peş peşe çıktılar. Askalan'a gündüz veya gece saldırmak niyetindeydiler. Bir araya toplanıp arkadaşlarımızın üzerine doğru yürüdüler.

Bizim adamlarımızdan bir süvari, atını dörtnele sürerek yanıma geldi:

“Frenkler geliyor!” dedi. Arkadaşlarımın yanına gittiğimde Frenklerin öncüleri onlara ulaşmıştı. Onlar -Allah onlara lanet etsin- savaşta insanların en tedbirlileriydiler. Küçük bir tepeye tırmanıp mevzilendiler. Biz de onların karşısındaki bir başka tepeye çıktık. İki tepe arasındaki boşlukta, bizden ayrı kalan adamlarımız ve Frenklerin hemen alt yamından geçerek yedek atları getirenler vardı. Ama bir pusu ya da herhangi bir hileden korktukları için Frenklerden tek bir atlı bile onlara saldırmadı. Oysa saldırsaydılar hepsini de ele geçirebilirlerdi. Askerlerimizin çoğu bizden ileride bulunduğu ve sayımız eksik olduğundan yenilgiye uğrayacaktık.

Frenkler, arkadaşlarımız geçişlerini tamamlayınca kadar o tepenin üstünde bekledi. Sonra bizim üzerimize yürüdüler. Biz onların önünden geri çekilirken bir yandan da savaşıyorduk. Onlar, bizi izlemekte ısrarcı

davranmayıp yalnızca atını durduranları öldürdüler ve düşenleri esir aldılar.

22

Üsâme ve Adamları Yubna'ya Saldırıyor

Frenklere saldırmak amacıyla Askalan'da dört ay kaldım. Bu süre zarfında Yubna'ya saldırı düzenledik. Yaklaşık yüz kişi öldürdük ve bir kısmını esir aldık.

23

Üsâme'nin Mısır'a Dönüşü ve Kardeşinin Ölümü

Sonra, İbn Salar'ın beni çağıran mektubu elime ulaştı. Bunun üzerine Mısır'a gittim. Kardeşim İzzüddevle Ebu'l-hasan Ali, Askalan'da kaldı. Askalan ordusu Gazze savaşına çıktı ve kardeşim bu savaşta şehit oldu, Allah rahmet eylesin. O, Müslümanların bilginlerindendi. Kahraman ve dindar bir adamdı.

24

İbn Salar'ın Karısının Torunu, Zâfir'le İşbirliği Yaparak İbn Salar'ı Öldürüyor

El-Melikü'l-Âdil İbn Salar'ın -Allah rahmet eylesin- öldürüldüğü isyan olayı şöyle gelişti:

İbn Salar, Bilbeys'e saldırmak üzere bir ordu hazırlamıştı. Ordunun başına, karısının oğlu Rükneddin Abbas İbn Ebi'l-fütuh İbn Temim İbn Badis'i komutan tayin etti. Rükneddin'in beraberinde, oğlu Nâsiruddin İbn Abbas da vardı. İbn Abbas, orduda babasıyla birlikte birkaç gün kaldıktan sonra İbn Salar'dan izin almaksızın Kahire'ye döndü. İbn Salar, onun bu davranışını beğenmeyip ona tekrar orduya katılmasını emretti. İbn Salar, onun orduda kalmaktan sıkılarak Kahire'ye oyun ve eğlence için geri geldiğini sanıyordu.

Oysa İbn Abbas, Zâfir'le birlikte bir plan kurmuştu. Plana göre, Zâfir'in adamlarından kendi komutasındaki bir grup ile İbn Salar'a evinde saldıracaktı. Saldırı, İbn Salar gün sonunda haremine girip uyuduğunda gerçekleşecek ve el-Melikü'l-Âdil İbn Salar orada öldürülecekti. İbn Salar uyuduğunda kendisini haberdar etmesi için onun özel hizmetkârlarından biriyle anlaşmıştı İbn Abbas. Evin sahibesi olan İbn Salar'ın karısı, kendisinin büyük annesi gibi olduğu için İbn Abbas oraya teklifsizce girebiliyordu.

İbn Salar uyuyunca, o hizmetkâr hemen haber verdi. İbn Abbas da altı adamıyla birlikte saldırıp uyumakta olan İbn Salar'ı öldürdü, Allah rahmet eylesin. Sonra başını kesip Zâfir'e götürdü. Bu olay, 548 yılı Muharrem* ayının altısında, Perşembe günü vuku buldu.

İbn Salar'ın konağında köle ve nöbetçiler-

* Muharrem: Kamer (ay) takviminin birinci ayı.

den müteşekkil yaklaşık bin adamı vardı. Ama bunlar, o hareminde öldürüldüğü sırada selamlıktaydılar.

İbn Salar öldürülünce dışarı fırlayan bu adamlarla Zâfir ve İbn Abbas'ın adamları arasında çatışma çıktı. Nihayet, İbn Salar'ın kesik başının bir mızrağın ucunda yükseltilmesi üzerine savaş son buldu. Adamlar bunu görünce iki gruba ayrıldılar. Gruplardan biri Kahire kapısından çıkıp İbn Abbas'ın babası Rükneddin Abbas'a giderek, kendisinin hizmetinde ve emrinde olduklarını bildirdi. Diğer grup ise, silahlarını attı ve İbn Abbas'ın huzuruna gelip yeri öperek onun hizmetine girdi.

25

Rükneddin'in Vezir Olması

Sabah olduğunda, İbn Abbas'ın babası Rükneddin Abbas Kahire'ye girip vezaret konutuna yerleşti. Halife Zâfir, Rükneddin'i vezirlikle onurlandırmak ve idare yetkisini ona vermek zorunda kaldı. Bununla beraber, Rükneddin Abbas'ın oğlu İbn Abbas, Halife Zâfir'in dostu ve müttefiki olmayı sürdürdü. Babası bunu çirkin buluyor ve bu yüzden oğlundan hiç hoşlanmıyordu. Çünkü insanları birbirine karşı kıskırtmak ve sonunda iki tarafı da yok edip ellerindeki her şeyi almak niyetinde olanları iyi tanıyordu. Bir gece beniyanlarına çağırdılar. İkisi yalnızdı. Karşılıklı oturmuş birbirlerini suçluyorlardı. Rükned-

İbn Abbas, suçlamalarını peş peşe sıralıyordu oğluna. İbn Abbas da, başı öne eğik, bir leopar gibi, bunları tek tek reddetmekteydi. Rükneddin Abbas, gittikçe daha çok kızıyor, azarlamalarının şiddetini artırıyordu. Ben şöyle dedim:

“Efendim Efdal!” Nâsireddin efendimi ne kadar azarlıyorsunuz, o sakince dinlediği halde kendisini ne çok paylıyorsunuz? Onu değil beni azarlayın. Çünkü ben yaptığı her işte onunla beraberdim. Yanlış ya da doğru, her hareketinden ben de sorumluyum. Onun kabahati nedir? Arkadaşlarınızdan hiçbirine kötü davranmadı, paranızı israf etmedi, yönetiminizi tanımazlık etmedi. Aksine, bu makamı elde etmeniz için hayatını tehlikeye attı. Dolayısıyla, sizden bu azarlamaları işitmeyi hak etmedi.”

Bu sözlerim üzerine, babası onu suçlamayı bıraktı. İbn Abbas da bu davranışına memnun olup beni daha fazla gözetir oldu.

26

Abbas'ın Oğlu, Zâfir'le Beraber Babasını Öldürmeyi Planlıyor

Halife Zâfir ve vezarete getireceğini vaat ederek babasını öldürmeye ikna ettiği İbn Abbas, birlikte plan yapmaya başladı. Zâfir, onu ikna etmek için cömertçe hediyeler bahşetmişti. İbn Abbas'ın yanında bulunduğum bir gün, Zâfir'in ona yirmi gümüş tepsi için-

* Rükneddin Abbas'ın lakaplarından biri.

de, yirmi bin dinar gönderdiğine şahit oldum. Aradan birkaç gün geçmişti ki, içinde her çeşit elbisenin bulunduğu pek çok torba gönderdi. Daha önce böylesini bir arada hiç görmemiştim. Sonra birkaç gün daha geçti. Bu kez de, elli gümüş tepsi içinde, elli bin dinar gönderdi ona. Yine birkaç günün ardından, otuz eyerli katır; kayış takımları, heybeleri, yullarıyla kırk deve gönderdi. Halife ile İbn Abbas arasında sürekli gelip giden, Murtefa b. Fahl adında bir adam vardı. Bütün bunlar olurken ben, gece gündüz beni gözünün önünden ayırmayan İbn Abbas'la beraberdim. Onun yastığının ucunda uyuyordum sanki.

Yine Daru's-şabura'da onun yanında bulunduğum bir gece, Murtefa b. Fahl gelmişti. İbn Abbas, gecenin üçte biri geçene dek onunla konuştu. Ben onlardan uzakta bekliyordum. Murtefa ayrılınca İbn Abbas beni çağırıp:

"Neredeydin?" diye sordu.

"Pencerenin yanında Kur'an okuyordum. Bu gün okumaya vakit bulamamıştım," dedim. Sonra o, konu hakkındaki görüşlerimi öğrenmek için konuştuklarının bir bölümünü anlatmaya başladı. Benden, Zâfir'in onu teşvik ettiği komployla ilgili verdiği kararı desteklememi istiyordu. Ona şöyle karşılık verdim:

"Ey efendim! Şeytan seni yoldan çıkarmasın ve sakın kimse aklını çelmesin. Babanı öldürmen, İbn Salar'ı öldürmen gibi değildir. Kıyamet gününe dek pişmanlık duyacağın bir şeyi yapma."

Bunun üzerine İbn Abbas, başını önüne eğdi ve susmamı istedi. Sonra uyuduk.

27

Abbas'ın, Kendi Oğluyla Barışması ve Zâfir'in Katli

Sonunda İbn Abbas, babası Rükneddin'i durumdan haberdar etti. Babası da ona hoşgörülü davranarak gönlünü aldı. Bundan sonra da beraberce, Halife Zâfir'in öldürülmesine karar verdiler. Halife Zâfir ve İbn Abbas, geceleri kılık değiştirerek dışarı çıkarlardı. İkisi yaşıt ve arkadaşılar. İbn Abbas, bir gece Zâfir'i evine davet etti. Evi Suyûfiyyun çarşısındaydı. Önceden bir grup adamını evinin bir köşesine gizlemişti. Halife oturur oturmaz adamlar saldırdılar ve onu öldürdüler. Bu olay, [hicrî] 549 yılı Muharrem ayının son gününde, Perşembe gecesi vuku buldu. İbn Abbas onun cesedini evindeki kuyuya attı. Zâfir'in yanında, hiç yanından ayırmadığı zenci bir kölesi de vardı. Saîdüddeve adındaki bu köleyi de öldürdüler.

28

Zâfir'in Oğluna Biat*

Rükneddin Abbas, perşembe günleri âdeti olduğu üzere, sabah olunca saraya geldi ve selamlarını sunmak için Zâfir'in tahta çıkma-

* Biat: Bir kimsenin egemenliğini tanıma.

sını bekliyormuş gibi yaparak vezirlerin toplanma odasında oturdu. Zâfir'in cûlus* vakti geçince mabeyinciye çağırdı:

"Efendimiz nerede, neden teşrif etmediler?" dedi. Mabeyinci ne cevap vereceğini bilemedi. Bunun üzerine Abbas bağırdı: "Neyin var senin, neden bana cevap vermiyorsun?"

Mabeyinci, "Efendim! Onun nerede olduğunu bilmiyoruz," dedi.

Abbas tekrar sordu: "Efendimiz gibi biri kayıp mı oldu yani? Hemen gidip neler olduğunu öğren."

Mabeyinci gitti ve geri döndü,

"Efendimizi bulamadık," dedi.

Bunun üzerine Abbas, "İnsanlar lidersiz, halifesiz kalamaz. Halifenin kardeşlerine git. İçlerinden biri tahta çıksın, ona biat edelim," dedi.

Mabeyinci tekrar gidip geri döndü ve şu cevabı getirdi:

"Emirler diyor ki, 'Bizim elimizde bir şey yok. Babası olan Hâfız bizi hilafetten azledip bütün yetkiyi Zâfir'e vermişti. Ondan sonra hilafet oğluna aitti.'"

Abbas: "Onu getir, ona biat edelim," dedi.

İbn Abbas, Zâfir'i öldürmüştü. Ama şimdi, "Onu kardeşleri öldürdü," diyor ve bu nedenle ceza olarak kardeşlerinin de öldürülmesi gerektiğini savunuyordu. Daha bir çocuk olan Zâfir'in oğlu, saray hizmetkârlarının birinin omzunda halkın huzuruna çıktı. Sonra onu Abbas alıp taşıdı. İnsanlar ağlıyordu. Abbas, çocukla beraber Zâfir'in kabul

* Cûlus: Hükümdarlık tahtına çıkmak, tahta oturma.

salonuna girdi. Hâfız'ın oğulları Emir Yusuf ve Emir Cibril,* kardeşlerinin oğlu Emir Ebu'l-beka ile oradaydılar.

29

Hâfız'ın Ailesinin Katli

Bu olay meydana geldiğinde biz revakta** oturuyorduk. Binden fazla Mısır askeri vardı sarayda. Aniden bir insanın üzerine inen kılıç seslerini işittik ve kabul salonundan bir kalabalığın dışarı fırlayıp avluya doğru koştuğunu gördük. Ermeni uşağıma: "Git bir bak, neler oluyor! Kimdir bu öldürülen?" dedim, gitti, sonra geri döndü ve şöyle dedi:

"Bunlar Müslüman olamaz! Öldürdükleri, Zâfir'in kardeşi Ebu'l-emanê Emir Cibril. Biri onun karnını yardı ve bağırsaklarını çekip çıkardı!"

Sonra, dışarı Rükneddin Abbas çıktı. Emir Yusuf'un başını koltuğunun altına almıştı. Kılıçla onun başına vurdu. Kanlar fışkırıyordu. Kardeşinin oğlu Ebu'l-beka da İbn Abbas'ın bir yanındaydı. Emir Yusuf ve yeğeni Ebu'l-beka, sarayın bir odasına sokularak katledildi. Bütün bunlar olurken, kınından sıyrılmış bin kılıç dolaşıyordu sarayda!

Yaşadığım en kötü günlerden biriydi o gün. Allah'ı Teâla'nın ve bütün insanların lanetlediği iğrenç zulümlerden biri işlenmişti.

* Bu prensler, Zâfir'in kardeşleridir. Hâfız ise Zâfir'den önceki Fatımi halifesidir.

** Revak: Üstü örtülü önü açık yer. Sundurma.

Korkudan Ölen Kapıcı

O gün meydana gelen şaşılacak bir olay da şuydu:

Rükneddin Abbas, kabul salonuna girmek istediğinde kapının içeriden kilitlenmiş olduğunu gördü. Salonu açıp kapamakla vazifeli kişi, Eminü'l-mülk denilen yaşlı bir hizmetkârdı. Biraz uğraştıktan sonra kapıyı açtılar. İçeri girdiklerinde, o hizmetkârı elinde anahatarla kapının arkasında buldular. Adam kalp sektesinden ölmüştü!

31

Üsâme, Rükneddin Abbas'a Yardım Ediyor

Kahire'de patlak veren isyan ve Abbas'ın Mısır ordusunu yenmesi de şöyle gelişti:

Rükneddin Abbas, Hâfız'ın çocuklarına yapacağını yaptıktan sonra, insanların kalbi ondan soğudu ve ona karşı kin ve nefret beslemeye başladılar. Hâfız'ın sarayda kalan kızlarından biri, Müslümanların kahraman komutanlarından Ebu'l-gârât Talâi İbn Ruzzık ile haberleşip onu yardıma çağırdı. İbn Ruzzık bir ordu hazırladı ve bulunduğu vilayetten çıkıp Kahire üzerine yürüdü. Bunun üzerine Rükneddin Abbas emir verince ordu, erzak, silah ve parayla takviye edildi.

Sonra askeriyle birlikte, düşman ordu-

minun karşısına çıktı. Bu olay, [hicrî] 549 yılı Safer* ayının onunda, Perşembe günü meydana geldi. Rükneddin, oğlu İbn Abbas'a Kahire'de kalmasını emretti. Bana da onunla birlikte kalmamı söyledi.

İbn Ruzzık'ı karşılamak üzere Rükneddin Abbas evinden çıktığında, askerler onu oyuna getirerek Kahire'nin kapılarını kilitlemişti. Bunun üzerine cadde ve sokaklarda onlarla bizim aramızda bir çatışmadır başladı; atlıları bizimle yollarda savaşıyordu. Bir yandan piyadeleri çatılardan ok ve taş atıyor, diğer yandan kadın ve çocukları bizi pencerelerden taşa tutuyordu. Aramızdaki savaş, sabah kuşluk vaktinden ikindi zamanına kadar devam etti. Sonunda, Abbas üstün geldi ve asiler Kahire'nin kapılarını açıp kaçtılar. Abbas onları Mısır içlerine kadar izleyip öldürebildiği kadarını öldürdü. Sonra evine döndü ve yine bir sürü emir verdi, yasaklar koydu.

Barkıyye mahallesinin yakılıp yıkılmasını emretti. Çünkü isyana katılan askerlerin çoğunun evi oradaydı. Bunun üzerine ben, onu yatıştırmaya çalıştım:

"Ey efendim!" dedim, "Yangın bir başlayınca yanmasını istediğin şeyleri yaktığı gibi istemediklerini de yakar ve onu söndürmekte zorlanabilirsin." Böylece Abbas ikna oldu ve bu fikrinden vazgeçti.

Ayrıca, idamım emrettiği Emir Mu'temen İbn Ebi Ramâd adına dil döküp özür dileye-

* Safer: Arabî takvimin ikinci ayı. Sefer ayı.

rek eman [: can güvenliği] istedim. Abbas da onu bağısladı.

32

Abbas'ın Şam'a Gitme Kararı

Ortalık yatışmış, ama çıkan kargaşa yüzünden Abbas'ın huzuru kaçmış, iyice korkmaya başlamıştı. Çünkü kendisine karşı ordunun ve emirlerin düşmanlık besledikleri ve bu şartlar altında artık onların aralarında yaşayamayacağı çok açıktı. Böylece, Mısır'dan çıkmaya kesin karar verdi. Yardım istemek üzere Şam'a, el-Melikü'l-Âdil Nûredîn'e -Allah rahmet eylesin- gitmeyi aklına koymuştu.

Bu arada, Halife'nin akrabalarıyla İbn Ruzzık arasında elçiler gidip geliyordu. Benim de Mısır diyarına geldiğimden beri İbn Ruzzık'la aramda arkadaşlık bağı vardı. O, bana bir haberci gönderdi. Şöyle diyordu:

"Abbas daha fazla Mısır'da kalamayacak ve çıkıp Şam'a gidecek, ben de orayı ele geçireceğim. Seninle aramızdaki dostluğun sürdüğüne inanıyorsan, onunla beraber gitme. Ama o, Şam'da sana ihtiyacı olacağından, seni kendisiyle beraber gitmeye sevk edecektir. Lütfen ona katılma! Çünkü sen, elde edeceğim her iyilikte benim ortağımsın."

Sanki bunları, Abbas'ın kulağına şeytanlar fısıldamıştı. Ya da İbn Ruzzık'la aramızdaki dostluğu bildiği için bunu tahmin etti.

Abbas, Üsâme'nin Ailesini Alıkoyuyor

Rükneddin Abbas'ın Mısır'dan ayrılıp yol-
da Frenkler tarafından öldürülmesiyle sonuç-
lanan olayların gelişimi şöyle oldu:

Abbas, benim İbn Ruzzık'la alâkam konu-
sunda şüpheye düştüğü ya da bu konuda bir
istihbarat aldığı için huzuruna çağırttı beni
ve kendisiyle birlikte gidip ondan ayrılmaya-
cağıma dair ağır yeminler ettirdi! Bu da onu
tatmin etmedi; geceleyin harem hizmetkârını
göndererek karımı, annemi ve çocuklarımı
sarayına aldirttı! Bana da:

"Onların yolculuklarıyla ilgili bütün so-
rumluluğu üzerime alıyorum, onları Nâsı-
reddin'in annesiyle birlikte götürreceğim,"
dedi.

Sonra, yolculuk için atlarını, develerini
ve katırlarını hazırlamaya başladı. İki yüz
atı, Mısır âdetlerine uygun olarak yayalar
tarafından çekilecek kısırakları, iki yüz katı-
rı ve yüklerini taşıyacak dört yüz devesi var-
dı Abbas'ın.

Yolculuk İçin Yıldızlara Bakılması

Abbas Astroloji ilmine meraklıydı. Bu yüz-
den yıldızları gözleyerek yolculuğa o sene, Re-
bîülevvel* ayının on beşinde, Cumartesi günü

* Arabî ayların üçüncüsü.

çıkmayı kararlaştırdı. Ben onun huzuruna vardığımda, Abbas'ın büyük-küçük bütün işlerini üstlenen Anber el-Kebir adındaki uşağı şöyle diyordu:

"Efendim, Şam'a gitmemizden ne gibi bir fayda umuyorsunuz? Hazinenizi, ailenizi, kölelerinizi ve sizinle gelmek isteyenleri alıp bizi İskenderiye'ye götürün. Orada yeni askerler toplayıp birleşerek İbn Ruzzık ve yandaşlarıyla savaşmak üzere geri gelebiliriz. Eğer onları yenersek, yeniden evinize ve ülkenize yerleşirsiniz. Başaramazsak, İskenderiye'ye döner ya da düşmanlarımızın bize saldıramayacağı himaye gördüğümüz bir yere gideriz."

Bunun üzerine Abbas, onu azarlayıp suçladı ve görüşünün yanlış olduğunu söyledi. Oysa adam doğru söylüyordu.

35

Üsâme'nin Abbas'tan İzin İstemesi

Ertesi gün, cuma sabahı, Abbas beni erkenden yanına çağırttı. Huzuruna çıkınca ona; "Efendim!" dedim, "Gün doğumundan geceye kadar sizin yanınızda bulunursam, yolculuk için gerekli hazırlıkları ne zaman yapacağım?"

Bunun üzerine: "Yanımıza Şam'dan elçiler geldi, onlarla ilgilenip hepsini gönderdikten sonra döner, işlerini halledersin," dedi.

Tuzak

Bundan önce o, bazı emirleri çağırıp kendisine ihanet etmeyeceklerine, aleyhinde herhangi bir entrika çevirmeyeceklerine dair söz almıştı. Ayrıca; Darmâ, Zurayk, Cuzâm, Sinbls, Talha, Ca'fer ve Levâta gibi bazı kabilelerin reislerini toplayıp onlardan da aynı konuda, Kur'an ve talak* üzerine yemin almıştı. Ama cuma sabahı ben onunla birlikteyken bir de baktık ki, insanlar silahlarını kuşanmış üzerimize yürüyorlar! Başlarında da dün kendilerinden yemin alınan emirler vardı. Bunun üzerine Abbas, hayvanların eyerlenmesini emretti. Hayvanlar eyerlendi ve Abbas'ın evinin kapısının önüne getirilip bırakıldı. Böylece, Mısırlılarla bizim aramızda duran bu hayvanlar, onların bize ulaşmasını engelleyerek bir set oluşturdu.

Abbas'ın adamlarından, daha önce şu kendisine tavsiyede bulunan Anber el-Kebir, çıkageldi. Hayvanları tutan adamların reisiydi. Onlara bağırmaya ve küfürler etmeye başladı:

"Defolup gidin evlerinize!" diyordu. Bunun üzerine adamlar hayvanları bıraktılar. Seyisler, katırcılar ve deveciler dahil hepsi dağıldı. Böylece hayvanlar boşta kalınca, yağma edildiler.

* "Talak üzerine yemin almak"; söz verilen şeyi yapmama durumunda karısından boşanmış olacağı hususunda yemin almak.

Abbas bana dönüp, "Git, Bâbunnasr kapısındaki Türkleri buraya çağır. Kâtipler onları cömertçe ödüllendirecek," dedi. Onlara varıp hepsini çağırdığımda derhal atlarına bindiler. Sekiz yüz atlıydılar. Ama savaşmaya yanaşmayarak Kahire kapısından kaçıp gittiler. Bu kez Memlûkler atlarının üzerinde geldiler. Onlar Türklerden daha çoktu. Ne var ki, onlar da Bâbunnasr kapısından çıkıp gittiler. Ben de Abbas'a dönüp olanları anlattım.

37

Abbas ve Üsâme'nin Mallarının Yağmalanması

Sonra, Abbas'ın kendi evine naklettiği ailemi dışarı çıkarmaya çalıştım. Ailemi ve Abbas'ın haremmini kurtardım. Hayvanların hepsi yağmalanıp yol açılınca, Mısır askerleri bize ulaştı ve bizi dışarı attılar. Bizim sayımız az, onlarsa kalabalıktı.

Bâbunnasr kapısından çıktığımızda koşup bütün kapıları kapattılar. Sonra dönüp evlerimizi yağmaladılar. Benim evimin avlusundan; içi gümüş, altın ve pek çok elbiseyle dolu kırk deve yükü çuvalı, ahırından eyerleri ve her şeyiyle hazır otuz altı atı ve dişi katırları, ayrıca yirmi beş deveyi aldılar. Kûm-İşfin'de bulunan zeametimdeki iki yüz baş sığırı, bin koyunu ve tahıl ambarını yağmaladılar.

Arap Kabilelerinin Saldırısı

Biz Bâbunnasr'dan biraz uzaklaşınca, Abbas'ın yemin aldığı Arap kabileleri birleşerek cuma günü kuşluk vaktinden, 20 Rebiülevvel Perşembe'ye kadar bizimle savaştılar. Bütün gün bize saldırıyor, karanlık bastırıp savaşa ara verdiğimizde, biz uyuyuncaya dek kendi halimize bırakıyorlar, sonra da yüz kadar süvari bağırıp çığlıklar atarak çevremizde atlarını koşturuyor ve bu seslerden ürküp kaçan atlarımızı ele geçiriyorlardı.

Üsâme'nin Attan Düşerek Yaralanması

Bir gün, altımda beyaz bir atla kendimi arkadaşlarımdan uzaklaşmış buldum. Bu hayvan, atlarımın en kötüsüydü. Onu, seyisim neler olabileceğini düşünmeksizin eyerlemişti. Üstelik yanımda kılıcımdan başka silahım yoktu. Derken Bedevî Araplar üzerime saldırdı ve ben onlara nasıl karşı koyacağımı bilemedim. Atım beni onlardan kaçırıyorlardı. Ve mızrakları bana ulaşmak üzereydi. Kendi kendime, "İyisi mi atından atla ve kılıcını çekip onlarla savaş!" dedim. Tam bu amaçla atlamak üzere kendimi toparlarken atım tökezledi. Ben taşların ve sert zeminin üzerine düştüm. Kafamdan bir parça deri yırtıldı. Başım dönmeye başladı

ve nerede olduğumu bilemedim. Savunmasız, şaşkın ve kılıcım kınıyla birlikte savrulmuş bir durumda otururken onlardan bir grup gelip karşıma dikildi. Aralarından biri kılıcıyla iki kere beni dürterek, "Çabuk paraları sököl!" dedi. Ama ben neden bahsettiğini anlayamadım. Sonra onlar, kılıcımı ve atımı alıp gittiler.

Türkler beni gördü ve bana döndüler. Nâsireddin İbn Abbas bana bir at ve bir kılıç gönderdi. Ve ben, yaralarımı sarmak için bir bez bile bulamadan harekete geçtim. Saltanatı hiç sona ermeyecek olan Tanrı'dır, ona şükürler olsun!

Sonra yürüdük. Hiçbirimizin yanında yeterli erzak yoktu. Su içmek istediğimde atımdan iniyor ve avuçlarımla içiyordum. Oysa yola çıkmadan bir gece önce evimin salonlarından birinde rahat bir sandalye üzerinde otururken bana su taşıyan on altı deve sunulmuştu. Ama Allah Teala şimdi bizi kırbalarımızdan* hatta küçük su kaplarımızdan bile yoksun bırakmıştı.

Ailemi daha fazla beraberimde götürmeyecektim bu şartlarda. Onları Bilbeys'ten tekrar İbn Ruzzık'a geri gönderdim. İbn Ruzzık el-Melik es-Salih Ebu'l-gârât Talâi onlara iyi davrandı ve bir eve yerleştirip ihtiyaçları için maaş bağladı. Bizimle savaşan Araplar bize geldiler ve eğer dönersek onlara ilişmeyeceğimize dair teminat istediler.

* Su taşımaya yarayan, ağzı dar, altı geniş, deriden yapılmış kap.

Frenkler'in Abbas'ı, Ailesini ve Adamlarını Öldürerek Necmüddevle'yi Esir Alışı

23 Rebiülevvel Pazar gününe dek yürüdük. Frenkler o günün sabahında Müveylih üzerinden biterek büyük bir grup halinde karşımıza çıktılar. Abbas'ı ve oğlu Hüsâmülmülk'ü öldürdüler. Diğer oğlu Nâsıreddin İbn Abbas'ı esir aldılar. Abbas'ın hazinesini ve haremmini ele geçirdiler. Askerlerinden yakaladıklarını öldürdüler. Kardeşim Necmüddevle Ebû Abdullah Muhammed'i de esir aldılar, Allah rahmet eylesin. Bizler dağlarda onlara karşı konumumuzu sağlamlaştırmca çekip gittiler.

Benî Fuheyd Arapları Musa Vadisi'nde Kafileyi Huzursuz Ediyor

Frenk topraklarında ölümden de kötü bir durumda ilerliyorduk. Ne insanlarımız için yiyecek vardı, ne de atlarımız için yem. Bu şartlarda Benî Fuheyd Araplarının -Allah onlara lanet etsin- dağlarına ulaşıncaya kadar gittik. Dar ve engebeli yollardan tırmanarak geniş bir düzlüğe çıktık. Burada şeytan gibi lanetli adamlar vardı! Bizden yalnız yakaladıklarını öldürüyorlardı.

Aslında o bölgede her zaman Tayy kabilesinin Benî Rebîa kolundan bir emir bulunurdu.

“Benî Rebîa emirlerinden burada kim var?” diye sordum.

“Mansur b. Gudafl,” dediler. O benim arkadaşım. Birine iki dinar vererek şöyle dedim:

“Mansur’a git; ‘Arkadaşın İbn Munkız sana selam gönderiyor, sabah erkenden gelmeni istiyor,’ de!”

Onların korkusundan o geceyi uykusuz geçirdik.

Sabahın ilk ışıklarıyla tam teçhizat gelecek pınarın başında durdular ve şöyle dediler: “Suyumuzu içmenize izin verip kendimiz susuzluktan perişan olamayız.” Oysa o pınar, Rebîa’ya da Mudar’a da yeterdi. Üstelik topraklarında bunun gibi pek çok pınar vardı! Onların niyeti, aramızda çatışma çıkarıp bizi esir almaktı. Biz bu durumdayken birdenbire Mansur b. Gudafl çıkageldi. Onlara bağırıp küfürler etti. Onlar dağıldılar. Sonra bize, “Atlarınıza binin,” dedi. Bunun üzerine, atlarımıza atladık ve gelirken geçtiğimiz yollardan daha dar ve engebeli bir yolda ilerlemeye başladık.

Sağ salim vadinin dibine ulaştık. Az kaldı kurtulamıyorduk. Bin Mısır dinarı hazırlayıp Emir Mansur b. Gudafl’a verdim. Sonra o geri döndü.

Frenklerin ve Benî Fuheyd’in saldırılarından kurtulan adamlarımla birlikte, o yılın Rebiülevvel ayının beşinde Cuma günü Şam’a geldik. O yolculuktan sağ salim kurtulmamız, Yüce Allah’ın kudret ve koruyuculuğu sayesinde.

Gazze Yapımı Eyer

O hadise sırasında başıma gelen acayip şeylerden biri de şuydu:

Zâfir, bir keresinde İbn Abbas'a hediye olarak Frenk cinsi, genç ve zarif bir rahvan at göndermişti. Oğlum Ebu'l-Fevaris Muhref, İbn Abbas'ın yanındayken ben kendime ait bir köye gittim. İbn Abbas, "Bu tay için, Gazze'de yapılan cinsten şık bir eyer isterdik," dedi.

Oğlum ona, "Buldum efendim! Hem istenilenden daha da iyisi," deyince, İbn Abbas, "O nerede?" diye sordu.

Oğlum: "Hizmetkârınız babamın evindedir, onun çok güzel bir Gazze eyeri vardı," diye cevap verdi.

Bunun üzerine İbn Abbas, "Hemen birisini gönder ve onu aldır," dedi. O da evime bir adam göndererek eyeri aldırdı. İbn Abbas eyeri beğendi ve onu rahvan atın üzerine yerleştirdi. Bu eyeri, Suriye'den gelirken yanımdaki yedek atlardan birinin üzerinde getirmiştim. Dikişli, üzeri siyah ve çok güzel bir eyerdi. Yüz otuz miskal* ağırlığındaydı.

Zeametim olan köyden döndüğümde Nasireddin İbn Abbas bana, "Sana nazımızın geçeceğini düşünerek bu eyeri evinden aldık," dedi.

* Bir buçuk dirhem değerinde eski bir ağırlık birimi. Dirhem ise okkanın 400'de 1'ine eşit 3,148 gramlık bir ağırlık ölçüsüdür.

Bunun üzerine, “Efendim! Size hizmet etmiş olmak beni çok sevindirdi!” dedim.

Frenkler bize Müveylih'te saldırdığında, yanımda, atları Araplar tarafından alınmış Memlûklerimden beş adam vardı. Deve üzerindeydiler. Frenkler geri dönüp gittiklerinde bazı atlar binicisiz kalmıştı. Adamlarım develerinden inip atların başına geldiler ve onlardan binmeye yarayacak olanları aldılar. Aldıkları atların birinin üzerinde, İbn Abbas'ın benim evimden kendisi için aldırıldığı altın eyer vardı!

Abbas'ın amcasının oğlu Hüsâmülmülk ve Abbas İbn Adil'in* kardeşi, hayatta kalmış olanlardandı. Hüsâmülmülk, eyerin hikâyesini duymuştu. Benim de işiteceğim bir şekilde şöyle dedi:

“Bu zavallının -İbn Abbas'ı kastediyordu- her şeyi yağma edildi. Mallarının bir kısmını Frenkler bir kısmını da dostları kaptı.”

Bunun üzerine ben, “Galiba altın eyeri kastediyorsun?” dedim.

“Evet,” dedi.

Hemen eyerin getirilmesini emrettim ve ona, “Üzerindeki yazıyı oku,” dedim, “Abbas'ın ve oğlunun ismi mi yazıyor, yoksa benim ismim mi? Hâfız'ın zamanında altın eyerli ata binen benden başka kim vardı Mısır'da?”

Benim adım, eyerin üstüne siyah harflerle daire biçiminde yazılmış ve ortasına dikilmişti. Yazıyı okuyunca özür diledi ve sustu.

* İbn Salar'ın veziri.

Vezir Efdal'ın Başına Gelen Felaket Münasebetiyle Geçmişe Dönüş

Zulüm ve nankörlüğün neticesi olarak, Allah'ın Abbas ve oğlu hakkındaki kaçınılmaz takdiri olmasaydı, şüphesiz ki Abbas, kendisinden önce el-Efdal Rıdvan b. Valahşi'nin başına gelenlerden ders alırdı. O sıralar Rıdvan bir vezirdi. Ordu, Hâfız'ın emriyle ona karşı ayaklanmıştı, tıpkı Abbas'a karşı ayaklandığı gibi. Bunun üzerine Rıdvan, Suriye'ye gitmek üzere Mısır'dan ayrıldı. Evine ve ailesine el konmuştu.

Kaid Mukbil namıyla bilinen bir adam, Sudanlıların elinde bir cariye gördü ve satın alarak evine gönderdi. Onun erdemli bir karısı vardı. Cariyeyi evin üst katındaki bir odaya yerleştirdi. Bu sırada onun, "Umarım Allah, bize böyle zulüm ve nankörlük edenlere karşı bizi muzaffer kılar!" dediğini işitti ve ona, "Sen kimsin?" diye sordu.

O, "Ben Rıdvan'ın kızı Katrunnidâ'yım," dedi. Bunun üzerine kadın, kocası Kaid Mukbil'e birini gönderip çağırttı. O, saray kapısında görev yapıyordu. Eve geldiğinde karısı kızın durumunu ona anlattı. O da Hâfız'a bir mektup yazarak bunu haber verdi. Hâfız, saray hizmetkârlarından birkaç kişi göndererek kızı Mukbil'in evinden aldırıp saraya getirtti.

Üsâme'nin Mu'inüddin Enar'a Katılma Konusunda Rıdvan'ı İkna Edişi

Sonra, Rıdvan Salhad'a gitti. Orada Eminüddeve, Tuğtekin Atabek'ti.* Eminüddeve ona cömertçe muamelede bulunarak kendisine bir ev tahsis etti ve hizmetini eksik etmedi. O sıralar Melikü'l-Ümera Aksungur oğlu Atabek Zengi, Ba'albek'in yanı sıra orayı da kuşatmaya hazırlanıyordu. Bunun için, Rıdvan'la temasa geçti ve sonuçta Rıdvan'ın ona katılması kararlaştırıldı. Rıdvan olgun, cömert, cesur, güzel yazı yazan ve bilge bir adamdı. Cömertliği nedeniyle askerlerin ona karşı büyük bir sevgisi vardı. Bu yüzden Emir Mu'inüddin bana, "Bu adam eğer Atabek'e katılırsa, onun yüzünden çok zarara uğrarız," dedi.

"Peki sence ne yapmalıyız?" dedim.

"Ona gideceksin. Umuyorum ki, onun Atabek'e katılma konusundaki fikrini değiştirir ve Şam'a gelmesini sağlarsın. Bunu yaparken kendi görüşlerine başvur," dedi.

Ardından, onunla görüşmek üzere Salhad'a doğru yola koyuldum. Orada onunla ve kardeşi Ehvad'la buluşup konuştum. Efdal Rıdvan bana, "Bu iş benden çıktı. Çünkü kendisine katılacağıma dair bu sultana verilmiş bir sözüm var ve sözümde durmak benim için kaçınılmazdır," dedi.

* Eski Türk devletlerinde, özellikle Selçuklularda şehzadelerin eğitimi veya bağımsız olarak bir eyaletin yönetimi ile görevli kişi.

Ben de şöyle karşılık verdim: "Allah seni hayırda daim kılsın! Kalbimdekileri sana açtıktan sonra, dostuma geri döneceğim. Çünkü onun bana ihtiyacı var."

Rıdvan, "Söyle," dedi.

"Sen Atabek'e katıldığında, yarısını seninle Mısır'a gönderip yarısını da bizi kuşatmak üzere yanında alıkoyabileceği kadar askeri olacak mı onun?" diye sordum.

"Hayır," dedi.

"Peki o, Şam üzerine yürüyüp uzun süren bir kuşatmadan sonra orayı ele geçirse; askerleri zayıf düşmüş, erzağı azalmış ve uzun bir yol katetmişken, yolculuk gereçlerini yenilemeksizin ve ordusunu takviye etmeksizin seninle birlikte Mısır'a gelebilecek mi?" diye sordum.

Rıdvan, "Hayır," dedi.

Bunun üzerine ben şöyle dedim: "O gün geldiğinde sana diyecek ki: 'Sefer donanımımızı yenilemek için Halep'e gitmemiz gerek.' Halep'e vardığınızda da, 'Türkmenlerden asker toplamak için Fırat'a gidelim,' diyecek. Fırat kıyısında konakladığınızda ise, Fırat'ı geçmedikçe asker toplayamayacağınızı söyleyecek. Fırat'ı geçince, seni süsleyip Doğu'nun sultanlarına karşı övünerek, 'Bu Mısır'ın azizidir*' ve benim hizmetimdedir,' diyecek. İşte o zaman, Suriye'nin taşlarını görmeyi çok isteyeceksin, ama buna gücün yetmeyecek. Ve benim sözlerimi hatırlayarak, 'Bana nasihat etmişti, ama ben dinlememiştim,' diyeceksin."

* 6. Fatımî Halifesi Aziz'den sonra Mısır halifeleri için kullanılan unvan.

Rıdvan ne diyeceğini bilemeden düşünceli bir şekilde başını öne eğdi. Sonra bana yöneldi, "Sen hemen geri dönmek istediğine göre ne yapabilirim?" dedi.

"Eğer kalmam gerekliyse kalayım," dedim.

"Kal," dedi. Bunun üzerine kaldım.

Aramızdaki görüşmeler, yarısı nakit, yarısı da zeamat şeklinde otuz bin dinar verilmesi şartıyla onun Şam'a gitmesi konusunda anlaşmaya varıncaya kadar tekrarlandı. Dârul-Akîki onun olacak ve oradakilere de maaş bağlanacaktı. İyi bir hattat olan Rıdvan, bu şartları kendi eliyle yazdı.

"İstersen seninle geleyim," dedi.

"Hayır," dedim, "ben buradan yanıma alacağım bir güvercinle gidecek ve oraya vardığımda senin için bir ev hazırladıktan sonra güvercini sana uçuracağım. Aynı zamanda yola çıkıp seni yarı yolda karşılayacak, sonra da Şam'a senin önünde gireceğim."

Bu şekilde anlaştık. Ve ona veda edip yola çıktım.

45

Rıdvan'ın Mısır'da Hapsedilmesi

Eminüddevle Tuğtekin, Rıdvan'ın Mısır'a gitmesini arzuluyordu. Çünkü Rıdvan, bu konuda kendisine söz vermiş, onu umutlandırmıştı. Ben ayrıldıktan sonra, Eminüddevle toplayabildiği kadar adam toplayıp ona gönderdi. Rıdvan Mısır sınırına girdiğinde beraberindeki Türk askerler ona

iharet ederek bütün yüklerini yağmaladılar, o da bölgedeki Arap kabilelerinden birine sığındı. Sonra Hâfız'la haberleşerek ondan eman isteyerek tekrar Mısır'a girdi. Ama Mısır'a varır varmaz, Hâfız'ın emriyle o ve oğlu hapsedildi.

Ben anlaşma yaparak Mısır'a gittiğimde, o hâlâ sarayın yanındaki bir binada mahpustu. Sonra, demir bir çiviyle on dört zira* uzunluğunda bir tünel kazarak bir perşembe gecesi kaçtı. Yakınlarından bir emir, onun kaçacağından haberdardı, sarayın yanında onu bekliyordu. Beraberinde de Levâta kabillesinden bir yardımcısı vardı. Birlikte Nil nehrini geçip Cize'ye gittiler. Onun kaçışıyla Kahire'de bir panik havası esti. Sabahleyin Rıdvan Cize'de, tepelik bir yerdeydi. Halk onun etrafında toplanmıştı. Mısır ordusu ise onunla savaşmaya hazırlanıyordu. Cuma sabahı erken bir vakitte yeniden Kahire'ye geçti. Mısırlı askerler de, Sâhibu'l-Bâb Kaymaz komutasında onunla karşılaşmak için zırhlara bürünmüştü. Rıdvan oraya ulaşıp saldırdığında onları bozguna uğrattı ve Kahire'ye girdi.

46

Hâfız'ın, Rıdvan'ı Öldrtmesi

Rıdvan henüz şehre girmemişken ben ve adamlarım at üzerinde saray kapısına vardığımızda, bütün kapıların kilitli olduğunu ve

* Dirsekten orta parmak ucuna dek olan uzunluk ölçüsü.

yanlarında hiç kimsenin olmadığını gördük. Bunun üzerine geri dönüp evime gittim.

Rıdvan, el-Akmar Camii'nde karargâhını kurmuştu. Emirler onun çevresinde toplanmış, yiyecek ve haraç getirmişlerdi. Bu arada Hâfız, bir grup Sudanlı'yı sarayda toplamıştı. Adamlar içiyor ve sarhoş oluyorlardı. Hâfız, onlara sarayın kapısını açtı ve bunlar dışarı çıkarak Rıdvan'ı aramaya başladılar. Bağırış çağırışlar işitildiğinde, Rıdvan'ın yanındaki emirlerin hepsi atlarına binip bir yana dağıldı. O da camiden çıktı, ama seyisi onun atını alıp gitmişti!

Hâfız'ın özel muhafızlarından biri, onun cami kapısının önünde dikildiğini görünce, "Efendim! Benim atıma binmek ister misiniz?" dedi.

Rıdvan, "Tabii," diye yanıt verdi. Muhafız, atını dörtnala Rıdvan'a doğru koşturdu. Bu arada kılıcı da elindeydi. Sonra, attan iniyor-muş gibi eğilirken, birdenbire kılıcıyla bir darbe indirdi ve Rıdvan yere düştü. Ardından Sudanlılar saldırıp onu öldürdü. Bazı Mısırlılar onun cesedini bölüşüp kahramanlık gösterisi sayarak yedi!

Allah'ın kaçınılmaz takdiri işte, aslında bu olayda çok açık bir ders vardı.

Üsâme'nin Bir Yaralıyı Tedavi Etmesi

O gün, Suriyeli askerlerimizden biri çok fazla yara almıştı. Kardeşi bana geldi, "Kar-

deşim kötü durumda, kılıç ve diğeri silahlarla pek çok yerinden yaralanmış. şu an o baygın durumda ve bir türlü ayılmıyor,” dedi.

“Geri dön ve ondan kan akıt, yaralar konusunda senden daha tecrübeliyim. Kan akıtmaktan başka ona deva olacak bir çare yoktur,” dedim. Gitti ve iki saat kadar gözden kaybolduktan sonra döndü. Sevinçli bir halde şöyle dedi: “Ben ondan kan akıttım; kendine geldi, oturdu, yedi içti ve artık tehlikeyi atlattı.”

Ben de cevaben, “Elhamdülillah,” dedim ve ekledim: “Kendi üzerimde bunu defalarca denememiş olsam sana salık vermezdim.”

48

Üsâme'nin Suriye'de Kalmayı Yeğlemesi (Yazar Burada, Tekrar 42. Bölümde Bıraktığı Yerden Devam Ediyor)

Sonra, el-Melikü'l-Âdil Nûreddîn'in hizmetine girmeye karar verdim. Nûreddîn, Mısır'da kalmış ve çok iyi ağırlanmış olan karım ve çocuklarımla gönderilmeleri konusunda Melik Salih'le yazıştı. O ise, bir elçi gönderdi ve yolda Frenklerin aileme saldıracağından korktuğunu öne sürdü. Bana da şöyle bir not gönderdi:

“Mısır'a geri gel ki, aramızda var olan dostluğun sürdüğünü kendin gör. Ama eğer saray ahalisinden bir korkun varsa, o zaman Mekke'ye git. Ben de, Usvan kentine vali olarak atandığına dair bir belge gönde-

reyim sana. Ayrıca, Habeşlilerle muharebe-
de güçlü olman için takviye kuvvetler sağla-
yayım. Karını, çocuklarım da yanına gönde-
ririm.”

Usvan İslâm topraklarının sınır bölgele-
rinde, savunma gücü zayıf olan bir kentti.
Bunun üzerine, el-Melikü'l-Âdil Nüreddîn'le
fikir alışverişinde bulunup onun görüşünü
sordum. O şöyle dedi: “Üsâme! Mısır'dan ve
oradaki karışık ortamdan yakayı sıyırmış-
ken, nasıl olur da yeniden oraya geri dönme-
yi düşünebilirsin! Yaşam o kadar uzun de-
ğildir. Ben Frenklerin kralıyla haberleşip sana
ailen için bir himaye belgesi temin eder ve bi-
rini onları getirmesi için gönderirim.”

Nüreddîn -Allah rahmet eylesin- bir elçi
göndererek üzerinde haç olan, krala ait bir
himaye belgesi aldı. Bu belge, karada ve de-
nizde geçerliydi.

49

Frenk Kralı Sözünden Cayıyor

Kralın himaye belgesini, Nüreddîn'in mek-
tubunu, ayrıca benim İbn Ruzzık'a hitaben
yazdığım mektubu bir adamımla Mısır'a yol-
ladım. Bunun üzerine İbn Ruzzık, özel tekne-
siyle onları Dimyat'a nakletti ve ihtiyaç duya-
cakları para ve erzağı sağlayıp gerekli tavsiye-
lerde bulundu. Sonra Dimyat'tan bir Frenk
teknesiyle yola koyuldular. Onlar kralın bu-
lunduğu -Allah ona acımasın!- Akka'ya yak-
laştıklarında, kral bir grup adamını küçük

bir kayıkla gönderdi. Bunlar yakınlardaki göv-
nü önünde baltalarla tekneyi parçaladılar. O
da atıyla sahile gelip bekledi ve teknedeki her
şeyi yağmaladı!

Bir adamım yüzerek yanındaki himaye
belgesiyle krala gitti ve ona:

“Kral hazretleri! Sizin himaye belgeniz de-
ğil mi bu?” dedi.

Kral şöyle yanıt verdi:

“Evet! Ama Müslümanların da kuralı böy-
le. Bir şehrin yakınlarında bir tekne battığın-
da oranın halkı o tekneyi yağmalar.”

Adamım tekrar ona sordu:

“Peki bizi esir alacak mısınız?”

Kral, “Hayır,” dedi.

Sonra kral -Allah ona lanet etsin!- onları
bir eve koyup kadınları arattırarak neleri var-
sa aldı. Teknede, kadınlara emanet edilmiş
ziynet, elbiseler, mücevherat, kılıçlar, silahlar
ve yaklaşık otuz bin dinar değerinde altın ve
gümüş vardı. Bunların hepsini aldı ve onlara
beş yüz dinar göndererek, “Bu sizi memleke-
tinize götürür,” dedi. Onlar, kadınlı erkekli el-
li kişiydiler!

Bunlar olurken ben, el-Melikü'l-Âdil Nû-
reddîn'le birlikte Sultan Mesud'a* ait Ra'ban
ve Kaysun bölgesindeydim. Çocuklarımın,
kardeşimin çocuklarının ve eşlerimizin kurtul-
muş olması, uğradığım kaybı önemsiz görme-
mi sağlamıştı. Ama kitaplarım için çok üzül-
düm. Çünkü teknede, hepsi de kıymetli dört
bin cilt kitap vardı. Onların kayboluşu, yaşı-
mım boyunca kalbimde bir sızı olarak kaldı.

* Mesud: Konya'daki Selçuklu sultanı.

Ashında bunlar, dağları sarsan, servetleri yutup bitiren felaketlerdir. Ama Allah rahmetiyle her işi asan* eder, dayanma gücü verir bize. Keremi ve affıyla işleri iyi bir sona ulaştırır. Bunlar, daha önceden de beni sıkıntıya düşürüp malımı yok ederek zarara uğrattığı halde ölümden kurtulduğum felaketlere benzer olaylardandı.

50

Üsâme Savaşlarda Tanık Olduğu Bazı Şaşırtıcı Olayları Anımsıyor

Hayatımın bu mühim olayları arasında geçen zaman dilimlerinde, kâfirlere ve Müslümanlara karşı yapılan pek çok savaşa katıldım. Tanık olduğum ve bizzat yaşadığım bu şaşırtıcı sahnelerden anımsayabildiklerimi arzedeceğim şimdi. Bununla beraber, benim gibi uzun yaşamış olan biri için unutkanlık kabul edilmez bir hata olarak görülmemelidir. Çünkü bu özellik, babaları Âdem'den miras kalmıştır insanoğullarına. Allah'ın selamı onun üzerine olsun.

Biz, Hama'nın hâkimi olan Şihabeddin Mahmud b. Karaca ile savaş halindeydik. Savaş kesintisiz devam etmekteydi. Geride kalanlar saldırıya hazır bekliyor, ileri çıkan süvariler arasında ise adeta bir süreklilik vardı. Seçkin asker ve süvarilerimizden olan Cuma adlı bir adam yanıma geldi. Benî Numeyr kabilesinden olan bu adam ağlıyordu. Bunun üzerine ona sordum:

* Kolay.

“Neyin var senin Ebû Mahmud? Ağlama-
nın zamanı mı şimdi!”

O yanıt verdi:

“Serhenk İbn Ebî Mansur beni yaraladı.”

Tekrar sordum: “Serhenk seni yaraladıysa
ne olmuş?”

O şöyle yanıt verdi:

“Daha ne olsun, Serhenk gibi biri beni ya-
raladı işte! Vallahi ölüm, onun tarafından ya-
ralanmaktan daha kolaydır. Ama o, beni gafil
avladı ve ansızın saldırdı.”

Onu sakinleştirmeye ve bunun zannettiği
kadar önemli olmadığını anlatmaya çalıştım.
Ama o, atının başını çevirip geri döndü.

“Nereye Ebû Mahmud?” dedim.

O da karşılık verdi:

“Serhenk’e. Vallahi ya onu yaralayacak ya
da ben öleceğim!”

Ben üzerime gelen biriyle meşgulken o bir
süre gözden kayboldu. Sonra gülerek döndü.

“Ne yaptın?” dedim.

“Onu yaraladım vallahi. Eğer onu yarala-
masaydım ruhumu teslim edecektim,” dedi.
Ona arkadaşlarının arasındayken saldırıp ya-
ralamış ve geri dönmüştü.

Şu dizeler bana Serhenk ve Cuma ile ilgi-
liymiş gibi geldi:

*İntikama susamış, öfkenin uyutmadığı bir kimse
Bir düşün hele, neler yapmaz ki sana,*

*Onu uyandırıp kendin uyudun, o uyumadı kininden
Nasıl uyuyabilir, öfkeden çılgına dönen?*

*Zaman ona fırsat verirse, belki de bir gün verir
İndirir darbeleri senin boynuna, kat kat fazlasıyla*

Meşhur süvarilerden biri olan bu Serhenk, Kürtler arasında bir lider idiyse de henüz gençti. Cuma ise, orta yaşlı olmanın avantajlarına sahip ve cesaret gerektiren işlerde deneyimli bir savaşçıydı.

Serhenk olayı bana, Malik b. Haris el-Eşter'in Ebû Müseyketü'l-İyâdi'ye yaptığı şeyi de hatırlattı.

Bazı Araplar Ebû Bekr Sıddîk döneminde İslâm'dan saptıklarında, Ebû Bekr, derhal savaş kararı aldı. Orduyu hazırladı ve mürted* Arapların üzerine gönderdi. Ebû Müseyke, Arapların en güçlü kabilesi olan Benî Hanife tarafındaydı. Mâlik Eşter ise Ebû Bekr ordusunda. Ordular karşılaştınca, Mâlik, iki ordunun arasına doğru ilerledi ve bağdı:

“Ebû Müseyke! Neredesin?”

Bunun üzerine Ebû Müseyke ileri çıktı. Mâlik ona: “Yuh sana Ebû Müseyke! İslâm olduktan ve Kur'an okuduktan sonra nasıl küfre döndün?” dedi. Ebû Müseyke şöyle yanıt verdi:

“Benden uzak dur ey Mâlik! Onlar şarabı yasaklıyor, bense şarapsız duramıyorum.”

Malik devam etti: “Teke tek savaşmaya var mısın?” Ebû Müseyke de kabul etti. Önce mızrakla, sonra kılıçla birbirlerine saldırdılar. Ebû Müseyke ona bir darbe indirip başını yardı ve göz kapağını yırttı. Bu darbeden sonra Mâlik, “el- Eşter” lakabını aldı.

Sonra o, atının boynuna yaslanarak yeri-

* İslâm dinini bırakıp bir başka dine geçen.

ne geri döndü. Yakınları ve arkadaşlarından bir grup, onun başına toplanmış ağlıyordu. Mâlik onlardan birine: “Elini ağzıma sok!” dedi. O, parmağını ağzına sokunca da Mâlik ısırıldı. Adam acıyla kıvrandı.

Bunun üzerine Mâlik: “Benim için üzülmenize gerek yok demektir. Çünkü, dişler sağlamsa kafa da sağlamdır derler. Şimdi yarıyı arpa ezmesiyle doldurun ve sarıkla sıkıca bağlayın,” dedi. Onlar bunu yapınca, atını getirmelerini söyledi. “Nereye?” diye sorduklarında:

“Ebû Müseyke’ye!” dedi ve iki ordunun arasına çıkarak: “Ey Ebû Müseyke!” diye bağırdı. Ebû Müseyke, bir ok gibi ona doğru atıldı. Mâlik, onun omzuna kılıcıyla bir darbe indirerek gövdesini oturduğu eyere kadar ikiye ayırdı. Sonra Mâlik tekrar yerine döndü ve kırk gün kımıldayamadı. Daha sonra iyileşip bu yarasından kurtuldu.

51

Öldü Zannedilen Adam

Öleceği düşünülen birinin kurtulduğu bir başka olay da şöyle gelişti:

Şihabeddin Mahmud’un atlılarıyla karşılaşmıştık. Topraklarımıza girip bize pusukurmuşlardı. Çatışma başladığında bizim süvarilerimiz etrafa yayıldı. Askerlerimizden Numeyrli Ali b. Selam denilen biri benim yanıma geldi:

“Arkadaşlarımız fazla açıldılar. Düşman

onların üzerlerine hamle yaparsa hepsini yok edebilir,” dedi.

Ben de ona, “Kardeşlerime ve amcaoğullarıma yerlerinde beklemelerini söyle ki, gidip onları toparlayarak geri getireyim,” dedim.

Bunun üzerine, “Emirler! Bırakın şunu, adamları toparlasın. Onu takip etmeyin, yoksa düşman onlara saldırıp bozguna uğratacak!” diye bağırdı. Onlar bunu kabul edince, hemen atımı çevirip ileri fırladım, dağılan süvarileri toparlayıp geri çekmeye başladım. Düşman, onları kendi üzerine çekip hâkimiyeti sağlamak için uzak duruyordu.

Onları geri çektiğimi görünce bize saldırdılar. Pusuya yatmış olanlar da ortaya çıktı. Ben bu sırada arkadaşlarımdan biraz uzaktaydım. Hemen onları karşılamak için geri döndüm. Arkadan gelen arkadaşlarımı korumak istiyordum. Amcamın oğlu Leysuddevle Yahya da adamlarımın arkasından dolaşmış, ben kuzey yönündeyken o da yolun güneyinden gelmişti. İkimiz birden onlara saldırdık. Onların atlıları arasından Fâris b. Zimam denilen meşhur Arap süvarilerinden olan bir adam, atını hızla koşturarak adamlarımızı mızrağıyla yaralamak için bizi geçti. Yeğenim benden önce davranarak onu mızrakladı. O ve atı yere düştü. Mızrak çatırtıyla kırılırken sesini herkes işitti.

Bir süre önce babam Şihabeddin’e bir elçi göndermiş, ama o, bizimle savaşmaya karar verdiğinden elçiye alıkoymuştu. Fâris b. Zimam vurulup Şihabeddin amacına ulaşamayınca, babamın gönderdiği elçiye alıkoyduğu

yerden çıkararak kendisine gelen mesaja verdiği cevapla birlikte bize gönderdi. Ve ardından Hama'ya geri döndü.

Elçiye, "Fâris b. Zimam öldü mü?" diye sordum.

"Vallahi hayır, tek bir yarası bile yok!" dedi ve sözlerini sürdürdü: "Leysuddevle onu mızrağıyla vurdu, ben de gördüm. O mızrağı fırlattı ve at düştü. Mızrak kırılırken çatırtısını işittim. Leysuddevle sağdan yaklaşıncı, Fâris de sağına döndü ve elinde mızrağı vardı. Fâris'in atı kendi mızrağının üzerine düştü. Mızrak bir çukurun üstüne denk geldiği için kırıldı. Leysuddevle mızrağının ucundan tutup çekti ve bu arada kendi mızrağı da yere düştü. İşittiğim, Fâris b. Zimam'ın mızrağının çatırtısıydı. Leysuddevle'nin mızrağını ise, ben oradayken Şihabeddin'in huzuruna getirdiler. Dümdüzdü ve hiçbir kırığı yoktu. Fâris de hiçbir yerinden yaralı değildi!"

Doğrusu, Fâris'in kurtulmuş olmasına ben de çok şaşırdım. Halbuki o vuruş, şair Antere'nin aşağıdaki şiirde bahsettiği gibi ustaca bir vuruştur:

*Atlar ve sūvariler bilir dağıttığımı
Usta bir vuruşla onların kalabalığını!
Hepsi de geri döndüler hayal kırıklığıyla,
Kurdukları tuzak boşa çıkınca.*

Yukarıda geçen beyit, Antere b. Şeddad'ın* aşağıdaki şu şiirinden alınmıştır:

* Antere bin Şeddad, (ö.y. 615) Ünlü Arap şairi.

Ben, bir yanını asaletiyle korurken,
Öbür yanını kılıcıyla koruyan biriyim.

Süvariler ürküp tereddüt ettiğinde ben
Amcalar ve dayılara güvenenden üstünüm.

Ölüm bir şeye benzetilecekse eğer
Bana benzetilmeli dara düştüklerinde.

Atlar ve süvariler bilir dağıttığımı
Usta bir vuruşla bütün kalabalıkları.

Meydan okunduğunda ilk ben atılırım savaşa
Savaşmayacaksam eğer neden bineyim ata.

52

Üsâme'nin Frenklerle İlk Savaşı

Buna benzer bir olay Afamiye'de benim de başıma geldi. Artukoğlu Necmeddin b. İl-gâzî, 513 yılında Cemaziyelevvel* ayının beşinde Cuma günü Frenkleri Balât'ta kırıp geçirdi. Antakya prensi Roger'i ve bütün şövalyelerini öldürdü. Bunun üzerine amcam İzzeddin Ebu'l-Asâkir, Necmeddin'e katılmaya karar verdi. Babam Şeyzer kalesinde kalmıştı. Amcam ona, Şeyzer'deki adamlardan bir grubun başında beni Afamiye'ye göndermesini ve Bedeviler de dahil olmak üzere halkı, Afamiye'nin hasadını yağma etmek için savaşa çağırmasını söyledi. Çok sayıda Bedevî bize katıldı.

Amcamın yola çıkmasından birkaç gün sonra bir tellal bizi silah altına çağırdı. Ben,

* Cemaziyelevvel: Ay takviminin beşinci ayı.

sayıları yirmiye bulmayan bir grup askerin başında harekete geçtim. Afamiye'de hiçbir süvari bulunmadığına emindik. Beraberimde Bedeviler ve büyük bir yağmacı grubu bulunuyordu. Ebu'l-Meymun vadisine vardığımızda yağmacılar ve Bedeviler ekili araziye dağıldılar. Birden çok kalabalık bir Frenk grubu saldırıya geçti. O gece Afamiye'ye altmış süvari ve altmış piyade ulaşmıştı. Vadiden üzerimize geldiler. Biz, tarlalara dağılmış olan adamlarımızın bulunduğu bölgeye ulaşınca kadar önleri sıra geri çekildik. Frenkler büyük bir velveleyle üzerimize geliyorlardı. Sorumluluğum altındaki insanları kaybetme tercihiyle ölümü kıyaslayınca ölüm, bana çok önemsiz bir şey olarak göründü. Bize yetişebilmek için zırhını çıkarıp en önde koşturana döndüm ve ansızın mızrağımı göğsüne sapladım. Anında eyerinden düşüp öldü. Sonra, ardından gelen süvarileri karşıladım. Savaşta deneyimsiz olmama ve o günden önce hiçbir savaşa katılmamama karşın, onlar kaçmaya başladılar. Altımdaki kuş kadar çevik kısırakla peşlerinden giderek onlara ağız dolusu küfürler savurdum. Sonra, uzaklaşmaya başladılar.

Frenklerin geriden gelenleri arasında, siyah bir atın üstünde, deve gibi iri, zincir zırhlı bir süvari vardı. Geri dönüp saldırmak için beni üzerine çekmeye çalışıyordur diye endişe ediyordum. Ama onun atını mahmuzladığını görünce durumun korktuğum gibi olmadığını anladım. Kuyruğunun hare-

ketlerinden atının yorulduğu belliydi. Bunun üzerine ona saldırıp mızrağımla yaraladım. Mızrak, sırtından girip önünden bir dirsek kadar çıkmıştı. Bedenimin hafifliği, darbenin etkisi ve atının sürati yüzünden eyerin dışına kaymıştım. Sonra, tekrar eyerime yerleştim ve mızrağımı çekip çıkardım. Onu öldürdüğümden emindim. Adamlarımı topladım, hepsi sağ salim kurtulmuştu.

Beraberimde, genç bir Memlük (köle) vardı ve yedeğinde bana ait siyah renkli, yumuşak başlı bir atı çekiyordu. Altında da, eyerinde gümüş ağırlık bulunan, Seruc yöresine özgü güzel bir dişi katırı vardı. Başımıza gelen bu olay üzerine o, katırdan inmiş ve onu bırakıp yedek ata binerek aceleyle Şeyzer'e doğru koşturmuştu. Adamlarımın yanına döndüğümden, onlar katırı tutmuşlardı. Kölemin nerede olduğunu sordum:

"Gitti," dediler. Birden, onun Şeyzer'e varıp babamı endişelendireceği geldi aklıma. Askerlerden birini çağırıp ona:

"Çabuk Şeyzer'e gidip babama bütün olanları anlat," dedim.

Köle Şeyzer'e vardığında babam onu huzuruna çağırtmış, "Neyle karşılaştınız?" diye sorduğunda köle, "Ey efendim! Bize bin Frenk saldırdı. Efendimden başka hiç kimşenin kurtulmuş olacağını sanmıyorum," demiş.

Babam, "Nasıl diğerleri olmaksızın yalnızca efendin kurtuldu?" diye sorunca, köle:

"Onu koyu renkli bir atın üstünde, tepeden tırnağa silahlı giderken gördüm," demiş.

O bunları anlatırken, gönderdiğim atlı oraya varıp her şeyi babama anlattı. Ondan sonra da ben geldim. Babam olup biteni bir de bana sordu. Şöyle dedim:

“Efendim! Bu, katıldığım ilk savaştı. Ama Frenklerin benim adamlarıma ulaştığını gördüğümde, ölüm benim için anlamını yitirmişti. Dönüp Frenklere saldırdım; ya öldürülecek ya da bu insanları koruyacaktım.”

Babam benim davranuşımla ilgili şu beyti nakletti:

*Korkak, anasını dahi tehlikede bırakıp kaçar
Cesur ise, himaye eder yabancıyı bile!*

Bir süre sonra amcam, Necmeddin İlga-zi'nin yanından geri döndü. Ve bir elçisi, beni onun huzuruna çağırmak için geldi. O vakitte çağırmak pek âdeti değildi. Hemen gittim. Yanında Frenklerden birini görünce şaşırdım.

Amcam bana şöyle dedi, “Bu şövalye, Afamiye'den geldi. Şövalye Philip'i vuran süvari- yi görmek istiyormuş. Frenkler, zırhında iki delik açtığı halde şövalyeyi öldürmeyen o vuruşa hayret etmişler.”

Ben nasıl olup da ölmediğini sorunca, o Frenk, “Mızrak yan tarafından girerek deriyi yaralamış,” diye karşılık verdi.

Bunun üzerine, “Evet!” dedim.

“Ama ecel, ulaşılmaz bir kaledir.”

Doğrusu, şövalyenin bu darbeden sağ kurtulabileceğini hiç düşünmemiştim.

Mızrakla saldırıya geçecek olan kimse, mızrağını eliyle ve koluyla sıkıca kavrayarak

iyice vücuduna yapıştırmalı, sonra da atını hızlandırıp vuruşunu yapmalıdır. Çünkü, mızrağı tutarken elini hareket ettirir ya da mızrağı ileri doğru uzatırsa vuruşu etkili olmaz ve düşmana zarar vermez.

53

Müslüman Süvarilerden Birinin Başına Gelen Benzer Bir Olay

Cesur savaşçılarımızdan Nedâ b. Telîl el-Kuşeyrî'yi gördüm. Frenklerle çarpışmaya başlamıştık. Onun zırhı yoktu ve üzerinde yalnızca iki parça elbise vardı. Bir Frenk şövalyesi onu mızrakla göğsünden yaraladı. Mızrak göğsünü yararak yan tarafından çıkmıştı. Bunun üzerine geri döndü. Biz, evine kadar sağ ulaşabileceğini düşünmüyorduk. Ama Allah, onun kurtulmasını takdir etti ve yarası iyileşti. Ancak bir yıl boyunca, sırtüstü uzandığında birisi yardım etmeksizin yatdığı yerden doğrulup oturamadı. Sonra bu da geçti ve hiçbir şikâyeti kalmadı. Eski yaşantısına dönmüş, yine at koşturmaya başlamıştı.

Yarattıkları hakkında dilediği şeyi gerçekleştiren Allah, ne yücedir. Dirilten ve öldüren O'dur. Kendisi hayatın sahibidir ve onun için ölüm söz konusu değildir. Her yaptığı güzeldir, her şeye gücü yeter.

İri Bir Adam İğne Batmasından Ölüyor

Yanımızda Attab adında bir sanatkâr vardı. Adamların en irisi ve uzunuydu. Bir gün evine girip oturduğunda, elini yanındaki bir kumaşın üstüne yasladı. Kumaşın içinde bir iğne vardı. İğne avucuna battı ve adam bu yüzden öldü. Vallahi adam şehirde inliyor, bedeni iri, sesi gür olduğundan, feryadı kale-den işitiliyordu. Göğsünden girip yanından çıkan mızrağa rağmen Kuşeyrî'ye bir şey olmazken, adam bir iğne yüzünden ölüyor!

Hırsız Zamarkal

Süvarileri, piyadeleri ve çadırlarıyla Antakya prensi, o yıllarda bize saldırmak üzere geldi. Bunun üzerine biz, saldıracaklarını düşünerek atlarımızla gidip onları karşıladık. Ama onlar sadece kamp kurdular. Oraya yerleşiyorlardı. Çadırlarında dinlenmeye çekildiler. Biz, gün bitimine kadar bekleyip geri döndük. Sonra tekrar atlarımıza binip oraya gittik. Onların bizimle savaşacağını düşünüyorduk. Ama yine çadırlarındaydılar.

Frenklerin yakınında, amcamın oğlu Leysuddevle Yahya'nın hasada hazır mahsulü vardı. Gidip mahsulü almak için birkaç yük hayvanı hazırladı. Biz, yirmi silahlı

süvari onunla birlikte gittik. O mahsulü nakledinceye kadar onunla Frenkler arasında bekledik. Sonra ben, Arap olmayan adamlarımızdan Hüsamuddevle Mûsâfir'i yanıma alarak birilerini gördüğümüz üzüm bağına saptım. Nehrin kıyısındaydılar. Güneş batmak üzereyken yanlarına vardığımızda bunların, kadın başlığı giymiş yaşlı bir adamla, ona eşlik eden başka biri olduğunu gördük.

Şakacı bir adam olan Hüsamuddevle, ihtiyara dönerek, "Ey ihtiyar! Ne yapıyorsun burada?" dedi.

İhtiyar, "Karanlığı bekliyorum. Allah'ın yardımıyla geçimimi sağlamak için şu kâfirlerin birkaç atını alacağım," diye cevap verdi.

Hüsamuddevle, "Peki ihtiyar! Atların iplerini dişlerinle mi keseceksin?" deyince, o; "Hayır, bu bıçakla!" diye cevap verdi. Ve belinden alev gibi parıldayan bir bıçak çıkardı. İç çamaşırı giymediğinden onu iple bağlamıştı! Onu bırakıp döndük.

Sabahleyin erkenden Frenkleri kontrole giderken, yolumun üstünde yine o yaşlı adamı gördüm. Bir taşın üzerine oturmuştu. Bacağında ve ayağında kan vardı ve kanlar donmuştu.

"Geçmiş olsun! Ne yaptın?" dedim.

"Onlardan bir at, bir kalkan ve bir mızrak aldım. Ne var ki, ben birlikten çıkmışken bir piyade peşime düşüp mızrak fırlatarak baldırımdan yaraladı. Buna rağmen, aldıklarımınla birlikte kaçmayı başardım," dedi. Bunları anlatırken, yarasını hiç önemsemi-

yordu. Sanki yara başkasının bedenindeydi. Zamarkal denilen bu adam, hırsızların şeytanlarındandı.

56

Zamarkal Hakkında Bir Başka Hikâye

Emir Mu'înüddin de onun hakkında bana şunları anlattı:

Humus'ta kaldığım günlerde Şeyzer'e bir saldırı yapmışım. O günün sonunda geri dönerken, Hama topraklarındaki küçük bir köyde konakladım. Oysa ben, Hama emirinin düşmanıydım. Adamlarımdan bir grup, yanlarında bir ihtiyarla huzuruma geldi. Ondan kuşkulanıp yakalamışlar ve bana getirmişlerdi.

"Ey ihtiyar! Sen kimsin" dedim. O, "Efendim! Ben yoksul bir adamım, müzmin bir hastalığa tutulmuş ihtiyarın biriyim," -konuşurken bir yandan da hastalıklı elini gösteriyordu- "Askerler iki keçimi aldı. Belki onları bana geri verme lütfunda bulunurlar diye peşlerinden gittim," diye yanıt verdi. Bunun üzerine ben muhafızlarımdan birkaçına:

"Onu yarına dek alıkoyun," dedim. Adamlarım onu aralarına oturtup kendileri de onun üzerinde bulunan hayvan postundan elbisenin yenlerine oturdular. İhtiyar, geceleyin muhafızların dalgınlıklarından yararlanarak elbisesinin içinden sıyrıldı ve postu onların altında bırakarak kaçıp gitti. Adamlarım

peşinden kovaladılar, ama ihtiyar onlardan hızlı çıktı ve kayıplara karıştı.

Birkaç adamımı bir iş için göndermiştim. Bunlardan biri, Şeyzer'de yaşamış Savmân adlı bir adamdı. Onlar geri döndüğünde, Savmân'a ihtiyarın hikâyesini anlattım.

"Tüh, kaçırmışım! Onu elime geçirseydim kanını içerdim. Bu mutlaka Zamarkal'dır," diye yazıklandı.

"Aranızda ne geçti?" dedim.

Bunun üzerine o anlatmaya başladı, "Frenk askerleri Şeyzer yakınlarında konaklamıştı. Belki onlardan bir at çalabilirim diye çevrelerinde tur atmaya başladım. Karanlık iyice bastırıldığında atların bağlı olduğu yere doğru yürüdüm. Birden bu adamı önümde gördüm. Bana nereye gittiğimi sordu. 'Şuradaki atlardan bir tane alıp götüreceğim,' diye karşılık verdim. O, 'Sen gelip at alarsın diye mi akşamdan beri orayı gözlüyorum ben!' dedi. 'Saçmalama!' diye söyledim. O, 'Geçemezsin. Yemin olsun hiçbir şey almana izin vermem!' dedi. Onun sözüne aldırmayıp atlara doğru gittim. O da kalkıp var gücüyle bağırmaya başladı: 'Vah yoksulluğuma! Emegim, uykusuz kalışım, hepsi boşa gitti!' Frenkler peşime düşene kadar bağırmayı sürdürdü. Bu sırada o kaçıp gitmişti. Frenkler, kendimi nehre atıncaya kadar beni kovaladılar. Kurtulduğuma hâlâ inanamıyorum. Onu yakalasam kanını içerdim. Büyük bir hırsızdır o. Askerleri izlemesi, yalnızca onlardan bir şey çalmak içindir."

Frenklerden Çalınan Atın Hikâyesi

Hizmetimde Ali b. Dudeveyh adlı Muskirli bir adam vardı. Bir gün Frenkler -Allah onlara lanet etsin-, Kefertab civarında konakladılar. O günlerde Kefertab, Selahaddin Muhammed İbn Eyyub Gısyânî'ye ait bir yerdi. Bu Ali b. Dudeveyh, Frenklerin çevresinde turlamaya başladı. Sonra bir at çalıp atın üstünde dörtmala oradan kaçtı. Arkasından kendisini izleyen hafif bir ses işitiyordu. Frenklerden birinin peşine takıldığını düşünerek alabildiğine hızlandı. Ama o ses sürekli ardındaydı. Son sürat iki fersah* gitmiş olmasına rağmen ses hâlâ onunla birlikteydi. Sonunda, karanlığın içinde peşinden gelene bakmak için yüzünü çevirdi. Bir de baktı ki ata alışmış olan bir dişi katır, yularını koparmış onun arkasından geliyor. Bunun üzerine, yanındaki peştemalı katırın boynuna bağlamak ve onu da beraberinde götürmek için durdu. Sabahleyin at ve katırla birlikte soluğu Hama'da, benim yanımda aldı. Bu at, atların en asili, en güzeli ve en hızlılarındandı.

Bir gün Atabek'in yanındaydım. O, Rafaniyye'yi kuşatıyordu. Beni çağırdı ve dedi ki:

"Ey Üsâme! O gizlediğin at da neyin nesi?" Atın haberini birisi ona yetiştirmişti.

"Hayır, vallahi ey efendim! Benim saklı bir atım yok. Atlarımın hepsi de ordudadır," dedim.

* Yaklaşık beş kilometrelik bir uzunluk ölçüsü.

“Ya o Frenk atı?” diye sordu. Onun da orada olduğunu söylemem üzerine:

“Birisini gönder, buraya getirsin,” dedi. Birini gönderip atı getirttim ve ardından uşağa onu alıp ahıra götürmesini söyledim. Atabek, “Sende kalsın bir süre,” dedi. Ertesi sabah atı alıp yarışa girdi. Yarışı benim at kazandı. Sonra atı benim ahırıma iade etti. Ertesi gün tekrar atın getirilmesini isteyip bir yarış daha yaptı. Yine atım kazandı. Bunun üzerine ben, atı onun ahırına götürdüm.

58

Öldürücü Darbeler

Bu savaşta ölümün gelişini yakından gördüm. Ordumuzda Rafi' el-Kilabi adında bir adam vardı. Meşhur bir süvari idi. Biz Karacaoğullarıyla savaş halindeydik. Onlar, Türkmenlerden ve diğerlerinden bir ordu hazırlayıp harekete geçirmişlerdi. Şehir dışında geniş bir alanda onları karşıladık. Sonra, sayıları daha da çoğaldı. Ve biz, sırayla birbirimizi kollayarak geri çekilmeye başladık. Bu Rafi', geride kalanları koruyanlar arasındaydı. Üzerinde zırh yerine giydiği kalınca bir yelek, başında da siperliksiz bir miğfer vardı. Belki bir saldırma fırsatı bulabilirim diye yüzünü çevirip geriye baktı. Yanını döndüğünde tüysüz bir ok boynuna isabet edip boğazına girdi. Ve olduğu yere cansız olarak düştü.

Şihabeddin Mahmud'un Ok Yarasından Ölmesi

Şihabeddin Mahmud İbn Karaca'nın başına gelen benzer bir olaya tanık oldum. Onunla aramızdaki anlaşmazlık giderilmişti. Amcama bir elçi gönderip şöyle diyordu:

"Üsâme'ye, bir süvariyle birlikte Kar'a'ya gelip bana katılmalarını söyle ki, Afamiye'ye saldırmak ve pusu kurmak için uygun bir yer belirlemeye gidelim." Amcam gitmemi emre-dince, ben de atla gidip onu buldum ve birlik-te uygun yerleri tespit ettik.

Sonra onunla bizim askerlerimiz birleşti. Ben Şeyzer askerlerini, o da kendi ordusunu yönetiyordu. Afamiye'ye doğru yürüdük. Şeh-re yakın harabelerde Frenklerin süvari ve pi-yadeleriyle karşılaştık. Burası, taşlar, sütun-lar ve duvar kalıntıları yüzünden atların ra-hat hareket edemediği bir yerdi. Bu nedenle, düşmanı bu yerden çıkarmaktan aciz kaldık. Askerlerimizden biri bana:

"Onları bozguna uğratmak ister misin?" dedi.

"Evet," dedim. O, kale kapısına doğru ilerlememizi teklif etti, ben de, "Yürüyün," dedim. Ama öneride bulunan asker pişman oldu. Çünkü düşmanın bizi ezip geçerek ka-leye ulaşabileceğini anlamıştı. Beni vazge-çirmek istediye de ben kararında direttim ve askerlerimle birlikte kale kapısına doğru ilerledim.

Frenkler bizim kapıya doğru yürüdüğü-müzü görünce, hemen süvari ve piyadeleriyle bize yöneldiler. Ve bizi ezip geçtiler. Kapının iç tarafında süvariler atlarından indi ve atlarını kaleye gönderdi. Mızraklarının uçlarını çevire-rek kapıda dizildiler. Babamın melez hizmet-kârlarından Rafi' İbn Sûtekin adlı arkadaşla bir surun hemen altında, kapının karşısında duruyorduk. Bir sürü taş ve ok geliyordu üzerimize. Bu sırada Şihabeddin, Kürtlerden korktuğu için, biraz uzaktaki bir grup askerin başındaydı. Adamlarımızdan, Cuma'nın akra-bası olan Harise en- Numeyrî'nin atı, göğsüne yandan bir mızrak darbesi aldı. Yaralanan at, mızrak üzerinden düşünceye kadar çırpınıp durdu. Atın göğsünün o kısımdaki derisi ta-mamen soyulmuş ve ön bacaklarının üzerine sarkık vaziyette kalmıştı.

Çatışmanın biraz uzağında bekleyen Şiha-beddin'e kaleden bir ok geldi. Ok, dirseğinin az aşağısından kol kemiğine isabet etti. An-cak, kemiğe arpa tanesi kadar bile girmemiş-ti. Gönderdiği haberci vasıtasıyla bana şöyle talimat verdi:

"Çevreye dağılan adamlarımızı toplama-dan yerini bırakma. Çünkü ben yaralandım ve bu yara sanki kalbimdeymiş gibi acı veri-yor. Ben geri dönüyorum, sen adamlarımızı kolla."

Şihabeddin gitti. Ben de adamlarımızı to-parlayarak geri döndüm. Hureybe Burcu'nda konakladık. Frenkler, Afamiye'ye saldırmaya kalkmamız halinde onlara haber vermesi için peşimize bir gözcü takmışlardı.

İkinci vakti Şeyzer'e vardım. Amcam, babamın evinde, kolundaki sargıyı açmak ve yarasını tedavi etmek isteyen Şihabeddin'i engelleyerek ona:

"Allah aşkına, sargılarını kendi evinde çöz," dedi. Amcam, Şihabeddin'in orada ölmesinden ve zan altında kalmaktan endişe ediyordu.

Şihabeddin, "Ben babamın evindeyim," dedi. Benim babamı kastediyordu -Allah rahmet eylesin.

Amcam, "Evine ulaşırsan ve de yaran iyileşirse, babanın evi emrindedir," diye karşılık verdi.

Bunun üzerine Şihabeddin, gün batar-ken atına atlayıp Hama'ya gitti. Ertesi günü ve bir sonraki günü orada geçirdi. Sonra, kolu kararmaya başladı. Giderek şuurunu yitirdi ve öldü. Bu başına gelen, yalnızca onun yazgısıydı.

60

Kaburga Kemiklerini Parçalayan Bir Mızrak Darbesi

Tanık olduğum en ciddi mızrak darbele-
rinden biri, bir Frenk süvarisinin Sâbah İbn
Kuneyb adlı Kilabe soylu bir süvarimize vur-
duğu darbeydi. Mızrak, onun soldan ve sağ-
dan üçer adet kaburga kemiğini kırmış, kes-
kin ucuyla da kasabın bir eklemi ustaca ayır-
ması gibi dirseğini ikiye ayırmıştı! Ve adam, o
anda ölmüştü.

Bir Başka Ağır Mızrak Darbesi

Askerlerimizden Meyyah adlı bir Kürt, bir Frenk süvarisini mızrakla vurdu. Mızrak, zincirden yapılma zırhı delip süvarinin karnına girmiş ve onu öldürmüştü. Birkaç gün sonra Frenkler bize saldırdı. Yeni evlenmiş olan Meyyah, zırhının üzerine kırmızı damatlık elbisesi giyerek savaşa katılmıştı. Bu onu daha belirgin bir hedef haline getiriyordu. Nitekim bir Frenk süvarisi mızrağıyla onu yaralayıp öldürdü.

O zaman dedim ki:

“Ah! Ne de yakın bir zamanda gerçekleşti düğünüyle cenazesil”

Bu olay bana, Peygamberimiz hakkında rivayet edilen şu söylenceyi anımsattı:

O'nun huzurunda Kays İbn Hatim'in şu beyiti okundu:

*Kin ve öfke gününde cesurca çarpıştım onlarla
Oyuncunun mendili gibiydi kılıcım elimde*

Oradaki Ensâr'a Peygamberimiz:

“el-Hadika karşılaşmasında bulunan var mı aranızda?” diye sordu.

İçlerinden biri cevap verdi: “Ben oradaydım ya Resûlallah! Henüz yeni evlenmiş olan Kays İbn Hatim de oradaydı. Ve üzerinde kırmızı bir elbise vardı. Seni hak üzere gönderene yemin olsun ki, savaş sırasında Kays, kendisi hakkında şiirinde anlattıklarını, aynen icra etti.”

Göğsü Delip Geçen Ağır Mızrak Darbesi

Müthiş mızrak darbelerinden biri de şuydu:

Aramızda uzun süreli bir dostluğun bulunduğu Hemedât adlı bir Kürt vardı. Bir zamanlar babamla İsfahan'a, Sultan Melikşah'ın sarayına gitmişti.

Şimdi yaşlanmış, gözleri zayıflamıştı. Çocukları da yetişmişti. Amcam İzzeddin -Allah rahmet eylesin- ona şöyle dedi:

"Ey Hemedât! Yaşlandın ve zayıf düştün. Üzerimizde hakkın var, pek çok hizmetlerde bulundun. Sen mescidindeki vazifeni sürdür; -evinin yanında bir mescidi vardı- biz çocuklarını maaşa bağlarız. Sen de, ayda iki dinar ve bir yükün alıp mescidine gider gelirsin."

Hemedât, "Peki, istediğiniz gibi yapacağım ey Emir!" diye yanıt verdi. Uzun bir süre bu böyle uygulandıktan sonra bir gün Hemedât amcama gelerek şöyle dedi: "Emir! Evde oturup kalmayı kendime yediremiyorum. Ben yatağında ölmektense atımın üzerinde ölmeyi arzuluyorum."

Amcam da, "Karar senindir," dedi ve ona eskisi gibi asker maaşı verilmesini emretti.

Bundan kısa bir süre sonra, Trablus hâkimi el-Sardânî bize saldırdı. Adamlarımız da hemen savaşa koştu. Hemedât da bunların arasındaydı. Yüksekçe bir yerde durup kibleye yöneldi. Bu sırada bir Frenk süvari-

si batı yönünden ona doğru saldırıya geçti. Bunun üzerine adamlarımızdan biri:

“Hemedât!” diye bağırarak onu uyardı. O da etrafına bakındı, Frenk süvarisini gördü. Aniden atının başını kuzeye çevirdi ve elindeki mızrağı Frenk’in göğsüne doğru nişanlayarak onu vurdu. Mızrak adamın sırtından çıkmıştı. Frenk, atının boynuna yaslanmış vaziyette geri döndü ve son nefesini verdi. Hemedât, savaş bittiğinde amcama şöyle dedi:

“Emir! Hemedât mescidde kalsaydı, kim vuracaktı bu mızrak darbesini?”

Bu bana ez-Zimmani’nin* şu sözlerini anımsattı:

Neydi o mızrak darbesi,

Pîri fanî, yorgun ihtiyarın

Gençleştım onunla ben

Silahı beğenmezken yaşıtıların

Bu şair yaşlanmış olduğu halde bir savaşa katılmış ve kendisine yaklaşan iki süvari-yi mızrağıyla vurup devirmişti.

63

İki Süvariye ve İki Atı Vuran Bir Mızrak Darbesi

Bizim de başımıza bunun gibi bir şey gelmişti. El-Alâh’tan bir çiftçi koşarak babamla amcamın yanına geldi:

“Çöl istikâmetinde yolunu kaybetmiş bir grup Frenk gördüm. Onlara saldırırsanız esir

* Cerdagne kontu William Jourdain.

alabilirsiniz,” dedi. Bunun üzerine, babam ve iki amcam atlarına atlayıp askerlerle birlikte, yolunu kaybetmiş o müfrezeye doğru gittiler. Bir de ne görsünler! Trablus hâkimi el-Sardânî* ve üç yüz kadar atıyla Frenklerin okçuluğunu yapan iki yüz kadar Turcopole.** Onlar bizimkileri görünce atlarına binip süratle saldırıya geçtiler. Adamlarımızı bozguna uğrattıp uzun süre peşlerini bırakmadılar. Babamın Yakût el-Tavîl adlı bir kölesi, karşılık vermek için geriye dönerek onlardan bir süvariye mızrakla vurdu. O süvari, yanındaki bir başka süvariyle adamlarımızın peşine takılmıştı. Yakût’un mızrak darbesiyle iki süvari de atlarıyla birlikte yuvarlandılar!

Bu köle, pek çok taşkınlık ve hatalar yapmıştı. Ve yine cezayı gerektirecek davranışları sürdürüyordu. Ama ne zaman babam onu cezalandırmaya kalksa amcam şöyle diyordu:

“Ey kardeşim! Lütfen onun suçunu hatırım için bağışla, hem o mızrak darbesini de unutma!” Babam da, kardeşinin bu sözleri üzerine onu her seferinde affederdi.

64

Kürt Hemedât’ın Nüktedanlığı

Daha önce bahsi geçen Hemedât esprili bir adamdı. Babam -Allah rahmet eylesin- bana şöyle bir şey anlatmıştı:

* Cahiliyye şairi Sehl İbn Şeyban.

** Turcopole (Turkubûlî). Frenklerin hizmetinde savaşan askerler. Rum annelerden doğan, babaları Türk ya da Arap olanlara verilen ad.

İsfahan yolunda ilerlerken bir seher vakti Hemedât'a, "Emir Hemedât! Bu gün bir şey yedin mi?" dediğimde o:

"Evet ey Emir, tirit yedim!" diye yanıt verdi.

Ben, "Bütün gece at sırtındaydık, ne konakladık, ne de ateş yaktık. Tirit sana nereden geldi?" diye sorunca, o şöyle dedi:

"Ey Emir! Ağzımda yaptım tiriti. Ekmeği, üzerine içtiğim suyla ağzımda karıştırdım, tirit gibi oldu!"

65

Üsâme'nin Savaşçı Babası

Babam pek çok savaşa bizzat katılmıştı. Feci yaralar vardı vücudunda. Ama o, yatağında öldü. Yine bir gün savaştaydı. Burunluklu bir Müslüman miğferi vardı başında. Birisi ona mızrak fırlattı. O zamanlar savaşların çoğu Bedevî Araplarla oluyordu. Mızrak, miğferin burunluğuna çarptı ve onu yamulttu. Bu darbe babamın burnunu kanattıysa da, zarar vermedi. Eğer Allah mızrağın biraz daha burunluktan kaymasını dileseydi o mızrak, babamı öldürürdü.

Başka bir defa da bacağına bir ok isabet etti. Ama babamın çarığının üst kısmında bir hançer vardı. Ok hançere denk geldi ve kırıldı. Onu yaralamadı bile. Bu ancak Allah'ın mükemmel bir himayesiydi.

Üsâme'nin Babasının İki Öldürücü Mızrak Darbesinden Kurtuluşu

Babam 497 yılı Şevvalinin* yirmi dokuzunda, Pazar günü Kefertâb'da savaşa katıldı. Savaş, Seyfüddevle Halef İbn Mula'ib el-Eşhabî'ye karşı yapılyordu. Babam zırhını giymiş, ama kölesi aceleyle yandaki çengelini geçirmeyi unutmuştu. Bir mızrak, kölenin kapatmayı ihmal ettiğı sol göğsünün hemen üstünden babama isabet etti ve sağ göğsünün üst tarafından çıktı! Bundan kurtulması olağanüstü bir şeydi ve bu tamamen Allah'ın takdiriyle olmuştu. Allah, yaranın öyle şaşırtıcı biçimde olmasını dilemişti işte.

Yine o gün babam, bir süvariye mızrağıyla yaralamış ve atını ona yanaştırıp kolunu bükerek mızrağını kurbanın bedeninden çıkarmıştı. Bu olayı babam bana şöyle anlattı:

"Bir şeyin kolumu acıttığını hissettim. Zırhın metallerinin verdiği sıcaklıktan kaynaklandığını sandım. Ama bu acı yüzünden mızrağım elimden düştü. Bunun üzerine, koluma baktım ve şaşkınlıkla koluma saplı mızrağı fark ettim. Bazı sinirler kesildiğı için kolum sarkmıştı."

Bir cerrah olan Zeyd babamın yarasını tedavi ederken ben de oradaydım.

Babam ona, "Zeyd! Şu taşı yaramdan çıkar," dedi. Cerrah bir şey söylemedi.

* Şevval: Arabî ayların onuncusu olup, ilk üç günü ramazan bayramıdır.

Babam sözünü tekrarlayarak, "Ey Zeydi! Şu taş görmüyor musun? Onu yaradan çıkarmayacak mısın?" deyip cerrahın canını sıkınca, o, "Hani, nerede taş? Bu kesilmiş bir sinir ucu," dedi. Gerçekten de o görünen şey, Fırat'ın beyaz taşlarından biri gibi apaktı.

O gün babam bir mızrak darbesi daha aldı. Ama Allah onu korudu, ta ki 531 yılı Ramazan ayının on ikisinde, yatağında öldüğü Pazartesi gününe dek...

67

Üsâme'nin Babasının Yazdığı Kırk Üç Kur'an Nüshası

Babamın hattı (: kaligrafik değer taşıyan Arap yazısı) çok güzeldi. O mızrak darbesi bile hattatlığından bir şey eksiltmemişti. Yalnızca Kur'an nüshaları yazardı. Bir gün:

"Ey efendim! Baştan sona kaç Kur'an nüshası yazdınız?" diye sorduğumda:

"Zamanı gelince öğrenirsin," dedi. Vefatı yaklaştığı zaman bana:

"Şu sandıkta her biri Kur'an'ın tamamından oluşan nüshalar var. Onları mezarıma, yanağımın altına koy," dedi. Onları saydık, her biri tam Kur'an metni olmak üzere kırk üç nüsha olduğunu gördük. Bunlardan biri oldukça büyüktü ve altınla yazılmıştı. Bütün Kur'an ilimlerini; Kur'an'ın değişik okunuş şekillerini, anlamı kapalı olan ve açık olan ayetleri, bir ayetin hükmünü kaldırıp yerine geçen ayetleri, hükmü kaldırılan ayetleri, tef-

sirini, her b1r ayetin iniş sebebini ve çıkartılan hükümleri içeriyordu. Tefsir-i Kebir olarak adlandırıldığı bu nüsha siyah, kırmızı ve mavi mreккеlerle yazılmıştı. Altınla yazılmış, tefsirsiz bir başka nüsha daha vardı. Kalan nüshalarda siyah mreккеp kullanılmış, yalnızca her on ve her beş sayfada bir konan özel işaretler, ayetleri gösteren numaralar; sure başlıkları ve cz başları altınla yazılmıştı.

Bu anlattıklarım, aslında kitabın konusunun dışında. Ama bunları zikretmemin nedeni, kitabımı okuyanları babama Allah'tan rahmet dilemeye teşvik içindir.

68

Üsâme'nin Amcasının Kölesi, Efendisi için Kendini Feda Ediyor

Tekrar nceki konuya dönüyorum:

O gün, amcam İzzedddin Ebu'l-Asâkir Sultan'ın göremediği müthiş bir mızrak darbesi, kendisini ona siper eden bir köleye isabet etti. Muvaffakuddevle şem'n adındaki bu kle, diğer amcam İzzuddevle Ebu'l Murhef Naar'ın kölesiydi. Daha sonra iki amcam kır birliği ederek bu köleyi bir görev için Halep'teki Melik Rıdvan İbn Tâcuddevle Tutuş'a gönderdi. şem'n Melik Rıdvan'ın hzuruna vardığında, Rıdvan hizmetkrlarına:

"Bütün köleler ve iyi adamlar efendilerine sadakatle bunun gibi olmalıdır," dedi.

Sonra Şem'ûn'a dönüp ekledi: "Babamın zamanında efendin için yaptığın şeyden bahset onlara."

Şem'ûn da şunları anlattı:

"Ey efendimiz! Yakın bir zamanda, efendimle birlikte savaşta bulunuyordum. Bir süvari, mızrağıyla onu vurmak için saldırdı. Ben kendi hayatımı efendime feda etmek pahasına, hemen onunla efendimin arasına girdim. Mızrak bana geldi ve iki kaburga kemiğimi kopardı. Yemin ederim ki bir kutuda sakladığım o kemikler, şimdi sizin mülkünüzdeyken bile yanımdadır."

Bunun üzerine Melik Rıdvan ona, "Valla-hi, o kemikleri koyduğun kutuyu getirmedi-çe, sana görevinle ilgili cevabı vermeyeceğim," dedi. Şem'ûn da, kendisi Rıdvan'ın yanında kalarak birini kutuyu getirmesi için gönderdi. Gerçekten de kutuda kaburgasının iki kemiği vardı.

Rıdvan buna çok şaşırdı ve adamlarına, "Sizler de bana hizmette işte böyle olmalısınız," dedi.

69

Tâcuddevle Zamanında Meydana Gelen Bir Olay

Rıdvan'ın Şem'ûn'dan anlatmasını istediği, babası Tâcuddevle zamanında vuku bulan olay ise şöyleydi:

Dedem Sedîdu'l-Mülk Ebu'l-Hasan Ali İbn Mukalled İbn Nasır İbn Munkız, oğlu İz-

züddevle Nasr'ı Halep yakınlarında konaklamakta olan Tâcuddevle'nin hizmetine gönderdi. Tâcuddevle Tutuş onu yakalayıp hapsedti ve başına bir muhafız dikti. Kölesi olan Şem'ün'dan başka kimse yanına giremiyor-du. Şem'ün da, muhafız çadırın çevresindeyken girebiliyordu ancak. Amcam babası Sedîdu'l-Mülk'e, şunları ifade ettiği bir mektup yazdı:

“Falan gece, bana birkaç adam ve bir at gönder. Ben o atla falan yere gideceğim.” O gece geldiğinde Şem'ün çadıra girdi. Elbisele-rini çıkardı. Onları efendisi giyerek karanlık-ta tanınmadan bekçilerin yanından geçip gitti. Adamlarına ulaşınca dek yürüdü, sonra da atına atlayıp yoluna devam etti. Şem'ün ise, efendisinin yatağında uyudu.

Şem'ün, efendisine abdest alması için her gece seher vakti su getirirdi. Çünkü efendisi, gecelerini namaz kılıp Kitabullah'ı* okuyarak geçiren zâhidlerdendi.** Muhafız-lar sabah olunca Şem'ün'un gelmediğini fark ettiklerinde, çadıra girdiler ve orada Şem'ün'u buldular. İzzüddevle gitmişti! Durumu Tâcuddevle'ye bildirdiler. Tâcuddevle de Şem'ün'un huzuruna getirilmesini emretti. Şem'ün getirildiğinde, Tâcuddevle ona bu işi nasıl yaptığını sordu. Şem'ün şöyle cevap verdi:

“Efendime elbiselerimi verdim. O da bun-ları giyerek çıkıp gitti. Ve ben onun yatağında uyudum.”

* Kur'an.

** Din emirlerine aşırı bağlı.

Tâcüddevle ona, "Peki boynunu vurduracağım dan korkmadın mı?" diye sordu.

Şem'ün yanıtı ise şöyle oldu:

"Ey efendim! Efendimin kurtulup evine dönmesine bedel olarak boynumu vurdurman beni ancak mutlu eder. Çünkü o, kendimi ona feda etmem için beni satın alıp yetiştirdi."

Bunun üzerine Tâcüddevle, mabeyincisine, "Bu köleye efendisinin atını, yük hayvanlarını, çadırlarını ve diğer bütün eşyalarını getirip verin. Ve bırakın efendisinin peşinden o da gitsin," dedi. Efendisine hizmet için yaptığı şey nedeniyle Tâcüddevle onu ne hor gördü, ne de suçladı.

"Bunlara babamın zamanında efendin için yaptığın şeyi anlat," derken Rıdvan'ın kastettiği olay buydu.

70

Üsâme'nin Amcası Gözkapığından Yaralanıyor

İbn Mulaib'le yapılan aynı savaşı anlatmaya devam ediyorum.

O gün amcam birçok yerinden yara aldı. Bunlardan biri, alt gözkapığına, gözün buruna yakın olan ucuna isabet eden bir mızrak yarasıydı. Mızrak, gözkapığını uca kadar kesmişti ve gözkapığı, bütünüyle sıyrılıp gözün dış köşesine asılı kalmıştı. Göz oynuyor, sabit durmuyordu. Çünkü, gözü tutan göz kapaklarıdır. Bunun üzerine, cerrah, onun göz ka-

pağını dikti, bakımını yapıp güzelce tedavi etti ve göz eski haline döndü. Öyle ki, yaralı göz diğerinden ayırt edilemeyecek duruma geldi.

71

Üsâme'nin Babasının ve Amcasının Kahramanlığı

Babam ve amcam -Allah rahmet eylesin-, kabileleri içinde en cesur insanlardandı. Şahinlerle avlanmak için bir gün Malah tepesine doğru giderlerken ben de yanlarındaydım. Orada pek çok su kuşu bulunurdu. Birdenbire Trablus ordusunun şehrimizin üst mahallesine saldırmak üzere olduğunu ve şehrin dışına kamp kurduğunu fark ettik. Derhal geri döndük. Babam hastalıktan yeni kalkmıştı. Amcam yanındaki askerleriyle çabucak ilerleyip, kendisini gözetlemekte olan Frenklerin yakınındaki sığ yerden nehri geçene kadar yürüdü. Babamsa, tırıs giden bir at üzerinde, elindeki ayvayı kemire kemire ilerliyordu. Ben de ona eşlik ediyordum ve çok gençtim. Frenklere yaklaştığımızda babam bana:

"Sen bendin oradan geç," dedi. O ise, Frenklerin bulunduğu taraftan nehri geçti.

72

Üsâme'nin Babası Astrolojiye İnanıyor

Başka bir defasında, Mahmud İbn Karaca'nın süvarileri şehirden uzakta bulundu-

ğumuz bir esnada bize saldırı düzenlerken, babamın davranışlarına yakından tanık oldum. Mahmud'un adamları şehrimize bizden daha yakındılar. Ben de oradaydım ve artık savaş deneyimim vardı. Kalın yeleşimi giymiş, atıma binmiş, elime de mızrağımı almıştım. Babam bir katırın üzerindeydi.

Ben ona, "Efendim! Atınıza binmeyecek misiniz?" dedim. O, binmek istemediğini söyledi ve ilerlemeye devam etti. Gayet rahat ve hiç acelesi yokmuş gibiydi. Bense, onun için endişeleniyordum. Atına binsin diye ne kadar ısrar ettiysem de, şehre varıncaya dek katırın üstünde gitti. Onlar geri çekilip güvenlik ortamı sağlanınca babama, "Düşmanın şehirle aramızda olduğunu gördüğün halde yanındaki yedek atlardan birine binmedin. Üstelik ben uyardım, ama kulak vermedin," dedim.

Babam bana:

"Ey oğul! Yıldızlarda korkmayacağımın haberi var," dedi.

Babam takvalı,* çok oruç tutan ve Kur'an okuyan biri olmasına karşın yıldızlar hakkında derin bilgi sahibiydi.

Beni astroloji ilmini öğrenmeye teşvik ederdi. Bense kaçınır, geri dururdum. O, "Bari yükselen ve batan yıldızların isimlerini öğren," der ve bana yıldızları göstererek adlarını söylerdi.

* Takva: Tanrı'dan korkup dinin yasak ettiği şeylerden, günah işlemekten çekinme.

Tehlike Anında Gösterilen Yiğitlik

İnsanların savaş sırasındaki cesaret ve yüce gönüllülüğüyle ilgili bizzat gördüğüm bir örnek:

Sabah namazı vakti kalkmıştık. On kadar süvariden oluşan bir Frenk birliği gördük. Kapı henüz açılmadan şehrin kapısına geldiler. Kapı görevlisine:

“Bu şehrin adı nedir?” diye sordular. Kapı, kalastan kirişlerle desteklenmiş ahşap bir kapıydı.

Kapının iç kısmındaki görevli cevap verdi: “Şeyzer.” Sonra, kapının aralığından nöbetçiye bir ok atıp atlarıyla tırıs giderek geri döndüler.

Bunun üzerine biz atlarımıza bindik ve ilk harekete geçen amcam oldu. Ben de onunlaydım. Frenkler hiç telaş etmeden gidiyorlardı. Bir grup askerimiz de arkadan bize yetişti. Amcama dedim ki:

“Emret, adamlarımızı yanıma alıp onların peşine düşeyim ve henüz uzaklaşmadan işlerini bitireyim.”

Savaş konusunda benden daha deneyimli olan amcam, “Hayır, bu bir tuzak,” dedi.

“Suriye’de Şeyzer’i bilmeyen Frenk mi var?”

Sonra, önde bulunan iki süvariye çağırdı ve onlara, “Malah tepesine gidip bir kontrol edin,” dedi. Burası Frenkler için bir pusu yeri idi. İki adamımız tepeye yaklaşıncı, Antak-

ya askerleri onların üzerine doğru toptan saldırıya geçti. Biz, çatışma hızını kaybetmeden önce onları bozguna uğratmak için, fırsat kollayarak öncülerini karşıladık. Cuma en-Numeyrî ve oğlu Mahmud da bizimle beraberdi. Cuma, usta ve seçkin süvarilerimizdendi. Oğlu Mahmud, düşmanın ortasında kalmıştı. Cuma bağırdı:

“Ey gözü kara savaşçılar! Oğlum!” On altı süvari, Cuma’yla birlikte geri dönüp onlara saldırdık. Frenklerden on altı süvariye mızrakladık ve arkadaşımızı onların arasından alıp götürdük. Çatışma sırasında onlarla öyle karışmıştık ki onlardan biri Cuma’nın başını koltuğunun altına almıştı. Ama indirdiğimiz mızrak darbeleri sayesinde kurtuldu.

74

Üsâme ve Cuma Sekiz Süvariye Yendikten Sonra, Tek Bir Piyade Onları Alt Ediyor

Her şeye rağmen, insan ne cesaretine güvenmeli, ne de yiğitliğiyle gururlanmalı. Valahi bir keresinde, amcamla Afamiye üzerine saldırmaya gittik. Afamiyeliler, bir kervanı yolcu etmek için şehir dışına çıkmışlardı. Onlar kervanı yolcu edip geri dönerlerken biz karşılarına çıktık. Yaklaşık yirmi adamlarını öldürdük. Aniden Cuma gözüme ilişti. Yarım bir mızrak, eyerinin altındaki örtüye saplı duruyordu. Doldurulmuş örtüyü geçerek arka kısmından baldırını delmiş ve kırılmıştı. Bu

manzarayı görünce telaş ettim. Ama o, “Endişelenme! Ben iyiyim,” dedi. Sonra mızrağın ucuna yapışarak oradan çekip çıkardı. O da, atı da sağlamdı.

Ona, “Ey Ebû Mahmud, kaleye iyice yaklaşip bir bakmak istiyorum,” dedim.

“Yürü o zaman!” dedi. Ve atlarımızı tırısra kaldırarak birlikte ilerledik. Kaleyi görebileceğimiz bir noktaya ulaştığımızda, yolumuzun üzerinde sekiz Frenk süvarisi gördük. Kale, meydana gören bir yükseklikteydi ve yalnızca üzerinde bulunduğumuz yoldan meydana iniliyordu.

Cuma, “Dur, onlara ne yapacağımı göstereyim sana,” dedi.

Ben, “Bu adil olmaz, onlara ikimiz birlikte saldıralım,” diye karşılık verdim.

“Yürü öyleyse,” dedi. Onlara saldırdık, yenilgiye uğrattık ve geri döndük. Bizden başka kimsenin başaramayacağı bir şey yaptığımızı sanıyorduk. Biz iki kişi, Frenklerden sekiz süvariye bozguna uğratmıştık.

O yüksek yerde durmuş kaleye bakıyorduk. Elinde yay ve oklarıyla o zorlu yolu tırmanan ufak tefek bir piyadenin birdenbire ortaya çıkışı bizi şaşırttı. Oklarını bize fırlatmaya başladı. Ona karşı hiçbir şey yapamayacağımızı görerek kaçtık. Vallahi, atlarımıza bir şey olmadan ondan kurtulabileceğimizi ummuyorduk. Sonra geri gelip Afamiye yakınındaki meraya girdik ve ganimet olarak çok sayıda manda, inek ve koyunu önümüze katıp oradan ayrıldık. Kalbimde, bizi alt eden o piyadenin karşısında çaresiz kalı-

şımızın sızısı vardı. Frenklerden sekiz süvari-
riyi yenmişken nasıl da tek bir piyade bizi
alt etmişti!

75

Bir Darbe Sayesinde, Cuma'nın Gözündeki İltihap İyileşiyor

Kefertab süvarilerinin bize saldırdığı bir sa-
vaşa tanık oldum. Onlar sayıca azdı. Sayıları-
nın az olmasına bakarak biz de saldırıya geç-
tik. Ama, onlardan bir kısmı bize pusu kur-
muşlardı. Bize saldıranlar kaçmaya başladı.
Biz de şehirden uzaklaşınca kadar onları ta-
kip ettik. Pusuda bekleyenler saldırıya geçti ve
kovaladıklarımız da geriye dönerek bize saldır-
dı. Çekilmemiz halinde hepimizin katledilece-
ğini anlayarak ölüm pahasına onlara karşı
koyduk ve Allah'ın yardımıyla onları yendik.
Onlardan on sekiz atlıyı alaşağı ettik. Kimi
mızraklanarak ölmüş, bazıları mızrak darbe-
siyle sadece atından düşmüş, bazılarının da
atı mızraklanarak kendisi yayan kalmıştı.

Hayatta kalanlar yerde kılıçlarını çekmiş
bekliyor, yanlarına sokulan herkese vuru-
yorlardı. Cuma onlardan birinin üzerine git-
ti. O da, Cuma'ya doğru ilerleyerek başına
bir darbe indirdi. Ve Cuma'nın kafasındaki
başlığı kesti. Cuma'nın alnı yarıldı ve
kuruyuncaya kadar oradan kan aktı. Yara,
bir balığın ağzı gibi açık kalmıştı. Çatışma-
nın en çetin zamanındaydık. Cuma'nın yanı-
na gidip sordum:

“Ebû Mahmud! Yararı sarmayacak mısın?”

O, “Şimdi alın bağlama, yara sarma zamanı değil,” dedi. Cuma, gözünde evvelce oluşan bir iltihap yüzünden bir süredir alına siyah bant bağlıyordu. Bu savaştaki yeni yaradan ötürü çok kan kaybettikten sonra, gözünde kendisine ıstırap veren iltihaplı hastalık geçti. Bir daha da ne iltihaplanma oldu, ne de acı. “Bazen hastalıkla şifa bulur bedenler,” der ya şair Mütenebbi, aynen öyle oldu!

Frenkler ise, biz onlardan öldürebildiklerimizi öldürdükten sonra toparlanıp tekrar karşımıza dikildiler. Amcamın oğlu Zahîrud-devle Ebu'l-Kanâ Hıttam, bana geldi:

“Amcazade! Yanında iki yedek atın var, bense şu bitkin düşmüş kısrağın üzerindeyim,” dedi.

Hizmetkârıma, “Kızıl atı ona takdim et!” dedim. O da verdi. Amcamın oğlu, eyerin üzerine yerleştiği gibi tek başına Frenklere doğru saldırıya geçti. Frenkler, Hıttam ortalarına girinceye dek ona yüklenmediler. Sonra ona mızraklarıyla saldırarak atından düşürdüler. Ve tekrar ona dönüp mızraklarıyla vurmaya başladılar. Ama Hıttam'ın üzerinde çok sağlam bir zırh vardı ve mızraklar işle-miyordu. Bunun üzerine biz, diğerlerine, “Arkadaşınıza yardıma koşun,” diye bağırarak saldırıya geçtik. Ve onları kaçırarak Hıttam'ı sağ olarak kurtardık. At ise, o gün öldü. Tehlikelerden esenliğe çıkaran kudretli Allah, ne yücedir!

Savaş, Cuma hakkında mutlu bir şekilde sonuçlanmış, gözleri iyileşmişti.

“Hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlı olabilir,” buyuran Allah, her türlü övgüye layıktır.

76

Şifa Bulmaya Neden Olan Bir Başka Yaralanma Olayı

Buna benzer bir olaya daha tanık oldum. Kuzeydoğu Mezopotamya’da Atabek’in ordusundaydım. Bir arkadaşım beni evine davet etti. Beraberimde, Guneym adında bir seyis vardı. Vücudunun su toplamasına neden olan bir hastalık yüzünden boynu incelmış, karnı şişmişti. Bu adam hangi yabancı ülkeye gitsem benimle gelirdi. Bu yüzden onu kollardım. Guneym, katırıyla o arkadaşın ahırına girdi, diğer davetlilerin köleleri de onunla birlikteydi. Aramızda, sarhoş oluncaya kadar içmiş genç bir Türk vardı. Kontrolünü kaybetmiş vaziyette dışarı çıkıp ahıra gitti ve hançerini çekerek kölelere saldırdı. Köleler dağılıp kaçtılar. Guneym ise, zayıflığı ve hastalığı nedeniyle başının altına eyeri koyup uyumuştı. Ahırdakilerin hepsi çıkıncaya dek kalkmadı. Bunun üzerine o sarhoş adam, onu göbeğinin altından hançerledi ve karnını yaklaşık dört parmak yarıdı.

Seyis olduğu yere yığıldı. Beni davet etmiş olan Bâşemra kalesinin emiri onu evime taşıtırdı. Onu hançerleyen adam da elleri arkadan bağlı olarak getirildi. Ben onu serbest bıraktım. Cerrah, kölem iyileşip yürümeye baş-

layıncaya ve kendi işlerini görecek hale gelinceye kadar sık sık gelip gitti. Ama yara henüz tam olarak kapanmamıştı. Oradan iki ay boyunca kabuk ve sarı su gibi şeyler çıktı. Sonra yara kapandı ve adamın karnı küçüldü. Tamamen sağlığına kavuştu. Bu yara, onun yeniden sağlığını kazanmasına sebep olmuştu!

77

Bir Başka Örnek de Kuş Hakkında

Bir gün bir şahin terbiyecisi gördüm. Babamın karşısında durmuş şöyle diyordu:

“Ey efendim! Bu şahin hass hastalığına yakalandı, ölüyor. Gözlerinden biri kör oldu. Siz bunu avda kullanın, zeki bir şahindir. Yoksa telef olacak.” Sonra biz ava çıktık. Babamın pek çok şahini vardı. O hasta şahini kekliğin üzerine saldı. Keklik, sık çalılıkların arasına gizlendi. Şahin de onunla birlikte çalılıklara girdi. Yarası, gözünün üzerinde büyük bir nokta gibi olmuştu. Çalılıktaki bir diken o noktanın altından battı ve orayı patlattı. Şahinci onu geri getirdiğinde gözü akmıştı ve kapalıydı.

Şahinci, “Efendim, şahinin gözü gitti,” dedi.

Babamsa, “O, tamamen gitti,” dedi. Ama ertesi gün şahin gözünü açtı, göz sapasağlandı. Dahası o şahin, iki kere tüy döküp yeniden tüyleninceye kadar bir süre yanımızda sağlıklı bir yaşam sürdü. O, şahinlerin en zekilerindendi.

Cuma ve Guneym'in başına gelenleri anlatırken, sırası geldiği için bu şahinin başına gelenleri de anlattım. Yoksa şahin hikâyesinin yeri burası değil.

Vücutta su toplamasından hasta olup dı karnından kan alındığı halde ölen olduğur gördüm. Oysa karnı o sarhoş adam tarafından deşilen Guneym kurtulmuş ve sağlığını kavuşmuştu! Kudret sahibi Allah ne yücedi

78

Üsâme'nin Arkadaşları Antakya Frenklerinden Kaçıyor

Antakya ordusu bize bir saldırıda bulunmuş ve adamlarımız onların öncülerini karşılamıştı. Ama az sonra önlerinde geri çekilmeye başladılar. Ben de onların yollarına çıkmış düşmana saldırma fırsatı bulurum diye ban kadar ulaşmalarını bekliyordum. Adamlarımı hezimete uğramış bir halde yanımdan geçigidiyorlardı. Geçenler arasında Cuma'nın oğlu Mahmud da vardı. Bunun üzerine ben:

"Dur, ey Mahmud," diye bağırdım. Bir aı durdu, sonra atını mahmuzlayıp geçti. Bu sırada Frenk süvarilerinin öncüleri bana ulaşmıştı. Ben, mızrağımı onlara doğru çevirip geriledim. Atlılarından biri hızla gelip de ben mızrağıyla yaralar endişesiyle gözlerimi onlardan ayırmıyordum. Önümde adamlarımızdan bir grup vardı. Etrafımız bahçelerle çevriliydi. Bahçelerin duvarları oturan bir adam yüksekliğindeydi. Atım, göğsüyle adamları-

mızdan birine çarptı. Ben atımın başını sola çevirdim ve mahmuzladım. At duvarı aştı. Frenklerle aynı hizaya gelecek biçimde duruşumu ayarladım. Yalnızca bir duvar vardı aramızda! Onlardan, yeşil ve sarı renkli ipek bir elbise giyen bir süvari hızla bana doğru geldi. Elbisesinin altında zırh olmadığını sanıyordum. Bu yüzden, beni geçinceye kadar ona ilişmedim. Sonra atı mahmuzladım ve at duvarın ötesine atladı. O süvariye mızrakladım. O kadar eğildi ki başı üzengisine değdi. Kalkanı ve mızrağı elinden düştü, başından miğferi çıktı. Biz piyadelerimize ulaşmıştık. Sonra baktık ki o süvari, toparlanıp eyer üzerinde doğruldu. Elbisesinin altında zırh olduğundan mızrak onu yaralamamıştı. Arkadaşları onu alıp geri döndüler. Bir piyade de kalkanını, mızrağını ve miğferini aldı.

79

Cuma, Atı İçin Korkarak Hama Askerlerinden Kaçıyor

Savaş sona erip Frenkler geri döndüğünde Cuma bana gelip oğlu adına özür dileyerek:

“Bu köpek seni bırakıp kaçmış,” dedi.

“Ne olmuş yani?” diye karşılık verdim.

Cuma, “Seni bırakıp kaçıyor ve sen ne olmuş diyorsun, öyle mi?” diye çıkıştı.

Ben, “Vallahi ey Ebû Mahmud! Sen de olsan kaçırdın,” dedim. O şöyle yanıt verdi:

“Asla! Vallahi ölüm, seni bırakıp kaçmaktan daha kolay gelir bana.”

Bunun üzerinden daha birkaç gün geçmemişti ki, Hama süvarileri bize saldırdı. Sığırlarımızı çalarak Celalî Değirmeni'nin aşağısındaki adaya kapattılar. Sürüyü gözetmek için de okçularını değirmenin üzerine çıkardılar. Cuma ve cesur bir adam olan devşirmelerimizden Şucauddevle Mâdî ile beraber onların bulunduğu yere ulaştık. O ikisine:

“Şimdi suyu geçip hayvanlarımızı alacağız,” dedim. Ve suyu geçtik. Ama bir ok isabet edip, Mâdî'nin atını öldürdü. Ölmeden önce at, onu güçlkle arkadaşlarının yanına götürebilmişti. Bir ok da benim atıma gelerek bir karış kadar saplandı. Ama atım, vallahi ne sendeledi, ne de huzursuzlandı. Sanki yarayı hissetmiyormuş gibi ilerlemeyi sürdürdü. Cuma, atının öleceğinden korkarak kaçtı. Döndüğümüzde Cuma'ya şöyle dedim:

“Ey Ebû Mahmud! Oğlun Mahmud'u ayıplarken, sana, 'sen de kaçabilirsin!' dememiş miydin?” Buna karşılık Cuma:

“Vallahi yalnızca atım için endişe ettim. Benim için o çok değerlidir,” dedi ve özür diledi.

80

Üsâme Mızrakladığı Hamalı Bir Süvarinin Yaralanmamasına Seviniyor

O gün Hama süvarileriyle yeniden karşılaştık. Bir kısmı, sığır sürüsüyle beraber adaya önceden varmıştı. Onlarla savaşmaya

başladık. Aralarında Serhenk, Gazi el-Telli, Mahmud İbn Baldacı, Hadru't-Tût ve İspahsalâr Kutluk gibi kahraman savaşçılar vardı. Bizden kalabalıktılar. Ama biz aniden saldırıp onları hezimete uğrattık. Mızraklamak için onlardan birine doğru hamle yaptım. Birden karşımdakinin Hadru't-Tût olduğunu fark ettim.

“Dur yapma, ey Üsâme!” diye bağırdı. Onu bırakıp başka birine yöneldim ve mızrağı fırlattım. Mızrak eyerinin altına isabet etti. Öylece bıraksa düşmeyecekti. Ama atı koşarken mızrağı çıkarmaya çalışmasından dolayı, atın boynuna, oradan da yere düştü. Sonra kalktı. Âsi Nehri'ne dökülen Celâli çayının yukarısındaki sarp yamacın kenarındaydı. Kendisi öne geçip atını çekerek yamaçtan indi. Ona vurduğum mızrak darbesiyle yaralanmamış olduğu için Allah'a şükrettim. Çünkü o, Gazi el-Telli idi ve çok iyi bir insandı.

81

Cuma, İki Frenk Süvarisinin Elinden Bir Esiri Kurtarıyor

Bir gün Antakya ordusu, bize her saldırısında konakladığı yere gelip kamp kurdu. Biz de hemen karşılarında duruyorduk. Aramızda nehir vardı. Onlardan hiçbiri bize doğru ilerlemedi. Çadırlarını kurup oraya yerleştirdiler. Biz de geri dönerek evlerimize geldik. Kaleden onları görebiliyorduk. Ordumuzdan yirmi kadar süvari, atlarını otlatmak için çıkıp

şehrin yakınlarındaki Bender Kanîn köyüne gittiler. Yanlarına mızraklarını almamışlardı. İki Frenk süvarisi, atlarını otlatan askerlerin yakınlarına kadar ilerledi. Yol üzerinde sığırını gütmekte olan bir adama rastlayınca, adamı esir alıp hayvanına el koydular. Biz olup biteni kaleden görüyorduk. Bizim askerler atlarına bindiler, ama mızrakları olmadığı için tereddüt ediyorlardı. Amcam:

“Yirmi kişi oldukları halde iki atlının elinden bir esiri kurtaramıyorlar! Orada Cuma olsaydı neler yapacağını görürdünüz,” dedi. Amcam daha sözünü bitirmemişken, Cuma'nın tepeden tırnağa silahlı olarak dörtnele onlara doğru gittiği görüldü. Bunun üzerine amcam:

“Bakın şimdi neler yapacak,” dedi. Cuma, doludizgin iki süvariye yaklaştığı sırada, birden atının başını çevirdi ve onların gerisindeki bir sipere ilerledi.

Kalenin burcundan bakmakta olan amcam Cuma'nın durakladığını görünce öfkeyle, “Bu bir rezalet,” diyerek içeri girdi. Aslında Cuma, iki süvarinin ilerisinde gördüğü kuytulukta bir pusu olabileceğinden endişe ederek durmuştu. Ama oraya varıp da kimsenin olmadığını anlayınca, iki süvariye hücum ederek adamı ve hayvanını kurtardı. O ikisini de çadırlarına kadar kovaladı.

Antakya hâkimi Bohemond da olanları görüyordu. İki süvari oraya varınca, o hemen onları çağırttı ve kalkanlarını yamultup hayvan yemliğı haline getirdi! Çadırlarını da yıkıp onları kovdu.

“Müslümanların bir süvarisi iki Frenk at-
lısını kovalıyor! Erkek değilsiniz siz, karısı-
nız!” diyordu.

Cuma'nın durumuna gelince, amcamın
ona çok canı sıkılmış ve Frenklere tam ula-
şacakken durduğu için onu azarlamıştı.

Cuma, “Ey efendim! Râbiye'l-Karmati kuy-
tulduğunda da bana pusu kurup saldırmala-
rından endişe ettim. Ama orayı kontrol edip
hiç kimsenin olmadığını görünce adamı ve
hayvanı kurtardım. O ikisini de kamplarına
girinceye kadar kovaladım,” dedi. Ama yemin
ederim ki amcam, onun ne mazeretini kabul
etti ne de yaptığından hoşnut oldu.

82

Frenk Şövalyelerinin Barbarlıkları

Frenkler -Allah onları çaresiz bıraksın-,
cesaret dışında insanî erdemlerden hiçbirine
sahip değiller. Onların bildikleri tek değer
yüce mertebe şövalyeliktir. Şövalye olmayan-
lar onların nazarında önemsiz insanlardır ve
görüşlerine değer verilmez. Yargılama ve ku-
ral koyma işi bile şövalyelerin tasarrufunda-
dır. Şam'da bulunduğum ve Frenklerle ara-
mızda ateşkes olduğu dönemde, bir keresin-
de Fulk oğlu Kral Fulk'a başvurup Banyas
hâkimi Renier'nin koyun sürülerine el koy-
ması hakkında onları dava ettim. Kral Fulk'a
şöyle dedim:

“Bu adam anlaşmayı çiğneyerek kuzula-
ma döneminde olan koyun sürülerimizi ka-

çırdı. Koyunlar yavruladı ve kuzular öldü. Ve bu adam onları telef ettikten sonra bize iade etti.”

Bunun üzerine Kral, oradaki altı yedi şövalyeye, “Gidin ve onun hakkında bir karar verin,” dedi.

Şövalyeler kabul salonundan çıkıp bir tarafa çekilerek aralarında istişare ettiler. Sonunda bir karar üzerinde fikir birliği edip kralın meclisine döndüler:

“Onların koyunlarından telef ettiği miktar kadar, Banyas hâkiminin hasar tazminatı ödemesi hükmüne vardık,” dediler. Kral da ona tazminatı ödemesini emretti. Bunun üzerine o, öyle ricalarda bulunup beni bezdirdi ki, sonunda dört yüz dinarı kabul ettim. Şövalyeler bir karar aldıktan sonra, ne kralın ne de Frenklerin önde gelenlerinden bir kimse- nin onu değiştirmeye ya da geçersiz kılmaya gücü yetmiyordu. Onların nazarında şövalye büyük bir otorite demekti.

Kral bana, “Dinim üzerine yemin olsun ki, dün çok büyük bir mutluluk duydum,” dedi.

“Allah kralı hep mutlu kılsın! Neydi sizi sevindiren?” dedim.

“Bana senin büyük bir şövalye olduğun söylenirdi. Ancak ben, düne kadar buna inanmıyordum,” dedi.

“Ey efendim! Ben kendi ırkıma ve insanı- ma ait bir şövalyeyim,” dedim.

İnce yapılı, uzun boylu süvarileri beğeniyorlardı onlar.

Frenk Kralı Dankarî (Tancred)

Sözünde Durmuyor

Bohemond'dan sonraki Antakya hâkimi olan Dankarî, bize saldırmış ve bir süre savaştıktan sonra bizimle ateşkes yapmıştı. Dankarî, amcam İzzeddin'in adamlarından birine ait olan asil bir atı talep ettiği mesajını gönderdi bize. Amcam, Dankarî'nin huzurunda yarışa katılması şartıyla Hasanûn adındaki bir Kürtle atı ona gönderdi. Bu adam cesur süvarilerimizden, genç, yakışıklı ve yiğit bir savaşçıydı. Böylece Hasanûn yarıştı ve yarışa katılan bütün atları geçti onun atı. Bunun üzerine, Dankarî'nin huzuruna getirildi. Şövalyeler, onun kollarını incelemeye başladılar. İnce yapısı ve gençliğinden dolayı hayranlık duymuşlar; onun cesur bir süvari olduğunu anlamışlardı. Dankarî onu ödüllendirdi. Bunun ardından Hasanûn ona:

"Efendim! Savaşta elinize düştüğüm takdirde bana iyi davranıp serbest bırakacağınıza dair bir güvenlik belgesi vermenizi isterdim," dedi. Dankarî ona güvenlik sözü verdi. Tabii bu, Hasanûn'un zannına göre böyleydi. Çünkü onlar, Frenkçe'den başka bir dil konuşmazlar ve ne dediklerini bizler anlamazdık.

Bunun üzerinden bir yıl ya da daha fazla bir zaman geçmiş ve ateşkes antlaşması sona ermişti. Dankarî, Antakya ordusunun başında yeniden üzerimize geldi. Şehir surlarının

yakınında savaşa tutuştuk. Süvarilerimiz onların öncüleriyle karşılaşp çatışmaya başladı. Adamlarımızdan Kâmil el-Maştûb adlı bir Kürt onlara karşı çok iyi mızrak kullanmaktaydı. Kâmil ve Hasanûn, cesaret konusunda birbirlerinin rakibiydiler. Hasanûn, babama yakın bir yerde bir kısrığın üzerinde duruyor, kölesinin baytardan ona getireceği atını ve zırhını bekliyordu. Kölesi geç kalmış ve Hasanûn, Kâmil el-Maştûb'un vurduğu mızrak darbelerini görerek sabırsızlanmaya başlamıştı. Babamdan kendisine teçhizat vermesini rica etti. Babam, "Silah yüklü katırlar orada. İstediklerini al," dedi.

Ben babamın arkasında bir yerde duruyordum o sırada. Çok gençtim ve gerçek bir savaş gördüğüm ilk gündü o gün. Hasanûn katırların üzerindeki deri çantalara baktı, ama kendisine uygun bir şey bulamadı. Bu arada, ileri atılmak ve Kâmil el-Maştûb gibi savaşmak için can atıyordu. Yalın kılıç atına binip ileri atıldı. Karşısına bir Frenk şövalyesi çıktı ve onun kısrığını sağrısından vurdu. Kısarak, can acısından üzerindeki binicisiyle koşarak, ta Frenk askerlerinin ortasına götürüp Hasanûn'u üstünden attı. Bunun üzerine Frenkler, onu esir alıp kendisine her türlü işkenceyi uyguladılar. Dahası, sol gözünü çıkarmak istediklerinde Dankarî onlara:

"Sağ gözünü çıkarın ki, eline kalkan alırsa, sol gözü de kapansın ve hiçbir şey göremesin," dedi. Emrettiği gibi sağ gözünü çıkardılar ve onu serbest bırakmak için bin dinar, bir de babamın Hafâce soyundan siyah renk-

li asil atını fidiye olarak istediler. Babam da atı verip Hasanûn'u kurtardı.

O gün destek için Şeyzer'den çok sayıda piyade çıktı. Frenkler onların üzerine saldırdılsa da, geri püskürtmeyi başaramadılar.

Dankarî'nin buna çok canı sıkıldı. "Sizler şövalyesiniz. Her biriniz, yüz Müslüman'ın aldığı maaşı alıyorsunuz. Üstelik karşınızdakiler sergeant (piyade). Buna rağmen onları yerlerinden söküp atamıyorsunuz," dedi.

Askerler, "Biz yalnızca atlar için endişe ediyoruz. Yoksa onları ezer, darmadağın ederiz," diye karşılık verince, Dankarî:

"Atlar benim atım, kimin atı öldürülürse yerine başkasını vereceğim," dedi. Bunun üzerine defalarca adamlarımıza hücum ettiler. Atlarından yetmiş tanesi öldü, yine de adamlarımızı mevzilerinden koparamadılar.

84

Bir Frenk Şövalyesi Dört Müslüman Süvarisini Kaçırıyor

Afamiye'de Frenk şövalyelerinin meşhurlarından Pedrovant diye biri vardı. Her zaman, "Acaba savaşta Cuma'yla karşılaşmayacak mıyım?" derdi. Cuma da aynı şeyleri onun için söylerdi. Antakya ordusu, her zamanki yerlerinde çadırlarını açarak karşımızda kamp kurmuştu. Aramızda Âsi Nehri vardı. Onların tam karşısındaki tepelikte bir grup adamımız bulunuyordu. Süvarilerinden biri atıyla kamptan çıkıp bizim adamlarla-

rimızın alt yanında durdu. Yalnızca nehir vardı aralarında. Adamlarımıza, "Cuma aranızda mı?" diye bağırdı. "Hayır," dediler. Gerçekten de Cuma onların arasında değildi. Bunu soran süvari Pedrovant'dı. Çevresine bakındı. Nehrin kendi tarafında bizimkilerden dört atlı gördü. Bunlar, Yahya İbn Sâfi el-A'sar, Sehl İbn Ebû Gânim el-Kürdî, Hârise Humeyrî ve bir başka atlıydı. Savaşçı onlara aniden saldırıp kaçırdı. İçlerinden birine yetişip mızrakla hamle yaptı, ama boşa gitti. Çünkü atı yeterince hızlanamamıştı. Sonra kampına geri döndü.

Daha sonra adamlarımız şehre geri geldi ve ayıpları meydana çıktı. Herkes onları kınayıp azarladı ve şöyle dediler:

"Dört savaşçı nasıl olur da bir tek savaşçıdan kaçar! Sizler onun çevresine dağılsaydınız ve o mızrağıyla birinize hamle yapınca, kalan üç kişi de onu öldürseydi ya. O zaman böyle rezil olmazdınız." En sert eleştiride bulunan da Cuma en-Numeyrî'ydi.

Ama o hezimet, sanki onlara kendilerininkinden başka yürekler armağan etmiş ve o zamana dek sahip olmadıkları bir cesaret vermişti. Onları kıskırtmıştı bu. Artık gözükkara savaşmaya ve cesaretleriyle tanınmaya başlamışlardı. O yenilgiden sonra en seçkin savaşçılardan oldular.

Pedrovant'a gelince, bu olaydan sonra Afamiye'den ayrılıp bazı işleri için Antakya'ya doğru yola koyulmuştu. Giderken, er-Rûc'daki bir ormanda karşısına çıkan bir aslanın saldırısına uğradı. Aslan, onu katırının sır-

tındayken yakalayıp ormana götürmüş ve yemişti. Allah ona rahmet eylesin!

85

Bir Tek Adamın Kalabalık Bir Gruba Yiğitçe Karşı Koyduğu Çarpışmalardan Örnekler

Sipahsalar Mevdûd, 505 yılı Rebiülevvelinin dokuzunda, Perşembe günü, Şeyzer yakınlığında kamp kurdu. O sırada, Antakya hâkimi Dankarî büyük bir orduyla ona karşı harekete geçmişti. Amcam ve babam Mevdûd'a gidip şöyle dediler:

“Buradan ayrılıp şehrin içlerine doğru çekilmen daha isabetli olur; -yukarı Şeyzer'in doğu tarafına, nehir kıyısına mevzilenmişti- ordu, çadırlarını şehirdeki teraslara kursun. Çadırlarımızı ve diğer yüklerimizi güvenliğe aldıktan sonra birlikte karşılarız Frenkleri.”

Bunun üzerine Mevdûd, ordusunu toparlayıp dedikleri gibi mevzilendi. Sabah olunca babam ve amcam, Şeyzer'den pür silah beş bin piyadeyle birlikte ona katıldılar. Sipahsalar, bizimkilerin katılımıyla moral buldu ve kendilerine güvenleri arttı.

Yanında çok iyi adamlar vardı. Suyun güney yakasında saf tuttular. Frenkler de kuzey tarafına kamp kurmuştu. Bütün gün, Frenklerin su içmelerini ve suya yaklaşmalarını engellediler. Frenkler gece olduğunda, topraklarına geri dönmek üzere yola koyuldular. Adamlarımız da etraflarındaydı. Frenkler, Et-

Turmusî tepesinde konakladılar. O gün de, önceki gün olduğu gibi, adamlarımız onların suya ulaşmalarına engel oldu. O gece, ordumuzun baskısı altında yeniden harekete geçip et-Tulûl tepesinde konakladılar. Adamlarımız onları ilerletmedi ve suyun etrafını sararak onların suya ulaşmalarına mani oldu. Frenkler, oradan da ayrılıp geceleyin Afamiye'ye doğru gittiler. Adamlarımız aniden atağa geçerek hareket halindeyken onları kuşattı. Bunun üzerine, bir süvarileri tek başına aralarından çıkarak adamlarımıza hücum etti ve ortalarına kadar ilerledi. Adamlarımız atını öldürüp onu da ağır yaraladılar. Ama o, atsız olmasına rağmen arkadaşlarına ulaşincaya kadar savaşmayı sürdürdü. Sonunda Frenkler kendi topraklarına girince, Müslümanlar onları bırakıp geri döndü. Daha sonra Sipahsalar Mevdûd, Şam'a gitmek üzere yola koyuldu.

Birkaç ay sonra, bir şövalyeyle Antakya hâkimi Dankarî'den bir mektup geldi bize. Şövalyenin beraberinde hizmetkârları ve maiyeti vardı. Mektupta şöyle diyordu:

"Bu, Frenklerin iyi şövalyelerindendir. Kutsal hac için geldi, şimdi ülkesine geri dönmek istiyor. Süvarilerinizi görmek için kendisini size göndermemi rica etti. Ben de size gönderdim. Ona iyi muamele ediniz."

Genç, yakışıklı ve iyi giyimli bir adamdı. Yalnız, pek çok yara izi vardı vücudunda. Saçının ayırım yerinden ağzının üst yanına kadar gelen bir kılıç darbesinin izi görünüyordu. Kim olduğunu sorduğumda şöyle dediler:

"Bu adam, Sipahsalar Mevdûd'un ordusu-

na aniden saldırıya geçen adam. Atını öldürmüşlerdi de, arkadaşlarına ulaşınca kadar savaşmayı sürdürmüştü.”

Dilediğini dilediği biçimde yapmaya gücü yeten Allah ne yücedir! Ne korkaklık geciktirir ecel vaktini, ne de gözüpeklik çabuklaştırır!

Arap savaşçılarımızdan şair Ukâb, bana buna benzer başka bir olayı anlattı:

Babam, Şam pazarına gitmek üzere Tedmur’dan yola çıkmıştı. Yanında dört süvari, satılacak sekiz deve ve bunları süren dört piyade vardı. Yolda yaşadıklarıyla ilgili babamın anlattıkları şöyle:

“Giderken bir de baktık ki, çölün ortasından çıkan bir süvari bize doğru geliyor. Bize iyice yaklaşınca kadar ilerledi. Sonra da bize, “Develeri salın,” dedi. Ona bağırarak küfür etmeye başladık. Süvari, birden üzerimize doğru atıldı ve atılarımızdan birini mızraklayıp atından düşürerek yaraladı. Onu kovaladık, ama yetişemedik. Sonra tekrar geldi ve yeniden:

“Develeri salın,” dedi. Ona yine bağırdık, sövüp saydık. O, bize saldırıp mızrağıyla bir piyademizi ağır yaraladı. Aynı şekilde peşine düştük ve bu kez yetiştik. Ama o, geri dönüp iki piyademizi etkisiz hale getirdi. Atını üzerimize sürdü. Bu kez bizden bir piyade onu karşılamış ve mızraklamıştı. Mızrak, eyerinin kayışına isabet ederek kırıldı. Sonra da süvari adamımızı mızraklayıp yaraladı. Ardından, bize doğru atılarak bir piyademizi yere vurdu.

Ve yine, “Develeri salın, yoksa gebertirim sizi!” dedi. Biz, “Gel, yarısını al!” dedik. O şöyle yanıt verdi:

“Hayır, dördünü ayırıp orada bırakın. Siz de diğer dördünü alın ve çekip gidin.” Öyle yaptık. Yine de elimizde kalan develerle kurtulacağımızı sanmıyorduk. Süvari, o dört deveyi alıp götürürken biz onu görüyorduk. Ama ne bir çaremiz kalmıştı onun karşısında, ne de umudumuz! O yalnızca bir kişi, bizse sekiz kişi olmamıza rağmen, ganimetiyle birlikte dönüp gitti.

86

Kalabalık Bir Grubu Yenen Tek Bir Frenk

Antakya hâkimi Dankarî, Şeyzer’e saldırarak pek çok hayvanı önüne katmış, adamlarımızdan bazısını öldürmüştü, bazısını da esir almış ve Zelîn isimindeki köyün yakınında kamp kurmuştu. Orada, dağın ortasında, tuhaf bir mağara vardı. Mağaraya ne yukarıdan inmek ne de aşağıdan tırmanmak mümkündü. Oraya sığınmak isteyen, ancak iplerle inebilirdi.

Bu olay, 502 yılı, Rebiülâhir* ayının yirmisinde Perşembe günü meydana geldi. Savaşçıların arasında şeytanî fikirli biri, Dankarî’ye gelerek şöyle dedi:

“Bana ağaçtan bir sandık yapın. İçine oturayım. Siz de, sandığa bağlayacağınız bir zincirle onların bulunduğu mağaranın hiza-

* Rebiülâhir: Arabî ayların dördüncüsü.

sına beni yukarıdan indirin. Sandığı zincirle bağlayın ki, kılıçla kesmesinler, ben de düşmeyeyim.”

Bunun üzerine, bir sandık yapıp mağaranın ağzına kadar onu sarkıttılar. O da mağarayı ele geçirdi ve orada bulunanların hepsini indirip Dankarî'ye teslim etti. Çünkü mağara, gizlenecek yeri olmayan bir odacıktan ibaretti. Adam oradakilere ok atmaya başladığında, her attığı ok isabet ediyordu. Yer çok dar ve içerisi kalabalıktı.

87

Üsâme'nin Amcası, Bir Esir Kadını Fidye Vererek Kurtarıyor

O gün Frenklerin aldığı esirler arasında, Arapların asil bir soyuna mensup bir kadın da bulunuyordu.

Bu olaydan önce, bu kız babasının evindeyken, amcam İzzeddin Ebu'l-Asakir Sultan'a çok methedilmişti. Amcam da, onu görmesi için yakınlarından yaşlı bir kadını yollamıştı. Kadın, ya kendisine cazip armağanlar verildiğinden ya da ona başka bir kız gösterilmiş olacak ki, kızın güzelliğini ve zekâsını abartarak övmüştü. Böylece amcam, kızı isteyip evlendi. Ama kız amcama geldiğinde, anlatılandan farklı buldu onu. Üstelik de dilsizdi. Bunun üzerine amcam, kızın mehrini* ödeyip ailesinin yanına geri gönderdi.

* Mehir: Evlenen kıza koca tarafından hemen veya daha sonra verilen mali bedel.

İşte o gün bu kadın, ailesinin evinden esir alınmıştı. Amcam yine de, "Nikâhladığım ve ilk defa huzurumda açılmış olan bir kadını Frenklerin esaretinde bırakamam!" diyerek beş yüz dinar karşılığında onu satın aldı ve ailesine teslim etti.

Musul'da gerçekleşen benzer bir olayı, 565 yılında Bağdatlı şair Müeyyed şöyle anlatmıştı bana:

"Halife, küçük bir köyü babama zeamet olarak vermişti. Babam ara sıra oraya gidip gelirdi. Köyde bir grup haydut vardı. Hem çekindiğinden hem de yağmalarla ele geçirdikleri şeylerden faydalanmak için babam onlarla iyi geçinmeye çalışıyordu. Bir gün, o köyde oturduğumuz sırada, atının üzerinde bir Türk genci çıkageldi. Beraberinde, üzerinde heybe bulunan bir katır vardı ve heybenin üzerine oturmuş bir de cariye. Kendisi attan inip cariye de indirdi. Sonra bize:

"Yiğitler! Heybeyi indirmeme yardım edin," dedi. Gidip birlikte heybeyi indirdik. Bir de baktık ki, heybe ağzına kadar altın dinarlar ve mücevheratla dolu. O ve cariye oturup bir şeyler yediler. Sonra, "Yardım edin de heybeyi yükleyeyim," dedi. Beraberce yükledik. Biz, el-Enbâr yolunun ne tarafta olduğunu sordu. Babam eliyle göstererek ona:

"Yol şurası, ama yol üzerinde altmış kadar eşkıya var. Korkarım senin için güvenli değil," dedi.

Adam geçirdi ve pervasızca gevezelik

edip, "Eşkiyadan da çok korkarım hani!" diyerek babamla dalga geçti.

Babam onu bırakıp eşkiya grubuna gitti, onları adamdan ve beraberindeki şeylerden haberdar etti. Eşkiya tayfası hemen fırlayıp Türk'e yetişerek yolunu kestiler. Adam onları görünce, yayını çıkarıp bir ok yerleştirdi ve atmak üzere gerdi. Ama kiriş koptu. Bunun üzerine eşkiya ona hücum etti. O da kaçtı. Eşkiyalar katırı, cariyeyi ve heybeyi ele geçirdiler.

Cariye, "Ey yiğitler! Allah aşkına bana dokunmayın. Türk'ün yanında götürdüğü beş yüz dinar değerindeki gerdanlığı almanızı sağlayayım. Bunun karşılığında beni ve katırımı serbest bırakın. Heybeyi ve içindekileri de alın," dedi.

"Tamam, kabul," dediler.

Cariye, "Birkaç kişi benimle gelsin, Türk'le konuşup gerdanlığı alayım," dedi. Yanında gönderdikleri bir adamın gözetiminde Türk'ün yanına kadar gitti. "Kendimi ve katırı senin sol çizmene sokulu gerdanlık karşılığında satın aldım. Onu bana ver," dedi.

Türk, "Peki," deyip onlardan biraz uzaklaşarak çizmesini çıkardı. Çizmesinde bir yay kirişi vardı. Kirişi hemen yayına takarak onlara döndü. Bunun üzerine Türk'le savaşmaya başladılar. Türk, bir bir öldürüyordu onları. Böylece onlardan tam kırk üç kişiyi öldürdü! Dikkatle baktığında, hayatta kalan eşkiyanın arasında bulunan babam gözüne ilişti. Onu tanımıştı! Bunun üzerine babama, "Sen de onlardansın ha, oklardan senin payına düşeni de vermemi ister misin?" dedi.

Babam, "Hayır," dedi.

Türk de, "Kalan şu on yedi kişiyi alıp şehrin kadısına götür, idam edilsinler," dedi. Kalan eşkiyalar silahlarını bırakmış ve dehşetten gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Türk, üzerindekiyle birlikte katırım sürdürdü ve geçip gitti. O Türk'ün vasıtasıyla Allah Teala, eşkiyaya bir felaket göndermiş ve onları şiddetli bir şekilde cezalandırmıştı.

88

Kalabalığa Karşı Bir Tek Adamın Gösterdiği Yiğitliğe Üçüncü Örnek

Buna benzer başka bir olaya 509 yılında tanık oldum.

Babam ordusunun başında, Selçuklu sultanı Muhammed Şah'ın emriyle sefere gelmiş olan Bursuk oğlu Sipahsalar Bursuk'a (Porsuk'a) katılmıştı. Bursuk, aralarında çok sayıda emirlerin bulunduğu büyük bir orduya komuta ediyordu. Bu emirlerden bazıları şunlardı: Musul hâkimi Emîr el-Cuyûş Özbek (Uzbek ya da Uz-bey) Raha-be hâkimi Sungur Dıraz, Emîr Kondugadi, Hâcibu'l-Kebîr Begtimur, büyük bir kahraman olan Zengî İbn Bursuk, Temîrek, İsmail el-Bekcî ve diğerleri.

Kefertab önlerinde kamp kurdular. Kefertab'da Theophil'in iki kardeşi ve Frenkler vardı. Saldırıya geçtiler. Horasanlı askerler hendeğe girerek tünel kazmaya başladılar. Frenkler, durumlarının kötüye gittiğini an-

lamışlardı. Horasanlılar kaleye ateş fırlattılar ve çatıları tutuşturdular. Yanan çatılar, yük hayvanlarının, koyunların, domuzların ve esirlerin üzerine çöktü. Hepsi yandı. Frenkler, kale duvarlarının tepesinde çaresiz kaldılar.

Tünele girip kontrol etme görevi bana düşmüştü. Üzerimize yağmur gibi ok ve taş yağıyordu. Hendeğe inerek tünele girdim. Tünel, hendekten gözetleme kulesine doğru kazılıyordu. Tünelin yanlarına ikişerli direkler dikilmiş ve yukarıdan toprak çökmesin diye üzerlerine tahtalar konulmuştu. Kulenin dibine kadar böyle keresteyle hazırlanmıştı tünel. Sonra kule duvarlarının altına doğru kazmaya devam ederek temele ulaştılar. Tünel dardı. Ama o, kuleye ulaşmak için bir yoldu yalnızca. Kuleye ulaştıklarında, duvarların dibinde tüneli genişleterek temeli kalasların üzerine bindirdiler. Dökülen taşları azar azar dışarı taşıdılar. Kazıdan çıkan toprak yüzünden tünelin zemini çamur olmuştu. Tüneli inceledikten sonra, Horasan askerleri beni tanımadan dışarı çıktım. Beni tanısalardı, onlara yüklü bir bahşiş vermeden dışarı bırakmazlardı.

Sonra kuru tahtaları parçalamaya ve tüneli o tahtalarla doldurmaya başladılar. Sabah olunca tünele ateş fırlattılar. Bizler silahlандık ve kule yıkıldığında saldırıya geçmek üzere hendeğe doğru ilerledik. Üzerimize, büyük bir felaket gibi ok ve taş yağıyordu. Ateş etkisini gösterince, taşların arasındaki harçlar düşmeye başladı. Sonra bir ya-

rılma oldu. Yarık genişledi ve kule çöktü. Kule düşerse içeri girebileceğimizi sanıyorduk. Ama yalnızca kulenin dış yüzü çökmüş, iç duvar olduğu gibi kalmıştı. Güneş tepeye yükselip bizi yakmaya başlayıncaya kadar bekledikten sonra, tekrar çadırlarımıza döndük. Üzerimize atılan taşlardan çok zarar görmüştük.

Öğle vaktine kadar dinlendik. Sonra, kılıç ve kalkaniyla saflarımızdan tek başına bir piyade çıkıp kulenin yıkık duvarlarına gitti. Çöken duvarın yan tarafları merdiven basamakları gibi olmuştu. Duvarın tepesine çıkıncaya kadar güçlkle tırmandı. Diğer askerler bunu görünce, yaklaşık on piyade daha silahlarıyla koşarak onu takip ettiler ve birbiri ardınca surların üstüne çıkıncaya kadar tırmandılar. Frenkler onları fark etmemişti. Biz de silahlarımızı kuşanıp ilerledik. Ordumuz daha onların yanına varmadan, surların üstündekiler tekbir getirmeye başladılar. Bunun üzerine Frenkler onları fark etti ve ok atmaya başladı. İlk çıkan adamı yaraladılar. O düştü. Ama adamlarımız peş peşe tırmanmayı sürdürerek kulenin üstündeki Frenklerle karşı karşıya gelmişlerdi. Önlerinde kule ve kulenin kapısında, elinde kalkanı ve mızrağıyla kuleyi savunan zırhlı bir şövalye vardı. Bir grup Frenk de, kulenin tepesinden adamlarımıza ok ve taş atıyordu.

Sonra, Türklerden bir adam duvara tırmandı ve bizim şaşkın bakışlarımız arasında mutlak bir ölümü göze alarak kulenin yanına kadar yürüdü. Kulenin üstündekile-

re bir neft şişesi fırlattı. Neftin bir alev topu halinde o siyah taşların üstüne düştüğünü gördüm. Kuledeki Frenkler yanma korkusuyla kendilerini aşağı attılar. Sonra, Türk geri döndü.

Ardından bir başka Türk, kılıç ve kalkanı ile yukarı tırmanıp surların tepesinde yürümeye başladı. Kapısında şövalyenin durduğu kuleden bir Frenk çıkıp ona saldırdı. Çifte zırh giymiş olan Frenk'in elinde yalnızca mızrak vardı, kalkanı yoktu. Türk, elinde kılıcıyla onu karşıladı. Frenk mızrağıyla hamle yaptı. Türk, kalkanı ile mızrağın ucunu boşa çıkardı ve mızrağa rağmen Frenk'in üzerine yürüdü. Frenk, arkasını dönüp başını korumak için rüku* eder gibi sırtını eğerek geriledi. Türk ona kılıcıyla birkaç darbe indirdiyse de, bir etkisi olmadı. Sonra yürümeye devam ederek kuleye girdi. Onlara karşı bizim adamlarımız avantajlı duruma geçerek çoğaldılar. Sonunda Frenkler kaleyi teslim etmek zorunda kaldılar. Esirler Bursuk İbn Bursuk'un karargâhına getirildi.

Esirler, fidyeleri kararlaştırılmak üzere Bursuk'un çadırına toplanmıştı. Türk'e mızrağıyla saldıran adamı gördüm. Bir sergeantı (piyade). Kalktı:

"Benden ne kadar alacaksınız?" diye sordu.

"Altı yüz dinar istiyoruz," dediler.

"Peh, ben piyadeyim. Ayda iki dinar maaş alıyorum. Nereden altı yüz dinarım olacak?" dedi ve dönüp arkadaşlarının arasına oturdu. İri yarı bir adamdı.

* Namazda elleri dizlere dayayarak eğilme hareketi.

Seçkin emirlerden Emir Seyyid Şerif babama, “Ey kardeşim! Şu adamları görüyor-sun değil mi? Allah onları bizden uzak et-sin,” dedi.

89

Zaferden Sonra Müslüman Askerlerin Mağlubiyeti

Ordu, Allah'ın izniyle Kefertab'dan yola çıkıp Halep ile Kefertab arasındaki Dânis'e doğru yola koyuldu. Ama, Rebi'ülâhîr'in yirmi üçünde, Salı sabahı, birdenbire Antakya ordusunu karşısında buldu. Kefertab'ın teslim alınışı Rebi'ülâhîr'in on üçünde, Cuma günüydü. Savaşta, Emir Seyyid Şerif ve çok sayıda Müslüman öldü.

Bunun üzerine, babamla ben Kefertab'a geri döndük. Ordu kırılmıştı. Sipahsalar Kefertab'ı bize teslim etmiş, biz de imar ve takviye etmek için orada kalmıştık. Şeyzerli bir adamımızın gözetiminde ikişer ikişer bağlı olarak, esirleri çıkarıyorduk. Bazılarının vücudu yarı yarıya yanmış, yanmadık sadece bacakları kalmıştı. Bazıları ateşin ortasında kalıp ölmüştü. Onların durumundan alınacak büyük dersler vardı. Babamla birlikte Kefertab'dan ayrılıp Şeyzer'e döndük. Babam, beraberindeki bütün çadırları, develeri, katırları, teçhizatı ve yükleri kaybetmiş, ordusu dağılmıştı.

Yenilginin Sebebi: Lü'lü el-Hâdim'in İhaneti

Ordumuzun başına gelenler, o zamanlar Halep'in hâkimi olan Lü'lü el-Hâdim'in bir hilesi sonucuydu. O, Antakya hâkimi Roger'le anlaşarak Müslümanları oyuna getirip kuvvetlerini bölmüştü. Böylece Roger, ordusuyla Antakya'dan harekete geçerek Müslümanları yenmişti. Lü'lü, Sipahsalar Bursuk'a şöyle bir mesaj göndermişti:

"Emirlerden birini ve ordunun bir bölümünü Halep'e gönder, Halep'i ona teslim edeyim. Çünkü Halep'i teslim etme konusunda şehir halkının bana itaat edeceğinden emin değilim. Emir'in beraberinde ordu bulunmasını isteyişim, Haleplilere karşı güçlü olmak içindir."

Bunun üzerine Bursuk, Halep hâkimine üç bin süvariyle birlikte Emir el-Cuyûş Özbek'i göndermişti. Bir sabah Roger onlara baskın yaptı ve her şeye hükmeden ilahi takdir sonucu kırıp geçirdi.

Frenkler -Allah onlara lanet etsin-, Kefer-tab'a dönüp orayı yeniden kurarak yerleştiler.

Kefer-tab'daki Esirlerin Kurtulması

Allah Teâlâ, Kefer-tab'da esir alınan Frenklerin kurtulmasını takdir etmişti. Çünkü

emirler onları paylaşmış ve diyetlerini ödeme-leri için onları yanlarında bekletmişlerdi. Yalnızca Emir el-Cuyûş Özbek onlar gibi yapmamış ve Halep'e doğru yola koyulmadan önce emir vererek payına düşen esirlerin boyunlarını vurdurmuştu.

Dânis savaşından sağ kurtulan askerler dağılarak kendi memleketlerine yöneldiler. İşte, tek başına kuleye tırmanan o adam sebep oldu Kefertab'ın alınmasına!

92

Bir Mağaraya Gizlenmiş Olan Frenklere Saldıran Bir Müslüman Savaşçı

Hizmetimde, Numeyr Allârûzi adında bir adam vardı. Cesur ve güçlü biriydi. Frenklere saldırmak üzere bir grup Şeyzerli adamla birlikte Rûc'a gitti. Henüz bizim toprağımızdayken, bir mağaraya sığınan Frenk kervanına rastladılar.

"Onlara kim saldıracak?" diye kendi aralarında konuşmaya başladıklarında, Numeyr:

"Ben!" dedi. Ardından, kılıcını ve kalkanını arkadaşlarına teslim edip hançerini çekerek Frenklere doğru ilerledi. Onlardan bir adam Numeyr'in karşısına dikildi. Numeyr, bıçakla bir darbe indirip onu yere fırlattı ve öldürmek için üzerine çömeldi. Ama elinde kılıcıyla bir Frenk daha o Frenk'in arkasındaydı. Numeyr'e bir darbe vurdu. İçinde ek-mek bulunan bir erzak çantası vardı Nu-

mevr'in sırtında ve bu onu korumuştı. Altındaki adamı öldüren Numeyr, saldırmak için kılıçlı adama döndü. Adam, aniden Numeyr'in yüzünün yan tarafına kılıcıyla bir darbe indirdi. Numeyr'in kaşı, gözkapağı, yanağı, burnu ve üst dudağı kesilmiş, yüzünün bir tarafı göğsünün üzerine sarkmıştı. Mağaradan çıkıp arkadaşlarının yanına gitti. Arkadaşları yarasını sardı.

Soğuk ve yağmurlu bir gecede onunla birlikte geri geldiler. O, Şeyzer'e bu durumda varmıştı. Hemen yüzü dikilip yaraları tedavi edildi. Numeyr kurtuldu ve eski haline kavuştu. Yalnız, gözünü kaybetmişti. O, daha önce bahsetmiş olduğumuz, Şeyzer kalesinden İsmaililerin aşağı attıkları üç kişiden biriydi.

93

Bir Grup Askere Tek Başına Saldıran Adam

Bana bunu Reis Sahrî anlattı. O, Refaniyye hâkimi Emir Şemsu'l-Havas'ın hizmetindeydi. Hama hâkimi Alemuddin Ali Kürd ile Sahrî arasında bir husumet ve anlaşmazlık vardı. Sahrî şöyle dedi:

"Şemsu'l-Havas, mahsulü değerlendirmek üzere Refaniyye'ye çıkmamı ve ekili alanlarını kontrol etmemi emretti. Bir grup askerle birlikte çıkıp ürünleri teftiş etmeye koyuldum. Bir akşamüstü, Refaniyye'nin köylerinden birine inmiştim. Bir kale vardı

orada. Birlikte kaleye çıkıp akşam yemeğini yedik. Sonra oturduk. Atlarımız kulenin kapısında idi. Meğer bir adam, yukarıdaki mazgallardan bize bakıyormuş. Birden haykırarak ortamıza atladı. Elinde bir hançer vardı. Biz kaçmaya başladık. İlk merdivenleri indik. O peşimizdeydi. İkinci merdivenleri inip kapiya ulaştığımızda hâlâ arkamızdan geliyordu. Hızla dışarı çıktık. Ama şaşkınlıkla kapının önünde bizi adamların beklediğini gördük. Hepimizi yakalayıp zincirle bağladılar. Sonra bizi Hama'ya götürüp Ali Kürd'e teslim ettiler. O bizi hapsetti ve para cezası verdi. Ecelimiz gelmediğinden kurtulduk, yoksa boynumuzun vurulması kaçınılmazdı! Bunu bize, tek bir adam yapmıştı."

94

Bir Tek Adam Kaleyi Ele Geçiriyor

Bir gün bu adam, İsmailîlerle görüşerek kendisine para ve zeamet vermeleri şartıyla Harbe kalesini teslim etmek üzere onlarla bir anlaşma yaptı! Sonra kaleye geldi ve izin isteyip yukarı çıktı. Öldürmeye ilk olarak kapı görevlisinden başladı. Sonra karşısına çıkan köleyi öldürdü. Ardından valinin odasına girdi ve valiye öldürdü. Sonra da geri dönüp valinin oğlunu öldürdü ve kaleyi İsmailîlere teslim etti! İsmailîler de anlaşmanın gereğini yerine getirdiler.

İnsan bir şeyi çok isterse başarır!

Bir Hıristiyan'ın Gösterdiği Yüce Gönüllülük

Bu da, insanların onurlu ve yüce gönüllü olanlarının tercihe şayan olduklarına dair bir misal:

Babam bana şöyle derdi:

“Her iyinin kıymeti, kendi cinsinin kötülüğüyle kıyas edilerek bilinebilir. Örneğin, iyi bir at yüz dinar değerindeyse, buna kıyasla ancak beş altı kötü at yüz dinar eder. Develer için de aynı şey söz konusudur. Elbise türleri için de bu böyledir. Bunun tek istisnası insanıdır! Çünkü bin kötü adam, bir iyi adam etmez.”

Babam doğru söylemişti. Allah rahmet eylesin.

Bir defasında önemli bir iş için kölemi Şam'a göndermiştim. Adamım Şam'da bulunduğu sırada, Atabek Zengi, Hama'yı ele geçirdi ve Humus yakınlarında konakladı. Böylece adamımın dönüş yolu kapanmıştı. O da Baalbek'e, oradan da Trablus'a geçti. Trablus'ta Yûnân adındaki bir Hıristiyan adamın katırını kiraladı. Yûnân, adamımı anlaştıkları yere kadar götürerek vedalaşıp geri döndü. Adamımsa, dağ yollarından Şeyzer'e ulaşmak amacıyla bir kervana katıldı. Yolda bir adamla karşılaştılar.

Adam kervan sahiplerine:

“İlerlemeyin! Çünkü yolunuzun üzerinde, falan yerde bir grup harami var. Altmış yet-

miş kişiler. Sizi soyarlar,” dedi. Kölem gerisini şöyle anlattı:

Ne yapacağımızı bilemez bir halde kalakaldık. Ne geri dönmeyi göze alabiliyor, ne de korkudan, ilerlemeye cesaret edebiliyorduk. Biz böyle tereddüt içindeyken, birden, Rayyis Yûnân süratle yanımıza geldi. Ona, neden geldiğini sorduğumuzda, “Yolunuzun üstünde haramiler olduğunu duydum, sizi geçirmeye geldim, haydi yürüyün,” dedi. Onunla birlikte, o bahsedilen yere kadar ilerledik. Bir de baktık ki, büyük bir harami grubu dağdan aşağı, bizi ele geçirmek için iniyor. Yûnân onların karşısına çıktı ve “Ey yiğitler! Yerinizde kalın! Ben Yûnân’ım ve bunlar benim korumam altındadır. Hiçbiriniz onlardan birine yaklaştırmaya kalkmayın,” diyerek onları geri gönderdi. Yemin ederim ki, bir dilim ekmeğimizi bile yemeden bizden uzaklaştılar. Emniyetli bölgeye varıncaya kadar, Yûnân bize eşlik etti. Sonra da bize veda edip ayrıldı.

96

Bir Bedevî'nin Vefakârlığı

Yine bu kölem, Tûr* hâkiminin oğlu hakkında bir hikâye anlatmıştı bana. O, 538 yılında Mısır'a benimle birlikte gelmişti. Kahire'ye uzak bir vilayet olan Tûr, Hâfız Lidinillah'ın sürgün etmek istediği emirleri vali tayin ettiği bir bölgedir ve Frenk topraklarına

* Tûr-i Sînâ bölgesi.

yakındır. Kölem, “Bana bunu, bizzat Tûr valisinin oğlu aktarmıştı,” dedi ve onun dilinden şunları anlattı:

Babam, Tûr’a vali tayin edilmişti. Ben de onunla birlikte gittim. Ava çok meraklı olduğumdan bir gün avlanmaya çıkmıştım. Ama bir grup Frenk bana saldırdı. Sonra beni esir alıp Beyt-i Cibrîl’e götürerek tek başıma bir zindana kapattılar. Beyt-i Cibrîl’in hâkimi, fidyemi iki bin dinar olarak belirledi. Ne var ki, hiç kimse beni arayıp sormaksızın bir yıl kaldım o zindanda. Sonra bir gün, kapak açıldı ve yanıma bir Bedevî adam indirildi. Ona, “Seni nereden yakalayıp getirdiler?” diye sordum.

“Yoldan,” dedi. Böylece yanımda birkaç gün geçirdikten sonra, onun fidyesi elli dinar olarak tespit edilmişti. Günlerden bir gün bana, “Biliyor musun, seni bu zindandan ancak ben kurtarabilirim. Sen beni kurtar ki, ben de seni kurtarayım,” dedi. İçimden, “Adam zor duruma düşmüş, kendisini kurtarmak için bir çare bulmak istiyor!” diye düşündüm ve cevap vermedim.

Birkaç gün sonra yine bana aynı sözleri tekrar etti. Bunun üzerine kendi kendime:

“Vallahî onu kurtarmaya çalışacağım. Belki bunun sevabıyla Allah da beni kurtarır,” dedim. Ve zindancıya seslenip ona, “Efendine söyle, onunla konuşmak istiyorum,” dedim. Zindancı gitti ve döndü. Zindandan beni çıkarıp efendisinin yanına götürdü. Ona; “Bir yıldır hapisteyim, beni arayan olmadı. Yaşıyor muyum yoksa öldüm mü bilen yok. Yanı-

ma hapsedip elli dinar fidye belirlediğın şu Bedevî var ya, onun fidyesini de benimkine ekle ve serbest bırak da onu babama gönderim, babam fidyeyi ödeyip beni kurtarsın,” dedim. O, “Peki,” dedi. Ben de geri dönüp konuştuklarımızı Bedevî’ye anlattım. Bedevî bana veda etti ve çıkıp gitti.

İki ay boyunca onu bekledim. Ama ne en küçük bir iz vardı, ne de bir haber. Sonra ondan ümidimi kestim. Ama gecelerden bir gece, zindanın yan tarafında açılan bir delikten karşıma çıkıvermesi beni çok şaşırttı.

“Kalk!” dedi. “Vallahi, sana ulaşmak için virane bir köyden beş aydır bu tüneli kazıyorum.” Hemen kalktım ve birlikte o tünelden dışarı çıktık. Sonra zincirimi kırdı ve beni evime kadar götürdü. Bu adamın hangi yönüne hayranlık duyacağımı şaşırmıştım; vefalı davranışındaki güzelliğe mi, yoksa dosdoğru zindana varan tüneli açmadaki başarısına mı?

Allah Teâla birinin kurtulmasını dilediğinde, bunu mümkün kılacak sebepleri nasıl da kolaylaştırıyor!

97

Üsâme, Parası Yettiğince Esir Kurtarıyor

Frenklerin kralını,* Cemaleddin Muhammed İbn Tâcu'l-Mulûk ile aralarında ateşkes varken sık sık ziyaret ederdim. Fulk oğlu Kral Fulk'un eşi olan kraliçenin babası Kral Bald-

* Kudüs kralı 5. Fulk: Fulk d'anjow.

win'in üzerinde babamın nüfuzu vardı. Bu yüzden, Frenkler esirlerini satın almam için bana getirirlerdi. Ve ben onlardan, Allah'ın kurtulmasını kolaylaştırdıklarını alırdım.

Frenklerden Kilyam Ciba (Guillaume Giba) adındaki bir şeytan, bir defasında tekneyle baskın için çıkmış ve içinde kadınlı erkekli dört yüz Mağripli hacının bulunduğu bir tekneyi ele geçirmişti. Sonra, esir edilen bu Mağriplilerle birlikte sahipleri bana geldi. Onlardan satın alabildiğim kadarını alacaktım. Aralarında, selam verip oturan genç bir adam vardı. Hiç konuşmuyordu. Onu soruşturduğumda, derviş olduğunu ve sahibinin deri tabaklayıcısı olduğunu söylediler. Sahibine, onu kaç satacağını sorduğumda:

“Dinim hakkı için, onu satın aldığım gibi şu ihtiyarla birlikte kırk üç dinara satarım,” dedi. İkisini aldım. Sonra birkaçını daha kendim için, birkaç tanesini de Emir Mu'înüddin için satın aldım. Hepsi yüz yirmi dinar tuttu. Yanımda olan parayı verdim, geri kalanı ödeyeceğimi de vaat ettim.

Bir süre sora Şam'a gittim. Emir Mu'înüddin'e, “Senin için özel olarak seçtiğim birkaç esir satın aldım. Ama yanımda ücretlerini ödeyecek kadar para yoktu. Şimdi evime geldim; onları istiyorsan, ücretlerini öde, yoksa ben ödeyeyim,” dedim.

O, “Hayır! Ben öderim vallahi, en çok sevaba girmeyi ben isterim,” dedi. Gerçekten de Mu'înüddin, hayır yapmada ve sevap kazandıracak işlerde insanların en acelecisiydi. Ücretlerini ödedi.

Birkaç gün sonra ben Akka'ya geri döndüm. Kilyam Ciba'nın elinde otuz esir daha kalmıştı. Allah'ın benim elimle kurtardığı esirlerden birinin karısı da vardı bunların arasında. Onu da satın aldım, ama ücretini peşin ödemedim. Bir süre sonra Kilyam'ın evine gittim ve esirlerden onunu bana satmasını istedim.

"Dinim hakkı için, ancak hepsini alırsan satarım," dedi. Ben, "Hepsine yetecek kadar param yok. Bir kısmını şimdi, kalanı da sonra alayım," dedim.

O yine, "Ancak hepsini alırsan satarım," diye karşılık verdi. Ben de ayrıldım. İşe bakın ki, Allah Teâla'nın takdiriyle o gece esirlerin tümü kaçtı. Hepsi Müslüman olan Akka köylerinin halkı, bir esir kaçıp kendilerine sığındığında onu gizler ve İslâm topraklarına geçmesini sağlardı.

O lanet adam, esirleri ne kadar aradıysa da hiçbirini bulamamıştı. Allah onların kurtulmasını dilemişti. Ertesi sabah, ücretini ödmeden sözle satın aldığım ve diğerleriyle birlikte kaçmış olan kadının ücretini istemek için bana geldi. Ben, parayı almak için kadını getirmesi gerektiğini söyledimse de:

"Dün, daha o kaçmadan önce ücreti zaten benim olmuştu, anlaşmayı yapmıştık," diyerek parayı ödemem konusunda ısrar etti. Ben de ödedim. Çünkü o zavallıların kurtulmasına öyle sevinmişim ki, ücreti ödemek kolay geldi bana.

Amid'de (Diyarbakır) İlginç Bir Kurtulma Olayı

Bu da, ilahî iradenin karıştığı acaip kurtuluş olaylarından biridir:

Artukoğlu Sukman'ın oğlu Emir Fahreddin Karaarslan, ben kendisinin hizmetindeyken birkaç kez Amid şehrini ele geçirmeye çalışmış, ancak amacına ulaşamamıştı. Son teşebbüsünde, Amid'in sicil sorumlusu Kürt Emir bir grup adamıyla beraber, onunla temasa geçmiş ve anlaşmıştı. Kararlaştırdıkları bir gecede Kürt Emir, Fahreddin'in ordusuyla irtibat kuracak ve iplerle onların surlara tırmanmalarına yardım edecekti. Böylece Fahreddin şehri ele geçirecekti. Fahreddin, bu önemli planı uygulama işini Yaruk adlı bir kölesine vermişti. Halbuki o, kötü karakteri yüzünden bütün ordunun nefret ettiği biriydi.

Kararlaştırılan gece Yaruk, bir grup askerinin başında ilerlemeye başladı. Diğer emirler de onu takip ediyordu. Sonra, Yaruk gevşeklik göstererek yavaşladı ve diğer emirler ondan önce Amid'e ulaştılar. O Kürt Emir ve adamları gelenleri görerek ipleri sarkıtıp:

"Tırmanın," diye seslendiler. Ama hiçbiri tırmanmadı. Bu kez aşağı inip şehir kapısının kilitlerini kırdılar:

"Girin," dediler. Ama onlar girmedi. Bütün bu aksilikler, Fahreddin'in bu önemli planın uygulanmasında büyük emirler yerine acemi bir gence güvenmesinden doğuyordu.

Emir Kemaleddin Ali İbn Nisan,* şehir halkı ve ordu bu ihaneti fark ettiler. Kürt Emir ve adamlarına saldırarak bir kısmını öldürdüler. Kimi kendini duvardan aşağı attı. Bazılarını da yakaladılar. Kendisini boşluğa atanlardan biri, bir şeyi tutmak ister gibi elini uzatıyordu. Gecenin başında sarkıtılmış olan ve kimsenin tırmanmadığı iplerden birine rastladı eli ve hemen yakaladı. Böylece arkadaşlarından bir tek o kurtuldu. Yalnızca iplerden avuçları soyulmuştu. Bu olurken ben de oradaydım.

Ertesi gün Amid hâkimi, kendisine ihanet edenleri takibe alıp yakalattı ve öldürdü. Yalnızca ipe tutunan o adam kurtulmuştu. Esenliğini dilediğinde insanı aslanın ağzından bile kurtaran zat, gerçekten de yücedir. Bu, benzetme değil yaşanmış bir gerçektir.

99

Aslanın Ağzından Kurtuluş

Şeyzer köprüsünün yanına kurulmuş Hısn-ı Cısr Kalesi'nde adamlarımızdan İbn Ahmer namıyla tanınan Kinane oğullarından bir adam vardı. Bir işi için Hısn-ı Cısr'den atına atlayıp Kefertab'a doğru yola koyuldu. Kefernabudâ'dan geçtiği sırada yolda bir kafilayla karşılaştı. Yolun üzerinde bir aslan gördüler; İbn Ahmer'in yanında ise ucu ışıldayan bir mızrak vardı. Kafiledekiler: "Ey parlak mızraklı adam! Aslana dikkat et!" diye bağırdılar.

* Diyarbakır hâkiminin veziri.

Bu bağırışlardan utanan İbn Ahmer, aslanın üzerine doğru bir hamle yaptı. Ama atı saha kalktı ve İbn Ahmer yere düştü. Bunun üzerine aslan gelip onun üstüne atladı. Allah onun kurtulmasını dilediğinden olacak ki, aslanın karnı toktu. Yüzünün ön ve yan kısmından bir lokma yedi ve üstüne çöküp ona zarar vermeden yaralanan yüzdeki kanı yalamaya başladı. Gerisini İbn Ahmer şöyle anlattı:

“Gözümü açtığında aslanın damağını gördüm! Sonra, aslanın kalçasını kaldırarak kendimi onun altından çektim. Sonunda ondan sıyrılıp yakındaki bir ağaca asıldım ve üstüne tırmandım. Aslan beni görerek arkamdan geldi. Ama ben onu geride bırakarak ağacın tepesine çıkmıştım. Aslan ağacın altında uyudu. Bir sürü küçük kırmızı karınca üzerime tırmandı ve yaraların üstüne üşüştüler. Nasıl ki fare, kaplanın yaraladığını severse, karıncalar da aslanın yaraladığını sever.

“Daha sonra aslanın oturduğunu ve bir şey dinler gibi kulaklarını diktiğini gördüm. Aniden kalkıp koşmaya başladı. Bir de baktım ki, yola doğru gelen bir kervan var. San ki onların uzaktan gelen hafif seslerini işiti-mişti.”

Kervandakiler İbn Ahmer’i tanıdılar ve evine götürdüler. Alnındaki ve yanaklarındaki aslanın bıraktığı diş izleri yanık izine benzi-yordu. Esenliğe çıkaran Tanrı ne yücedir!

**Savaş Vakti, Akıl Yerinde midir,
Değil midir?**

Bir gün, İbn Munîre diye tanınan hocam Allame Şeyh Abdullah Muhammed İbn Yûsuf'un huzurunda savaş hakkında görüş alış-verişi yapıyorduk. Ben hocama danıştım:

"Ey üstadım! Zırh ve miğfer giyip kılıcını kuşanarak bir ata binsen, elinde de bir mızrak ve bir kalkan olsa, sonra da Meşhedü'l-Kadi'de dikilsen -burası Frenklerin geçtikleri dar bir yerdir- Frenklerden hiçbiri oradan geçemez, değil mi?"

Hocam, "Hayır vallahi! Hepsi geçer," dedi.

"Ama seni tanımadıkları için korkmazlar mı?" diye sordum.

"Sübhanallah! Peki, ben kendimi tanımıyor muyum?" dedi hocam. Ve ekledi: "Ey Üsâme! Akli başında biri savaşılamaz."

Ben de, halkımız arasındaki en cesur savaşçılardan birkaçını sayarak: "Ey hocam, siz bu adamların deli olduklarına hükmetmiş oluyorsunuz," dedim.

O, "Hayır, öyle değil," dedi ve ekledi: "Benim söylemek istediğim; savaş sırasında aklın yerinde olmadığıdır. Çünkü akli başında olan insan; yüzünü kılıçlara, göğsünü mızrak ve oklara hedef yapmaz. Bu, aklın kabul edeceği bir şey değildir."

Ancak hocam, savaştan daha çok, ilmi konularda söz sahibi biriydi. Çünkü korkak damgası yemek ve dedikodulara malzeme ol-

mak zilleti* karşısında insanı kılıç, mızrak ve oklara karşı cesur olmaya sevk eden şey, bizzat aklın kendisidir. Bunun delili şudur; savaşa girmeden önce, savaşta olacakları ve gireceği tehlikeli durumları düşünen cesur adam, dehşete kapılarak titremeye başlar ve rengi atar. Çünkü insan ruhu böyle şeyleri çirkin bulur ve ürker. Ama deneyimli savaşçı, savaş alanına girip kendisini savaşın seline kaptırdığında, bütün o titremesi ve renk sararması kaybolup gider. Doğrusu, aklın dâhil olmadığı her işte ortaya yalnızca hata ve başarısızlık çıkar.

101

Savaşta Aklın Gerekliliği

Frenkler, (Hicrî 512'de) Hama'ya saldırmak üzere gelip verimli tarlalarda konaklayarak çadırlarını ekinlerin ortasında kurdular. Bir grup yağmacı, Şeyzer'den çıkıp bir şeyler kapabilmek için Frenk ordugâhının çevresinde dolanmaya başladılar. Ekili arazinin ortasındaki çadırları gördüler ve içlerinden biri, sabahleyin Hama emirinin huzuruna çıkıp:

"Bu gece Frenk ordusunun tamamını yakacağım," dedi.

Emir, "Bunu başarırsan seni ödüllendiririm," dedi. Akşam olduğunda, bu adam ve onun düşüncesine katılan bir grup çıktı. Rüzgârın yangını çadırlara doğru götürmesi için, tarlayı çadırların batı yönünden ateşe

* Zillet: Alçaklık, aşağılık.

verdiler. Gece, ateşin aydınlığıyla gündüz gibi olmuştu. Frenkler onları gördü ve saldırıp çoğunu öldürdüler. Yalnızca kendilerini nehre atıp karşıya geçebilenler paçayı kurtardılar. İşte bu, akılsızlığın göstergesi ve varacağı neticelerdir.

102

Savaşın Dışında da Aklın Gerekliliği

Bunun bir benzerini savaş haricinde görmüştüm. Frenk ordusu kalabalık bir topluluk halinde, Patrik'in eşliğinde Bâniyas önlerindeydi. Patrik, büyük bir çadır kurarak ayin için seyyar bir kilise yapmıştı. Yaşlı bir diyakoz kilise hizmetlerine bakıyordu. Adam, zemine hasır ve ot döşemiş, bu da oraya pirelerin üşüşmesine neden olmuştu. Diyakoz, güya pireleri kaçırmak için sazların ve otların ortasında ateş yaktı! Kurumuş sazlar ve otlar cıtır cıtır tutuştu! Alevler bütün çadırı sardı ve küle çevirdi. Adam bunu yaparken akli başında değildi elbet...

103

Her Durumda Aklın Lüzumu

Bu, yukarıda anlatılanın tam tersi bir olaydır. Bir gün, atlarımıza binip Şeyzer'den çıkarak avlanmaya gitmiştik. Bir grup askerle birlikte amcam bize eşlik ediyordu. Keklik avlamak için girdiğimiz bir sazlıktan çıkan bir as-

lan üzerimize doğru gelmeye başladı. Kibar görünüşü dolayısıyla Kıbrısı denilen Zehrud-devle Bahtiyar adlı bir Kürt, aslanın üzerine yürüdü. Kıbrısı en iyi savaşçılarımızdan biriydi. Aslan da ona doğru ilerledi. At, binicisiyle birlikte şaha kalktı ve onu düşürdü. Zehrud-devle yerde yatarken aslan onun yanına geldi. O ayağını kaldırdı ve aslan ayağını ısırdı. Biz de hemen aslana saldırıp öldürdük ve adamı sağ olarak kurtardık. Sonra ona, "Ey Zehrud-devle! Neden ayağını aslanın ağzına doğru kaldırdın?" diye sorduk.

O şöyle cevapladı:

"Gördüğünüz gibi, bedenim zayıf ve çelimsiz. Üzerimde fazla bir eşya da yok. Çorabı, botları ve konçlarıyla en sağlam korunmuş organım ayaklarımdı. Bu yüzden, kaburgamla, elimle ya da başımla uğraşacağına, Allah'tan bir yardım gelinceye kadar aslanın ayağımla meşgul olmasının daha iyi olacağını düşündüm."

İşte bu adam, insan aklının durduğu dehşetli bir anda soğukkanlı davranarak akıllılık etmiş, ama diğerleri akılsızca hareket etmiştir. Dolayısıyla, insanın en çok ihtiyaç duyduğu şey akıldır. Akılının da akılsızın da nazarında akıl, övgüye değerdir.

Ülke Akılla Gelişir

Antakya hâkimi Roger, amcama şöyle bir mektup yazdı.

“Önemli bir iş için şövalyelerimden birini Kudüs’e gönderdim. Tahsis edeceğin bir grup süvarinin onu Afamiye’den alıp Refaniye’ye götürmelerini rica ediyorum.” Amcam, bir grup asker hazırlayıp adamı almaları için gönderdi.

Şövalye amcamla karşılaşınca şöyle dedi:

“Beni efendim gizli bir iş için göndermişti. Ama sizin akıllı bir adam olduğunuzu gördüm. Bu yüzden, bu gizli görevi size açıklayacağım.”

Amcam ona, “Beni daha önce hiç görmediğin halde akıllı biri olduğumu nereden çıkardın?” diye sordu.

Şövalye, “Geçtiğim bölgelerin hep virane olduğunu gördüm. Yalnızca sizin topraklarınız mamur haldeydi. Bu yüzden, buraları aklınız ve iyi siyasetinizle imar ettiğinizi anladım,” dedi. Sonra da oraya geliş sebebini amcama anlattı.

105

Ülkeyi Korumak da Akılla Mümkündür

Bunu bana Erbil hâkimi Emir Fadl İbn Ebu’l-Heycâ aktarmıştır:

Babam Ebu’l-Heycâ bana şunları anlattı:

“Sultan Melikşah Suriye’ye vardığında otuz bin dinar istediğini belirten bir mesajla beni, Diyarbekir hâkimi Emir İbn Mervan’a gönderdi. Oraya gidip İbn Mervan’la görüş-tüm ve ona getirdiğim mesajı tekrar ettim.

O, "Önce istirahat et, sonra görüşürüz," dedi.

Ertesi sabah hamama götürülmemi emretti. Bana, tamamı gümüşten bir hamam takımı, bir takım da elbise gönderdi ve gelenler hizmetçime, "Bütün hamam takımı sizin," dediler.

Hamamdan çıktığımda kendi elbiselerimi giydim ve bana sunulan şeyleri geri verdim. İbn Mervan birkaç gün beni kendi halime bıraktı; sonra yine hamama götürülmemi emretti. Armağanlarını reddetmemi yadırgamıştı. Öncekinden daha iyi bir hamam takımıyla beni yine hamama götürdüler. Ve öncekinden daha üstün bir elbise takımı getirmişlerdi. Hizmetçi, benim hizmetçime aynı şeyleri söyledi. Yine hamamdan çıkınca kendi elbiselerimi giydim ve gönderdiği hamam takımlarıyla elbiseleri iade ettim. Üç dört gün yine kendi halime bıraktı, sonra tekrar hamama gönderdi. Bu kez öncekilerden daha da iyi gümüş hamam takımı ve daha değerli elbiselerle hamama buyur ettiler. Çıkarken yine kendi eşyalarımı giyip getirilenleri iade ettim.

Emir'in huzuruna çıktığımda bana, "Ey oğlum! Elbiseler ve hamam takımları gönderdim sana; ama ne elbiseleri giydin, ne de hamam takımlarını kabul ettin. Bunun sebebi nedir?" dedi. Ben şöyle cevap verdim:

"Efendim, sultanın beni görevlendirdiği bir mesajla geldim buraya ve görev henüz tamamlanmış değil. Sultanın işi tamamlanmadan, lütfettiğiniz şeyleri kabul edip kendi ihtiyacım için gelmişim gibi geri mi döneceğim?"

İbn Mervan, "Ey oğlum," dedi, "Ülkemin zenginliğini, pek çok bahçe ve çiftlikler bulunduğunu, köylerinin ne kadar mamur olduğunu görmedin mi? Sence, otuz bin dinar için bütün bunların telef olmasını göze alır mıyım hiç? Vallahi daha geldiğin gün altınları hazırlatıp keselere koydurtmuştum. Ama parayı hemen ödemem halinde, toprağıma yaklaştıkça isteyeceği meblağı artıracığından korktuğum için, sultanın ülkemden geçip uzaklaşmasını bekliyordum. Parayı hiç düşünme, tamamı hazır."

Sonra, benim geri çevirmiş olduğum üç takım elbiseyi ve hamam takımlarını bana gönderdi. Ben de kabul ettim. Sultan Diyarbekir'i geçtikten sonra İbn Mervan parayı bana verdi. Ve ben, paralarla birlikte sultana yetiştim.

106

Bedlîs (Bitlis) Hâkimi

Ülkenin imarı açısından iyi siyaset de büyük bir kazançtır.

Atabek Zengî, Hilât (Ahlat) hâkiminin kızıyla nişanlanmıştı. Kızın babası ölmüştü ve şehir, annesinin idaresindeydi. Bedlîs hâkimi Hüsamuddevle İbn Dilmac, bir elçi göndererek kızı oğlu için istedi. Bunun üzerine Atabek, tam teşkilatlı bir orduyla Hilât'a gitti. Bedlîs Derbent yolu dağlık bir bölge olduğu için farklı bir yol takip etmişti. Hilât'a varıncaya kadar, geceleri çadırları açmadan yolda

konaklıyorduk ve herkes, bulunduğu yerde sabahlıyordu. Hilât'a ulaştınca, Atabek çadırları şehrin dışında kurdu. Sonra biz kaleye girdik ve mehiri belirleyip nikâhı kaydık.

İş bittiğinde Atabek, Selahaddin'e, ordunun büyük bir kısmını alıp Bedlîs üzerine yürümesini ve şehre saldırmasını emretti. Biz de gecenin başında atlara binip sabahleyin Bedlîs'e ulaştık. Bedlîs'in hâkimi Hüsamuddevle şehir açıklarında bir yerde bizi karşıladı. Selahaddin'i şehrin içinde bir meydanda ağırladı. Selahaddin'e güzel bir ziyafet sofrası gönderip hizmet ettikten ve birlikte bir şeyler içtikten sonra şöyle dedi:

"Ey efendim! Ne emredersiniz? Yolda zahmet çekmiş, yorulmuşsunuzdur."

Selahaddin ona, "Atabek, nişanlı olduğu kızla oğlunu evlendirmek istemene çok kızdı. Onlara on bin dinar ödeyeceksin, bunu senden almaya geldik," dedi.

Hüsamuddevle, "Baş üstüne," dedi ve hemen istenen miktarın bir kısmını ödedi. Kalanını için de, belirlenecek bir tarihe kadar mühlet istedi. Biz geri döndük. Onun iyi siyaseti sayesinde ülkesine bir zarar gelmemiş, mamer haliyle kalmıştı.

107

Ca'ber Kalesi Hâkiminin İyi Siyaseti

Ca'ber kalesinin hâkimi Necmüddevle Malik İbn Sâlim'in başından geçenler de yukarıda anlatılan olaya benziyor.

Cûslin (Joscelin I.) Rakka ve Ca'ber kale-sine saldırıda bulundu. Kalenin çevresindeki her şeyi ele geçirerek esirler aldı ve çok miktarda hayvan sürüsünü önüne katıp götürdü. Sonra da kalenin karşısında kamp kurdu. Kaleyle aralarında Fırat Nehri vardı. Necmüddevle Malik, Cûslin'e gitmek üzere üç dört adamıyla birlikte bir kayığa binerek Fırat'ı geçti. İkisi arasında eskiye dayanan bir tanışıklık vardı. Malik ona iyiliklerde bulunmuştu. Cûslin, kayıkta Malik'in bir elçisinin olduğunu düşündü.

Frenk askerlerinden biri ona gelip, "Kayıktaki Malik," dedi.

O, "Bu doğru değil," derken, bir başkası gelerek; "Malik kayıktan indi ve yanıma yürüyerek geldi," deyince bu kez Cûslin kalktı ve Malik'i karşılayarak saygı gösterdi. Sonra aldığı bütün hayvanları ve esirleri ona geri verdi. Necmüddevle Malik'in iyi siyaseti olmasaydı şehir harap olurdu.

108

Ecel Geldiğinde Cesaret ve Kuvvetin Yararı Yoktur

Vade dolunca, artık ne cesaret işe yarar, ne de kuvvet. Bir gün bunu kanıtlayan bir olaya tanık oldum. Frenk ordusu savaşmak için üzerimize doğru yürüyordu. Bir kısmı da, Atabek Tuğtekin'le birleşerek Hısn-ı Cizr'e saldırmıştı. Atabek, Selçuklu Sultanı'nın ordusuna karşı savaşmak için, Artukoğlu İlga-

zi ve Afamiye'deki Frenklerle bir ittifak oluşturmıştı. Sipahsalar Bursuk İbn Bursuk, sultanın ordusunun başında, 509 yılı Muharrem* ayının on dokuzunda, Pazar günü Suriye'ye ulaşarak Hama'da kamp kurmuştu. Bizim durumumuza gelince, şehir surlarının yakınlarında Frenkler bize karşı saldırıya geçti. Ama biz onları mağlup ederek geri püskürttük ve dağıttık. Savaş sırasında, arkadaşlarımızdan Muhammed İbn Serâya'yı gördüm. O, güçlü kuvvetli bir gençti. Frenklerden bir süvari ona saldırarak mızrağıyla baldırından vurdu. Muhammed, baldırına saplı mızrağı tuttu. Frenkse mızrağı çekip almaya uğraşıyordu. Muhammed de çekiyor ve mızrak baldırına geri dönüyordu. Sonunda baldırda bir oyuk oluştu. Baldırı ağır yaralandıktan sonra Muhammed mızrağı almayı başarmıştı, ama iki gün sonra öldü.

109

Üsâme Amcasının Oğlunu Kurtarıyor

O gün, ben ordunun bir kanadında savaşırken, bir Frenk atlısının bizden bir süvariye saldırıp mızrak darbesiyle onun atını öldürdüğünü gördüm. Arkadaşımız yerde atsız kalmıştı. Uzakta olduğundan önce tanıyamadım. Frenk'in saldıracağından endişe ederek hemen atımı ona doğru sürdüm. Mızrak ata saplı kalmıştı. At ölmüş, bağırsakları dışarı çıkmıştı. Frenk, onun biraz gerisinde durarak kılıcını

* Arabî ayların ilki.

çekmiş saldırmaya hazırlanıyordu. Oraya ulaşınca, adamımızın amcamın oğlu Nasruddevle Kâmil İbn Mukalled olduğunu gördüm. Hemen yanında durup ayağımı üzengiden çekerek:

“Hadi bin,” dedim. O biner binmez atımın başını batı yönüne çevirdim. Şehir bize göre doğu tarafındaydı.

Bana, “Nereye gidiyorsun?” diye sordu.

Ben, “Atını öldüren adama, şimdi tam sırası,” dedim. O elini uzattı ve atımın dizginlerini kavrayarak şöyle dedi:

“Atının üzerinde silahlı iki kişi varken rahat saldıramazsın. Beni güvenli bir yere bırak, sonra dönüp onu mızrakla.” Ben de atımı sürüp onu güvenli bir yere götürdüm ve geri dönüp o köpeği aradım. Ama o, arkadaşlarının arasına karışmıştı bile.

110

Bir Adamı Allah'ın Lütü Kuşatırsa, Düşmanları Onu Göremez

Allah Teala'nın lütuf ve himayesine bir kez daha şöyle bir olayda tanık olmuşum:

Yine Frenkler, bize saldırmak üzere süvari ve piyadeleriyle kamp kurmuşlardı. Bizimle onlar arasında, suları bir hayli yükselmiş olan Âsi Nehri bulunuyordu. Kabaran nehir, ne onların bize ulaşmasına imkân veriyordu, ne de biz onların tarafına geçebiliyorduk. Bu yüzden, çadırlarını dağa yakın bir yere kurmuşlardı. İçlerinden bir grup, nehrin kendi taraflarında bulunan bahçelere inmiş, atlarını otla-

malan için salmışlar ve uykuya yatmışlardı. Şeyzer piyadelerinden gözcülüğe çıkan ve bu durumu gören birkaç genç, hemen elbiselerini çıkarıp kılıçlarını yanlarına almış ve yüzerek onların tarafına geçmişlerdi. Uyuyanların bir kısmını öldürmüşlerdi ancak, Frenklerin çoğalmaları üzerine bizimkiler kendilerini suya atıp karşıya geçtiler. Frenkler, atlarıyla dağdan aşağı sel gibi inmeye başlamışlardı. Onların tarafında Mescid-i Ebu'l-Mecd İbn Sümeiye adında bir cami bulunuyordu. Bu camide, Hasenü'z-Zahid denilen bir adam yaşırdı. O sırada caminin yanındaki bir damda namaz kılıyordu. Üzerinde siyah, yün bir elbise vardı. Biz onu görüyorduk, ama oraya ulaşmamızın bir yolu yoktu. Frenkler geldi, kapının önünde atlarından inerek onun yanına çıktılar. Bizler:

“La havle ve la kuvvete illa billah! Şimdi öldürecekler onu,” diye söyleniyorduk. Valla-hi o, ne namazını kesti ne de gözden kayboldu! Ama Frenkler, gerisingeri aşağı inip atlarına bindi ve oradan ayrıldılar. O ise hâlâ yerinde duruyor, namazını kılıyordu! Allah'ın onları kör ettiğinden hiç kuşkumuz yoktu, onu Frenklerin gözlerinden gizlemişti. Kudretli ve rahim olan Allah ne yücedir!

111

Bir Adam, Rum Diyarında Müslüman Bir Esiri Kurtarıyor

Allah'ın lütuflarından başka bir örnek daha:

Bizans İmparatoru* 532 yılında Şeyzer üzerine yürüdüğünde, bir grup piyade savaşmak için Şeyzer'den çıktı. Bizanslılar onları çembere alarak bir kısmını öldürdü, bir kısmını da esir aldılar. Esir edilenler içinde Salih'in evlatlıklarından Halep hâkimi Mahmud İbn Salih'in devşirmesi olan ve aslen Kerdûs kabilesinden gelen bir derviş de vardı. Bizanslılar geri döndüğünde, onu da yanlarında Konstantiniyye'ye götürdüler. Orada birkaç gün geçirdikten sonra, karşısına bir adam çıktı ve; "Sen İbn Kerdûs musun?" diye sordu.

Derviş, "Evet," dedi.

Adam, "Birlikte gidelim, beni sahibine götür," dedi. O da onunla gidip sahibini gösterdi. Adam, onunla fiyat konusunda pazarlık etti. Sonunda Bizanslı'nın razı olacağı bir rakamda anlaşma sağlandı. Adam, İbn Kerdûs'a biraz da harçlık vererek:

"Evine kadar bununla idare edersin. Şimdi git, Allah seni korusun," dedi. İbn Kerdûs Konstantiniyye'den ayrılarak yola koyuldu ve sonunda Şeyzer'e geri döndü. Allah'ın yardımı ve görünmez lütfu sayesinde olmuştu bu. İbn Kerdûs, kendisini satın alıp serbest bırakan adamın kim olduğunu bilmiyordu!

112

Üsâme'nin Zor Anında Gelen Yardım

Benim başımdan da buna benzer bir olay geçti.

* II. John Comnenus (1118-1143).

Mısır'a giderken Frenkler bize sâldırmış, Abbas İbn Ebu'l-Fütuh'u ve büyük oğlu Nasr'ı öldürmüşlerdi. Biz, yakınımızdaki bir dağa kaçtık. İnsanlar, yaya olarak dağa tırmanıyor, atlarını da peşlerinden çekiyorlardı. Ben bir yük atının sırtındaydım. Yürüyecek gücüm olmadığı için at sırtında tırmanıyordum dağa. Ama dağın etekleri taş parçaları ve çakılla kaplıydı. At onlara bastıkça ayaklarının altından fırlıyorlardı. Tırmanmaya devam etmesi için ata vurdum, ama tırmanamadı. Taş parçaları ve çakıllar kaydığından ilerleyemiyordu. Bunun üzerine attan indim ve onu çekmeye çalıştım. Ama olduğum yerde kaldım, yürüyemiyordum. Birden dağdan aşağı bir adam indi ve elimi tuttu. Ben de öbür elimle atı tutuyordum. Beni yukarı kadar çıkardı. Vallahi o adamı tanımıyordum. Ondan sonra da hiç görmedim! Böyle zor bir anda, küçük bir iyilikte bulunan biri bile kesinlikle bunun karşılığını talep ederdi.

Bir keresinde, bir Türk'ten bir yudum su içmiş ve iki dinar vermiştim. Şam'a vardık-tan sonra bile, bana içirdiği o suyun karşılığında bazı ihtiyaçlarını gidermemi ve işlerinde ona aracılık etmemi istiyordu hâlâ. Yardımına koşan o dağdaki adam, Allah'ın halime acıyarak imdadıma gönderdiği bir melek olmalıydı.

Bana Abdullah Muşrif'in anlattığı olay da, Allah'ın lütfuna başka bir misaldir. Abdullah'ın sözleri şöyle:

"Hizan'da hapsedilmiş, zincirlenmiş ve baskıya maruz kalmıştım. Ben zindanda,

muhafızlar da kapıdayken rüyamda Peygamber'i (A.S.) gördüm. Bana, 'Zincirleri çıkar ve git' dedi. Ben uyandım ve zinciri çektim. Zincir ayağımdan çıktı. Hemen kalkıp açmak için kapıya gittim. Ama kapıyı açık buldum. Sonra muhafızları aşarak duvarda bulunan ve elimin bile geçmeyeceğini sandığım bir yarığa ulaştım. Ama oradan geçip çıktım. Bir gübrelüğün üzerine düştüm. Düştüğüm yerde vücudumun ve ayaklarımın izleri kalmıştı. Sonra surun civarındaki bir vadiye indim. Dağın eteğinde, benim olduğum tarafta bulunan bir mağaraya sığındım. İçimden sürekli:

"Şimdi çıkacaklar, izlerimi görüp beni yakalayacaklar," diyordum. Ama yüce Tanrım bir kar gönderdi ve o izleri örttü. Onlar gün boyunca beni aradılar, ben onları görüyordum. Akşam olup da beni aramayı bıraktıklarından kesin emin olunca, o mağaradan çıktım ve güvenli bölgeye varıncaya kadar yürüdüm."

Bu adam, Selahaddin Muhammed İbn Eyyub el-Gısyani'nin mutfağında bir müfettişti.

113

Cennet Ümidiyle Savaşanlar

Herhangi bir heves ya da unvan için değil de, Peygamber'in ashabı* gibi, yalnızca cennet için savaşan insanlar da vardır. Bunlardan bir örnek:

* Ashab: Arkadaşlar, Hazreti Muhammed'in Mekke'deki yakın çevresi ve onu Medine'ye çağırانlar.

Frenklerin Cermen kralı (: III. Conrad) Suriye'ye vardığında, oradaki bütün Frenkler onun etrafında toplanmışlar ve Şam üzerine yürümüşlerdi. Şam ordusu ve halk onlarla savaşmak için çıktılar. Aralarında fıkıh* âlimlerinden Fendelâvî ve zahidlerden Şeyh Abdurrahman el-Halhûlî de vardı, -Allah onlara rahmet etsin- bunlar Müslümanların en faziletli leri ydiler.

Fakih** Fendelâvî, düşmana yaklaştıklarında Abdurrahman'a, "Bunlar Bizanslılar, değil mi?" dedi.

Abdurrahman: "Evet! Tabii ki Bizanslılar," diye yanıt verdi.

Sonra Fendelâvî dedi ki, "Biz ne zamana kadar duracağız?"

Abdurrahman, "Yürü öyleyse," dedi.

"Allah Teala'nın adıyla saldıralım." İkisi de ilerledi ve aynı yerde ölene kadar yan yana savaş tılar.

114

Bazısı Vefa İçin Savaşır

Vefakârlık duygusunun etkisiyle savaşan insanlar da vardır. Kürtlerden Faris adındaki bir adam buna iyi bir örnektir. Gerçekten de o adı gibi kahraman bir süvari ydi.

Babam ve amcam, kendilerini aldatıp oynana getiren Seyfüddevle Halef İbn Mulâ'ib'le aralarında patlak veren bir savaşın içindeydi-

* Şeriat bilgisi.

** Din bilgini, şeriat bilgini.

ler. Seyfüddevle asker toplayıp hazırlıklarını tamamlamıştı. Oysa onlar, başlarına gelecek şey için bir hazırlık yapmamışlardı. Çünkü Seyfüddevle bizimkilerle temasa geçerek, "Frenklerin bulunduğu Asfune'ye gidip onları ele geçirelim," demişti. Bu teklife istinatla bizimkiler Seyfüddevle'den önce oraya ulaşmış atlarından indiler ve kalenin üzerine yürüyerek altına doğru tünel kazmaya başladılar. Onlar savaşmakla meşgulken Seyfüddevle de geldi. Ama o, adamlarımızdan, atından inmiş olanların atlarını ele geçirdi. Böylece, Frenklere karşı savaştıktan sonra, şimdi de Seyfüddevle'nin ordusuyla yeni bir savaş başlamıştı. Çatışma gittikçe şiddetlendi. Faris el-Kürdî, olağanüstü bir gayretle savaşıyordu. Pek çok yerinden yara almıştı. Yaralardan bi-tap düşünceye kadar kıyasıya çarpıştı. Sonra savaş durdu. Faris adamların kollarında taşınırken babam ve amcam onun yanına geldiler. Başucunda durup sağ kurtulduğu için tebrik ettiler.

Faris: "Vallahi sağ kalayım diye savaşmadım. Ama size çok şey borçluyum, bana çok iyilik yaptınız! Doğrusu, bugünkü gibi zor bir durumda sizi hiç görmemiştim. Sizin için savaşmalı ve iyiliklerinize karşılık olarak canımı vermeliyim, dedim kendi kendime."

Tanrı'nın lütfuyla bütün o yaraları iyileşti. Sonra, Cebele'ye gitti. Orada Fahru'l-Mülk İbn Ammar vardı. Frenkler Lazikiye'deydi. Cebele'den süvariler Lazikiye'ye saldırmak üzere yola çıktılar. Bu sırada, Lazikiye'deki Frenkler de Cebele'ye saldırmak için hareke-

te geçmişlerdi. Yolda karşılaşan iki ordu kamp kurup mevzilendiler. Aralarında bir yükselti vardı. Frenklerden bir süvari düşmanı gözetlemek için kendi taraflarındaki tümseğe tırmanırken, Faris el-Kürdî de onları gözlemek için diğer taraftan tırmanıyordu. İki süvari tepenin üstünde karşılaştılar ve hemen birbirlerinin üzerine yürüdüler. İkisi de aynı anda birbirlerine birer mızrak darbesi vurdu ve ikisi de cansız yere düştü. Onlar ölü vaziyette yerde yatarken atları tepenin üstünde hâlâ birbirlerine saldırıyordu.

115

Faris'in Oğlu Babasına Benzemiyor

Faris'in bir oğlu vardı bize yadigâr kalan. İsmi Allan'dı. O da ordudaydı. Muhteşem atları ve iyi bir geliri vardı. Ama o, babası gibi değildi. Bir gün Antakya hâkimi Dankarî (Tancerd) bize karşı bir saldırı düzenlemiş ve çadırların kurulmasını bile beklemeden bize hücum etmişti. Bu Faris'in oğlu Allan, atların en iyilerinden, çok güzel ve çevik bir atın üzerinde, yüksekçe bir yerde duruyordu. O öyle sersem gibi dururken bir Frenk süvarisi ona saldırdı ve bir mızrak darbesi ile atını boynundan vurdu. At şaha kalktı ve Allan'ı yere düşürdü. Frenk, boynuna mızrak saplı atı mızraktan tutarak götürdü. Sanki atı yedeğinde çekiyormuş gibi, güzel ganimetiyle ağır ağır ilerledi.

Sabırlı Atlar: Kâmil el-Meştûb'un Atı

Söz atlara gelmişken biraz da onlardan bahsedelim. Tıpkı adamlar gibi atların da sabırlı olanı ve dayanıksız olanı vardır. Bunların dayanıklı olanlarına bir misal:

Askerlerimiz arasında Kâmil el-Maştûb adında bir Kürt vardı. Cesur, dindar ve cömert bir adamdı. Simsiyah, deve gibi dayanıklı bir atı vardı onun. Bir keresinde bir Frenk'le savaşa tutuşmuştu. Frenk, atın boynuna mızrakla yandan bir darbe vurdu. Atın boynu darbenin şiddetinden bir tarafa eğildi. Mızrak diğer yandan çıkıp Kâmil el-Maştûb'un baldırına vurdu ve baldırı da delip geçti. Ne at sarsıldı bu darbeden, ne de binicisi. Yara iyileşip kapandıktan sonra bile, gördüğüm bütün yaralardan daha büyüktü. At da sağ kurtuldu. Aynı atla Kâmil, başka bir savaşta yine bir Frenk süvarisiyle karşılaştı. Frenk, atın ön küreğine bir mızrak darbesi vurdu ve mızrak tamamen saplandı. Buna rağmen at, o ikinci mızrak darbesinden de kurtulup hayatta kaldı. Yara iyileştikten sonra bile öyle geniş bir oyuk kalmıştı ki, yaranın olduğu yere yumruk yapılmış bir el tamamen sokulabilirdi.

Bu atın başından geçen bir başka ilginç olay da şöyle: Kardeşim İzzuddevle Ebu'l-Hasan Ali, o atı, Kâmil el-Maştûb'dan satın aldı. At artık ağır koşmaya başlayınca da, bir köyün kirasına sayılmak üzere elden çıkararak Kefertablı bir Frenk süvarisine verdi. At, o

Frenk süvarisinde bir yıl kaldı ve sonra öldü. Bunun üzerine o Frenk, haber gönderip atın parasını bizden geri istedi. Ona; "Atı satın aldın, ona bindin ve senin yanında öldü. Şimdi nasıl ücretini istiyorsun?" dedik. O ise, "Bir yıl sonra ölmesi için ata bir şey içirmiş olmalısınız," diye yanıt verdi. Adamın cahilliği ve ahmaklığı bizi şaşkınlık içinde bıraktı.

117

Üsâme'nin Savaş Sırasında Bindiği İki Dayanıklı At

Humus'ta savaşırken altımdaki at yaralanarak mızrak kalbini kesmiş ve pek çok ok da isabet etmişti. Ama o, beni savaş alanından çıkardı. Burnunun iki deliğinden musluktan akar gibi kan fişkırıyordu! Ama davranışları geyet sakindi. Arkadaşlarıma ulaştıktan sonra öldü!

Şeyzer'de, Mahmud İbn Karaca ile yaptığımız savaş sırasında, altımdaki at üç kez yaralanmıştı. Vallahi ben, onun yaralandığının farkına varmadan savaşmayı sürdürdüm. Çünkü atın hareketlerinde olağandışı bir şey yoktu!

118

Dayanıksız Atlar

Bazı atların yaralanmalara karşı dayanıksız oluşlarına da bir örnek verelim:

Şam ordusu Hama önlerine geldi. -O za-

man, Hama'nın hâkimi Selahaddin İbn Ey-
yub el-Gısyani, Şam'ın hâkimi ise, Şihabed-
din Mahmud İbn Bûri İbn Tuğtekin idi. Ben
Hama'da bulunuyordum. Şam ordusu üzeri-
mize yürüdü; çok kalabalıktilar. Hama'nın
valisi olan Şihabeddin Ahmed İbn Selahad-
din, o sırada Telli Mucahid'de bulunuyordu.
Yardımcısı Gazi el-Telli gelip ona:

“Düşman piyadesi yayılarak savaş düzeni-
ne geçti, çadırların arasında miğferler parıldı-
yor, neredeyse saldırıp adamlarımızı kırıp ge-
çirecekler. Git ve adamlarımızı buraya getir,”
dedi. Şihabeddin Ahmed Gazi:

“Vallahi, onları ancak sen ya da şu adam-
dan başkası getiremez,” diye karşılık verdi.
Beni kastediyordu. Bunun üzerine Şihabed-
din bana: “Çabucak git ve onları getir,” dedi.

Ben, bir adamımın üzerindeki zırhı alıp
giydim ve adamları geri getirmek üzere bir
mızrakla yola çıktım. Altımda kıvıll renkli,
soylu ve uzun boyunlu bir at vardı. Ben
adamlarımızı geri çekmeye başladığımda
düşman da üzerimize yürümeye başladı. Ha-
ma surları dışında benden başka kimse kal-
mamıştı bizimkilerden. Ele geçirileceklerini
anlayanlardan bir kısmı şehrin içlerine gir-
miş, bazıları da atından inerek benim peşim-
den gelmeye başlamıştı. Düşman bize saldır-
maya kalktığımda, dizginlerini çekerek atı ya-
vaşlatıyordum. Gözüm üzerlerindeydi sürekl-
li. Geri döndüklerinde gizlice onları izliyor-
dum. Yerin dar olması ve kalabalığın yoğun-
luğu bunu kolaylaştırıyordu. Birden atımın
bacağına bir ok geldi. Yalnızca biraz çizmişti.

Ama at, benimle birlikte yere düştü. Kalktı, tekrar düştü. Ben ata vurmaya başladım. Sonunda yanımdakiler dayanamayarak, "Ahıra gidip başka bir ata binsen," dediler. Ama ben: "Vallahi inmeyeceğim," dedim. Doğrusu bu atta gördüğüm dayanıksızlığı, ondan başka hiçbir atta görmedim.

119

Dayanıklı Atlara Dönüş: Tarrad İbn Vehîb'in Atı

Tarrad İbn Vehîb El-Numeyrî, Rakka valisi Ali İbn Şemsüddevle Salim İbn Malik'i öldürüp şehri ele geçirmiş, valinin kardeşi Şihabeddin Malik İbn Şemsüddevle'yi de halletmişti. Tarrad İbn Vehîb'in altında, en soylu ve en kıymetlilerinden bir at vardı. At, savaş esnasında belinden bir mızrak darbesi aldı ve bağırsakları dışarı çıktı. Bunun üzerine Tarrad, at bağırsakların üstüne basıp koparmasın diye yarayı eyerin ipiyle bağıladı. Savaş bitene dek bu şekilde çarpışmayı sürdürdü. Sonra, Rakka'ya o atla girdi ve at öldü.

120

Üsâme Silahlarını Kuşanıp Belinde Kılıç Uyuyor

Atlar konusu bana, Selahaddin Eyyübî ile birlikteyken başımdan geçen bir olayı anımsattı. Şöyle olmuştu:

Melikü'l-Ümera Atabek Zengi, 530 yılında Şam önlerine geldi ve karargâhını Dâraya'da kurdu. Baalbek hâkimi Cemaleddin Muhammed İbn Bûrî İbn Tuğtekin de, Atabek'le temasa geçerek ona katılmak istediğini bildirdi ve Atabek'in hizmetine girmek için Baalbek'ten yola çıktı. Ama Atabek, Şam ordusunun Cemaleddin'i yolda yakalamak niyetinde olduğunu haber aldı. Bunun üzerine, Selahaddin'e emir vererek Cemaleddin'i karşılamamızı ve onu yakalamalarına engel olmak için Şamlıları püskürtmemizi istemişti.

Selahaddin'in elçisi geceleyin bana geldi, "Hazırlan, Selahaddin seni istiyor," dedi. Çadırım, Selahaddin'in çadırının yan tarafındaydı. Selahaddin, atına binmiş, çadırının yanında duruyordu. Ben de hemen atıma atladım.

Selahaddin bana, "Yoksa ata bindiğimi biliyor muydun?" diye sordu.

"Vallahi hayır," dedim.

O, "Sana daha şimdi haber gönderdim, ne çabuk hazırlanıp atına bindin?" diye sorunca:

"Efendim; her gece; atım arpasını yemiş, seyisim de ona gem vurup hazır vaziyette çadırımın önünde oturarak bekliyor. Ben de, silahlarımı kuşanıp kılıcımı belime takar, bu vaziyette uyurum. Bu yüzden, elçin geldiğinde oyalanmama neden olacak bir şey yoktu."

Selahaddin, ordunun bir bölümü yanında toplanıncaya kadar bekledi. Sonra da, "Zırhınızı giyin," dedi. Ben onun yanındaydım. Oradakilerin çoğu denileni yaptı. Bir süre sonra:

“Size zırhlarınızı giymenizi kaç defa söyleyeceğim?” dedi.

“Beni mi kastediyorsunuz efendim?” diye sordum.

“Evet,” dedi.

Ben, “Vallahi daha fazlasını giyemem. Daha gecenin başındayız. Yanımda getirdiğim yeleğimde iki kat zırh var. Düşmanı görür görmez giyeceğim,” dedim. Selahaddin bir şey demedi.

Sonra yola çıktık ve sabahleyin Dumeyr’e vardık. Selahaddin bana, “Bir şeyler yemek için konaklamaya ne dersin? Seher vaktinden beri açım,” dedi.

Ben, “Emir senindir,” diye karşılık verdim. Atlarımızdan indik.

Yere ayak basar basmaz Selahaddin, “Yeleğin nerede?” diye sordu. Hizmetçime emrettim, getirdi. Deri çantadan çıkarıp bıçağımla göğüs kısmından açarak iki kat zırhın kenarını gösterdim. Yeleğin içinde, etek kısmına kadar Frenk yapımı zırh vardı. İkinci zırh, üst bölümdeydi ve ortaya kadar geliyordu. Her ikisi de keçe, ham ipek ve tavşan tüyü ile kaplanmıştı. Selahaddin adamlarından birine dönüp Türkçe bir şey söyledi. Ben ne dediğini anlamadım. Sonra adam, koyu renk bir at getirdi. Bunu Selahaddin’e birkaç gün önce Atabek hediye etmişti. At, bir dağın zirvesinden koparılmış sağlam bir kaya gibiydi. Sonra Selahaddin, “Bu at, bu yeleğe çok yakışır. Bunu Üsâme’nin hizmetçisine ver,” dedi. Adam da atı hizmetçime teslim etti.

Üsâme'nin Savaşta Soğukkanlılığı

Bir başka anım:

Amcam İzzeddin, bana sorular sorarak savaşta ne kadar soğukkanlı olabildiğimi anlamaya çalışırdı. Bir gün, Hama hâkimiyle savaş durumundaydık. Hama hâkimi, askerlerini toplayıp Şeyzer'in köylerinden birine üslenmiş, orayı yakıp yağmalamıştı.

Amcam, askerlerden yaklaşık altmış yetmiş süvari seçti ve bana, "Onları al ve düşman üzerine yürü," dedi. Biz dörtnala yola koyulduk ve öncü birliklerini karşılayıp bozguna uğrattık. Mızraklarımızı ustaca kullanarak bulundukları yerden onları söküp attık.

Sonra adamlarımdan birini babamla amcamın yanına gönderdim. O ikisi, kalan askerler ve kalabalık bir piyade grubuyla bekliyorlardı.

Gönderdiğim adamla onlara, "Piyadelerle birlikte ilerleyin, düşmanı hezimete uğrattım," şeklinde bir mesaj ilettim. Benim bulunduğum yöne doğru ilerlediler. Düşmanın üzerine birlikte yürüdük ve onları dağıttık. Onlar, atlarını, suları yükselmiş olan Şârûf Nehri'ne sürüp yüzerek karşıya geçtiler.

Amcam, "Bana gönderdiğin mesaj neydi?" diye sordu. Şöyle yanıt verdim:

"Piyadelerle birlikte ilerleyin, düşmanı hezimete uğrattık."

Yine sordu:

"Mesajı bana kiminle ilettin?"

Ben, "Receb el-Abd ile," dedim.

"Doğru," dedi. "Soğukkanlılığını yitirmemiş olduğunu görüyorum. Savaş seni dehşette düşürüp aklını başından almamış."

122

Üsâme'nin Soğukkanlılığına Başka Bir Örnek

Bir başka kez, yine Hama ordusuyla savaşıyorduk. Bu savaşta Mahmud İbn Karaca, kardeşi Humus hâkimi Hirkan İbn Karaca'nın yardımına başvurmak zorunda kalmıştı. O sıralar, iki mızrağın birbirine eklenmesiyle elde edilen mızrakları kullanmaya başlamışlardı. Bu mızrakların boyu yirmi ya da on sekiz ziraya varıyordu. Karşımda bir düşman birliği duruyordu. Bense on beş kadar süvarinin başındaydım. O birlikten Iraklı Alvan üzerimize bir hamle yaptı. Aralarındaki en kahraman ve cesur savaşçıydı. İyice yaklaşıp da bizi karşısında gayet güçlü görünce, geri döndü. Uzun mızrağı da peşinde sürükleniyordu. Mızrağın yerde ip gibi sürüklendiğini ve onu yerden kaldıramayacağını gördüm. Bunun üzerine, atımla birlikte ona doğru saldırıya geçtim. Arkadaşlarının yanına yaklaştığı sırada mızrağımı atıp onu vurdum ve geri döndüm. Ama flamalarının gölgesi başıma gelecek kadar yaklaşmışım onlara. Arkadaşlarım peşimden gelenleri karşıladılar ve onları geri püskürttüler. Kardeşim Bahâuddevle de arkadaşlarımın ara-

sındaydı. Alvan'ı vurduğumda mızrağım kırılmış ve yarısı Alvan'ın zırhında kalmıştı. Bu arada, beni seyretmekte olan amcamın yanına varmıştık. Çatışma sona erdiğinde amcam bana:

“İraklı Alvan'ı neresinden vurdun?” diye sordu. Ben:

“Sırtını hedefledim, ama rüzgârın etkisiyle mızrak yönünü değiştirip yan tarafına denk geldi,” dedim. Amcam:

“Doğru! Demek bunu yaparken şuurun yerindeymiş,” dedi.

123

Üsâme'nin Gençliğine Yolculuk

Babamın bana gösterdiği şefkat ve sevgiye rağmen, bir kere olsun onun beni bir savaştan alıkoyduğunu ya da bir tehlikeye atılmamı engellediğini bilmiyorum. Bir gün, onun bu özelliğini iyice anladım.

Şeyzer'de, Frenklerin kralı Baldwin'in Hü-sâmeddin Timurtaş İlgazi'ye borçlu olduğu zeamet karşılığında alınan Frenk ve Ermeni süvarilerden rehinelerimiz vardı elimizde. Baldwin, sözünü yerine getirip borcunu ödedi. Rehinerler hemen yurtlarına geri dönmek istediler. Humus hâkimi Hirkân'ın gönderdiği bir grup atlı, Şeyzer'in dışında rehinelere pusu kurmuştu. Onlar yola çıkınca saldırıp esir aldılar.

Bağrıışmalar işitildi. Bunun üzerine babam ve amcam, atlarına atladı ve bir yere ka-

dar ilerleyip durdu. Sonra kendilerine yetişen bütün adamlarını onların peşinden gönderdiler. Ben de ulaştım yanlarına. Babam bana:

“Adamlarınla birlikte peşlerine düş. Ölümüne saldırın onlara ve rehineleri ellerinden söküp alın,” dedi. Ben derhal takibe başladım. Gün boyunca doludizgin bir koşturmadan sonra onlara yetiştim, beraberlerinde götürdükleri rehineleri kurtardım ve birkaç Humuslu süvariye de esir aldım.

Babamın, “Ölümüne saldırın onlara,” sözü beni şaşırtmış, dikkatimden kaçmamıştı.

124

Üsâme'nin Yılana Yaklaşmasına Babası Engel Olmuyor

Bir keresinde yine babamla birlikteydim, o evinin girişinde ayakta duruyordu. Birden kocaman bir yılan gördüm. Kemerli sundurmanın üst kenarından başını çıkarmıştı ve babam durmuş ona bakıyordu. Ben hemen avlunun bir köşesindeki merdiveni aldım, yılanın bulunduğu yerin altına dayayıp yukarı tırmanmaya başladım. Babam beni gördüğü halde hiç karışmıyordu. Belimden küçük bir bıçak çıkardım ve yılanın boynuna o uyuduğu sırada sapladım. Benim yüzümle yılan arasında bir ziradan az bir mesafe vardı. Yılanın başını çentmeye başladım. Yılan vücudunu çıkarıp koluma doladı ve ben başını koparıncaya dek dolanmayı sürdürdü. Sonra onu cansız olarak avluya attım.

Üsâme Aslana Saldırdığında Babası Uyarıyor

Babam yalnızca bir kere beni uyarmıştı. Bir gün, el-Cisr yakınlarında görülen bir aslanı öldürmek için çıkmıştık. Oraya vardığımızda, sık bir çalılığın içinde bulunan aslan üzerimize atıldı ve atlara saldırdı. Sonra durdu. Ben ve kardeşim Bahaüddeve, babam ve amcamın başında olduğu bir grup asker ile aslanın arasında bulunuyorduk. Aslan nehrin kıyısına pusmuş, göğsünü yere çarptırarak kükrüyordu. Ben aslana bir hamle yaptım. Bunun üzerine babam bana bağırarak seslendi:

“Üzerine gitme deli herif! Şimdi seni yakalayacak.”

Ama ben, aslanı mızrakladım. Vallahi yerinden kımıldayamadı bile. Olduğu yerde öldü.

O gün dışında, babamın beni dövüşten sakındırdığını hatırlamıyorum!

Basit Bir Yara, İri Bir Türkmen'i Öldürebiliyor

Allah, mahlukatını birbirinden farklı bir doğada yaratmıştır. Aralarında; beyaz ya da kara tenlisi, güzeli çirkini, uzun kısı, güçlüsü zayıfı, cesuru korkağı vardır. Bunlar, hikmetini Tanrı'nın bildiği bir nedenle böyle

olmuştur. Dahası bu, O'nun her şeyi kuşatan kudretinin bir delilidir.

Emirlerin Sultanı Atabek Zengi'nin hizmetinde bulunan Türkmen emirlerinden birinin oğluna bir ok isabet ettiğini görmüştüm. Ok, deriye arpa tanesi kadar bile girmemişti. Birden gevşedi, eli kolu çözüldü, sesi soluğu kesildi ve şuurunu yitirdi. Oysa orada bulunan adamların hepsinden iri, aslan gibi bir adamdı. Onu bir cerrah hekime götürdüler.

Hekim, "Önemli bir şeyi yok, ama bir daha yaralanırsa ölür," dedi. Bunun üzerine adam sakinleşti, ayağa kalktı. Yemiden eski halini almış ve görevine dönmüştü. Kısa bir süre sonra başka bir ok isabet etti, bu kez yarası öncekinden daha önemsiz ve daha zararsızdı. Ama öldü!

127

Arı Sokmasından Ölen Değirmenci

Yine buna benzer bir şey görmüştüm. Şeyzer'de, Benû Mecâcu denilen iki kardeş vardı yanımızda. Birinin adı Ebu'l-Mecd, diğerkinki Mehasin idi. Bunlar, köprüdeki değirmeni sekiz yüz dinara kiralamışlardı. Değirmenin yakınında şehir kasaplarının koyun kestikleri bir mezbaha vardı. Eşekarıları kan artıklarının üzerine üşüşürdü. Mehasin İbn Mecâcu, bir gün değirmene giderken mezbanın yanından geçti ve bir eşekarısı onu soktu. Bu sokmanın etkisiyle Mehasin felç geçirdi, konuşamaz oldu ve ölüm derecesine

geldi. Bir müddet böyle kaldı. Sonra iyileşti. Bir süre değirmene uğramadı.

Kardeşi Ebu'l-Mecd ona, "Ey kardeşim! Bu değirmen bize sekiz yüz dinara kiralandı, ama sen oraya teşrif etmiyor ve ilgilenmior-sun! Yarın kirasını ödeyemezsek zindanlarda ölürüz," dedi.

Mehasin, "Sen başka bir eşekarısının beni sokup öldürmesini arzuluyorsun herhalde," diye yanıt verdi. Sabah olunca, yine de değirmene geldi. Ama bir eşekarısı onu soktu ve o öldü! Ecel geldiğinde, en basit şeyler dahi insanı öldürebilir ve yorum, mantığın önüne geçer!

128

Bir Köle Başına Geleceği Önceden Haber Veriyor

Şeyzer topraklarında bir aslan görüldüğünü duyduğumuzda hemen atlarımıza binip aslanı bulmaya gittik. Aslanın görüldüğü yerde, Emir Sabık b. Vessab b. Mahmud b. Salih'in bir kölesine rastladık. Şemmas adındaki bu köle orada atını otlatıyordu.

Amcam, "Aslan nerede?" diye sordu.

Şemmas:

"Şu sık ağaçlıkların oralarda," diye yanıt verdi. Amcam ondan bizi oraya götürmesini isteyince, o, "Aslanın çıkıp beni kapmasını istiyorsun galiba," dedi.

Ama sonra amcamın önünde yürümeye başladı. Gerçekten de aslan çıktı ve özellikle

Şemmas'a gönderilmiş gibi, onca adamın arasından Şemmas'ı yakalayıp öldürdü. Sonra aslanı öldürdük.

129

Üsâme Aslanları Anlatmaya Devam Ediyor

Aslanların, hiç beklemediğim şeyler yaptıklarına tanık oldum. Aslanların da insanlar gibi cesurları ve korkakları olduğunu sanmazdım.

Bir gün, at çobanı koşarak yanımıza geldi, "Et-Tulûl tepesi çalılığında üç aslan var," dedi. Atlara atlayıp hemen oraya gittik. Bir de baktık ki, bir dişi aslan, arkasında da iki erkek aslan var. Çalılığın çevresini dolaşmaya başladık. Birden dişi aslan çıkıp bize doğru saldırıya geçti, sonra durdu. Kardeşim Bahâuddevle Ebu'l-Muğis Munkız aslana bir hamle yapıp mızrağıyla vurdu ve öldürdü. Mızrak, aslanın vücudunda kırıldı.

Sonra tekrar çalılığa döndük. İki erkek aslandan biri aniden üzerimize geldi. Sonra atları kovalamaya başladı. O atları kovalamaktan vazgeçip geri döndüğü sırada, kardeşim Bahâuddevle ile birlikte yolunun üstünde durmuş onu bekliyorduk. Çünkü aslan bir yerden çıkıp saldırıya geçtiğinde, hiç kuşkusuz aynı yere geri döner. Bu sırada onun geleceği yöne atlarımızın arkasını çevirmiş, mızraklarımızı ondan tarafa doğrultmuştuk. Bize saldıracağını sanıyorduk. Sal-

dırıya geçtiğinde ona mızraklarımızı saplayacak ve öldürecektik. Ama aniden, aslanın yanımızdan rüzgâr gibi geçtiğini gördük. Arkadaşlarımızdan Sadullah Şeybani'nin üzerine doğru gitti ve onun atına bir pençe atıp yere düşürdü. Ben de hemen aslanı mızrakladım, mızrak yarıya kadar aslana geçmişti. Olduğu yerde öldü.

Sonra diğer aslana döndük. Yanımızda Ermeni piyadelerden yirmi kadar usta okçu vardı. Diğer erkek aslan da yürüyerek çıktı ortaya. Bu, ötekilerden daha da iriydi. Ermeniler ok atmaya başladı. Ben de aslanın, içlerinden birini kapmak için onlara saldırmasını bekliyordum, böylece onu mızraklayacaktım. Ama o yürümeye devam etti. Kendisine her ok isabet edişinde kükrüyor ve kuyruğunu sallıyordu. Kendi kendime:

“Şimdi saldıracak,” diyordum. Sonra yürümeye devam ediyordu. Cansız vaziyette yere düşünceye kadar aynı şekilde davranmayı sürdürdü. Bu aslan, hiç ummadığım bir şey yapmıştı!

130

Tos Vurarak Bir Aslanı Kaçıran Koyun

Ve yine, başka bir aslanın bundan daha garip davrandığına tanık oldum:

Şam kentinde bir aslan yavrusu vardı. Bir aslan terbiyecisi, büyüyünceye kadar onu eğitmişti. Ama büyüdükten sonra atları kovalamaya ve insanlara zarar vermeye başlamış-

tı. Ben de onun yanında olduğum bir gün, Emir Mu'inüddin'e:

"Bu aslan insanlara zarar veriyor, o yoldayken atlar ürküyor," dedim. Bunun üzerine, aslan, gece gündüz Mu'inüddin'in evinin bitişiğindeki sekinin üzerinde bağlı tutulmaya başlandı.

Bir gün Mu'inüddin, "Terbiyeciyeye söyleyin, aslanı alıp gelsin," dedi. Sonra da aşçıbaşına, "Mutfak için kesilecek hayvanlardan bir koyun çıkar ve evin avlusuna bırak. Bakalım aslan onu nasıl parçalayacak," dedi. Aşçıbaşı bir koyun getirip evin avlusuna saldı. Terbiyeciyeci de aslanla birlikte geldi. Koyun, terbiyecisinin boynundan zincirlerini çözdüğü aslanı görür görmez ona saldırdı ve toslamaya başladı! Aslan kaçmaya ve avlunun ortasındaki havuzun çevresinde dönmeye başladı. Koyun, aslanın peşine düşmüş, onu kovalıyor ve tos vuruyordu! Biz aslanın haline katıla katıla gülüyorduk. Bunun üzerine Emir Mu'inüddin, "Bu talihsiz bir aslan," dedi. "Onu götürüp boğazlayın, derisini yüzün ve bana getirin derisini." O koyunun kesilmesinden de vazgeçildi.

131

Köpekten Kaçan Aslan

Aslanların garip davranışlarından başka bir örnek:

Yine Şeyzer topraklarında bir aslan görülmüştü. Biz de, Şeyzer halkından bir grup pi-

yadeyle onu aramaya çıktık. Bu grubun içinde, dağ halkının çok sevdiği Muteabbid'in bir kölesi vardı. Bu köle yanında köpeğini getirmişti. Aniden bir aslan atların önüne çıktı. Atlar ürkerek şaha kalktı. Aslan piyadelere saldırıp o köleyi yakaladı ve üzerine çullandı. Bunun üzerine, köpek birden aslanın sırtına sıçradı. Aslan da, adama karşı başlattığı saldırıyı sürdürmekten kaçınıp çalılıklara geri döndü. Sonra adam, babamın huzuruna gülererek geldi:

“Ey efendim! Aslan beni ne yaraladı ne de bir zarar verebildi.”

Daha sonra aslan öldürüldü ve adam evine gitti. Ama hiçbir yara almamış olmasına rağmen o gece kalbi durdu ve öldü! Ben, bütün hayvanların çekinip korktuğu aslana karşı o köpeğin gösterdiği cesarete hep hayret etmişimdir.

132

Aslan, Kuşlar Arasında Kartal Gibi, Bütün Hayvanlara Korku Salar

Evlerimizden birine götürülen bir aslan başı görmüştüm. Onu gören kediler, daha önce hiç aslan görmedikleri halde o evden kaçıyor, kendilerini çatılardan atıyordu! Biz, aslanın derisini yüzer, kaledeki boş bir düzlüğe atardık. Ona ne köpek ne de herhangi bir kuş yaklaşabilirdi. Kargalar eti gördüklerinde iner, ona yaklaşır ve sonra bağıra bağıra uçup giderlerdi. Aslanın hayvanlara verdiği

korku, kartalın kuşlara saldığı korkuya nasıl da benzer! Önceden hiç kartal görmemiş bir piliç, kartalı gördüğünde hemen bağıarak kaçmaya başlar! Bu, Allah Teala'nın bu iki hayvandan diğerk hayvanların kalplerine attığı bir korkudur.

133

Aslanı Öldüren Birini Küçük Bir Akrep Öldürüyor!

Adamlarımız arasında iki kardeş vardı. Şeyzer ile Lazikiye arasında gidip gelerek postalık yapan bu iki kardeş, Benû Ru'âm diye çağrılırlardı. O zamanlar Lazikiye, amcam İzzüddevele Ebu'l-Murhaf Nasr'a aitti. Orada kardeşi İzzeddin Ebu'l-Asakir duruyordu. O ikisinin bana anlattıkları şöyle:

Lazikiye'den çıkmış, Akabetü'l-Mende'den aşağıya iniyorduk. Orası aşağıdaki araziye gören yüksek bir patikaydı. Biraz aşağıda, nehrin kıyısında uzanmış olan bir aslan gördük. Olduğumuz yerde kalakaldık. Aslandan korktuğumuz için ilerleyemiyorduk. Aniden aşağıdan gelen bir adam gördük. Ona bağırdık ve elbiselerimizi çıkarıp onu uyarmak için sallamaya başladık. Ama bizi işitmedi bile. Yayına kirişib bağlayıp bir ok yerleştirerek yürümeye devam etti. Aslan onu görünce hemen üzerine sıçradı. Ama adam, oku atıp aslanı tam kalbinden vurdu ve yanına gidip öldürme işini tamamladı! Sonra okunu alıp nehrin kenarına indi.

Ayakkabılarını ve elbiselerini çıkarıp suya girdi, yıkandı. Sonra sudan çıkıp elbiselerini giydi. Biz hâlâ onu seyrediyorduk. Saçlarının kurummasını sağlamak için başını bir süre salladı. Daha sonra ayakkabısının tekini giyip yayının üzerine uzandı ve uzun süre öyle kaldı! Biz kendi aramızda:

“Gerçekten işi çabuk bitirdi, ama kime karşı böbürleniyor,” dedik. Yanına gittik. O aynı şekilde duruyordu. Sonra ölmüş olduğunu gördük. Ona ne olduğunu anlayamamıştık! Ayakkabısını ayağından çıkardık. Bir de ne görelim, küçük bir akrep! Onu başparmağından sokmuş ve adam anında ölmüştü. Aslanı öldüren o cabbar adamın, parmak kadar bir akrep tarafından öldürülmesi bizi şaşırtmıştı.

İnsanların yazgısına hükmeden Allah ne yücedir!

134

Aslanın Özellikleri

Bana gelince, benim sayamayacağım kadar çok savaşım oldu aslanlarla. Birileriyle ortaklaşa öldürdüklerimin yanında, tek başıma öldürdüğüm aslanların sayısı da pek çoktur. Öyle ki, aslanlar ve onlarla savaşmak hakkında benden başka kimsenin bilmediği şeyleri öğrendim ve deneyimleri yaşadım. Öğrendiğim şeylerden biri; diğer bütün hayvanlar gibi aslanın da insanoğlundan korktuğu ve kaçtığıdır. Aslan eğer yaralanmamışsa, insanla ilgilenmez. Ama yaralandığında, gerçek

bir aslan oluverir. İşte o zaman korkulur ondan. Bir aslan, orman ya da bir çalılıktan çıkıp atlara saldırdığında, yolunun üzerinde ateş bile olsa çıkmış olduğu çalılığa yeniden döneceği kesindir. Ben bunu deneyimlerimle biliyorum. Bu yüzden, ne zaman bir aslan atlarımıza saldırırsa onu dönüş yolunda bekledim, tabii yaralanmamışsa. Döndüğünde, yanımdan geçinceye kadar ilişmedim, sonra da mızraklayıp öldürdüm.

135

Leoparlar

Leoparlarla savaşmak ise, çevik oluşları ve uzun mesafeye sıçrayabilmeleri nedeniyle aslanlarla savaşmaktan daha zordur. Leoparlar, sırtlanlar gibi mağara ve oyuklara da gizlenebilirler. Oysa aslanlar, yalnızca ormanlarda ve çalılıklarda saklanır.

Bir keresinde, Şeyzer mıntıkasında bulunan Ma'arzel köyünde bir leopar görülmüştü. Amcam İzzeddin, atma atlayıp oraya gitti ve bir süvariye bana gönderdi. Ben tam o sırada bir iş için atıma binmiştim. Amcam, onun peşinden Ma'arzel'e gitmemi istiyordu. Ben de hemen yola çıkıp ona yetiştim. Birlikte leoparın görüldüğü söylenen yere geldik. Ama onu göremedik. Bir kuyu vardı orada. Attan indim ve elimde mızrağım kuyunun başında oturdum. Kuyu, ancak bir adam boyu kadar derindi. Kenarında yuva gibi bir gedik vardı. Mızrağımı kuyudaki o gediğin içinde hareket

ettirdim. Leopar, mızrağı yakalamak için başını gedikten çıkardı. Onun orada olduğunu anlayınca birkaç arkadaşım daha yanıma geldi. Bir kısmımız leoparın çıkmasını sağlamak için mızrağı gediğe sokup hareket ettirmeye başladı. Diğerleri de o çıktığında mızraklarıyla vuracaklardı. Leopar kuyudan her çıkmaya çalıştığında onu mızrakladık ve sonunda öldürdük. İri yapılıydı. Ama köyün hayvanlarını yiyerek ağırlaşmış, hareket edemez olmuştu. Leopar, hayvanlar arasında kırk arşından fazla sıçrayabilen tek hayvandır!

136

Frenkle Savaşan Bir Leopar

Hunâk Kilisesi'nde kırk arşın yüksekliğinde bir pencere bulunuyordu. Bir leopar her gün öğle sıcağında gelir, pencereye sıçrar, gün sonuna kadar orada uyur, sonra da aşağı atlayıp giderdi. O zaman Hunâk, Sir Adam denilen bir Frenk'in elinde zeamet olarak bulunuyordu. Bu adam Frenklerin iblislerindendi. Ona leoparı haber verdiler. Bunun üzerine o, "Bir daha gördüğünüzde bana söyleyin," dedi. Leopar, her zamanki gibi geldi ve o pencereye atladı. Köylülerden biri gidip Sir Adam'a haber verdi. O da, hemen zırhını giydi, kalkanını ve mızrağını aldı, atına atlayıp kiliseye gitti. Kilise harap durumdaydı. Yalnızca o pencerenin bulunduğu duvar sağlamdı.

Leopar onu görür görmez pencereden üze-

rine atladı. Adam atın üzerinden düştü. Leopar onun belini kırıp öldürmüş ve gitmişti. Hunâk köylüleri ona; "Mücahid leopar!" ismini vermişlerdi.

Leoparın özelliklerinden biri de şudur; bir adamı leopar yaraladığında, eğer o yaranın üzerine fare işerse, adam ölür. Fareyi de leoparın yaraladığı adamdan uzak tutamazsınız. Kimisi, suyun ortasında yaralıya bir yatak hazırlayıp etrafına kediler bağlamaya kadar vardırır işi.

137

Leopar İnsana Alışmaz

Leoparı insanlara alıştırmak ve evcilleştirmek neredeyse mümkün değildir. Bir keresinde, sahil yoluyla Hayfa'dan geçmiştım. Hayfa şehri Frenklerin elindeydi. Bir Frenk bana, "Güzel bir çita satın alır mısın?" dedi. Ben de, "Evet," dedim. Adam bana, bir köpeğin boyuna erişinceye kadar büyüüttüğü bir leopar getirdi.

"Hayır! Bu bir leopar, çita değil ki! Üstelik benim işime de yaramaz," dedim. Ama leoparın ona alışması ve Frenk'in leoparı rahatça idare edişi beni çok şaşırtmıştı.

138

Leoparla Çita Arasındaki Fark

Leoparla çita arasındaki fark şudur: Leoparın yüzü köpeğin yüzü gibi uzundur ve

gözleri mavidir. Çita ise yuvarlak yüzlüdür, gözleri de siyahtır.

Halepli bir adam, bir leopar yakalayarak hayvanı bir çuval içinde Benû Muhriz kökenli Kadmus emirine getirdi. Emir arkadaşlarıyla birlikte içiyordu. Halepli çuvalı açtı. Leopar hemen fırlayıp odadakilere saldırdı. Emir ise, bir pencerenin yanındaydı. Çabucak pencere boşluğuna girip kanatlarını kendisine doğru çekerek kapadı! Leopar evin içinde dolaşıyordu. Bazılarını öldürdü, kimisini yaraladı, sonunda onu öldürdüler!

“Bebr Aslanı”nın (: babür; siyah pars) adını işitmiş, ama kendisini görmemiştim. Varlığına da hiçbir zaman inanmamıştım. Ama Şeyhu'l-İmam Hüccetüddin Ebû Hâşim Muhammed b. Muhammed b. Zafer, bana başından geçen şu olayı anlatınca fikrim değişti:

“Mağrib'e gitmiştim. Beraberimde, çok seyahat etmiş, başından çok olaylar geçmiş babamın yaşlı bir kölesi vardı. Yanımızdaki su tükenmiş ve susuzluk çekmeye başlamıştık. Bizimle gelen üçüncü bir kişi yoktu, yalnızca biz vardık. İkimiz, çok güzel ve çevik iki deve- nin üzerindeydik. Yolumuzun üzerinde bulunan bir suya yöneldik. Ama orada bir Bebr aslanı gördük. Uyuyordu. Biraz geri çekildik. Arkadaşım devesinden inip yularını bana verdi. Kılıcım, kalkanını ve yanımızdaki bir su kırbasını aldı.

Bana, “Sen deveyi tut,” dedi ve suya doğru yürüdü. Bebr aslanı onu görünce kalktı ve ona doğru sıçrayıp yanından geçti. Sonra bağırmaya başladı. Yavruları da kalkıp koşarak

onu izlediler. Ne yolumuza çıktı ne de bize bir zarar verdi. Biz suyumuzu içtik, yanımıza da gerektiği kadar aldık. Sonra yola koyulduk.”

O bana bunları anlattı. Kendisi, dindarlıkta ve ilimde Müslümanların en üstünlerinden idi.

139

Bizanslıların Şeyzer'i Mancınıkla Dövdükleri Gün

Şaşırtıcı ölümlerden bir örnek:

Bizanslılar, 532 yılında Şeyzer'e saldırmak için geldiklerinde, kalenin karşısına memleketlerinden getirdikleri ağırlık fırlatan devasa mancınıklar kurmuşlardı. Bu mancınıklar, okun ulaşamadığı mesafelere taşlar fırlatıyordu. Dahası attıkları taşlar, 20-25 ratl* ağırlığındaydı.

Bir keresinde, Yusuf İbn Ebi'l Garîb adlı Beytu Kûfâ'lı bir arkadaşımın evine büyük bir kaya fırlatmışlardı. Bir tek kaya, baştan aşağı evi yıkmıştı. Emir'in evinin burcunun üzerinde, ucuna bayrak bağlı bir mızrak dikiliydi. Bayrağın alt tarafında da kale halkının geçtiği bir yol vardı. Mancınıkla atılan bir taş mızrağa vurmuş ve mızrak yarısından kırılmıştı. Mızrağın uç kısmının bulunduğu kırılmış parça, ters dönüp baş aşağı olarak yola doğru düştü. Adamlarımızdan biri tam o sırada oradan geçiyordu. Sivri uçlu yarım mız-

* Beyrut ve Halep'te de kullanılan eski ağırlık birimidir. 1 ratl, 2.566 gr.

rak, o yükseklikten düşerek adamın köprü-
cük kemiği ile kürek kemiği arasından girip
yere kadar saplandı ve onu öldürdü!

140

Su Dökünürken Mancınık Taşının İsabet Ettiği Yaşlı Bir Şeyzerli

Babamın kölesi Kutluk anlattı:

Bizanslıların Şeyzer'i kuşatma altında tut-
tukları sırada bir gün, kalenin giriş korido-
runda savaş teçhizatlarımız ve kılıçlarımızla
oturuyorduk. Aniden yaşlı bir adam koşarak
yanımıza geldi:

"Ey Müslümanlar! Hareminiz! Rumlar
içeri girdiler," dedi. Hemen kılıçlarımızı alıp
harekete geçtik. Onların surdaki bir gedik-
ten geçmekte olduklarını gördük. Gedik
mancınıkla açılmıştı. Kılıçlarımızla saldırı-
rak onları dışarı püskürttük. Biz de arkala-
rından çıkıp arkadaşlarının yanına ulaşın-
caya kadar onları kovaladık. Sonra geri dön-
dük ve dağıldık.

Bizi yardıma çağıran o yaşlı adamla ikimiz
kalmıştık. Ayağa kalktı, su dökünmek için
yüzünü sura çevirdi. Ben de dönüp uzaklaş-
tım. Sonra aniden bir göçme sesi işittim. O
yana döndüğümde, ihtiyarı gördüm. Başına
vuran bir mancınık taşı, adamın kafasını
parçalayıp duvara yapıştırmış ve beyni duva-
rın üzerine akmıştı! Onu kaldırıp götürdüm.
Cenaze namazını kıldık ve kabrine gömdük.
Allah rahmet eylesin!

Mancınık Taşıyla Ayağı Kırılan Adamın Akıbeti

Adamlarımızdan birine bir mancınık taşı isabet edip ayağını kırmıştı. Kalenin giriş bölümünde oturmakta olan amcamın yanına götürdüler.

Amcam, "Kırıkçıyı çağırın," dedi. Şeyzer'de bu işlerde çok becerikli olan bir kırıkçı vardı. Geldi ve kale kapısının dışındaki gizli bir bölmede adamın ayağını tedavi etmeye başladı. Ama bu sefer de bacağı kırık adamın başına bir taş isabet etti ve onu öldürdü. Kırıkçı içeri geri döndü.

Amcam ona, "Ne çabuk tedavi ettin kırığı böyle," diye sorunca:

"Efendim, ikinci bir taş isabet etti ve onu tedaviden tamamen kurtardı," dedi.

Frenklerin Şam'a Saldırdığı Gün Kendi Ayağıyla Ölüme Giden Adam

Ölüm ve hayatın ilahi iradenin elinde olduğuna dair bir örnek daha:

Frenkler, birlik olup Şam'a saldırmak ve ele geçirmek üzere anlaşmışlardı. Bunun için (Kudüs kralı I. Baldwin'in komutanlığında) büyük bir ordu topladılar. Ruha, Tell Bâşir ve Antakya hâkimleri de bu orduya katılmıştı. Antakya hâkimi, Şam'a giderken Şeyzer önle-

rinde kamp kurdu. Frenkler, Şam'daki evler, hamamlar ve çarşılar için aralarında pazarlıklar yapmış, hatta buraları şimdiden esnaf-lara satmış ve ücretlerini bile almışlardı. Çünkü artık Şam'ı fethedeceklerinden hiç şüpheleri yoktu. O günlerde Kefertab Antakya hâkiminin elindeydi. Ordusundan yüz süvari ayırıp Kefertab'da kalmalarını emrederek onları, bize ve Hama'ya karşı şehri savunmakla görevlendirdi. O, Şam üzerine doğru yürüyüşe geçince, Suriye'deki bütün Müslümanlar Kefertab'a saldırmak için toplandılar. Kefertab hakkında kendileri için istihbarat yapsın diye, Kuneyb İbn Mâlik adındaki bir adamımızı geceleyin oraya gönderdiler. Kuneyb şehre vardı, çevresinde bir tur attı, sonra geri döndü:

“Sevinin! Orada yalnızca ganimet var, hiçbir tehlike yok,” dedi. Müslümanlar oradaki askerlere saldırmak için harekete geçtiler ve onlarla Muskir'de karşılaştılar. Allah Müslümanlara zafer nasip etti ve bütün Frenkleri öldürdüler.

Kefertab'a önceden gidip bizim için casusluk yapan Kuneyb, kale hendeğinde çok sayıda hayvan görmüştü o gece. Müslümanlar Frenkleri yenip öldürdükten sonra, Kuneyb hendekteki o hayvanları alma hırsına kapıldı. Tek başına ganimeti kapmayı umuyordu! Atını dörtnala hendeğe doğru koşturdu. Ama kaledeki Frenklerden biri, üzerine bir taş atıp onu öldürdü.

Kuneyb'in Şeyzer'de çok yaşlı bir annesi vardı. Cenazelerimizde ağıt yakardı. Bundan

sonra, artık oğluna ağıt yakıyordu. Ne zaman oğlu Kuneyb için ağıt yaksa, elbiselerini ıslatacak kadar sütle dolup taşardı göğüsleri. Acısı yatışıp ağlamayı bıraktığında ise, göğüsleri içinde bir damla süt bulunmayan iki kuru deriye dönerdi yine. Evlatlara karşı kalpleri şefkatle dolduran Allah ne yücedir!

Bu sırada Şam önlerinde bulunan Antakya hâkimine, "Müslümanlar adamlarını öldürdü," denilince, o şöyle yanıt verdi:

"Bu doğru olamaz. Çünkü ben, Müslümanların hepsine karşı koyabilecek yüz süvari bırakmışım Kefertab'da."

Allah, Şam'daki Müslümanların da Frenkleri yenmesini nasip etti. Müslümanlar, Frenklerin çok sayıda adamını öldürdü ve bütün hayvanlarını ele geçirdi. Onlar, perişan ve zelil bir halde Şam'dan çekip gittiler. Hamd olsun, âlemlerin Rabbi olan Allah'a.

143

Kardeşinin Kellesini Taşıyan Bir Adam!

Frenklerle yaptığımız o savaş sırasında meydana gelen tuhaf bir olay da şuydu:

Hama askerleri arasında, isimleri Bedr ve Annaz olan iki Kürt kardeş vardı. Annaz biraz zayıf görürdü. Frenkler mağlub edilip öldürüldükten sonra, Müslümanlar onların başlarını keserek atlarının kayışlarına bağlıyordu. Annaz da bir baş kesip atının kayışına bağlamıştı. Hama askerlerinden bir grup onu gördü:

“Ey Annaz! Yanındaki o kelle de ne?” diye sordular.

Annaz cevap verdi: “Allah’a hamdolsun, onunla bir süre çarpıştım ve sonunda onu öldürdüm?”

Askerler ona, “Be herif! Kardeşin Bedr’in başı bu,” dediler. Annaz kesik başa baktı, inceledi ve bunun kardeşinin başı olduğunu dehşet içinde gördü! Bu yüzden o insanlardan çok utandı ve bu utançla Hama şehrin-den kaçtı. Bundan sonra, ne gittiği yeri öğrenebildik ne de bir haber alabildik ondan! Evet, onun kardeşi Bedr öldürülmüştü o savaşta, ama onu öldüren Frenklerden biriydi, Allah onların belasını versin!

144

İsmailîlerin Şeyzer’e Saldırdığı Gün

O ihtiyarın kafasına inen mancınık taşı olayı, vurulan şiddetli kılıç darbelerinden bazılarını anımsattı bana. Onlardan biri şöyle olmuştu:

İsmailîler Şeyzer kalesine saldırdığında, adamlarımızdan Hacı Hummam, amcamın evinin sundurmasında onlardan biriyle karşılaştı. İsmailî’nin elinde bir hançer, Hacı’nın elinde ise kılıç vardı. Batınî ona hançerle hücum etti. Hummam’da onun gözlerinin üst tarafına bir kılıç darbesi vurdu. Bu darbeyle adamın kafatası ikiye ayrılarak beyni yere düştü ve yerde dağıldı, adam öldü! Hummam kılıcı elinden bırakıp kusmaya başladı ve

içinde ne varsa çıkardı. Gördüğü beyin manzarasından midesi bulanmıştı.

O gün İsmailîlerden biri benim de karşıma çıktı. Onun elinde uzun bir bıçak, benim elimde de kılıcım vardı. Hemen bıçakla üzerime hücum etti. O, bıçağı, ucu koluna yakın duracak biçimde kabzasından tutarken, kolunun ortasına bir darbe vurdum. Kılıç, bıçağın uç tarafından dört parmak kadar, adamın kolunu da yarısından kesti. Kılıcımın keskin yüzünde bıçağın ağzının izi kaldı. Şeyzer'de kılıcımı gören bir usta, "Ben bu çentiği düzeltebilirim," dedi.

Ben, "Bırak öyle kalsın, bu kılıcımın en güzel tarafı," dedim. Hâlâ duruyor o iz. Gören, hemen bıçak izi olduğunu anlıyor.

145

Aynı Kılıçla İlgili Bir Hikâye Daha

Bu kılıçla ilgili anımsadığım bir olay da şu:

Babamın Cami adında bir seyisi vardı. Frenkler bize saldırı düzenlemiş, babam da zırhını giyip atına binmek için evden çıkmıştı. Ama atını bulamadı. Bir süre durup bekledi. Sonra seyis Cami, atla birlikte geldi. Geç kalmıştı. Babam, kınıyla birlikte yanına aldığı bu kılıçla ona bir darbe indirdi. Kılıç, seyisin kolundaki gümüş süslemeli kılıç takımlarıyla ayakkabıları ve üzerindeki yün hırkayı kestikten sonra dirsek kemiğini de kesti! Adamın eli kopmuştu! Bu talihsiz olaydan sonra babam, onu ve o öldükten sonra da çocuklarını hima-

yesine aldı. O günden sonra kılıç, o seyisin adıyla «El-Cami» diye anılır oldu.

146

İki Öldürücü Kılıç Darbesi

Bahsedilmesi gereken kılıç darbelerinden bir başka örnek:

Ebû Kubeys kalesinin hâkimi olan İftiharuddevle'nin akrabalarından dört kardeş, o uyurken kaleye çıkıp kendisini ağır yaraldılar. O sırada kalede oğlundan başka kimse yoktu. Sonra, onu öldürdüklerini düşünerek çıkıp oğlunu bulmaya gittiler. Bu İftiharuddevle'ye Allah olağanüstü bir güç vermişti. Yatağından çıplak vaziyette kalkıp odada asılı duran kılıcını alarak peşlerine düştü. Suikastçilerden biri karşısına çıktı. Bu, içlerinde en güçlü ve cesur olanıydı. İftiharuddevle ona kılıcıyla bir darbe vurdu ve adamın elindeki bıçaktan korunmak için yana sıçradı. Sonra dönüp bakınca, adamın yere düştüğünü gördü. Onu o darbeyle öldürmüştü. Birisini daha bulup bir kılıç darbesi indirerek öldürdü! Kalan iki kişi kaçtı ve kaleden aşağı atladılar. Biri öldü, diğeri kurtuldu.

Haber Şeyzer'e ulaştı. Bunun üzerine, bir elçi göndererek sağ kurtulmuş olduğu için geçmiş olsun dileklerimizi ilettik kendisine. Üç gün sonra da, onu ziyaret için Ebû Kubeys kalesine gittik. Çünkü kız kardeşi amcam İzzeddin'le evliydi ve amcamın ondan ço-

cukları vardı. Bize, o gün olanları ve olayın nasıl başlayıp bittiğini anlattı. Sonra, "Kürek kemiğimde bir sertlik var, kaşınıyor, ama oraya yetişemiyorum," dedi ve bir hizmetçisini o yere bakması için çağırdı. Adam baktı ve onun bir yara olduğunu gördü şaşkınlıkla, sırtındaki bu yaranın içinde kırılmış bir hançer ucu vardı. Ama onun, ne haberi vardı bundan ne de bir şey hissetmişti. İltihaplanıp şişince, kaşıntı yapmıştı bir tek.

O kadar güçlüydü ki bu adam, bir katırı ayak bileğinden sıkıca tutup döverdi ve katır, ayağını onun elinden kurtaramazdı. Bir nalbant çivisini parmaklarının arasına alır, meşe ağacının gövdesine çakardı. Güçlü olduğu kadar da yemek yerdı. Hayır, aslında gücü, yemesine nispetle çok fazlaydı.

147

Roger'in Ölümü

Buraya kadar, erkeklerin yaptıkları şeylerden birçok örnekler verdik. Şimdi de, birkaç ayrıntıyı açıklayarak konuya giriş yaptıktan sonra, kadınların ifa ettikleri bazı eylemlerden bahsedeceğim.

Roger'in ölümü şöyle oldu:

Antakya, Frenklerden Roger denilen bir barbar iblisin hâkimiyetindeydi. Bir keresinde, Roger hac için Kudüs'e gitmişti. Kudüs'ün hâkimi, yaşlı bir adam olan Prens Baldwin'di.

Roger ona, "Bir anlaşma yapalım aramızda," dedi. "Ben senden önce ölürsem Antakya

senin; eğer sen benden önce ölürsen Kudüs benim olsun.”

Ve bu konuda anlaşmaya vararak bir sözleşme yaptılar.

Sonra Artukoğlu Necmeddin İlgazi, 513 Cemziyelevvel* Perşembe günü Dânis'te Roger'le savaştı, Tanrı'nın yardımıyla onu ve bütün ordusunu öldürdü. Onlardan Antakya'ya dönebilenler yirmi kişiden azdı!

Bunun üzerine Baldwin, Antakya'ya yürüyüp şehri teslim aldı. Ardından, savaş hazırlıklarını tamamlayarak kırk gün sonra İlgazi'nin karşısına çıktı. Allah selamet versin; İlgazi, şarap içmeye başladığında sarhoşluğu yirmi gün geçmezdi! Frenkleri kırıp geçirdikten sonra da şarap içerek mahmurluk dönemine girmiş ve Prens Baldwin ordusuyla birlikte Antakya'ya girinceye kadar kendine gelememişti.

İlgazi'yle Baldwin arasında yapılan bu ikinci savaş da benzer biçimde neticelendi. Bazı Frenkler bazı Müslümanları öldürdü, bazı Müslümanlar da bazı Frenkleri. İki taraftan da pek çok kişi öldü. Sıhyon, Balatunus ve çevresinin hâkimi olan Robert'i Müslümanlar esir aldı. Robert, o günlerde Şam'ın hâkimi olan Atabek Tuğtekin'in dostuydu.

Bursuk oğlu Bursuk'un komutasındaki Doğu ordusunun Şam'a ulaşması üzerine Necmeddin İlgazi Afamiye'deki Frenklerle işbirliği yaptığında, Atabek Tuğtekin de onunla birlikte Frenklere katılmıştı. Bunun üzerine bu Abras Robert, Atabek Tuğtekin'e, “Sa-

* Tancerd, hicrî 505.

na nasıl bir ikramda bulunacağımı bilemiyorum! Ama topraklarım hizmetindedir. Askerlerini gönder, dolaşsınlar ve kimseyi esir almamaları ve öldürmemeleri şartıyla ne bulurlarsa alsınlar. Buldukları hayvan, para ve erzak onlarındır, istediklerini alıp götürsünler,” dedi.

Atabek Tuğtekin'in de katıldığı bu savaşta Robert esir düşünce, özgür bırakılmak için on bin dinar fidye vermeyi teklif etmişti.

İlgazi, “Onu Atabek’e götürün. Atabek belki onu korkutur, böylece daha fazla fidye alırız,” dedi. Onu alıp Atabek’e götürdüler. Atabek, çadırında içiyordu. Robert’i karşısında görünce kalktı, üst giysisinin kuşağının alt bölümündeki eteğini yukarı doğru katladı, kılıcını çekti ve Robert’in boynunu vurdu. Bunu haber alan İlgazi, bir elçi göndererek onu şu sözlerle azarladı:

“Bizim, Türkmen askerlerinin parasını ödemek için bir dinara bile ihtiyacımız var. Bu adam kendisi için on bin dinar fidye teklif etmişti. Korkutursan belki fidyeyi yükseltir diye gönderdim onu sana. Sense tutup onu öldürdün.”

Buna yanıt olarak Atabek, “Benim bildiğim en güzel korkutma yöntemi budur,” dedi.

İyilik Bilen Antakya Emiri Baldwin

Sonra Prens Baldwin Antakya’yı ele geçirdi. Babam ve amcamın ona büyük iyilik-

leri olmuştu. Şöyle; Nûreddîn Baldwin'i esir almış, Nûreddîn'in ölümünden sonra da yine esir olarak İlgazi'nin oğlu Hüsâmeddin Timurtaş'ın eline geçmişti. Hüsâmeddin de onu, babam ve amcam fidye miktarını belirlemede aracı olsunlar diye Şeyzer'e getirdi. İşte o zaman, babam ve amcam ona çok iyi davranmışlardı. Daha sonra Baldwin Antakya'yı ele geçirdiğinde, bizim Antakya hâkimi-ne borcumuz vardı. Baldwin o borcu iptal etti. Dahası biz, Antakya'da etkin bir konuşma geldik.

Baldwin'in Antakya hâkimi olduğu ve bizim bir elçimizin onun yanında bulunduğu bir gün, Süveydiye limanına bir gemi yanaştı ve içinden eski kıyafetli genç bir adam indi. Baldwin'in huzuruna çıkarak kendisini tanıttı, Bohemond'un oğluydu. Bunun üzerine Baldwin Antakya'yı ona teslim etti ve şehrin dışına çıkıp orada çadırlarını kurdu. O sırada Baldwin'in yanında bulunan elçimiz, yemin ederek bize şöyle dedi:

"Kral Baldwin, Antakya ambarları tahılla dolu olduğu halde, o gece pazardan atları için hayvan yemi satın aldı."

Daha sonra Baldwin Kudüs'e geri döndü.

149

Bureyke Adlı Kadın Savaş Vakti Korkusuzca İnsanlara Su Taşıyor

Bohemond'un oğlu olan bu iblis, insanların başına tam bir bela oldu. Günlerden bir

gün, bize saldırmak için ordusuyla gelerek çadırlarını kurdu. Biz de atlarımıza atlayıp ona karşı koymak üzere yola çıktık. Ama hiçbirisi saldırıya geçmedi ve çadırlarında konaklamayı sürdürdüler. Aramızda Asi Nehri vardı. Biz, atlarımızın üzerinde bir tepeden onlara bakıyorduk. Yeğenim Leysuddevle Yahya İbn Mâlik İbn Humeyd, saflarımızdan ayrılıp Asi'ye doğru inmeye başladı. Biz, atını sulayacağını sandık. Ama o, suya girip karşı tarafa geçti ve çadırlarına yakın bir yerde durmakta olan bir grup Frenk'e doğru ilerledi! Onlara yaklaşıncı bir süvari ona saldırdı. Aynı anda birbirlerine hamle yapıp ikisi de diğerinin hamlesinden kendisini sıyırdı. O zaman ben, emsalim olan genç arkadaşlarımla beraber o iki savaşçıya doğru atımı dörtmala sürdüm. O grubun geri kalanı da saldırıya geçti. Bu arada Bohemond'un oğlu ve onun askerleri de atlarına binip sel gibi gelmeye başladılar. Arkadaşımızın atı mızraklanmıştı. Bizim öncü süvarilerimizle onların öncü süvarileri karşı karşıya gelmişti. Askerlerimiz arasında Mikâil adında bir Kürt vardı. Onların öncü süvarilerinin önünden bize doğru kaçıyor ve peşine takılan bir Frenk onu kıyasıya kovalıyordu. Kürt, Frenk'in önünde çığlık çığlığa bağııyordu. Ben Frenk'in karşısına çıkınca, Frenk, Kürt savaşçıyı bıraktı ve hata yaparak bizi izleyip suyun yanında mevzilenen süvarilerimize doğru gitti. Ben de peşinden gidiyordum. Ona yetişip mızraklayabilmek için atımı zorladım. Ama ne atım ona yetişe-

bildi ne de o dönüp bana baktı. Orada toplanmış olan athılarımıza ulaşana kadar ısrarla atını koşturdu, ben de onun peşindeydim. Bizimkiler, onun atına bir mızrak darbesi vurdular, işini bitirmek üzereydiler. Ama arkadaşları topluca arkasından geliyorlardı ve bizim onlara karşı koyabilecek gücümüz yoktu! Süvari geri döndü. Atı son sürat gidiyordu. Arkadaşlarıyla karşılaştı ve onları geri döndürdü. Birlikte geri döndüler. Bu süvari Bohemond'un oğluydu, Antakya'nın hâkimiydi ve henüz çok genç olduğundan kalbi korkuyla dolmuştu. Adamlarını geri döndürmeseydi, bizi yenerler ve şehre kadar kovalarlardı.

Bütün bunlar olurken, adamlarımızdan Ali İbn Mahbûb adındaki bir Kürt'ün kölesi olan Bureyke adlı yaşlı bir cariyeye nehrin kenarında durmuş elindeki testisiyle su alıp adamlarımıza veriyordu. Tepede bekleyen adamlarımızın çoğu, Frenklerin böyle kalabalık bir halde geldiklerini görünce şehre doğru gitmişlerdi. O şirret kadın ise bu tehlikeli duruma aldırmaksızın orada kalmıştı.

150

Bureyke Büyü ile Uğraşıyor

Yeri değilse bile, hazır konusu açılmışken bu Bureyke'den biraz bahsedeceğim şimdi.

Bureyke'nin efendisi Ali, dindar bir adamdı ve içki içmezdi. Bir gün babama şöyle dedi:

"Vallahi ey emir! Devlet hazinesinden aldı-

ğım maaşı hak etmediğimi düşünüyorum. Bundan böyle yalnızca Bureyke'nin kazancıyla geçinmek istiyorum." Bu cahil adam, gayri meşru yoldan kazanılan o paranın, devletin ona bağladığı maaştan daha temiz olduğunu sanıyordu.

Bu cariye'nin Nasr adında bir oğlu vardı ve bu önemli bir adamdı. Bakıyye İbn Usayfir adındaki biriyle beraber, bir köyde babamın temsilciliğini yürütüyordu.

Bakıyye bana şöyle bir olay anlatmıştı:

"Bir gece, evimdeki bir işimi halletmek için şehre gittim. Şehre yaklaştığımda, ay ışığında mezarların arasında birini gördüm. İnsana da benzemiyordu, hayvana da. Ondan biraz uzakta durdum. Doğrusu korkmuşum. Sonra, "Ben Bakıyye değil miyim? Bir tek kişiden bu korku da ne?" dedim kendi kendime. Kılıcımı yokladım, deri kalkanım ve miğferimle yavaş yavaş yürüdüm. Ondan gelen mırıltıya benzer sesler işitiyordum. İyice yaklaşıncaya elimdeki hançerle üzerine atıldım ve onu yakaladım. Bir de baktım ki, Bureyke'nin ta kendisi! Başı açık, saçları darmadağın vaziyette, ata biner gibi bir kamışın üzerine binmiş, mezarların arasında kişneyerek dolaşıyordu.

"Yazıklar olsun! Bu vakitte ne yapıyorsun böyle burada?" dedim.

Bureyke, "Büyü yapıyordum," diye yanıt verdi.

Ben de bunun üzerine, "Senin de, büyü'nün de, sanatının da Allah cezasını versin," dedim.

Şeyzer'de Bir Kadın Savaşçı

Bu aşâğılık kadının şirretliği, her ne kadar farklı da olsa, bana, İsmailîlerle yaptığımız savaş sırasında kadınlarımızın ortaya koydukları bazı davranışları anımsattı.

İsmailîlerin lideri Alvân İbn Harrâz o gün, kalemizin içinde amcamın oğlu Sinanüddeve Şebîb İbn Hâmid İbn Humeyd ile karşılaşmıştı. Sinan, benimle yaşıttı. Ben ve o, aynı günde, 488 yılı Cemâziyelâhir'inin yirmi yedisinde, Pazar günü doğmuştuk. Ama Sinan, o güne dek hiçbir savaşa katılmamıştı. Bense, artık savaşın ustası olmuştum.

Alvân, sözde iyiliğini düşünerek Sinan'a, "Evine dön ve taşıyabildiğin şeyleri alıp buradan uzaklaş ki, ölümden kurtul. Çünkü biz artık kaleyi ele geçirdik," dedi. Bunun üzerine Sinan eve geri döndü:

"Kimde bir şey varsa, hemen bana versin," dedi (halasına ve amcasının eşlerine söylemişti bunu). Orada bulunan herkes bir şeyler verdi ona. O bunları toplarken, aniden içeriye biri girdi. Üzerinde zırh, başında miğfer, elinde bir kılıç ve kalkan vardı. Sinan onu görünce, artık öleceğini düşündü! Bu gelen kişi miğferini çıkardı. Sinan onun, amcasının oğlu Leysüddeve Yahya'nın annesi olduğunu gördü şaşkınlıkla!

Kadın ona, "Sen ne yapmak istiyorsun?" dedi.

Sinanüddeve şöyle yanıt verdi:

“Alabildiğim şeyleri alıp iple kaleden aşağıya inecek, böylece hayatta kalacağım.”

Bunun üzerine kadın, “Yaptığın şey ne çirkin,” dedi.

“Demek amcanın kızlarını ve kendi kadınlarını İsmaililere bırakıp kaçıyorsun, öyle mi? Aileni rezillikle baş başa bırakıp kaçarsan yaşadığın hayatın ne anlamı olacak? Şimdi çık ve onlarla birlikte öldürülünceye kadar ailen için savaş! Allah bildiği gibi yapsın seni.”

Böylece kadın, onun kaçmasına engel oldu. Bundan sonra Sinanüddevle, en kahraman savaşçılarımızdan biri haline geldi.

152

Üsâme'nin Annesi Kızının Esir Düşmesindense Ölmesini Yeğliyor

O gün annem, kılıçlarımı ve zırhlarımı savaşçılara dağıttıktan sonra, yetişkin kız kardeşime, “Terliklerini ve üstlüğüğü giy,” dedi. Kız kardeşim denileni yaptı ve annem onu alıp evimin doğu tarafından vadiyi gören balkonuna götürerek orada oturttu. Kendisi de balkonun kapısında oturdu. Biz, Tanrı'nın yardımıyla İsmailileri yendik. Ben, silahlarımın bir kısmını bırakmak için eve geldiğimde, orada kılıçların kınlarından ve zırhların deri torbalarından başka bir şey kalmadığını gördüm. Anneme, silahlarımın nerede olduğunu sordum.

Annem, “Oğlum! Silahları bizim için savaşanlara verdim. Senin sağ kalacağını sanmıyordum,” dedi.

“Peki, kız kardeşim ne arıyor burada?” diye sorunca, annem, “Evladım onu balkona oturtup ben biraz uzağında bekledim. Batınilerin bize ulaşacaklarını görseydim, onu itip vadiye atacaktım. İsmaililere esir düştüğünü görmektense öldüğünü görmeyi yeğlerim,” dedi.

Anneme bunun için teşekkür ettim, kardeşim de teşekkür etti. Annem ona hayır dualarda bulundu. Gerçekten de kadınlar, onur konusunda erkeklerden daha hassastırlar.

153

Yaşlı Bir Cariye Savaşa Katılıyor

Yine o gün, dedem Emir Ebu'l-Hasan Ali'nin cariyelerinden olan Fünûn adında yaşlı bir kadın, örtüsüne sarınmış olarak gelip eline bir kılıç aldı ve savaş meydanına çıktı. Biz ilerleyip düşmana üstünlük sağlayınca kadar da savaşmayı sürdürdü.

154

Üsâme'nin Büyükannesinin Basireti

Kadınların yüce gönüllü, onurlu ve basiretli oldukları inkâr edilemez. Bir gün babamla birlikte ava çıkmıştık. Babam, av tutkunuydu. Şahinler, doğanlar, atmacalar ve köpeklerden oluşan bir koleksiyona sahipti. Çocuklarından ve kölelerinden oluşan kırk süvarinin başında ava giderdi ve bunların

hepsi avcılıkta ustaydı. Şeyzer'de iki av bölgesi vardı. Bir gün, şehrin batısındaki mezralara ve akarsulara gider; keklik, sukuşu, yaban tavşanı ve ceylan avlar, yaban domuzları öldürürdü. Bir gün de, şehrin güneyindeki dağa gider, orada da keklik ve tavşan avlardı.

Yine bir gün, biz dağdayken ikindi namazı vakti gelmişti. Babam atından indi, biz de indik ve herkes namazını kılarken birden, hizmetkârlardan biri koşarak geldi ve "Şurada bir aslan var," dedi.

Babam aslanla savaşmaktan beni alıkoymasın diye namazımı ondan önce bitirdim. Hemen mızrağımı alıp aslana doğru gittim. Aslan karşıma çıkıp kükredi. Atım şaha kalktı ve mızrağım ağırlığından dolayı elimden düştü. Aslan, beni uzun süre kovaladı. Sonra dağın eteğine çekildi ve orada durdu. En irilerinden bir aslandı ve açtı. Biz yaklaşıncı o da dağdan iniyor, atların peşine düşüyor, sonra da tekrar yerine dönüyordu. Her inişinde arkadaşlarımızda bir panik havası estiriyordu.

Aniden, amcamın kölelerinden Bustukin adlı adamın atının kalçasına atladığını gördüm. Pençeleriyle elbiselerini ve bacaklarını yırttı. Sonra yine dağa döndü. Karşısında çaresiz kalmıştım. Sonunda, dağın eteğinden onun bulunduğu yerin üst tarafına tırmandım ve atımla ona doğru inerken mızrağımı fırlattım. Mızrak aslana saplandı. Aslan, mızrakla birlikte dağın dibine kadar yuvarlandı. Aslan ölmüş, mızrak kırılmıştı. Bu arada babam durmuş bizi seyrediyordu. Yanında, kar-

deşi İzzeddin'in çocuk yaştaki oğulları vardı ve onlar da olup biteni yakından izlemişlerdi.

Akşam, aslanı da alarak şehre girdik. Babaannem elinde bir kandille yanıma geldi. Yüz yaşına yaklaşmış çok yaşlı bir kadındı. Hiç kuşkusuz, geçmiş olsun demek ve yaptığım şeyden dolayı ne kadar memnun olduğunu belirtmek için gelmiş olmalıydı. Onu karşıladım ve elini öptüm. Ama o, kızgınlıkla bana:

“Oğulcağızım! Seni bu tehlikeli işlere sevkeden nedir? Atını da tehlikeye atmış ve silahını kırmışsın. Böyle yaparak amcanın kalbinde sana karşı duyduğu nefreti artırmış olmuyor musun?” dedi.

Ben; “Ey nineciğim! Böyle durumlarda kendimi tehlikeye atmamın nedeni, aslında amcama daha yakın olabilmek içindir,” dedim.

Ninem, “Vallahi hayır,” dedi, “Bu seni amcana yaklaştıracığına daha çok uzaklaştırır ve senden iyice soğumasına yol açar.”

Sonunda, babaannemin bana yerinde nasihatler verdiğini ve doğru söylediğini anladım. Anneler işte böyle basiretlidir!

155

Yüz Yaşında Kadın, Ayakta Namaz Kılıyor

Bu yaşlı kadın, Müslümanların en erdemli ve en dindarlarındanı. En güzel biçimde sadakasını verir, orucunu tutar, namazını kılardı. Şaban ayında bir gece yarısı, babamın yanında namaz kılarken görmüştüm onu.

Babam, Allah'ın Kitabı'nı en güzel okuyanlardan biriydi. Annesi namazda ona uymuştu. Ayakta yorulacağını düşünerek babam ona, "Anneciğim! Otursan da, namazımı oturduğun yerde kılsan," dedi.

Babaannem:

"Evladım! Bir daha böyle gecelere yetişecek kadar ömrüm kalmadı! Hayır, vallahi de oturmam," diye karşılık verdi. O zamanlar, babam yetmiş yaşındaydı, babaannem ise yüz yaşına merdiven dayamıştı. Allah rahmet eylesin!

156

Müslümanlara İhanet Eden Kocasını Öldüren Kadın

Kadınların onurlu mizaçlarını yansıtan birçok şaşırtıcı olaya tanık oldum. Halef İbn Mulâ'ib'in adamlarından Ali Abd-i İbn Ebî Reydâ denilen bir adam vardı. Allah ona, Zerka el-Yemâme'ye bile vermediği bir görme keskinliği nasip etmişti. İbn Mulâ'ib'le birlikte kalkar, gelen kervanları, tam bir günlük mesafeden görürdü.

Aşağıdaki hikâyeyi bana onun arkadaşlarından biri anlatmıştı. Bu, Halef İbn Mulâ'ib öldürüldükten sonra babamın hizmetine girmiş olan bir adamdı. Salim el-İcâzî adındaki bu adamın anlattıkları şöyle:

Bir gün, sabah erkenden kalkmış ve çevreyi gözden geçirmesi için keşfe göndermiştik Ali'yi. Biraz sonra Ali yanımıza döndü:

“Müjde! Ganimet var, bu gelen büyük bir kervan,” dedi. Biz kalkıp baktık, ama bir şey göremedik.

“Ortalıkta ne kervan var, ne de başka bir şey,” dedik ona. Ali de bize, “Vallahi, gözlerinin arasında siyahlık bulunan ve yeleleri titreyen iki atın öncülük ettiği bir kervan görüyorum,” dedi. İkinci vaktine kadar pusuda bekledik. Sonunda, iki alaca atın öncülük ettiği bir kervan geldi! Hemen saldırdık ve kervanı ele geçirdik.

Salim el-İcâzî, Ali Abd-i İbn Ebi Reydâ ile ilgili bir de şunu anlattı:

“Yine bir gün, biz kalktıktan sonra Ali bize gözcülük yapmaya çıktı. Bulunduğu yerde uykuya kalmıştı. Yol kesmeye çıkan Türk müfrezesinden bir Türk, aniden gelip onu esir aldı. Türkler ona, “Kimin nesisin sen?” diye sordular. Ali şöyle yanıt verdi:

“Ben yoksul bir adamım ve devemi kervandaki tüccarlardan birine kiralık verdim. Bana devemi bağışlayacağına söz verersen, sizi o kervana götürürüm.” Liderleri ona söz verdi. O da önlerine düşerek onları bizlerin yanına, pusuya kadar getirdi. Biz saldırdık ve onları yakaladık. Ali de, hemen önündeki adama yapışıp atını ve silahlarını aldı. Elimize yüklü bir ganimet geçmişti.”

İbn Mulâ'ib öldürüldükten sonra, Ali Abd-i İbn Ebî Reydâ, Kefertab hâkimi Frenk Theophil'in hizmetine girdi. Artık Frenkler için gözcülük yapıyor ve Müslümanları yağmalamaları için onlara rehberlik ediyordu. Mallarını alıp kanlarını dökerek Müslüman-

lara öyle çok eziyet etti ki, artık insanlar yolculuğa çıkamaz olmuştu. Frenklerin hâkimiyeti altındaki Kefetab'da, onun bir de karısı vardı. Kadın onun bu yaptıklarına sürekli karşı çıkar, ona engel olmak ister, ama başaramazdı.

Sonunda, yakındaki köylerden birine haber gönderdi ve bir akrabasını getirerek gece oluncaya kadar evde gizledi, sanırım kardeşiydi bu. Geceleyin o ve kadın, birlikte kocası Ali'nin üzerine saldırıp öldürdüler. Sonra, kadının değerli eşyalarını yanına aldı ve oradan kaçtılar. Kadın sabahleyin Şeyzer'e, bizim yanımıza geldi ve şöyle dedi:

“Müslümanlara yaptıklarından dolayı, Müslümanlar adına bu kâfire çok kızmıştım.” Böylece kadın, insanları bir iblisten kurtarmıştı. Bundan sonra bizler, o kadını himayemiz altına aldık. Bizim için o, asil ve saygın bir kadındı.

157

Bir Frenk Kadını, Kocasının İntikamını Almak İçin Müslümân Bir Süvariye Yaralıyor

Mısır emirleri arasında, Nedâ el-Suleyhî denilen bir adam vardı. Yüzünde iki yara izi vardı; biri sağ kaşından başlayıp saç çizgisine kadar geliyordu, diğeri de sol kaşından yine saçma kadar uzanıyordu. Bir keresinde o yaraları sordum. Şöyle açıkladı:

Gençliğimde, Askalan'dan çıkıp yağmalara

katılırdım. Bir gün, Frenk hacılarına rastlarız diye Kudüs yoluna gitmiş ve bir grup hacıyla karşılaşmıştık. Onlardan, elinde mızrak olan biriyle karşı karşıya geldim. Adamın arkasında, elinde su dolu testisiyle karısı duruyordu. İlk mızrak darbesini bu adam vurdu. Ben de ona vurdum ve öldürdüm. Sonra karısı üzerime yürüdü, elindeki ağaç testiyle yüzüme vurup yaraladı. Diğer yara da, onun açtığı bu yaradır! İki darbenin de yüzümde izi kaldı.

158

Bir Müslüman Kadın Üç Frenk Askerini Esir Alıyor

Bu da kadınların gözüpekliğine bir örnek:

Bir grup Frenk, hac vazifelerini yerine getirdikten sonra Refaniyye'ye döndüler (o zaman Refaniyye onların elindeydi). Sonra, Afamiye'ye gitmek üzere oradan ayrıldılar. Yolda kaybolup Şeyzer'e geldiler. O zaman surları bulunmayan şehrin içine girdiler. Kadın ve çocuklarla birlikte sekiz yüz kişi kaddılar. Şeyzer ordusu, amcalarım İzzeddin Ebu'l-Asakir Sultan ve Fahreddin Ebû Kâmil Şafi'nin nikâhlanmış oldukları Halepli Benî Sûfi'ye mensup iki kız kardeşi karşılamak için, onların önderliğinde şehirden çıkmış ve kalede babam kalmıştı. Bir adamımız, geceleyin şehirden bir iş için çıkarken, aniden karşısında bir Frenk görmüş ve geri dönüp kılıcını alarak onu öldürmek için tekrar çıkmış. Şehirde bağışmalar duyuldu ve halk çı-

kıp Frenkleri öldürmeye başladı. Frenklerin yanındaki kadınları, çocukları, gümüşleri ve hayvanları yağmalıyorlardı.

Şeyzer'de, adamlarımızdan birinin karısı olan Nedre Binti Bûzarmat adında bir kadın vardı. O da dışarı çıkıp bir Frenk yakaladı ve evine hapsetti. Sonra tekrar çıkıp bir başkasını yakaladı ve evine götürdü. Sonra bir tane daha... Böylece evinde üç Frenk toplanmıştı. Üzerlerinde bulduğu ve işine yarayacağını düşündüğü şeyleri onlardan gaspetti. Sonra çıkıp birkaç komşusunu çağırdı ve onları öldürdüler!

159

Bir Frenk Kadın, Müslüman Bölgesinde Lider Olmaktansa, Ayakkabıcı Bir Frenk'le Yaşamayı Yeğliyor

O gece, iki amcam orduyla birlikte döndüler. Frenklerin bir kısmı kaçmış ve Şeyzer'den bazı adamlar onları izleyip şehrin dışında öldürmüştü. Gecenin içinde atlar cesetlere takılarak tökezliyor, ama onlar, neye takıldıklarını anlayamıyorlardı. Sonunda süvarilerden biri atından indi ve karanlıkta cesetleri gördü. Bu, adamlarımızı korkutmuştu. Şehrin bir baskına uğradığını düşünmüşlerdi. Oysa bu Allah'ın halkımıza sunduğu bir ganimetti.

Frenklerden esir alınan kadınlardan bir bölümü babamın evindeydi. Frenkler lanet bir ırktır, kendi cinslerinden başkasına uyum

sağlamazlar. Babam, o kadınların arasında genç, güzel bir kız gördü ve hizmetçiye:

“Bunu hamama götür, yeni elbiseler giydir ve yolculuğa hazırla,” dedi. Hizmetçi denileni yaptı. Babam kızı, birkaç kölesine teslim ederek, Ca’ber kalesinin emiri olan arkadaşı Şihabeddin Mâlik İbn Salim’e yolladı. Ve ona, şunların yazılı olduğu bir mektup gönderdi:

“Frenklerden elimize bir miktar ganimet geçti. Sana ondan bir pay gönderdim.” Şihabeddin kızdan, kız da ondan hoşlandı. Şihabeddin kızı kendine aldı. Kadın ona bir erkek çocuk doğurdu, adını Bedran koydular. Babası onu veliahd tayin etti. Çocuk büyüdü ve babası öldü. Bedran, şehrin ve halkın valisi oldu. Asıl idare annesinin elindeydi. Ama kadın, bir grupla sözleşti ve onların yardımıyla bir ip sarkıtarak kaleden aşağı indi. Adamlar onu Frenklerin elinde bulunan Serûc’a götürdüler. Oğlu, Ca’ber kalesinin hâkimi olduğu halde, kadın orada ayakkabıcı bir Frenk’le evlendi.

160

Müslüman Olduktan Sonra Tekrar Hıristiyanlığa Dönen Frenk

Babamın evine getirilen esirler arasında yaşlı bir kadın vardı. Bu kadının beraberinde de, çok güzel bir genç kız ve gürbüz bir oğlan bulunuyordu. Oğlan İslâm’ı kabul etti ve namaz kılıp oruç tutmasına bakılacak olursa bunda samimiydi. Babamın evini mermer

kaplayan bir ustadan mermercilik sanatını öğrendi. Bizimle uzun bir süre yaşadktan sonra babam onu iyi bir ailenin kızıyla evlendirdi. Evlenmesi için gerekli olan her şeyi ve evi babam karşıladı. Karısından iki oğlu oldu. Çocuklar beş altı yaşlarına gelmişlerdi. Babaları genç Raul, onlarla çok mutluydu. Ama bir gün, çocuklarını, annelerini ve evde ne varsa her şeyi alıp götürdü. Afamiye'ye, Frenklerin yanına gitti! Namazıyla ve bütün dini vecibeleriyle Müslümanlığı yaşadktan sonra, o da, çocukları da Hristiyan oldu. Allah Teala dünyayı bu tür insanlardan arıtsın!

161

Frenklerin Düşünce Biçimlerindeki Gariplikler

Her şeyin yaratıcısı olan Tanrı, noksansızdır ve yaratma sanatında kusursuzdur! İnsan Frenkleri yakından tanıdığında, şaşkınlık içinde kalarak Allah'a sığınır. Çünkü erdem adına onların sadece cesaret ve savaşçılık özelliklerine sahip olduklarını görür, tıpkı yalnızca kuvvet ve yük taşıma özelliklerine sahip hayvanlar gibi. Şimdi onların davranışlarından ve garip düşünce biçimlerinden bahsedeceğim:

Fulk oğlu Kral Fulk'un askerleri arasında, Frenk diyarından haccetmek için gelmiş ve ülkesine dönecek olan mütevazı bir Frenk şövalyesi vardı. Benim arkadaşlığımdan hoşlanmış ve bana öyle alışmıştı ki 'kardeşim!'

diye hitap eder olmuştı. Böylece aramızda bir dostluk ve samimiyet meydana gelmişti. Sonunda, deniz yoluyla memleketine dönme-ye karar verdiğiinde, bana şöyle dedi:

“Ey kardeşim! Ben memleketime gidiyorum; senden oğlunu (o zaman oğlum yanımdaydı ve on dört yaşındaydı henüz) benimle birlikte göndermeni istiyorum. Orada kahramanlar tanır, bilgelik ve şövalyelik öğrenir. Döndüğünde de, bilge bir adam olarak döner.”

Kulaklarıma inanamadım, bu sözleri aklı başında biri söylemiş olamazdı! Çünkü oğlum esir düşse, onun için esaret bile Frenklerin ülkesine gitmekten daha kötü olamazdı!

Adama, “Emin ol, ben de isterdim böyle bir şeyi. Ama ninesinin ona olan aşırı düşkünlüğü beni bunu yapmaktan alıkoyuyor. Örneğin bugün, ancak onu kendisine geri götüreceğime dair yemin ettirdikten sonra benimle gelmesine izin verdi,” dedim.

Bunun üzerine, “Annen yaşıyor mu?” diye sordu.

“Evet,” dedim.

“O zaman ona karşı gelme,” dedi.

162

Frenklerin Tuhaf Tedavi Usülleri

Onların garip tedavi metotlarına bir örnek:

Muneytira hâkimi, amcama halkı arasından bazı hastaları tedavi etmesi için bir tabip göndermesini istediği bir mektup yazdı. Amcam ona, Sabit adında bir Hristiyan tabip

gönderdi. On gün kadar kaldıktan sonra Sabit geri döndü!

“Hastaları ne çabuk tedavi ettin,” dedik. Şunları anlattı:

Yanıma, bacağında çıban bulunan bir savaşçı ve sara hastalığına yakalanmış bir kadın getirdiler. Savaşçıya çıbanı açıp iyileştirecek bir merhem uyguladım, kadına da onu sakinleştirecek bir perhiz tavsiye ettim. Sonra bir Frenk tabibi geldi ve benim için onlara, “Bu adam, onları nasıl tedavi edeceği konusunda hiçbir şey bilmiyor,” dedi. Ardından savaşçıya:

“Sence hangisi iyi; tek bacakla yaşamak mı, yoksa iki bacakla ölmek mi?” diye sordu. Adam, “Tek bacakla yaşamak,” diye cevap verdi. Tabip, “O halde bana güçlü kuvvetli bir asker ve keskin bir balta getirin,” dedi. Savaşçı ve balta geldi, ben de oradaydım. Tabip, hastanın bacağına bir kütüğün üzerine koydu ve askere, “Baltayla tek bir darbe vurarak bacağı kes!” dedi. Gözlerimin önünde asker bir darbe vurdu, ama bacak kopmadı! İkinci bir darbe indirdi. Bu sefer bacağın iliği aktı ve savaşçı öldü.

Sonra kadını muayene etti:

“Bu kadının kafasında, onu etkisi altına alan bir şeytan var! Saçını kazıyın,” dedi. Saçını kazıdılar ve kadın onların sarımsak ve hardaldan oluşan diyet yemeklerini yemeyi sürdürdü. Ama rahatsızlığı daha da arttı. Bunun üzerine tabip:

“Şeytan kafasının içine girmiş,” diyerek bir ustura alıp kafa derisini haç şeklinde çizdi ve çizğin ortasından deriyi çekerek kafata-

sı kemiği görününceye kadar soydu. Sonra orayı tuzla doldurdu. Kadın o saatte öldü.

Bunun üzerine onlara:

“Bana ihtiyacınız kaldı mı?” diye sordum.

“Hayır,” dediler. Ben de, onların sözüm , ona daha önce bilmediğim tedavi metotlarını (!) öğrenmiş olarak buraya döndüm.

163

Frenklerin Tedavi Usüllerinin İyilerinden Bir Örnek

Frenklerin, bunun tam tersi olan tedavi metotlarına da tanık olmuştum:

Frenk kralının, Bernard adında bir hazine-darı vardı. Bu adam, Frenklerin en melunu ve en rezili idi. Bir at onun bacağına çifteledi ve bacağı iltihaplanıp on dört yerden açılma yaptı. Yaraların biri kapanırken diğeri açılıyordu. Ben de o herifin yok olması için dua ediyordum. Sonra bir Frenk tabip geldi ve bacağındaki iltihapları temizleyerek keskin bir sirkeyle yıkamaya başladı. Böylece o yaralar kapanıp iyileşti. Adam şeytan gibi tekrar ayağa kalktı!

164

Alelade İnsanların Kullandıkları Tedavi Usüllerine Bir Örnek

Şeyzer'de Ebu'l-Feth adında bir usta vardı. Bunun, sıraca* hastalığına tutulmuş bir oğlu

* Bir tüberküloz türü.

vardı. Bir tarafı iyileşse, hastalık başka bir yerde çıkıyordu. Bir gün adam, bir iş için oğluyla birlikte Antakya'ya gitmişti. Bir Frenk, çocuğu görerek durumunu sordu. Adam, oğlu olduğunu söyleyince:

“Sana, oğlunu iyileştirecek bir tedavi öğretirsem, bunu uygulayarak kimseden ücret almayacağına yemin eder misin? Bana söz verersen, sana bu çocuğu iyileştirecek tedaviyi anlatırım,” dedi. Adam yemin etti ve Frenk anlatmaya başladı:

“Ezilmemiş dikenli çövenleri topla, onları yak, küllerini zeytinyağı ve keskin sirkeyle iyice karıştır. Bu karışımı şişkinlikler ininceye kadar sürmeye devam et. Sonra erimiş kurşunu eritilmiş yağla karıştırarak uygula. Bu onu iyileştirecek, hiçbir şeyi kalmayacaktır.”

Adam, bu şekilde oğluna tedavi uyguladı ve çocuk iyileşti. Yaralar kapanarak oğlu eski sağlığına döndü.

Bu hastalığa yakalanan birkaç kişiyi, ben de bu usülle tedavi ettim. Bu metot faydalı oldu ve hastalığı geçirdi.

165

Frenklerin Kabalıklarına Bir Örnek

Frenk diyarından yeni gelmiş olanlar, Müslümanlarla uzun süre ilişkisi olup yakınlık kuranlara nispetle daha görgüsüzdürler. Şu olay onların kaba davranışlarını gösteren bir örnektir:

Kudüs'e gittiğim zamanlar, Mescid-i Ak-

sa'ya* girerdim. Hemen yanında Frenklerin kiliseye çevirdiği küçük bir mescid daha vardı. Arkadaşlarım olan Tapınak Şövalyelerinin bulunduğu Mescid-i Aksa'ya girdiğimde, şövalyeler, bitişikteki o mescidi namaz kılmam için boşaltırlardı. Yine bir gün o mescide girmiş ve namaz için tekbir almıştım. Frenklerden biri, paldır küldür içeri girdi ve beni tutup yüzümü doğuya çevirerek:

"Böyle ibadet et," dedi. Hemen birkaç şövalye koştu ve onu alıp yanımdan uzaklaştırdılar. Ben de namazıma döndüm. Ama o, şövalyelerin dikkatsizliğinden yararlanarak yeniden üzerime atıldı ve yönümü doğuya çevirerek, "Böyle edeceksin," dedi. Tekrar şövalyeler gelip onu uzaklaştırdılar ve bana, "Bu, yakın zamanda Frenk diyarından gelen bir yabancıdır, doğudan başka yöne doğru ibadet eden birini daha önce hiç görmemiş," dediler. Ben de, "Yeterince ibadet ettim," diyerek dışarı çıktım. Doğrusu o görgüsüz iblisin, yüzünün titremesi ve kibleye doğru ibadet eden birini görmemiş olması çok tuhafıma gitmişti.

166

Üsâme'nin Nazarında Frenklerin Akıl Seviyeleri

Emir Mu'înüddin Kubbetü's-Sahra'da bulunduğu bir sırada onun yanına gelen Frenklerden biri:

* Kudüs'te, Eski Kent'te bulunan ve İslâm'ın en kutsal yerlerinden biri sayılan cami. Adı Mekke'den uzaktaki cami anlamına gelir.

"Tanrı'nın çocuk halini görmek ister misin?" diye sordu.

Mu'inüddin, "Evet," dedi. Frenk önümüz sıra yürüdü ve İsa aleyhisselam'ı kucığında tutan bir Meryem resmi gösterdi. Sonra:

"İşte Tanrı'nın çocukluğu," dedi. Allah, şu akılsız kâfirlerin kendisi hakkında söylediklerinden münezzeh ve yücedir.

167

Frenkler Gurur ve Namus Duygusundan Uzaktır

Gurur ve namus hissinin zerresi Frenklerde bulunmaz. Onlardan biri, karısıyla beraber yürürken başka bir adama rastlar, karşılaştıkları adam onun karısını alıp bir kenara çekilerek konuşur. Koca da, konuşması bite ne kadar kenarda karısını bekler! Eğer konuşması uzayıp sohbete dalarsa kadını adamla öylece bırakır ve gider.

168

Karısının Yatağında Bir Adam Bulan Frenk

Bizzat tanık olduğum bir örnek:

Nablus'a gittiğimde Mu'iz adındaki bir adamın evinde kalırdım. Onun evi, Müslümanların gecelediği bir misafirhane idi. Bu evin yola bakan pencereleri vardı. Tam karşı-
sında, yolun öbür tarafında da, tüccarlara

şarap satan başka bir Frenk'in evi bulunuyordu. Biraz şarap doldurduğu bir şişeyi alıp yola çıkar:

"Sayın tüccarlar! Yeni açılan bir fiçinin şarabıdır bu, almak isteyenler falan yerden alabilir," diye bağıırdı. Frenk'in buna karşılık aldığı ücret, o şişedeki şaraptı. Bu Frenk, bir gün eve gittiğinde, yatakta karısıyla beraber yatan bir adam gördü. Bunun üzerine adama, "Neden karımın odasına girdin?" diye sordu.

Adam, "Yorgundum, biraz dinlenmek için girdim," dedi.

Frenk yine sordu:

"Peki, niçin yatağına girdin?"

Adam şöyle cevap verdi:

"Hazır serilmiş bir yatak gördüm ve yat-tım."

Frenk, "Ama karım da seninle birlikte ya-tıyor?" deyince adam da ona, "Yatak onun, kendi yatağına kullanmasına nasıl engel ola-bilirdim?" diye cevap verdi. Bunun üzerine Frenk: "Dinim hakkı için! Bir daha böyle ya-parsan seninle kavga ederiz," dedi. Frenk'in gösterdiği tepki ve kıskançlık işte bu kadardı!

169

Bir Başka Müstehcen Örnek

Yanımızda, babamın hamamında görevli olan Salim adında Ma'arralı bir hamamcı vardı. Bu adam başından geçen şöyle bir olayı bana anlatmıştı:

Geçimimi sağlamak için Ma'arra'da bir hamam açmıştım. Bir keresinde hamama bir Frenk şövalyesi girmişti. Onlar, hamamda beline peştamal bağlayan kimseleri garipserler! Aniden elini uzatarak belimdeki peştemalımı çekip attı ve beni çıplak gördü, kasıklarımı yeni tıraş etmiştim. Bunu görünce bana:

"Salim yaklaş," dedi. Ona yaklaştım. Elini kasığıma uzattı:

"Salim! Bu çok iyi! Dinim hakkı için, bunu bana da yap," dedi. Sonra sırtüstü uzandı. O bölgede, sakalı kadar kıl vardı! Onu tıraş ettim. Oraya elini götürdüğünde, pürüzsüz ve yumuşak bir hale geldiğini gördü. Bunun üzerine tekrar, "Salim!" dedi. "Dinin hakkı için, Dame'ye de bunu yap."

Dame, onların dilinde bayan demektir; yani karısını kastediyordu. Bir hizmetçisine, "Dame'ye söyle, buraya gelsin," dedi. Hizmetçi, kadını getirip içeri aldı. Kadın da sırtüstü uzandı.

Frenk, "Bana yaptığın gibi yap," dedi. O oturmuş bana bakarken, ben karısının o kollarını tıraş ettim! Sonra bana teşekkür etti ve hizmetimin karşılığını verdi.

Şu muazzam aykırılığa bakın; onlarda ne kıskançlık duygusu vardır ne de onur! Yalnızca cesaret bulunur onlarda. Bu cesaret de, izzet-i nefis ya da onur duygusu nedeniyle değil, sadece kötü bir üne sahip olmaktan kaçındıkları içindir.

Kızıyla Birlikte Erkekler Hamamına Giren Frenk

Bu da benzer bir olay:

Sûr şehrinin hamamına girmiştım. Özel bir bölmede oturdum. Hamamda hizmetime bakanlardan biri bana:

“Dikkat, hamamda bir kadın var!” dedi. Dışarı çıkıp bir sekinin üzerine oturduğumda, ne göreyim; hamamda bulunan bir kadın da elbiselerini giyip çıkmış, karşımda babasıyla birlikte duruyor. Ama onun kadın olduğuna emin olamadım. Adamlarımdan birine:

“Allah aşkına bir bak, sahiden de kadın mıymış?” dedim. Birine sor demek istemiştım. O gitti, ben de onu seyrediyordum, kadının eteğini kaldırdı ve dikkatle inceledi. Bunun üzerine babası bana döndü:

“Bu benim kızımdır, annesi öldü, başını yıkayacak kimsesi olmadığı için onu hamama getirip başını yıkadım,” dedi.

“Ne diyeyim! İyi yapmışsın, sevaba girmişsin!” diye karşılık verdim.

Frenklerin Garip Tedavi Usûllerine Devam: Rahatlatmak Amacıyla Hastayı Öldüren Rahip

Bunu bize, Frenklerin büyük liderlerinden biri olan Taberiyye hâkimi Kilyam Debûr (Gu-

illaume de Bures) anlattı. Emir Mu'înüddin'e, Akka'dan Taberiyye'ye giderken Kilyam eşlik ediyordu. Ben de emirle beraberdim. Yolda bize şu olayı anlattı Kilyam:

Memleketimizde saygın bir şövalye vardı. Hastalanmış, ölüm derecesine gelmişti. Büyük rahiplerimizden birine giderek:

"Falan şövalyeyi muayene etmek üzere bizimle gel," dedik.

"Olur," dedi ve bizimle birlikte yürümeye başladı. Biz, onun elini sürmesiyle hastanın iyileşeceğine inanıyorduk.

Rahip hastayı görünce:

"Bana balmumu getirin," dedi. Ona biraz balmumu getirdik. Rahip balmumunu yumuşatıp parmak şekline soktu ve adamın burun deliklerine doldurdu. Şövalye öldü!

Bunun üzerine biz, "Adam öldü," deyince:

"Evet. Acı çekiyordu, ben de ölüp rahatlasın diye burnunu tıkadım," dedi.

Şimdi bu konuyu bırakalım ve kadın-kız sohbetlerine dönelim.

172

Yaşlı Kadınların Yarışı

Onların utanç verici şeylerini bırakıp başka yönlerinden de bahsedelim:

Frenklerin bir bayramında Taberiyye'deydim. Süvariler çıkmış mızraklarla oyun oynuyordu. İki yaşlı kadın da çıkmış, onlarla birlikte meydanın bir ucunda duruyordu. Diğer başta da, kızartılıp bir kayanın üstüne

konulmuş bir domuz vardı. Sonra o iki kadın arasında yarışma başladı. Kadınların yanı sıra bir grup atlı da onları teşvik ediyordu. Kadınlar, düşe kalka ilerliyorlardı. Seyirciler gülüyordu. Sonunda biri yarışı kazandı ve domuzu aldı.

173

Düello

Bir gün Nablus'ta, iki Frenk arasındaki bir düelloya tanık oldum. Sebebi şuydu:

Bazı yağmacı Müslümanlar, Nablus köylerinden birine baskın yapmıştı. Köylülerden biri köye gelen yağmacılara yardımcı olmakla suçlanıyordu. Suçlanan köylü kaçmış, kral da adamlarını gönderip köylünün çocuklarını yakalatmıştı. Bunun üzerine köylü krala gelerek, "İnsaf edin de, yağmacılara yardım ettiğimi söyleyen adamla düello yapayım," demişti. Kral, zeamet olarak verdiği o köyün sahibinden, adamla düello yapacak birini bulmasını istemiş, o da köyüne gidip bir demirciye suçlanan köylüyle düello yapmasını emretmişti.

Demirciyi gördüm. Genç ve kuvvetliydi, ama yüreksizdi. Biraz yürüyüp oturdu ve içki istedi. Düello isteyen diğer adam ise, yaşlı, ama cesaretliydi. Düellodan çekinmediğini gösterircesine parmaklarını şıklatıyordu. Sonra viskont, yani emniyet görevlisi geldi. İki rakibe birer sopa ve kalkan verdi. Orada bulunanlar, düelloocuların çevresinde halka oluşturdu.

İkisi karşı karşıya geldi. Yaşlı adam, demirciyi, seyircilerin yanına kadar itti ve kendisi ortaya geri döndü. Kandan iki direk gibi oluncaya kadar birbirlerine vurdular. Düello uzadı. Viskont bağırarak çabuk olmalarını söylüyordu. Çekiç sallamış olmak demirciye avantaj sağlıyordu. Yaşlı adam yorulmuştu. Demircinin bir kez daha vurmasıyla yere düştü. Sopası da arkasından düştü. Demirci, adamın üstüne çöküp parmaklarını onun gözlerine sokmaya çalıştı. Ama çok kan fişkırdığından bunu yapamadı. Sonra kalkıp sopayla kafasına vurmaya başladı ve adam öldü. Ölen adamın boynuna bir ip bağlayıp sürükledikten sonra, astılar. Demircinin efendisi, ona pelerinini verdi ve atının arkasına bindirdi. Birlikte oradan ayrıldılar!

Bu, ilkel ve görgüsüz Frenklerin hukuk ve yargı anlayışını gösteren bir örnektir. Allah onlara lanet etsin!

174

Frenklerin Yargı Biçimine Başka Bir Örnek

Bir keresinde Emir Mu'înüddin'le Kudüs'e gitmiştim. Nablus'ta konakladık. Kör bir adam emirin huzuruna geldi. İyi giyimli Müslüman bir gençti. Meyve getirmişti. Emir'in, kendisini Şam'da hizmetine almasını istiyordu. Emir bunu onayladı. Ben, bu adam hakkında biraz soruşturma yaptım ve annesinin bir Frenk'le evlendiğini, sonra onu öldürdü-

günü öğrendim. Sonra kadının oğlu Frenk hacılara pusu kurmaya ve annesiyle yardımlaşarak onları öldürmeye başlamıştı. Sonunda onu suçlamış ve Frenk usûllerine göre cezalandırmışlardı.

Bu ceza şöyledir: Büyük bir fiçı getirip içini suyla doldururlar ve üzerine tahtadan bir iskele kurarlar. Ellerini arkadan bağlarlar, omuzlarından da bağlayıp bir iple fiçiya sarkıtırlar. Güya adam masumsa suya batacak, onlar da ölmeden onu bu iple yukarı çekeceklerdir. Suçluysa suya batmayacaktır. Suyu attıklarında adam batmaya çalışırsa da bunu başaramaz. Böylece cezanın uygulanması kaçınılmaz olur. Allah onlara lanet etsin. Gözlerini dağlayarak kör ederler!

İşte karşılaştığımız bu adam bizimle Şam'a geldi. Emir Mu'înüddin de ona, ihtiyaçlarını karşılayacak bir maaş bağladı. Ve kölelerinden birine şöyle dedi:

"Onunla Burhaneddin Belhî'ye git ve ona, bu adama Kur'an ve fıkıh öğretmesi için birini görevlendirmesini söyle."

Bunun üzerine kör adam, "Hep galip ve muzaffer olunuz! Ama benim beklediğim bu değildi," dedi.

Mu'înüddin sordu:

"Peki benden ne bekliyordun?"

Kör adam, "Bana bir at, bir katır ve silah verip beni savaşçı yapmanı umuyordum," dedi. Bunun üzerine Mu'înüddin, "Kör bir adamın savaşçı olabileceğini sanmam," diye cevap verdi.

Müslüman Ülkesinde Uzun Süre Kalmakla Bazı Barbar Frenklerde Düzelmeye ve Medenileşme Hâli Oluyor

Frenkler arasında değişip Müslümanlara uyum sağlayanlar da vardır. Bunlar, ülkelelerinden yeni gelmiş olanlara nispetle daha iyidirler. Ama bunlar istisnadır ve onlara bakarak genel bir değerlendirme yapılamaz. Bunlardan bir örnek:

Bir iş için Antakya'ya bir adamımı göndermiştim. O sıralar Antakya'da, aramızda dostluk bulunan Reis Tâdris İbn es-Sofî (Theodoros Sophianos) vardı. Antakya'daki nüfuzu çok güçlüydü. Bir gün adamıma:

“Bir Frenk dostum beni davet etti. Sen de benimle gel, âdetlerini görürsün,” dedi. Adamım gerisini şöyle anlattı:

“Onunla gittim. İlk Haçlı seferlerine katılmış olan yaşlı bir şövalyenin evine geldik. Artık emekliye ayrılmıştı. Antakya'da bir mülkü vardı ve onun geliriyle geçiniyordu. Mükemmel bir sofra kurdu, çok güzel ve lezzetli görünen yemeklerden bol bol vardı. Yemekten çekindiğimi görünce bana, “İçin rahat olarak ye,” dedi.

“Doğrusu ben de Frenk yemekleri yemem. Kendi pişirdiklerinden başkasını yemeyen Mısırlı aşçı kadınlarımız var. Ayrıca, domuz eti de evime hiç girmez.” Çekinerek de olsa, yedim. Sonra ayrıldık.

Bir gün pazar yerinden geçiyordum. Ani-

den bir kadın yakama yapıştı. Kendi dillerince bir şeyler söylüyordu ve ben ne dediğini anlamıyordum. Çevreme bir sürü Frenk toplanmıştı. Artık işimin bittiğini düşündüm. Birden o şövalye çıkageldi ve beni gördü. Hemen yanımıza gelip kadına, "Bu Müslüman'la aranızda ne var?" diye sordu. Kadın, "Bu, kardeşim Hurso'yu öldürdü," dedi. Bu Hurso, Afamiyeli bir savaşçıydı ve onu Hama ordusundan biri öldürmüştü. Şövalye, kadına bağırdı ve "Bu bir tüccar "burcâsi"; (: Bourgeoisie, burjuva) ne savaşır ne de savaşta bulunur," dedi. Kalabalığa da bağırdı ve onlar dağıldılar. Sonra elimden tutup beni oradan götürdü.

O yediğim yemek ölümden kurtulmama vesile olmuştu.

176

Garip Fobiler: Üsâme'nin Amcası Fareden Korkuyor!

İnsan ruhunun çok garip yönleri var gerçekten. Örneğin korkusuzca savaşlara katılan, türlü tehlikelere atılanlardan bazıları, kadın ve çocukların bile korkmayacağı şeylerden korkabiliyor!

İnsanların en yiğitlerinden olmasına ve başından birçok çetin savaş geçmiş olmasına rağmen amcam İzzeddin'in, bir fare görünce sararıp ürpererek kaçtığına şahit oldum.

Amcamın köleleri arasında atılganlık ve yiğitliği ile bilinen Sundûk adında bir adam

vardı. Aklını yitirecek derecede yılanlardan korkardı. Bir gün, amcamın yanında babam ona, “Ey Sundûk! Sen iyi bir adamsın, yiğitliğinle tanınıyorsun, yılanlardan korkmaya utanmıyor musun?” diye sordu.

Adam, “Ey efendim! Bunda garip olan ne? Humus’ta bulunan ve yiğitler yiğidi olan cesur bir adam, fareden ölesiye korkuyor,” dedi. Amcamı kastediyordu. Bunun üzerine amcam ona, “Allah cezası versin,” diyerek ağzına geleni saydı.

177

Üsâme’nin Babasının Kölesi de Yılandan Korkuyor

Babamın Lü’lü’ adında bir kölesi vardı. İyi bir insan ve iyi bir savaşçıydı. Sulama kanalı için önceden kesmiş olduğum odunları almak için Şeyzer dışında yürüyor ve sabahın yaklaştığını sanıyorduk. Halbuki Dubey’s köyüne vardığımızda henüz gece yarısı olmamıştı.

Adamlarıma, “Atlarınızdan inin, şimdilik dağa gitmeyeceğiz,” derken bir at kişnemesi işittik.

“Frenkler olmalı,” diyerek karanlıkta tekrar atlarımıza bindik. Kendi kendime, “Atlarımızı ve adamlarımızı yakalamaya çalışırken, onlardan birini mızraklayıp atını alacağım,” diye düşündüm. Lü’lü’e ve diğer üç köleye, “Gidip bakın, bu kişneme nedir,” dedim. Atlarını dörtnala sürüp yanlarına

vardılar. Gelenler çok kalabalıktı. Lü'lü' diğer ikisinden önce vardı oraya. O çok iyi bir okçuydu.

“Konuşun, yoksa hepinizi öldürürüm,” deyince onlar Lü'lü'ün sesini tanıdılar ve “Sen Hâcib Lü'lü' müsün?” diye sordular.

“Evet,” dedi. Bir de baktı ki, Frenk topraklarına düzenledikleri saldırıdan dönmekte olan, Emir Seyfuddin Suvâr ve komutasındaki Hama askerleri. O kalabalığa karşı böylesine cesaret gösterebilen bu Lü'lü', evinde bir yılan görse dışarı kaçar ve karısına, “Yılanı ancak sen halledebilirsin,” derdi. Karısı da kalkıp içeri girer ve yılanı öldürürdü!

178

Bazen Cesur Bir Savaşçıyı Basit Bir Aksilik Çaresiz Bırakabilir

Bir savaşçı, aslan gibi cesur olsa bile, Humus'un dışında benim başıma geldiği gibi, bazen basit bir şey yüzünden aciz bir duruma düşebilir:

O gün ben yaralanmıştım, atım öldürülmüştü ve elli kılıç darbesi almıştım. Bütün bunlar, öncelikle takdir-i ilahi, sonra da seyisimin atın dizginlerini dikkatsiz bağlaması sebebiyle olmuştu. Dizginleri halkaya düğümlemiş, ama gevşek bırakmıştı. Düşmanın arasından sıyrılmak için dizginleri çektiğimde dizginler halkadan çözülmüş ve başıma bunlar gelmişti.

Savaşçı, Atının Teçhizatını Kontrol Etmelidir

Bir gün Şeyzer'de, kible yönünden tellalın sesi işitildi. Derhal silahlarımızı kuşanıp savaşa hazırlandık. Ama tellal bizi yanıltmıştı. Babam ve amcam gitti, ben arkalarında kaldım. Tellalın sesi bir kez daha kuzeyden, Frenklerin bulunduğu yönden geldi. Tellala doğru atımla dörtnala gittim ve insanların birbirlerini çiğneyerek koşuşturduklarını gördüm.

"Frenkler," diye bağınyorlardı. Nehrin öte yanına geçtim ve onlara, "Merak etmeyin, düşmanla aranızdayım," dedim. Sonra dolu-dizgin Karâmita tepesine tırmandım. Kalabalık bir grup atlı yaklaşıyordu. Önlerinde zırhlı ve miğferli bir süvari vardı. Bana çok yaklaşmıştı. Fırsattan istifade ona saldırmak için hareketlendim. O da beni karşılamaya hazır-
dı. Tam bu sırada atımın üzengisi kırıldı. Geri dönme ihtimalim kalmadığından hamlemi üzengisiz sürdürdüm. Birbirimize yaklaştığımız ve mızraklaşmaktan başka bir seçenek kalmadığı sırada, adam beni selamladı ve saygısını ifade etti. Bir de baktım ki, Salâr Zeyneddin İsmail İbn Ömer İbn Bahtiyar'ın dayısı, Salar Ömer! Hama askerleriyle Kefer-tab'a giderken onlara Frenkler saldırmış, onlar da Emir Suvar'ın komutasında Şeyzer'e sığınmak üzere gelmişlerdi.

Dolayısıyla, bir savaşçının atının takımlarını sık sık gözden geçirmesi gerekir. Çünkü

basit ve önemsiz bir şey, bazen önemli zarar-
lara neden olabilir. Aslında bütün bunlar, ka-
za ve kadere bağlıdır.

180

Kaderin Cilveleri: Sırtlan Üsâme'yi Yaralıyor

Pek çok yerde, birçok defa aslanlarla sa-
vaşmışımdır. Çoğunu yardım almadan tek ba-
şıma öldürdüm. Ve hiçbir bana en küçük bir
zarar veremedi. Bir gün, şehrimizin yakının-
daki bir dağda babamla beraber ava çıkmış-
tım. Şahinle keklik avlıyorduk. Babamla biz
birkaç şahinciyle dağda bekliyorduk. Diğer
birkaç adam ve şahinci de, avları şahinlerden
almak ve kuş sürülerinin yerlerini tespit et-
mek için aşağılarda dolaşıyordu. Aniden
önümüzde bir dişi sırtlan belirdi ve bir mağā-
raya daldı. Sonra o mağārada bulunan bir yu-
vaya girdi. Yusuf adındaki seyisimi çağırdım.
Adam, elbiselerini çıkardı ve bıçağını alıp yu-
vaya girdi. Ben de, sırtlan çıktığında hemen
onu vurabilmek için elimde mızrakla mağāra-
nın ağzında bekliyordum. Adamım bağırdı:

“Çıktı, size doğru geliyor.” Çıkar çıkmaz
mızrağımı fırlattım, ama vuramadım. Çünkü
bu sırtlan, küçük cüsseli bir hayvandı.
Adam tekrar, “Burada bir sırtlan daha var,”
diye bağırdı.

O da diğerinin peşinden çıktı. Kalkıp ma-
ğāranın kapısında durdum. Vadideki arka-
daşlarımıza doğru inen sırtlana ne yapacak-

lar diye, bulunduğum yerden aşağıya bakıyordum. Ben ilk çıkan sırtlanları seyretmekle meşgulken üçüncü bir sırtlan çıktı ve üzerime sıçrayıp beni mağaranın kapısından aşağı düşürdü. Neredeyse işimi bitiriyordu. Nice aslandan bir zarar görmemişken, bir dişi sırtlan beni yaralamıştı. Kaderleri çizen, sebepleri yaratan Allah ne yücedir!

181

Yufka Yürekliiler

Kimi adamların dayanıksız ve yufka yürekli olduklarını gördüm. Öyle ki, kadınların bile böyle olabileceğini sanmazdım. Şöyle bir olaya tanık oldum:

Henüz on yaşına basmamış bir çocuktum. Bir gün, babamın kapısının önünde duruyordum. Babamın hizmetçilerinden Muhammed el-A'cemî evin küçük kölelerinden birine vurmuş, çocuk da kaçıp bana gelerek eteklerime sarılmıştı. Bu sırada Muhammed de geldi ve eteğime yapışan çocuğa bir tokat vurdu. Ben de elimdeki sopayla ona vurdum. Beni itti. Bunun üzerine kuşağımdan bıçağımı çekip ona sapladım. Bıçak sol göğsüne denk gelmişti. Adam yere düştü. Babamın Kâid Esed adındaki yaşlı bir adamı yanımıza geldi. Üzerine eğildi ve yaraya baktı. Nefes aldıkça, su yüzeyindeki kabarcıklar gibi köpükler çıkıyordu yaradan. Kâid'in benzi sarardı, titremeye başladı ve düşüp bayıldı. Bu durumda, kalenin içinde bulunan evine götürüldü. Ak-

şama kadar kendine gelememi. Yaralı adam ölmüş ve defnedilmişti.

182

Kan Aldırırken Bayılan Adam

Benzer bir olay:

Ara sıra Halepli bir adam Şeyzer'e gelir, bizi ziyaret ederdi. Erdemli ve kibar bir adamdı bu. Çok iyi satranç oynardı. Ebu'l-Mürec ca Salim İbn Sâbit derlerdi ona.

Yanımızda bir yıl, bazen daha az ya da daha fazla kalırdı. Bir keresinde hastalanmış ve doktor ona kan aldırmasını tavsiye etmişti. Kan alıcı geldiğinde Salim'in rengi değişti ve titremeye başladı. Kan alıcı damarı yardığında bayıldı, kesik sarılana kadar da kendine gelememi. Sonra ayıldı.

183

Kendi Bacağını Kesen Adam

Yukarıdaki tam zıddı bir örnek:

Adamlarımız arasında, Benû Kinane kabilesinden Ali İbn Ferec adında siyah bir adam vardı. Bacağında bir çiban çıktı ve gittikçe kötüleşti. Adamın parmakları düştü ve bacağı tamamen çürümeye başladı. Cerrah ona:

"Tek çıkar yol bacağı kesmek, yoksa ölürsün," dedi. Adam bir testere aldı ve kan kaybından bayılıncaya kadar bacağı kes-ti. Ayılınca yeniden kesmeye başladı ve ba-

cak kesilinceye kadar bunu yapmayı sürdürdü. Bir süre tedavi gördükten sonra bacak iyileşti.

O, insanların en dayanıklı ve güçlülerinden biriydi. Tek üzengi kullanır, öbür dizini de diğer kayışa sokardı. Böylece savaşa katılır, Frenklere mızrak fırlatırdı. Onu bazen seyrederdim; kimse onunla vuruşamaz, karşısında duramazdı.

Bu gücünün ve cesaretinin yanında bir de onun neşeli ve şakacı yanı vardı. Benû Kinnane'den bazı adamlarla kalede kaldığı bir gün, sabah erkenden, onlara şöyle bir haber gönderdi:

"Bugün hava yağmurlu, biraz şarabım ve yiyeceğim var, evime buyurun da birlikte içelim." Evinde toplandılar. Sonra o, evin kapısında oturup gelenlere sordu:

"Ben izin vermezsem, bu kapıdan çıkabilecek olan var mı aranızda?"

Onlar, "Vallahi yok," diye cevap verdiler. Bunun üzerine onlara şunları söyledi:

"Yağmurlu bir gün bu... Evimde ne un var, ne ekmek, ne de şarap. Ama her birinizin evinde bir günlük ihtiyacını karşılayacak erzak mevcuttur. Öyleyse, yiyecek ve içecek ne varsa evinizde getirin, ev benden. Bugün birlikte içip sohbet edelim."

Hepsi de, "Güzel düşünmüşsün ey Ebû Hasan," dediler. Sonra evlerinden yiyecek ve şarapları getirtip bütün günü onun yanında geçirdiler. O, sert çehresine rağmen saygın bir adamdı.

İnsanları çeşit çeşit yaratan Allah ne yü-

cedir. Bahsettiğimiz yufka yürekli adamlar nerede, bu güçlü ve dayanıklı adam nerede!

184

Kendi Karnını Kesip Diken Adam

Benzer bir olay:

Cisr kalesinden biri, karnı su toplayıp şişen bir hastanın kendi karnını yarararak iyileştiğini ve eski durumuna döndüğünü anlattı. Ben, "Onu görüp durumunu iyice anlamak istiyorum," dedim. Bana bunu, Benû Kinane'den Ahmed İbn Ma'bed İbn Ahmed anlatmıştı. Sonra Ahmed o adamı yanıma getirdi. Ben adama durumunu ve nasıl olup da kendisini tedavi edebildiğini sordum. Şöyle cevap verdi:

"Ben, yalnız yaşayan yoksul bir adamım. İçimde su toplandı. Karnım o kadar büyü müştü ki, hareket edemez olmuştum ve artık hayattan usanmıştım. Sonra bir ustura alıp göbeğimin üstünden karnımın ortasına kadar yardım. Yaklaşık iki tencere su çıktı. Karnım küçülünceye kadar su aktı. Sonra karnımı dikip tedavi ettim ve iyileştim."

Bana karnındaki kesik yerini gösterdi, bir karıştan uzundu. Kuşkusuz bu adamın daha yiyecek ekmeği vardı. Yoksa doktorun karnını yardığı kimseler gördüm, kendisini kesen bu adamda olduğu gibi karnından su çıkmış, ama karnı yarıldığı için ölmüştü. Kader erişilmez bir kaledir.

Zafer Allah'tandır

Savaşta zafer, Allah'ın izniyledir; planlama, tedbir, asker sayısının çokluğu ya da destek gücüyle değil. Amcam beni Türklere ya da Frenklere karşı savaşa gönderdiğinde, ona, "Ey efendim! Düşmanla karşılaştığımda nasıl bir plan uygulamamı istersiniz," diye sorardım.

O da, "Oğlum, savaş kendi planını yapar," derdi. Bu doğrudur.

Bir keresinde amcam, karısını (Tacuddevle Tutuş'un kızı) ve çocuklarını bir grup asker refakatiyle Mesyad kalesine götürmemi emretmişti. O zamanlar bu kale amcama aitti. Şeyzer'in sıcağından onları korumak istiyordu. Biz yola koyulduk. Babam ve amcam da yolun bir bölümüne kadar bizimle geldi ve sonra geri döndüler. Yanlarında, sadece yedek atları çeken ve silahları taşıyan genç köleler vardı. Askerlerin tamamı benimleydi.

Şeyzer'e yaklaştıklarında Cisir (: köprü) mahallesinde davul sesi işittiler. Bunun üzerine, "Cisir'de bir şeyler olmuş," deyip oraya doğru atlarını koşturdular. Frenklerle aramızda o sıralar ateşkes vardı. Ama onlar, nehri geçmek için sığ bir geçiş yeri saptamak üzere bir öncü birlik göndermişlerdi. Cisir, yarımada benzer bir bölgeydi. Oraya ancak taş ve kerpiçten yapılmış bir köprüden ulaşabiliyordu. Bu birlik, Frenkler için sığ bir geçiş yeri bulmuşlar. Frenkler de topluca Afa-

miye'den çıkıp birlikte suyu geçip evleri gaspettiler. Her biri bir evi sahiplenip üstüne haç ve bayrak dikti.

Babam ve amcam yukardan kaleyi görecek mesafeye geldiklerinde, kale halkı onları görerek tekbir getirmeye ve bağırışmaya başladı. Bunun üzerine, Allah Frenklerin kalbine korku ve ümitsizlik hissi verdi. Geçtikleri yerden kaçmaya çalıştılar. Üzerlerinde zırh olmasına rağmen atlarını nehrin sığ olmayan yerlerine sürmüşler. Çoğu boğuldu. Şövalyeler suya dalıyor, eyerden düşüp dibe batıyor ve atlar sudan çıkıyordu. Sağ kurtulanlar, hiç birbirlerine bakmadan kaçıyorlardı. Halbuki Frenkler kalabalık bir orduyken babam ve amcamın yanında sadece genç kölelerden on kişi vardı.

Amcam Cisir'de kaldı, babam Şeyzer'e döndü. Bense, amcamın ailesini Mesyad'a götürdükten sonra aynı gün geri geldim. Akşam namazını kıldıktan sonra, olup biteni bana anlattılar. Bunun üzerine babamın huzuruna çıktım ve amcama katılmamın gerekip gerekmediğini sordum.

Babam, "Gece oldu, uyuyorlardır. Ama sabah erkenden gidersen," dedi.

Sabah olunca gittim ve amcamın huzuruna çıktım. Birlikte Frenklerin boğuldukları yere gittik. Bazı yüzücüler dalarak cesetleri çıkarıyorlardı.

Amcama, "Efendim, başlarını kesip Şeyzer'e götürmeyecek miyiz?" dedim.

Amcam, "Evet, öyle yapın," dedi. Onlardan yirmi kadarının başını kestik. Yeni öldürül-

müşlercesine kanları fişkırıyordu. Oysa aradan bir gün, bir gece geçmişti. Sanırım kanlarını su muhafaza etmişti. Adamlarımız Frenklerden ganimet olarak pek çok silah, çeşitli zırh, kılıç, mızrak, miğfer ve baldırlıklar aldılar... Frenkleri korkutup ümitsizliğe sevkeden haykırışlar, kaçmaları ve helak oluşları, üstün bir gücün ya da bir ordunun etkisiyle değil Allah'ın dilemesiyle olmuştu. Allah Teâla istediği her şeyi yapabilir.

186

Bir Frenk'e Silahsız Olarak Saldıran Köylü

Köprü mahallesindeki köylülerden birini gördüm, eli elbisesinin altında saklı olarak amcamın huzuruna geldi. Amcam ona şakayla, "Ganimetten bana ne ayırdın?" diye sordu. Adam, "Teçhizatı ve zırhıyla birlikte bir at, bir kalkan, bir de kılıç getirdim," dedi ve gidip söylediği şeyleri getirdi. Amcam, savaş takımlarını aldı, atı ona verdi, sonra da; "Eline ne oldu?" diye sordu adama. O şöyle cevap verdi:

"Efendim! Bir Frenk'le dövüşüyorduk. Bende ne bir silah vardı, ne de bir kılıç. Onu yere düşürdüm. Sonra, zırhla kaplı yüzünü yumruklamaya başladım. Sonunda onu bayılttım ve kılıcını alıp öldürdüm. Parmak eklemelerimin üzerindeki deri doğrandı ve elim şişti, kullanamaz oldum."

Sonra bize elini gösterdi. Söylediği gibi olmuş, parmak kemikleri açığa çıkmıştı.

Boğularak Ölmeyi Esir Düşmeye Tercih Eden Kadın

Köprü mahallesindeki askerler arasında Ebu'l-Ceyş adlı bir Kürt vardı. Onun Refûl ismindeki kızını Frenkler esir almıştı. Bunun üzerine adam sürekli kızını sayıklamaya ve karşılaştığı herkese, "Refûl esir düştü," demeye başlamış. Ertesi gün nehrin kıyısında yürüyorduk. Aniden suda bir karaltı gördük.

Adamlardan birine, "Suya atla ve şu karaltıya bak bakalım nedir?" dedik. Adam o şeyin yanına gitti. Bir de baktık ki o karaltı, mavi elbiseleri içinde Refûl'ün ta kendisi! Onu alıp götüren Frenk'in atından kendisini suya atmış ve boğulmuştu. Elbisesi bir söğüt ağacına takıldığından orada kalmıştı. Böylece Babası Ebu'l-Ceyş'in acısı da biraz dindi.

Korkutmak ve Blöf Yapmak Bazen İşe Yarar

Savaşta bazen hile yapmak yararlıdır.

529 yılında Atabek Suriye'ye ulaştı. Ben de onunlaydım. Sonra oradan Şam'a doğru yürüdü. Kutayfe'de konakladığımızda Sela-haddin bana, "Hazırlan ve Fustuka'ya bizden önce git. Askerlerden herhangi birinin Şam'a kaçmaması için yol üzerinde mevzilen," dedi.

Ben de gittim ve bir süre orada bekledim. Sonra Selahaddin, adamlarından küçük bir grupta çıkageldi. Azrâ'dan yükselen bir duman gördük ve Selahaddin bu dumanın ne olduğuna bakmaları için birkaç atlı gönderdi. Bunlar, Azrâ'da saman yakan Şam ordusundan bir grup askerdi. Atlıları görünce kaçtılar. Selahaddin onların peşine düştü, biz de onunla gittik. Sanırım otuz ya da kırk süvari-ydik. Kusayr'a kadar onları takip ettik. Ama Şam ordusunun tamamının orada olduğunu ve köprünün başını tuttuklarını gördük. Orada bulunan bir hanın arkasına gizlendik. Onlara pusu kurduğumuz zannını vermek için, atlılarımızdan beş altısı çıkıp Şam askerlerine şöyle bir göründükten sonra tekrar hanın arkasına döndü.

Bu arada Selahaddin, durumumuzu haber vermesi için Atabek'e bir atlı göndermişti. On kadar süvarinin hızla bize doğru yaklaşmakta olduğunu gördük; arkalarında onları takip eden bir ordu vardı. Yaklaştıklarında, bunların Atabek ve adamları olduğunu gördük. Ordusu da peşinden geliyordu.

Atabek, Selahaddin'e, "Ne acelen vardı da, otuz atlıyla Şam kapısına gelerek şerefimi tehlikeye attın," dedi ve onu azarladı. Türkçe konuştuklarından söylediklerini anlamadım.

Öncü birlikler bize ulaştıklarında Selahaddin'e, "Emret, bu askerleri alıp nehri geçeyim ve karşımızda üslenen Şam süvarilerini dağıtayım," dedim.

Selahaddin, "Hayır," dedi.

"Bundan sonra bu adamın hizmetinde fe-

dakârlık eden şöyle şöyle olsun! Bana neler söylediğini işitmedin mi?”

Önce Allah'ın lütfu, sonra da o korkutma ve blöf olmasaydı kuşkusuz Şam askerleri işimizi bitirirdi.

189

Harp Hilesine Bir Başka Örnek

Benim de başıma buna benzer bir olay geldi.

Amcamla Şeyzer'den Kefertab'a gidiyorduk. Beraberimizde köylü ve fakirlerden oluşan bir grup vardı. Onlar, bizimle Kefertab topraklarından tahıl ve pamuk yağmalamak amacıyla gelmişlerdi. Halkımız yağma için dağılmış, Kefertab süvarileri ise atlarına binmişti. Biz, tahıl ve pamuk tarlalarına yayılan insanlarla Kefertab atlıları arasında duruyorduk. Aniden, keşifteki adamlarımızdan bir süvari dörtnala yanımıza geldi ve Afamiye süvarilerinin gelmekte olduğunu bize haber verdi. Bunun üzerine amcam bana, “Sen Kefertab süvarilerinin karşısında kal, ben de orduyla gidip Afamiye süvarilerini karşılayayım,” dedi.

Ben, on süvariyle birlikte, zeytin ağaçlarının arasına gizlendim. Frenklere sayımızın çok olduğu izlenimini vermek için, bizden üç dört kişi ara sıra çıkıp tekrar zeytinliğe dönüyordu. Böylece, Frenkler kalabalık olduğumuza inandılar. Sonra haykırışlarla atlarını sürerek yakınımıza kadar geldiler. Ama yeri-

mizden kımıldamadığımızı görünce geri döndüler. Amcam Afamiye'den gelen Frenkleri püskürtüp geri dönünceye dek biz böyle blöf yapmayı sürdürdük.

Adamlarından biri, beni kastederek amcama, "Efendim! Gördünüz mü yaptığını? Siz Afamiye ordusuna saldırmaya giderken sizinle gelmeyip geride kaldı," dedi.

Amcam, "Eğer o, on atının başına geçip Kefertab süvari ve piyadelerine karşı koymuş olmasaydı, Frenkler hepimizi esir alırlardı," dedi.

Kısacası, o anda Frenkleri korkutarak blöf yapmak, onlarla savaşmaktan daha iyi netice verdi. Çünkü biz sayıca azdık, onlarsa çok kalabalıktı.

190

Bazen Fazla Cesaret Zararlıdır

Şam'dayken buna benzer bir olay geldi başıma:

Bir gün, ben emir Mu'inüddin'le beraberdim. Onun yanına bir atlı geldi:

"Yağmacılar Akabe'de kumaş yüklü bir kervanı ele geçirmişler," dedi. Bunun üzerine Mu'inüddin bana, "Peşlerine düşüp onları yakalayalım," dedi.

Ben, "Emir senindir, ama çavuşlara söyle sen de askerleri hazırlasalar ve birlikte gitsek daha iyi olur," dedim.

Mu'inüddin, "Askerlere ne lüzum var?" dedi. Ben de, "Bizimle gelseler ne zararları

olur?" diye yanıt verdim. O, ısrarla, onlara ihtiyacımız olmadığını söyledi.

Mu'înüddin, en cesur savaşçılardandı. Ama bazı durumlarda kendine fazla güvenmek ihmali doğurur ve zarar görmeye sebebiyet verir.

Böylece, yirmi kadar süvariyle yola koyulduk. Günün dörtte biri geçince Mu'înüddin, yolları kontrol etmeleri için üç farklı yöne ikişer süvari, bir başka yöne de bir süvari gönderdi. Kalan az sayıda adamla ilerlemeye devam ettik. İkinci vakti olunca Mu'înüddin, benim adamlarımdan birine, "Ey Senûc! Biz namaz kılincaya kadar bir tepeliğe çıkıp gözcülük yap," dedi. Biz namazı bitirip selam verdiğimiz sırada adam koşturarak yanımıza geldi:

"Vadide yayan giden adamlar var, önlerinde de kumaşları yüklenmiş atlılar," dedi.

Bunun üzerine Mu'înüddin, "Hemen atlarınıza binin, gidelim," dedi. Ben ona, "İzin ver de zırhlarımızı giyelim. Onları görür görmez, sayımızın çok mu, az mı olduğunu anlamalarına fırsat vermeden öndeki atlılarına saldırırız," dedim.

Ama Mu'înüddin, "Zırhlarımızı onlara ulaştığımızda giyeriz," diye yanıt verdi ve atına bindi. Birlikte onların bulunduğu yere doğru ilerledik. Halbûn vadisinde onlara yetiştik. Bu, dar bir vadiydi; iki dağ arası yaklaşık beş arşın kadardı, ayrıca iki tarafındaki dağlar engebeli ve dikti. Yol öyle dardı ki, atlılar ancak peş peşe ve tek sıra halinde ilerleyebiliyordu. Bunlar, ellerinde ok ve yay bulunan yetmiş kadar adamdı.

Onlara ulaştığımızda, silahlarımızı taşıyan adamlarımız arkada kalmış, bize yetişememişlerdi. Yağmacıların bir bölümü vadide, bir bölümü de dağın eteğindeydi. Ben vadidekilerin, yağmacılardan korktukları için onların arkalarına takılan ve bizden yana çıkacak olan köylüler olduklarını düşündüm, dağın eteğinden gidenlerinse yağmacılar olduğunu... Kılıcımı çekip dağın eteğindekiilere doğru saldırıya geçtim. Atım, bu engebeli araziye tırmandığında nefes nefese kalmıştı. Onlara yaklaştığım sırada atım durdu. Artık ilerleyecek gücü kalmamıştı. Onlardan biri, beni vurmak için yayına bir ok yerleştirdi. Bunun üzerine, bağırp tehditler savurarak onun cesaretini kırmaya çalıştım. Adam benden çekindi ve uzaklaştı. Ben de atımı geri döndürüp aşağı indim. Kurtulduğuma inanamıyordum.

Emir Mu'înüddin dağın tepesine tırmandı. Oradaki köylülerden destek gücü sağlayabileceğini düşünüyordu. Tepeden bana seslendi:

“Ben dönünceye kadar onları bırakma.” Sonra gözden kayboldu. Bunun üzerine ben vadiye geri döndüm. Vadideki adamların da yağmacılardan olduklarını çok geçmeden anladım ve yer dar olduğu için onlara tek başıma saldırdım. Onlar, yanlarındaki kumaşlardan bir kısmını atarak kaçmaya başladılar. Beraberlerinde götürdükleri, kumaş yüklü iki hayvanı da ellerinden kurtardım. Derken, dağın eteğindeki bir mağaraya tırmandılar. Biz onları görüyorduk, ama onlara ulaşmak için bir yol bulamıyorduk.

Günün sonunda Emir Mu'înüddin geri geldi. Yardım edecek hiç kimseyi bulamamıştı. Halbuki yanımızda askerlerimiz olsaydı, yağmacıların boyunlarını vurur ve ellerinde ne varsa geri alırdık.

191

Gereksiz Cesarete Bir Başka Örnek

Bir başka sefer, başıma yine buna benzer bir olay gelmişti. Bunda, ilahi iradenin rolü olduğu gibi, savaş konusunda deneyimsizliğin de payı vardı.

Melikü'l-Âdil Nüreddin'in hizmetine girmek için, Emir Kutbuddin Hüsrev İbn Telil ile birlikte Şam'a gitmek üzere Hama'dan yola çıkmış ve Humus'a varmıştık. Hüsrev Ba'albek yolunu kullanmaya karar verince ona:

"Ben önden gideyim ve siz gelene kadar Ba'albek'teki kiliseyi bir kontrol edeyim," dedim.

O da, "Tamam, öyle yap," dedi.

Hemen atıma atlayıp yola koyuldum. Ben kilisedeyken bir atlı gelerek Hüsrev'in bir mesajını getirdi bana. Şöyle diyordu:

"Bir grup piyade eşkıya bir kervana saldırıp ele geçirmiş. Hemen yola çık ve beni dağda karşıla." Derhal atıma atlayıp oraya gittim ve onu karşıladım. Birlikte dağa tırmandık ve aşağıımızdaki vadide eşkıyaları gördük. Üzerinde bulunduğumuz dağ o vadiyi çepeçevre kuşatıyordu. Hüsrev'in adamlarından biri ona, "Hemen üzerlerine doğru inelim," diye öneride bulundu.

Bense, "Öyle yapmayalım," dedim. "Dağa yayılıp onları yukarıdan çembere alalım ve batı yönünden yollarını keserek yakalayalım." Eşkiyalar, Frenklerin bulunduğu taraftan geliyordu.

Bir başkası, "Dağa yayılana kadar, çoktan onlara yetişip yakalamış oluruz," dedi. Bunun üzerine aşağıya indik. Ama eşkiyalar bizi görünce hemen dağa tırmandılar.

Hüsrev bana, "Peşlerinden git," dedi.

Ne kadar uğraştıysam da onlara yetişemedim.

Altı yedi süvarimiz dağda kalmıştı. Üzerlerinden indikleri atları yanlarında çekerek eşkiyaya doğru gidiyorlardı. Çok kalabalık olan eşkiyalar adamlarımıza saldırdı. İki tanesini öldürüp atlarını aldılar. Birinin de yalnız atını ele geçirdiler, sahibi kaçtı. Sonra, aldıkları ganimetle birlikte dağın öteki tarafından indiler. Biz geri döndük. İki süvarimiz öldürülmüştü. Üç atımızı ve bir kervanı kaybetmiştik. Bu ihmalkârlık, savaşta deneyimsiz oluşun getirdiği bir şeydi.

192

Kahramanlık

Kahramanlık, yaşama isteğinin azalması anlamına gelmez. Ama bir adam gözüpekliğiyle tanınmaya ve cesaretiyle anılmaya başlayınca, artık her savaşta kendisinden bekleneni ve başkalarının cesaret edemeyeceği şeyleri yapma ihtiyacı hissetmeye başlar. O

da ölümden ve tehlikeye atılmaktan korkar aslında. Dahası bu korku, neredeyse onu mağlup ederek yapmak istediği şeyden caya-
cak hale getirir. Savaş başlayana kadar bu korkuyla mücadele eder. Bir dehşet kâplar benliğini, beti benzi atar. Ama savaşa girdiğinde, korkusu biter ve kalbi sükûnet bulur.

Adını daha önce de andığım Melikü'l-Umerâ Atabek Zengi, Sevr kalesini kuşattığında ben de onunla birlikteydim. Kale, Artukoğlu Emir Fahreddin Karaaslan İbn Davud İbn Sökmen'e aitti ve okçularla doluydu. Zengi, Amid'de yenildikten sonra burayı kuşatmıştı.

Çadırlar kurulur kurulmaz, Atabek Zengi adamlarından birini gönderdi ve adam surların dibine giderek bağırdı:

"Bana bakın okçular! Atabek size diyor ki: Eğer adamlarımdan bir teki bile oklarınızla öldürülürse, sultanın keremine andolsun ki hepinizin ellerini keseceğim."

Sonra mancınıkları kalenin karşısına kurdu. Mancınıklarla atılan taşlar kalenin bir tarafını yıktı. Yıkılan yer, adamlarımızın aşabileceği kadar değildi. Ama Atabek'in muhafızlarından İbn Arık adında Halepli biri, o gediğe tırmandı ve elinde kılıç oradaki adamlarla çarpışmaya başladı. Adamlar onu birkaç yerinden yaralayıp burcun üzerinden hendeğe attılar. Bu arada, gedikte adamlarımız çoğalarak onlara karşı üstünlük sağlamışlar ve kaleyi ele geçirmişlerdi. Atabek'in vekilleri kaleye giderek anahtarları teslim aldılar. Atabek, anahtarları Artukoğlu Hüsâ-

meddin Timurtaş İbn İlgazi'ye gönderdi ve kaleyi ona verdi.

Bir ok, Horasanlı bir askerin dizine isabet ederek dizkapağını parçalamış ve adam ölmüştü.

Kale ele geçer geçmez Atabek okçuları çağırttı. Dokuz kişiydiler. Yayları omuzlarında asılı olarak geldiler. Zengi, başparmaklarının eklem yerlerinden kesilmesini emretti. Böylece ellerini kullanamayarak mahvolacaklardı.

İbn Arık'ın yaraları tedavi edildi ve ölümle yüz yüze gelmişken kurtuldu. O, tehlikelere pervasızca atılan cesur bir adamdı.

193

Bir Başka Kahramanlık Örneği

Yine buna benzer bir olaya tanık oldum:

Atabek, sarp kayalarla çevrili Bâria kalesini kuşatmaya gelmiş, ama yakınlarında çadır kurmak mümkün olmadığından aşağıdaki alçak arazide konaklamış ve emirlerini kuşatma işini nöbetleşe yürütmekle görevlendirmişti. Bir gün, Atabek kaleye doğru hücumla geçti. O gün nöbet sırası Emir Ebubekr el-Dubeysî'deydi ve onun savaş hazırlıkları tam değildi. Atabek durdu ve Ebubekr'e:

"Haydi, ilerle ve onlarla savaş," dedi. Ebubekr, savaş elbiselerini bile giymemiş olan adamlarıyla birlikte ilerledi. Kaledelikler de çıkıp onlara saldırdı. Ebubekr'in adamlarından, ismi o güne dek kahraman olarak du-

yulmamış Mezyad adındaki bir adam öne çıktı ve muazzam bir gayretle savaştı. Onlara durmadan kılıç salladı, topluluklarını dağıttı ve kendisi de birçok yerinden yaralandı. Sonra onu gördüm. Karargâha götürmüşlerdi, ölmek üzereydi. Ama iyileşti. Ebubekr Dubeysî onu terfi ettirdi, ödüllendirdi ve özel muhafızlarından yaptı.

194

Selahaddin Eyyûbî'nin Korkusuzluğuna Dair

Atabek şöyle derdi bana:

“Üç adamım var: Biri Allah'tan korkar benden korkmaz; yani Zeyneddin Ali Koçak, diğeri benden korkar Allah'tan korkmaz; yani Nâsireddin Sungur, öteki ise, ne benden ne de Allah'tan korkar; yani Selahaddin Muhammed İbn Eyyûb el- Gısyânî.”

Selahaddin'in Atabek'in bu sözünü doğrulayan bazı davranışlarına tanık oldum, Allah onu affetsin. Bunlardan biri de şu olaydı:

Bir gün, Humus üzerine hücum ediyorduk. Geceleyin öyle müthiş bir yağmur yağmıştı ki, atlarımız çamurda yürüyemeyecek hale gelmişti. Piyadelerimiz düşmanla çarpışmaktaydı. Selahaddin ayakta durmuş bekliyordu. Ben de hemen onun yanındaydım. Önümüzde çarpışan piyadeleri izliyorduk. Bir ara, piyadelerimizden biri Humus piyadelerine doğru koştu ve onlara katıldı.

Selahaddin de onu gördü ve adamların-

dan birine, "Kaçan adamın yanındaki askeri buraya getir," dedi. Adam gidip onu getirdi.

Selahaddin, "Senin yanından kaçıp Humus askerlerine katılan o adam kimdi?" diye sordu.

Adam, "Vallahi ey efendim, onu tanımıyorum," dedi.

Bunun üzerine Selahaddin, "Onu ortadan ikiye kesin," diye emir verdi.

Ben, "Ey efendim! Onu tutuklayıp kaçan adamın durumunu soruşturun. Eğer bu adam onu tanıyorsa ya da akrabasıysa boynunu vurdurursunuz. Değilse, siz bilirsiniz," dedim. Selahaddin önerimi kabul edecek gibiydi. Ama onun arkasında duran bir adam:

"Biri kaçtığında, onun yanındaki asker yakalanarak boynu vurulur ya da ortadan kesilir," dedi. Onun sözü Selahaddin'i kızdırdı ve arkasındaki bu adamı ortadan kesmelemini emretti. Bunun üzerine, böyle durumlarda yaptıkları gibi adamı önce tekmelediler, sonra da ortadan ikiye biçtiler. Halbuki adamın, ısrarcı olmaktan ve adaletsiz davranmaktan başka bir suçu yoktu.

195

Bir Başka Örnek

Bir başka defa, yine Selahaddin'le birlikteydim. Bağdat savaşından döndükten sonraydı bu. Tahammül ve kuvvet gösterilerine meraklı olan Atabek, Selahaddin'e, Emir Kafcak üzerine yürüyüp ona ani bir baskın yap-

masını emretmişti. Bunun üzerine biz, altı günlük mesafedeki Musul'a doğru yola koyulduk. Çok yorgunduk. Kafcak'ın bölgesine vardığımızda, onun, Kuhistan dağlarına çıktığını öğrendik. Bunun üzerine, Mâsurra denilen kaleye gidip güneş yükselirken çevresine kamp kurduk. Kaleden bir kadın çıkıp bize:

"Yanınızda keten bez var mı?" diye sordu.

Biz, "Şimdi alışverişin sırası mı?" diye cevap verdik.

O da, "Kumaşı sizi defnetmek için istiyoruz. Çünkü beş güne kadar hepiniz ölmüş olacaksınız," dedi. Orada salgın hastalık bulunduğunu söylemek istiyordu.

Selahaddin atından indi ve sabahleyin erkenden saldırmak için bir plan yaptı. Lağım-cılara, kulelerden birinin altına girmelerini emretti. Bütünüyle kerpiçten yapılmış olan kalenin içinde köylüler vardı. Biz, kaleye doğru ilerleyip bir tepeye tırmandık. Horasan askerleri de, bir kulenin altına tünel kazarak kuleyi üzerindeki iki adamla birlikte yıktılar. Adamlardan biri öldü, diğerini adamlarımız yakaladı. Yakalanan adamı Selahaddin'in huzuruna getirdiler. Selahaddin, onu ikiye biçmelerini emretti.

Ben, "Efendim," dedim, "Ramazan ayındayız ve bu adam Müslüman. Bunun günahını yüklenmemeliyiz."

Selahaddin, kaleyi hemen teslim etmeleri için onun kesilmesi gerektiğini söyledi. Ben, "Ey efendim! Kale zaten elinizde sayılır," dedim.

Selahaddin, "Onu ortadan kesin," diyerek

bunda ısrar etti. Bunun üzerine adamı ortadan ikiye biçtiler! Ve hemen kaleyi ele geçirdik. Selahaddin, yanında kalabalık bir grupta, galip olarak kalenin kapısına geldi.

Sonra, kaleyi adamlarından bir gruba emanet etti ve çadırına indi. Beraberindeki adamlar dağılana kadar bir süre orada kaldı. Sonra atına bindi ve bana, "Sen de bin," dedi. Atlarımıza binip kaleye gittik. Oturdu ve kaledede neler bulunduğunu öğrenmek için kale bekçisini çağırttı. Ayrıca, Hristiyan bir kadın ve Yahudi bir genç huzuruna getirildi.

Yaşlı bir Kürt kadın Selahaddin'in huzuruna geldi ve o bekçiye dönerek sordu:

"Falanı gördün mü, benim oğlum olur?" Bekçi, "Öldürüldü, bir ok isabet etti ona," dedi. Sonra kadın, "Ya öbür oğlum falanı gördün mü?" diye sordu. Bekçi, "Emir onu ikiye biçtirdi," dedi. Kadın bembeyaz başını açarak bağırmaya başladı. Bekçi ona, "Sus kadın, emir burada," dedi. Kadın şöyle cevap verdi:

"Emirin bana yapacağı ne kaldı? İki oğlum vardı, ikisini de öldürdü." Sonra onu götürdüler.

Bekçi gitti ve saçı sakalı ağarmış, iki bastonla yürüyebilen, hoş görünümlü yaşlı bir adam getirdi. İhtiyar, Selahaddin'i selamladı. Selahaddin, "Bu ihtiyar da kim?" diye sordu.

Bekçi, "Bu kalenin imamıdır," dedi. Selahaddin, "Yaklaş ey ihtiyar! Yaklaş, yaklaş," diyerek onu çağırdı. Adam onun önüne geleerek oturdu. Selahaddin elini uzattı, ihtiyarın sakalını yakaladı, elbisesinin kuşağına bağlı bıçağını çıkardı ve adamın sakalını dibinden

kesti. Kesik sakalı, ayıbalığının perçemiymiş gibi tutuyordu elinde. İhtiyar ona, "Ey efendim! Bana bunu yapmanızı gerektirecek ne suç işledim?" diye sordu. Selahaddin, "Sultan'a karşı çıktın," dedi. Buna yanıt olarak ihtiyar, "Vallahi, şu bekçi gelip haber verinceye ve huzurunuzda getirinceye kadar gelişinizden haberim bile olmadı," dedi.

196

Selahaddin'in İnsanların Mallarını Gaspetmesine Bir Örnek

Sonra yola çıktık ve Emir Kafcak'ın Kerhîni adlı bir başka kalesine de saldırıp ele geçirdik. Askerler orada, Mekke fakirlerine sadaka olarak dağıtılmak üzere ayrılmış kumaşlarla dolu bir depo buldu. Selahaddin, kalede anlaşmalı olarak kalan Hristiyan ve Yahudilerin hepsini esir aldı. Kaledeki ve depodaki her şeyi sanki Rumlara ait mallarmış gibi yağmaladı. Allah onu affetsin!

197

Uzun Bir Ömrün Getirdikleri

Konuyla örtüşen şu sözlerimle, bu noktada bu faslı bitireceğim:

*Suçsuz yere öldürülenlerden bahsetmeyi bırak şimdi
Çünkü bebeklerin saçlarını ağartacak şeyler gördük*

biz

Şimdi, İsmâîlîler Şeyzer'deyken cereyan eden olaylara dönüyorum:

O gün, amcamın oğlu Abdullah İbn Hâşim yoldan geçerken, amcamın evinin burcunda elinde kılıç kalkanıyla bir Batınî gördü. Kapı açıktı ve dışarıda adamlarımızdan oluşan kalabalık bir grup vardı. Ama hiç kimse içeri girmeye cesaret edemiyordu.

Amcamın oğlu dışarıda bekleyenlerden birine, "İçeri gir," dedi. Adam içeri girdi. Batınî, hiç fırsat vermeden ona saldırıp kılıcıyla yaraladı. Adam yaralı olarak dışarı çıktı: Yeğenim bir başkasına girmesini söyledi. O içeri girince, Batınî hemen onu da yaraladı ve aynı şekilde o da yaralı olarak çıktı.

Bunun üzerine yeğenim, "Reis Cevad, sen gir şimdi," dedi. Batınî yeğenime, "Hey geride bekleyen, niçin sen gelmiyorsun? İnsanları üzerime yolluyor, kendin arkada duruyorsun. Gel de göstereyim sana," dedi. Reis Cevad içeri girdi ve Batınî'yi öldürdü. Bu Cevad, usta bir silahşördü. Cesur ve zeki bir adamdı.

Fazla değil, bundan üç beş sene sonra Şam'da gördüm onu, 534 yılında. Yemci dükkânında arpa ve saman satıyordu. Yaşlanmış, eski bir su torbasına dönmüştü. Yemlere gelen fareleri kovmaktan bile aciz bir haldeydi. Bu nasıl bir şeydi böyle! O eski halini düşününce, ihtiyarlığın ona yaptıkları beni çok şaşırtmıştı. Yaşlılık tamamen değiştirmişti onu.

Ben o zaman ihtiyarlığın, umumi bir hastalık olduğunu ve ölümün görmezden

geldiği herkese bulaştığını tam anlamıyla idrak edememiştim! Ama doksanıma ayak bastığım şu günlerde, geçen yılların ve ilerleyen yaşın artık beni yıprattığını hissediyorum. Ben de yemci Cevad gibi oldum şimdi, ama karşısındakini yok eden Cevad gibi değil. Takatsizlikten belim büküldü. Kemiklerim birbirine geçti yaşlılıktan. Artık kendimi tanıyamaz oldum ve hasretle geçmişimi anıyorum. Şu mısraları yazdım halimi anlatmak için:

*Hayatın, özlediğim menziline ulaştığımda
Ölümü arzuluyorum ben,*

*Yaşlılık tâkat bırakmadı, zamana,
Direneyim canıma kastetmişken,*

*Gücüm tükendi, güvendiğim göz,
Ve kulak bana ihanet etti şimdiden,*

*Kalktığımda bir dağ var üzerimde
Zincirlerle bağlıyım sanki yürürken,*

*Elimde baston, emekliyorum.
Savaşta
Mızrak ve kılıca alışmışken,*

*Yumuşak yatakta uykusuzum şimdi
Bir taş a yatmış gibi rahatsızım ben,*

*Hayatın içinde ters yüz olur insan
Başa döner, tam kemale ermişken.*

Sonra, Kahire'deki rahat ve sakin yaşamı yerdiğim şu aşağıdaki mısraları yazmıştım. Ah! Ne çabuk bitti hayat, geçip gitti!

*Kadere bak, kocadıktan sonra beni
Nelere alıştırdı, hiç bilmediğim,*

İbretler var zamanın değişmesinde elbet,
Ne var ki günlerin değiştiremeyeceği,

Savaşın çırası oldum, azaldıkça ateşi
Kılıcımı tepelere çakıp tutuşturdum,

Tek gayem düşmanla savaşmaktı
Sanki benim ürkek avlarımı onlar

Selden hızlı atılırdım korkunun üzerine,
Gecedен korkunç
Ve savaşta, daha cesurdum ecelden,

Tüller arkasındaki yatağına uzanmış
Tembel bir kız gibi oldum şimdi,

Artık çürümek üzereyim, otura otura
Kırında durmaktan paslanan kılıç gibi,

O kadar yıl zırh giydikten sonra,
Debik kumaşı giyiyorum,
Bana da yuh olsun, elbiselere de!
Düşünmedim rahatı ben, istemedim
Ne şanıma uyar sefa, ne mesleğime,

Kolay erişilen övgüye razı değilim
Kılıç mızrak kırmadan gelen yüceliğe de!

Bir zamanlar, hayat ışıltısını hiç yitirme-
yecek sanırdım, zaman gücünden bir şey
kaybetmeyecek... Döndüğümde Suriye'yi
eskisi gibi bulacağımı ve benden sonra za-
manın orayı değiştirmemiş olacağını umu-
yordum. Ama beklentilerim aldatmıştı beni.
Bu düşünceler, pırıltılı bir serap gibiymiş
meğer.

Allahım, ifade ettiğim bu itiraz sözlerini
bağışla! Endişe boğazıma takıldı ve beni söy-
letti.

Tehlikeye Atılmak Ömrü Kısaltmaz

Şimdi daha önemli şeylere dönüyor ve karanlık gecenin getirdiği rastgele sözleri bir yana bırakıyorum:

Kalpler günah kirlerinden arınmış ve bilinmezleri bilen Tanrı'nın yazgısına boyun eğmiş olsaydı, savaşın tehlikelerine atılmakla ömrün eksilmeyeceği bilinirdi. Çünkü ben, Şeyzer kalesinde İsmailîlerle savaştığımız gün öyle ibretli bir olay gördüm ki, akıllı cesura da, ahmak korkağa da ömrün süresinin önceden belirlenmiş olduğunu ve ecel vaktinin öne alınmayacağı gibi, ertelenmeyeceğini de, apaçık gösteriyordu.

O gün, tam biz savaşı bitirdiğimiz esnada, kalenin bir tarafından bir adam, "Burada düşmanlar var," diye bağırdı. Yanımdaki silahlı bir grup adamımla, bağırان adamın yanına koştuk ve ne olduğunu sorduk. Adam, "İşte şurda, birileri alçak sesle konuşuyor," dedi.

Adamın şüphelendiği karanlık ahıra yaklaşıp içeri girdik. Silahlı iki Batınî vardı. Hemen onları öldürdük. Orada öldürülmüş bir adamımızı gördük. Bir şeyin üzerindeydi. Onu kaldırıncı, Batınîlerden bir adam daha bulduk altında. Bir örtüye bürünmüş, adamımızı da göğsünün üzerine çekmişti. Adamımızı kaldırıp altındakini öldürdük. Arkadaşımızı oraya yakın olan bir camiye götürüp bıraktık. Öyle derin yaraları vardı ki, öldüğünden emindik. Ne hareket ediyor, ne de ne-

fes alıyordu. Hatta bir ara ben, vallahi ayağım la başını kımıldatmış tım. Çünkü öldüğünden hiç kuş kumuz yoktu!

Zavallı adam ahırın önünden geçerken bir fısıltı duymuş, emin olmak için başını uzattığında Batınilerden biri onu içeri çekmiş ve hep birlikte üzerine çullanıp birçok yerinden bıçakladıktan sonra öldü sanarak bırakmış lardı. Ama Allah'ın takdirine bakın ki, boy nunda ve bedeninde bulunan o yaralar dikil miş ve adam iyileşerek eski sağlam haline dönmüş tü. Kaderleri tayin eden, ecel vaktini ve yaşam süresini belirleyen Allah, doğrusu yücelerin yücesidir!

199

Kader Erişilmez Bir Kaledir

Buna çok benzeyen başka bir olaya da tanık olmuş tım:

Bir keresinde Frenkler, gecenin son üçte birinde saldırmış tı bize. Peşlerine düşmek üzere atlarımıza bindik. Ama amcam, "Bu bir tuzak," dedi. Ne var ki bir grup piyademiz, onların peşine düşerek bizim haberimiz olmadan kaleden çıkmış ve geri dönerlerken Frenkler onlara saldırıp hepsini öldürmüş, yalnızca birkaç kişi kurtulmuş tı.

Ben, sabah oluncaya kadar Benderkuneyn'de (: Şeyzer yakınlarında bir köy) bekledim. Sonra, yaklaşan üç kişi gördüm. İkisi insana benziyordu, ama ortadaki nin yüzü insan yüzü gibi değildi. Bize yaklaştıklarında ortada-

ki adamı iyice gördük. Bir Frenk, burnunun ortasına kılıç darbesi indirerek yüzünü kulağına kadar kesmiş, böylece yüzünün yarısı göğsünün üzerine sarkmıştı! İki yarım yüz arasında yaklaşık bir karış mesafe vardı. O, iki adamın arasında bu haliyle yürüyordu. Sonra Şeyzer'e girdi. Cerrah yüzünü dikti ve onu tedavi etti. Yaralar kaynadı, adam iyileşerek eski haline döndü. Yatağında öldüğü güne kadar da normal bir yaşam sürdü. Hayvan tüccarlığıyla uğraşan bu adam, İbn Gazi el-Meştub diye çağrılır olmuştu. Meştub (: kesilmiş) denilmesinin sebebi aldığı bu yaraydı.

200

Üsâme'nin Hayatta Kalması

Öyleyse hiç kimse, tehlikeye atılmanın ölüm vaktini yaklaştıracak ya da çok tedbirli olmanın eceli erteleyeceği zannına kapılmasın. Benim hayatta kalmış olmamda da aşikâr ibretler var. Çünkü ben; birçok feci olayla karşılaştım, tehlikelere atıldım; sayısız süvariyle çarpıştım, pek çok aslan öldürdüm; hesapsız kılıç darbesi yedim, mızraklandım, oklarla ve taşlarla yaralandım! Ama doksan yaşımı doldurduğum bugüne kadar ben, sanki ölümden uzak ve erişilmez bir kaledeymişim gibi davrandım hep. Şimdi sağlığı ve uzun ömrü, Peygamber'in (A.S.) şu sözünde buyurduğu gibi görüyorum:

“İnsana dert olarak sıhhat yeter.”

Çünkü o ürkütücü olaylardan kurtulduk-

tan sonra içinde bulunduğum şimdiki durum, ölümden de savaştan da daha çetin. Oysa bir ordunun ön saflarında öldürülmek, yaşamın getirdiği sıkıntılara katlanmaktan daha kolay gelirdi bana. Uzun süren hayatım benden öyle çok şey aldı ki, sevilen hazzlardan geriye tanıdık bir şey bırakmadı. İçine düştüğüm sıkıntıların kiri, mutlu geçen bir hayatı çamura buladı. Şimdi benim halim, tıpkı şu mısralarda dediğim gibidir:

*Seksenimde, zaman, tüketti beni
Ayaklarım yorgun, ellerim titrek
Yazmaya kalksam, karmakarışık
Titreyen bir elin çarpık yazısı
Aslanın gösünde mızrak kıran el!
Taşıyamıyor kalemi bile, ne tuhaf!
Yürürken ağırlık yapıyor baston da
Çamura batmış gibi ayağım, taşa
Şimdi söyle çok yaşamak isteyenlere
İşte budur sonuçları uzun bir ömrün!*

Takat kesildi, güç tükendi. Tadı tuzu kalmadı hayatın. İnsanların arasında uzun yaşamak, beni tersyüz etti. Zaten, tutuşan her yangın bir gün söner. Sonunda, şu mısralarımda söylediğim gibi oldum:

*Sanki ecel beni unuttu, işi bitince,
Kervanın çöle saldığı deve gibiyim
Giderken seksen yıl, gücümü de aldı
Dökülmüş gibiyim kalkmak istesem
Kılıyorum namazı oturduğum yerde
Secdeden doğrulmak bile zor geliyor
Ayrılık yakındır, şimdi yolculuk vakti
Şu gördüklerim, bunu haber veriyor.*

Yılların verdiği yorgunluk, sultanlara hizmetten aciz bıraktı beni. Artık ne ziyaret edebiliyorum onları, ne de maaş alıyorum. Hizmetlerinden azadeyim şimdi, bana verdikleri her şeyin karşılığını ödedim. Çünkü bu yaştan sonra hizmet yükünün üstesinden gilemeyeceğini, ayrıca çok yaşlanmış birinin emirlerin nazarında bir değeri olmadığını öğrendim. Şimdi, artık kimsenin anlamadığı, ama benim de vazgeçemediğim kendi değerlerimle birlikte evime kapandım. Gurbetteki yalnızlıktan ve vatanımdan uzak yaşamaktan ruhum hoşnuttu, ta ki bir köşede, bunların acılığı ve sevimsizliğiyle baş başa kaldığım güne kadar... Sabrettim, eli kolu bağlı esirler ve susuzluk çekenler gibi...

Sonunda efendimiz, haber göndererek beni çağırdı; dünya ve ahiret işlerinin onarcısı, muzaffer komutan, İslâm'ın ve Müslümanların sultanı, iman umdelerinin birleştiricisi; Haçlı ordularını dize getiren, adalet ve şefkat bayrağını yükselten, Mü'minlerin Emîri'nin egemenliğini yeniden canlandıran, Ebu'l-Muzaffer Yusuf İbn Eyyûb yani Selahaddin Eyyûbî...

Allah İslâm'ı ve Müslümanları onun varlığının devamıyla süslesin, onun kılıçlarının ve görüşlerinin keskinliğiyle kuvvetlendirsın, onun temiz erdem kaynaklarını bol bol sunduğu gibi, koruyucu gölgesiyle de sürekli gölgelendirsın... Emir ve yasaklarını yeryüzünde hâkim kılan keskin kılıcını düşmanlarının ensesinden eksik etmesin.

Ben dünyanın ücra bir köşesinde, aşılmaz yolların ardında, parasız ve kimsesizken, onun iyilikleri arayıp beni buldu. Değerbilirliğiyle beni felaketlerin dişleri arasından kurtarıp üstün lütufkârlığıyla yüce kapısına; Şam'a getirtti. Zamanın benden aldıklarını geri verdi. Ondan başka herkes ihtiyarlığımdan dolayı artık işimin bittiğini düşünürken, cömertliğiyle beni hizmetine aldı. Bana şaşılacak kadar çok ikramlarda bulundu. İyilikseverliğiyle öyle şeyler hediye etti ki, onun taşkın keremi kendisinden öncekilere yaptığım hizmetin karşılığını da fazlasıyla ödedi. Sanki önceki hizmetlerime tanık olmuşçasına, onları da dikkate aldı ödüllendirirken. Köşeme çekilip uzandığım şu günlerde bile, bağdaş kurmuş otururken, onun ihsanları gelip beni buluyor. Her geçen gün artan ikramlarına tanık oluyorum. Onun basit bir hizmetkârı olduğum halde, ailesinden biriymişim gibi beni himaye ediyor. Hakkımdaki olumlu düşüncesi beni bütün felaketlerden emin kıldı. Zamanın benden gaspettiklerini bir bir geri verdi. Hizmetimin karşılığını verip geleneğin icabını yerine getirdikten sonra, erdemli davranarak fazladan verdiği hediyelerin en küçüğünü bile omuzlar taşımaktan aciz kahr. Cömertliği sayesinde, istediğim her şeye ulaştım. Artık hayatımı gece gündüz ona dua etmekle geçiriyorum. O, Allah'ın gönderdiği bir rahmettir, kullarına yardım olsun ve bereketiyle ülkeler hayat bulsun diye... Raşid Halifeler geleneğini diriltten, devletin ve dinin direğini yeniden diken sultan. İçenleri ne kadar çok olursa olsun

suyu tükenmeyen nehir; muhtaçlar peş peşe de gelse vermesi kesilmeyen cömertlik.

Onun kılıçlarının erişilmez himayesindeyken bu ümmet yok olmaz; onun cömertliğiyle solmayan yemyeşil bir baharda; zulmün karanlığını dağıtan ve saldırgan elleri durduran adaletiyle aydınlıkta; güçlü otoritesiyle güvenli bir gölgede yaşar... Geceyle gündüzün birbirini takip ettiği gibi, peş peşe gelen mutluluklar içinde ve öncekilerin izinde, döner durur feleğin çarkı...

Dua ettim, koruyucu iki melek

"âmin" dedi

Yakındır, kendisine yakarana, Arş'ın sahibi

Allah Teâla kullarına seslendi,

İsteyin hadî!

Çünkü ben, duaları işiten ve cevap verenim,

duyun beni!

Övgü, âlemlerin Rabbi olan Allah'adır. Allah'ın rahmeti ve bereketi, efendimiz Muhammed'e ve onun bütün Ehl-i Beyt'ine olsun. Allah bize yeter, O en güzel vekildir!

İKİNCİ BÖLÜM

"Size gelen her nimet Allah'tandır."

(Nahl, 53)

Üsâme İbn Mürşid İbn Ali İbn Mukalled İbn Munkız; Allah onu, ebeveynini ve bütün Müslümanları bağışlasın, der ki:

Burada bahsedeceğim ilginç olayların bazılarına bizzat kendim tanık oldum, bazıları ise güvendiğim insanların bana aktardıklarıdır. Bunları, önceki sayfalarda anlatmayı hedeflediğim konularla paralellik arz etmediğinden bu kitaba ilave bölüm olarak aldım ve mübarek zatların hikâyeleriyle söze başladım.

1

Feraset

Bu hikâyeyi bana, 562 yılının Zilkade* ayında, İs'ırd (: Siirt) şehrinin hatibi Şeyh el-İmam el-Hatîb Sirâceddin Ebû Tahir İbrahim Huseyn İbn İbrahim, Ebu'l-Ferec el-Bağdâdî'den naklederek anlattı:

Bir keresinde Bağdat'ta, Şeyh el-İmam Ebû Abdullah Muhammed Taberî'nin meclisi-

* Arabî ayların on birincisi.

sinde bir olaya tanık oldum. Bir kadın oraya geldi ve şeyhe şöyle dedi:

“Ey efendim! Nikâh akdimde bulunan şahitlerden biri de sizsiniz. Mehir miktarının yazılı olduğu belgeyi kaybettim. Sizden kadıya kadar gelip benim için şahitlik etmenizi rica ediyorum.”

Şeyh:

“Bana biraz tatlı getirirsen gelirim, yoksa gelmem,” diye karşılık verdi. Kadın, bunun bir şaka olduğunu zannederek beklemeye başladı. Şeyh sözünü yineledi:

“Boşuna bekleme, bana tatlı getirirmedikçe gelmeyeceğim.” Bunun üzerine kadın oradan ayrıldı. Bir süre sonra geri döndü ve örtüsünün altındaki elbisesinin cebinden içinde kuru tatlı bulunan bir kâğıt parçası çıkardı. Şeyhin arkadaşları, onun tatlı istemesine çok şaşırmışlardı. Çünkü o, dünyalıktan uzak duran, dürüst bir adamdı. Şeyh, kâğıdı açtı ve tamamen boşalıncaya kadar kâğıttaki tatlıları bir bir alıp kenara ayırdı. Kâğıdın içine bakınca, onun kadının yitirdiği mehir belgesi olduğunu gördü! Sonra kadına:

“Buyur mehir belgen, işte,” dedi.

Orada bulunan herkes bu olayı olağanüstü bir şey olarak algılamıştı. Bunun üzerine şeyh onlara:

“Eğer yediklerinizin helal olmasına dikkat ederseniz, siz de bunu, hatta daha fazlasını yapabilirsiniz,” dedi.

Hama'dan Gelen Sesi Kûfe'de İşiten Adam

Bana bunu, 570 yılının Zilkade ayının sonunda, Pazar günü, Hama'da bulunduğum sırada, Şeyh Ebu'l-Kâsım el-Hızr İbn Müslim İbn Kâsım Hamavî anlatmış ve şöyle demişti:

Kûfe halkından, soyu Peygambere dayanan bir adam yanımıza gelerek, bize, babasının anlattığı bir olayı şöyle anlattı:

“Ara sıra Kâdi'l-Kudât Şâmî el-Hamavî'yi ziyaret ederdim. O da beni büyük bir hürmetle karşılardı. Bir gün bana, “İçlerindeki bir şahıs nedeniyle Kûfe halkını seviyorum,” dedi ve ekledi:

“Abdullah İbn Meymûn el-Hamavî öldüğünde, ben de Hama'daydım ve gençtim. Ölmeden önce ona vasiyetini sorduklarında o şöyle dedi: ‘Öldüğümde, defin hazırlıklarımı yapıp beni çöle götürün. Sonra da, mezarlığa bakan tepeye biri tırmansın ve ‘Ey Abdullah İbn Kubey's! Abdullah İbn Meymûn öldü. Gel, namazını kıl!’ diye seslensin.”

İbn Meymûn ölünce vasiyetini yerine getirdiler. Bunun üzerine, çağrının yapıldığı yönden, üzerinde keten elbise ve yün bir hırka bulunan bir adam belirdi. Geldi ve cenazenin namazını kıldı. İnsanlar afallamış, kimse onunla konuşamamıştı. Namazını bitirdikten sonra adam, geldiği yönden geri gitti. Oradakiler, adamı tutup kim olduğunu sormadıkları için birbirlerini suçlamaya başladılar. Daha sonra, peşinden gittiler-

se de, ona yetişemediler. Tek kelime olsun konuşamadılar onunla!

3

Şeyh Muhammed el-Bustî

Hısn-ı Keyfâ'da (Hasankeyf) buna benzer bir olaya tanık olmuştum.

El-Hızr Camii'nde, Muhammed el-Semma' adında bir adam kalıyordu. Caminin yanında onun bir zaviyesi* vardı. Namaz vakti çıkar, cemaatle namaz kılar, sonra tekrar zaviyesine dönerdi. O, evliyalardan bir zattı. Derken ölüm vakti geldi. Bu sırada o, benim evimin yakınındaydı. Son dakikalarında şöyle dedi:

"Allah Teâla'dan, şeyhim Muhammed el-Bustî'yi bana getirmesini dilerdim." Daha gasil ve kefenleme işlemleri başlamadan, şeyhi Muhammed el-Bustî çıkagelmişti! Gaslini yaptı, cenazesinin ardından yürüdü ve önümüze geçip cenaze namazını kıldırdı!

Sonra, onun zaviyesine yerleşti ve uzun süre orada yaşadı. Ara sıra birbirimizi ziyaret ederdik. Bu şeyh, dünyadan elini eteğini çekmiş, bilge bir zattı. Onun gibisini ne gördüm, ne de işittim. Sürekli oruç tutar, su içmez, ekmek ve tahıl cinsinden bir şey yemezdi. Ya iki narla, ya bir salkım üzümle ya da iki elmayla iftar ederdi. Ayda bir ya da iki kere birkaç parçacık kızartılmış et yerdi. Bir gün sordum:

"Ey Şeyh Ebû Abdullah! Sürekli oruç tu-

* Sofuların ibadet için çekildikleri yer, küçük tekke.

tup hiç ekmek yememe ve su içmeme derecesine nasıl ulaştın?" O şöyle cevap verdi:

Önce bir gün oruç tuttum. Ama daha fazlasını yapabilecek gücüm olduğunu fark ettim. Bunun üzerine orucu üç güne çıkardım ve kendi kendime, "Üç gün aç kaldıktan sonra, zaruret halinde ölü hayvan eti yenmesine izin verildiği gibi, ben de üç günde bir yiyeceğim," dedim. Sonra bundan fazlasını da yapabileceğimi gördüm ve yemeyi içmeyi terk ettim. Nefsim de alıştı buna ve kendimi böyle daha rahat hissederek oldum. O günden beri aynı şekilde oruç tutmayı sürdürdüm.

Hısn-ı Keyfâ eşrafından bazıları, bu şeyh için bostan ve bir zaviye yaptırdı. Bunun üzerine şeyh, Ramazan ayının birinci günü bana geldi ve benimle vedalaşmaya geldiğini söyledi.

Ben, "Senin için zaviye ve bostan hazırlanmıştı," dedim.

O, "Ey kardeşim! İkisine de benim ihtiyacım yok, ben kalamam burada," diye karşılık verdi. Sonra veda etti ve gitti. Allah rahmet eylesin. Bu olay, 570 yılında vuku bulmuştu.

4

Mesafeleri Kısaltan ve Zamanı Aşan Adam

Bu olayı bana, Hama'da, Şeyh Ebu'l-Kâsım Hızır İbn Müslim İbn Kuseym el-Hamavi anlattı:

Ma'arra'da Muhammed İbn Mis'ar'ın bahçesinde çalışan bir adam, evin önünde otur-

makta olan Mis'ar'ın yakınlarının yanına gelerek, onlara "Az önce çok garip bir şey işittim," dedi. Ne olduğunu sorduklarında şöyle yanıt verdi:

"Bir adam elinde testisiyle yanıma geldi ve benden su istedi. Suyu verdim, o da abdestini tazeledi. Sonra iki salatalık ikram ettim, ama almak istemedi. Bunun üzerine ben, "Bu bahçenin yarısı emeğimin karşılığı olarak benimdir, yarısı da mal sahibi Muhammed İbn Mis'ar'ın," dedim.

Adam, "O bu sene hacca gitmemiş miydi?" diye sordu.

"Evet," dedim.

Adam şöyle dedi: "Dün vakfeden sonra o öldü. Bizler de cenaze namazını kıldık."

Bu sözler üzerine Muhammed İbn Mis'ar'ın yakınları, adama kim olduğunu sormak için ardına düştüler. Ama, yetişemeyecekleri kadar uzaklaşmış olduğunu görünce, geri dönüp adamın söylediklerini tarihiyle kaydettiler. Gerçekten de, adamın dediği gibi olmuştu!

5

Hız. Ali'nin Kerameti:

Bir Adamı Rüyada İyileştiriyor

Bunu bana, 565 yılı Ramazan ayının on sekizinde, Musul'da, Mu'izzüddeve İbn Büveyh'in mevlâsı, meşhur Şihabeddin Ebu'l-Feth el-Muzaffer İbn Es'ad İbn Mes'ud İbn Bahtekin İbn Sebüktekin şu sözlerle anlatmıştı:

Mü'minlerin Emîri Müktefî Liemrillah, Fırat'ın batısında bulunan El-Enbar yakınındaki, Sendûdiye Mescidi'ni veziriyle beraber ziyaret etmişti. Ben de onlarla birlikteydim. Mescide girdik. Bu mescid, 'Emîrül-mü'minîn Hz. Ali Mescidi' adıyla biliniyordu. Müktefî Liemrillah'ın üzerinde Dimyat elbisesi vardı ve süslemeleri çelikten bir kılıç taşıyordu. Öyle ki, onu tanımayan biri onun Mü'minlerin Emîri olduğunu anlamazdı. Hatta mescidin kayyumu bile gelip onun yerine veziri buyur ederek dualar etmeye başladı.

Vezir, "Yazıklar olsun! Bana değil Mü'minlerin Emîrine dua et," dedi. Bunun üzerine Müktefî, vezirine, "Bunları boş ver, sor bakalım yüzündeki hastalığa ne olmuş?" dedi.

"Çünkü ben, efendimiz Müstezahir'in zamanında onun yüzünde bir hastalık olduğunu görmüştüm. Yüzünün çoğunu kaplayan bir kist vardı. Yemek yiyeceği zaman, yemeği ağzına koyabilmek için onu bir bezle bağlardı."

Kayyum şöyle cevap verdi:

"Ben o zaman sizin de bildiğiniz durumdaydım ve el-Enbar'dan bu mescide sık sık gelirdim. Bir keresinde karşıma çıkan bir adam bana, "Bu mescide gelip gideceğine fılan kişiye (El-Enbar'ın liderine) gitseydin, kuşkusuz o, yüzündeki bu hastalığı iyileştirecek bir tabib çağtırdı," dedi.

Onun bu sözleri beni çok üzmüştü. O gece rüyamda Emîrül-Mü'minîn Ali İbn Ebû Talib'i gördüm. Mesciddeydi.

Bana, "Bu yeşillik nedir? (: zemindeki bazı otlar)" diye sordu. Bense, ona kendi halimi şikâyet ettim. O benden yüz çevirdi. Tekrar yaklaştım ona ve o adamın bana söylediği şeyi söyleyerek dert yandım. Bunun üzerine Hz. Ali bana, 'Sen dünyayı isteyenlerdensin.' dedi. Sonra ben uyandım. Yüzümdeki kist yan tarafıma düşmüş ve hastalığım tamamen iyileşmişti."

El-Müktefî, "Bu doğru," dedi ve bana dönerek, "Onunla konuşup dileğini öğren ve bir belge hazırlayarak bana getir, imzalayayım," dedi. Ben de gidip adama bu sözleri aktardım.

Adam, "Benim bir ailem ve kızlarım var. Bu yüzden aylık üç dinar talep ediyorum," dedi. Söylediklerini dikkatle kaydedip başına; Hz. Ali Mescidi'nin kayyumu, diye yazdım. Halife el- Müktefî, belgeyi imzaladı ve bana, "Git bunu maaş defterine kaydettir," dedi.

Ben, 'Gereği yapılsın' kelimeleri dışında bir şey okumadan metni götürdüm. Resmî prosedüre göre, yararlanacak şahıs için ikinci bir nüsha yazılması ve Halife'nin imzası bulunan nüshanın alıkonması gerekiyordu. Kâtip, ikinci nüshayı yazmak için belgeyi açtığı anda, Hz. Ali Mescidi'nin kayyumu ibaresinin altında, Mü'minlerin Emîri el-Müktefî'nin hattıyla; Salavatullahi aleyh, yazılı olduğunu gördü. Yani kayyum daha fazlasını isteseydi, el-Müktefî onu da verecekti.

Rüyasında Melikşah'ın Sırrını Peygamber'den (A.S.) Öğrenen Fakir

Bu hikâyeyi bana, 566 yılı Rebûlevvel ayının yirmi ikisinde, Perşembe günü, kendisine anlatanlardan naklederek Kâdi el-İmam Mecdüddin Ebû Süleyman Dâvud İbn Muhammed İbn Hasan İbn Hâlid el-Hâlidî anlattı:

Yaşlı bir adam, Hâce Büzürk'ün* huzuruna çıkmak için izin istedi. Adam içeri girince, Büzürk, onun yaşlı, saygıdeğer, nur yüzlü biri olduğunu görerek:

“Nerelisiniz?” diye sordu. Yaşlı adam Gazneli olduğunu söyledi.

Büzürk ona, “Bir ihtiyacınız mı var?” diye sordu.

“Ben Allah Resulü'nün Melikşah'a gönderdiği bir elçiyim,” dedi. Bunun üzerine Büzürk, “Ey ihtiyar! Bu nasıl söz böyle?” dedi. Yaşlı adam:

“Beni ona götürürsen, mesajımı ileteceğim. Yoksa onunla görüşene ve bende olan şeyi ona verene kadar buradan ayrılmayacağım,” diye karşılık verdi.

Hâce Büzürk, sultanın huzuruna çıktı ve ihtiyarın söylediklerini ona ilette. Sultan, “Onu getirin,” dedi.

İhtiyar gelince, sultana bir misvak,** bir de tarak sundu. Ona, “Ben birçok kızı olan bir adamım. Üstelik onlara çeyiz hazırlayıp

* Hâce Büzürk: Meşhur vezir Nizâmülmülk'tür.

** Özel bir ağacın dallarından yapılan bir tür diş fırçası.

evlendiremeyecek kadar da fakirim. Bu yüzden, falan ayın cuma gecesi kızlarım için Allah'tan yardım dileyerek uyudum ve rüyamda Allah'ın Resulü'nü gördüm. Bana dedi ki:

"Kızlarının çeyizini hazırlama konusunda Allah'tan yardım dileyen sen misin?"

"Evet ya Resûlüllah," diye cevap verdim. O da bana şöyle dedi:

"Falan kimseye git -isim vererek İzz(eddin) Melikşah'a (yani Sultan'a)- Allah'ın Resûlü senden kızlarımın çeyizini temin etmeni istiyor de." Bunun üzerine ben:

"Ya Resûlüllah! Benden bir işaret isterse, ona ne diyeyim?" diye sordum. Allah'ın Resulü, işaret olarak, sizin her gece yatarken Tebâreke Suresi'ni okumaya devam ettiğinizi söylememi istedi.

Sultan Melikşah bunu duyunca, "Bu doğru bir işaret, çünkü bunu Allah'tan başka hiç kimse bilmiyordu. Hocam, her gece yatarken bunu okumamı istemişti ve ben bunu okumaya devam ettim," dedi. Sonra, ihtiyarın kızlarının çeyizleri için gerekli olan her şeyin temin edilmesini emretti ve ihtiyarı yolcu ederken de ona birçok hediyeler verdi.

7

Ali İbn İsa'ya Peygamber'den Gelen Mesaj

Yukarıda geçen olaya benzer bir hikâye de, Ebû Muhammed İbn Fatik el-Mukrî'den dinlemiştim:

Bir gün Bağdat'ta, Ebûbekr İbn Mücahid

el-Mukrî'nin nezaretinde Kur'an okuyordum. Başında eski bir sarık, üzerinde rengi solmuş bir üstlük ve hurpani bir giysi olan yaşlı bir adam çıkageldi. İbn Mücahid ihtiyarı tanıyordu. Ona, "Küçük kızıdan ne haber?" diye sordu. Yaşlı adam şöyle yanıt verdi:

"Ey Ebûbekr! Dün üçüncü bir kızım oldu. Ailem benden kızın ağzına sürmek için yağ ve bal almak üzere bir dânik istedi. Ama ben, bunu bile vermekten acızdim. Kara kara düşünerek uyudum. Rüyamda Peygamber'i (A.S.) gördüm. Bana:

"Tasalanma, yarın Halife'nin veziri Ali İbn İsa'ya git, ona benden selam söyle, sana yüz dinar versin. İşaret olarak da, onun benim kabrimde dört bin salâvat okuduğunu söyle," dedi.

Bunları işiten Ebûbekr İbn Mücahid, yaşlı adama, "Ey Ebû Abdullah! Bu çok hayırlı bir rüya," dedi. Bana verdiği dersi bırakıp yaşlı adamın elinden tuttu ve Ali İbn İsa'ya götürdü. Ali İbn İsa, İbn Mücahid'in yanında tanımadığı bir adam görünce, "Bu ihtiyar da kim?" diye sordu. İbn Mücahid, "Vezir onu yanına kabul etsin de, anlatacaklarını kendisinden dinlesin," diye yanıt verdi. Vezir adamı yanına çağırdı:

"Konu nedir, ihtiyar?" dedi. İhtiyar adam şöyle yanıt verdi:

"İbn Mücahid'in de bildiği gibi, benim iki kızım var ve dün bir kızım daha oldu. Ailem benden kızın ağzına sürmek için yağ ve bal almak üzere bir dânik istedi. Ama bunu veremedim. Bu yüzden, üzüntülü bir halde yat-

tım dün. Rüyamda Peygamber'i (A.S.) gördüm. Bana; "Tasalanma, yarın sabah Ali İbn İsa'ya git ve benden selam söyle, sana yüz dinar versin," dedi. İşaret olarak da, sizin, kendisinin kabrinde dört bin salâvat getirmiş olduğunuzu söylememi istedi.

İbn Mücahid sözlerini şöyle sürdürdü:

Bunun üzerine, Ali İbn İsa'nın gözleri yaşlarla doldu. Sonra, "Allah ve Resulü doğru söyledi, sen de doğru söyledin ey ihtiyar. Çünkü bu, Allah ve Resulü'nden başka hiç kimsenin bilmediği bir şeydi," dedi ve hizmetçiye keseyi getirmesini söyledi. Hizmetçi keseyi getirdi. Ali İbn İsa, eliyle yüz dinar çıkardı; "Bu, Allah Resulü'nün sana söylediği yüz dinar," dedi. Sonra bir yüz daha çıkardı, "Bu, getirdiğin müjde için," dedi. Üçüncü bir yüz dinar daha çıkararak:

"Bu da, bizden sana hediyedir," dedi. Böylece adam, yeninde üç yüz dinarla onun huzurundan ayrıldı.

8

Bir Adamı Rüyasında Hz. Ali Felçten Kurtarıyor

Bunu bana Kâid Hacı Ebû Ali, 568 ramazanında, Hısn-ı Keyfâ'da anlattı:

"Bir keresinde, Musul'da, Muhammed İbn Ali İbn Muhammed İbn Mâme'nin dükkânında oturuyordum. Önümüzden iri yarı, kalın bacaklı bir Fukka* satıcısı geçiyordu. Mu-

* Fukka: Arpadan yapılan bir içecek.

hammed onu çağırđı; “Ey Abd-i Ali! Allah aşkına, hikâyenî bu adama da anlat,” dedi. Adam anlatmaya başladı:

“Gördüğün gibi ben, Fukka satan biriyim. Bir çarşamba gecesi sapasağlam yattım. Sabah kalktığımda, belim sanki kopmuştu, hareket edemiyordum. Bacaklarım incelik kurumuş, bir deri bir kemik kalmıştı. O günden sonra, bacaklarım kontrolümden çıktığı için geriye doğru sürünerek yürümeye başlamıştım. Bacaklarımda hiçbir hareket yoktu. Bunun üzerine, Zeyneddin Ali Koçak’ın yolu üzerinde oturdum. O, benim eve götürülmemi emretti. Taşıdılar. Sonra doktorlar getirerek onlara, “Bu adamı tedavi etmenizi istiyorum,” dedi. Doktorlar:

“İnşallah onu iyileştiririz,” dediler. Bir çivi kızdırıp onunla bacağımı dağladılar. Ama ben, bunu hissetmedim bile. Doktorlar Zeyneddin’e, “Biz onu iyileştiremeyiz, bu hastalığın çaresi yok,” dediler. Sonra Zeyneddin bana iki dinar ve bir eşek verdi. Eşek bir ay kadar bende kaldıktan sonra öldü. Tekrar Zeyneddin’in yolunun üzerinde oturdum. Bana bir eşek daha verdi, ama o da öldü. Zeyneddin bana üçüncü bir eşek verdi, o eşek de öldü. Yine Zeyneddin’den yardım istedim. Bunun üzerine Zeyneddin, adamlarından birine, “Bu adamı çıkar buradan, götür hendeğe at,” dedi.

Ben Zeyneddin’e, “Ne olur beni kalçamın üstüne atın. Çünkü o zaman acı duymam,” dedim. Ama o, “Aksine, seni kafa üstü attıracağım,” dedi. Dışarı çıkarıldıktan sonra, Zey-

neddin'in bir elçisi gelip tekrar beni onun huzuruna götürdü. Atılmamı söylerken şaka yapmış meğer. Huzuruna götürüldüğümde, dört dinar bir de eşek verdi bana.

Bir gece rüyamda başımın ucuna bir adam gelip bana, "Kalk," dedi. Ben ona kim olduğunu sorunca, "Ben Ali İbn Ebî Talib'im," diye cevap verdi. Bunun üzerine, kalkıp ayağa dikildim. Sonra, hemen karımı uyandırıp ona gördüğüm rüyayı anlattım. Karım şaşkınlık içinde, "Ayağa kalkmışsın," dedi. Böylece ayaklarımın üzerinde yürümeye başladım. Hastalığım tamamen iyileşmişti. İşte şu gördüğün durumdayım. Sonra, Emir Zeyneddin Koçak'a gidip rüyamı anlattım. Hastalığının geçtiğini o da gördü ve bana on dinar verdi. İnsanlara şifa veren Allah'a hamdolsun!

9

Kaderin Ağları

Bu hikâyeyi bana, Şam'da, 572 senesinin başlarında, Şeyh el-Hâfız Ebu'l-Hattab Ömer İbn Muhammed İbn Abdullah İbn Ma'mer el-Uleymî anlattı; kendisine de Kâdî Mâristan diye tanınan Kâdî Ebûbekr Muhammed İbn Abdülbaki İbn Muhammed el-Ensârî el-Fur-dî'den naklen Bağdat'ta bir adamın anlattığını söyledi:

Hacca gittiğimde, Beytullah'ı tavaf ettiğim sırada bir inci gerdanlık buldum ve ihram* elbisemin bir tarafına ilâştirdim. Bir saat sonra,

* Hacıların giydikleri dikişsiz elbise.

bir adamın Harem-i Şerif'te gerdanlığı aradığını duydum. Adam, gerdanlığı bulana yirmi dinar vaat ediyordu. Kaybolan gerdanlığın ona ait olduğunu ispat eden bir işaret söylemesini istedim. O da söyledi. Böylece gerdanlığı kendisine teslim ettim. Onu aldıktan sonra bana, "Benimle gel de vaat ettiğim şeyi evimde sana vereyim," dedi. Ben şöyle karşılık verdim:

"Benim o ödüle ihtiyacım yok. Gerdanlığı sana ödül için geri vermedim. Allah'a şükür maddi durumum iyi."

Bunun üzerine adam, "Yani yalnızca Allah rızası için mi bunu iade ettin?" diye sordu.

"Evet," diye cevap verdim. Adam, "Öyleyse Kâbe'ye dönelim ve sen benim duama âmin de," dedi. Yüzümüzü Kâbe'ye döndük ve o, "Yarabbi, ikimizin de günahlarını affet. Bana, onun bu davranışının karşılığını ödemeyi nasip eyle," diye dua etti. Sonra bana veda edip ayrıldı.

Daha sonra, beklemediğim bir zamanda Mekke'den Mısır'a gittim. Sonra da, gemiyle Mağrib'e doğru yola çıktım. Yolda gemimiz Rumların eline geçti ve ben esir düştüm. Beni köle olarak bir rahibe verdiler. Ölümü yaklaşıncaya dek onun bütün hizmetlerini yerine getirdim. Rahip, ölmeden önce beni azad etti.

Sonra, Rum ülkesinden ayrılıp Mağrib'in bir şehrine gitmek üzere yola koyuldum. Orada bir fırıncının yanında çalışmaya başladım. Fırıncının müşterileri arasında, şehrin büyük toprak sahiplerinden biri de vardı. Aybaşıda

onun bir adamı fırıncıya gelip, "Sizi efendim hesap yapmak için çağırıyor," dedi. Fırıncı onunla beni gönderdi. Birlikte o adama gittik. Ondaki kayıtlara göre hesabı çıkardık. Adam, matematik bilgimi ve el yazımın güzelliğini görünce, fırıncıdan beni istedi. Sonra elbiselerimi değiştirtti ve arazilerinin kiralarnını tahsil etme işini bana verdi. Onun çok geniş arazileri vardı. Bana konağın yanında bir de ev de ayarladı.

Böyle uzun bir süre geçtikten sonra, "Ey Ebûbekr! Evlilik konusunda ne düşünüyorsunuz?" dedi.

"Efendim, kendi geçimimi bile zor sağlarken bir de eşin yükünü nasıl kaldırayım," diye cevap verdim. O, "Mehir bedelini, konutunu, giyimini ve sana gerekli her şeyi ben karşılayacağım," dedi.

Ben, "Siz nasıl isterseniz," diye yanıt verdim.

Bunun üzerine, "Oğlum! Bahsettiğim kızın birçok özrü var," dedi ve baştan ayağa kadar saymadık bedensel özür bırakmadı.

Bunların hepsine, "Olur, kabul ediyorum," diye cevap verdim. Bunu gerçekten, içimden gelerek söylüyordum. Sonra, "Bu anlattığım benim kızımdır," dedi. Bir topluluk davet etti ve nikâh kıyıldı.

Birkaç gün sonra, "Evime girmeye hazırlan," dedi ve bana en iyisinden elbiseler getirilmesini emretti. Çok güzel döşenmiş, her türlü ev eşyalarıyla dolu bir eve girdim. Özel bir koltuğa oturdum ve yüzü duvaklı gelini getirdiler. Onu karşılamak için ayağa kalk-

tim. Duvağı açtığımda, dünyada hiç görmediğim güzellikte bir yüzle karşılaştım ve hemen kaçıp evin dışına çıktım. Yaşlı adam yanıma gelip neden kaçtığımı sordu. Ben, "Bu kız, bana özürlerini sayıp döktüğün kız değil," dedim. Bunu üzerine adam tebessüm etti:

"O senin karındır, benim ondan başka evladım yok. Sana anlattıklarım, onu görünce hayal kırıklığına uğramaman içindi," dedi. Sonra geri döndüm ve duvak merasimi yapıldı.

Ertesi gün, onun taktığı mücevherlere dikkatle baktığımda, bunların arasında Mekke'de bulduğum gerdanlığı gördüm! Buna çok şaşırmıştım ve kafam karmakarışık oldu. Evimden dışarı çıkınca, yaşlı adam beni çağırdı ve şu atasözünü mırıldanarak halimi sordu:

"Helal, kıskançlığı kaldırdı." Benim için yaptıklarına teşekkür ettim. Sonra, beni yine o gördüğüm gerdanlığın düşüncesi kapladı. Bunun üzerine o, "Ne düşünüyorsun?" diye sordu. Ben şöyle yanıt verdim:

"Şu gerdanlığı düşünüyorum. Ben onu, falan yıl hacca gittiğimde, Harem-i Şerifte bulmuştum ya da ona benzer bir gerdanlıktı bulduğum."

Bunun üzerine adam, "O gerdanlığı bana geri getiren sen miydin?" diye bağırdı.

"Evet, ben oyum," dedim.

Adam, "Bu bir müjde," dedi.

"Çünkü Allah beni de seni de bağışlamış. Ben orada Allah'a, ikimizin de günahlarını bağışlaması ve senin iyiliğine karşılık verme

fırsatı sunması için dua etmiştim. Şimdi malımı ve kızımı sana emanet ediyorum ve sanırım artık ecelim de yaklaştı.”

Sonra beni varisi tayin etti ve aradan fazla bir zaman geçmeden öldü, Allah rahmet eylesin.

10

İlginç Tedavi Yöntemleri: Yanlışlıkla İçilen Çiğ Yumurta Şifa Oluyor

Bana bunu, Emir Seyfüddevle Zengi İbn Karaca anlattı:

Bir keresinde, Şehinşah bizi Halep'e davet etti (Şehinşah, Zengi'nin eniştesidir). Onunla buluştuğumuzda, kendisiyle sohbet edip içtiğimiz, neşeli ve hoş sohbet olan bir arkadaşımızı çağırttık. Arkadaşımız geldi ve biz ona içki ikram ettik.

Ama o, “Ben yasaklıyım, doktor, şu kist açılana kadar perhiz yapmamı istedi,” dedi. Ensesinde büyük bir kist vardı. Biz, “Bugün bize katıl, perhize yarın başlarsın,” dedik. Bunun üzerine, o da bizimle akşama kadar içti. Sonra, yiyecek bir şeyler istedik Şehinşah'tan. Ama o, evde hiçbir şey olmadığını söyledi. Biz ısrar edince de, tavada kızartmamız için yumurta getirdi. Yumurtalar bir sahanada geldi. Kırıp içlerini sahana boşalttık. Sonra tavayı ateşin üzerine koyduk. Ensesinde kist bulunan adama çiğ yumurtadan içmesini işaret ettim. Biraz içmek için saha-

nı ağzına dayayıp kaldırdığında, sahandaki-
lerin hepsi dökülüp adamın boğazından aşağı gitti. Bunun üzerine, ev sahibinden bize tekrar yumurta getirmesini istedik. Ama o, "Vallahi getirmem," dedi. Biz içmeye devam ettik ve sonra ayrıldık.

Ertesi sabah, ben yataktayken kapı çalındı. Bir hizmetçi kadın, kim olduğuna bakmak için kapıya çıktı. Meğer gelen o arkadaşımızmış! Ben kadına, onu içeri almasını söyledim. Adam ben yataktayken geldi:

"Efendim! Ensemdeki o kist hiçbir iz bırakmaksızın kayboldu," dedi. Ben de baktım, sanki bu başkasının ensesiydi. Nasıl iyileştiğini ona sorduğumda, adam, "Allah'ın işi! O içtiğim yumurtalardan başka bir şey kullanmadım," dedi. Hastalık da vermeye, şifa da vermeye gücü yeten Allah, yüceler yücesidir!

11

Karga Yavrusunun Etiyle Fıtık Tedavisi

Şeyzer'de iki kardeş vardı, büyüğünün adı Muzaffer, diğerininki Malik İbn Ayyad. Bunlar Kefertab halkındandılar. Ticaret için Bağdat'a ve başka yerlere giderlerdi. Muzaffer'de, kasık fıtığı vardı ve bu yüzden sürekli yorgunluk hissederdi. Suriye çölü üzerinden Bağdat'a giden bir kafileye katıldı. Yolda kafi-
le, Bedevî mahallelerinden birinde konakladı. Bedeviler onlara kuş etinden yemek hazırlamışlardı. Akşam yemeğini yiyip yattılar. Mu-

zaffer gece vakti uyanđı ve yanındaki arkadaşını kaldırarak, "Ben uykuda mıyım, yoksa uyanık mıyım?" diye sordu.

Arkadaşı, "Uyanıksın, uyuyor olsaydın konuşmazdın," dedi.

Muzaffer, "Şu fitiğim var ya, iyileşmiş ve hiçbir iz kalmamış," deyince, arkadaşını onu muayene etti, gerçekten de fitiğı tamamen iyileşmişti.

Sabah olunca, misafiri bulundukları Bedevilere, akşam yemeğinde yedikleri şeyin ne olduğunu sordular.

Bedeviler, "Hayvanlarımız uzak bir yerdeyken bize misafir olduğunuzdan, çıkıp karga yavruları avlayarak sizin için pişirdik," dedi.

Bağdat'a vardıklarında bir hastaneye giderek durumu bir sağlık görevlisine anlattılar. Sağlık görevlisi, adamları gönderip karga yavruları getirtti. Bu hastalığa yakalanmış olan diğer hastalarına bunları yedirdi. Ama bu bir işe yaramadı. Bunun üzerine sağlık görevlisi, "Onun yediğı yavrunun babası, o kuşu engerek yılanıyla beslemiş olmalı. Muzaffer bu yüzden iyileşmiştir," dedi.

12

İçine Engerek Yılanı Düşen Sirke Bir Hastayı İyileştiriyor

Tıp konusundaki ustalığı, ilmi ve üstün kabiliyetiyle meşhur tabib Yuhanna İbn Butlan Halep'teki dükkânındayken, ona bir

adam geldi ve hastalığını anlattı. İbn Butlan, onun kronik “su toplama” hastalığına yakalanmış olduğunu gördü. Adamın karnı büyümüş, boynu incelmış, çehresi ve dış görünümü değişmişti.

“Oğlum,” dedi. “Senin için elimden bir şey gelmez. Tıbbın sana yapabileceği bir şey kalmamış.” Bunun üzerine adam oradan ayrıldı.

Bir süre sonra, yine İbn Butlan dükkânındayken, o adam dükkânın önünden geçiyordu. Hastalığı tamamen geçmiş, karnı incemiş, durumu düzelmişti. İbn Butlan onu çağırdı:

“Sen bir süre önce su toplama hastalığından dolayı bana gelen adam mısın? Karnın büyümüş, boynun incelmışti de, ben, senin için elimden bir şey gelmeyeceğini söylemiştim sana, değil mi?” diye sordu.

Adam, “Evet, ben oyum,” deyince, İbn Butlan ona, neyle tedavi olduğunu sordu. Adam, “Vallahi hiçbir şeyle tedavi olmadım! Ben beş parasız, yoksul bir adamım. Yaşlı ve aciz bir kadın olan annemden başka da bana bakacak kimsem yok. Annemin iki küçük fiçide sakladığı bir miktar sirkesi vardır. Bana her gün, ekmekle o sirkeден yedirir,” dedi.

Bunun üzerine İbn Butlan ona, “O sirkeден hiç kaldı mı?” diye sordu.

Adam, “Evet,” dedi.

“Öyleyse beraber size gidelim de, bana içinde sirke bulunan fiçileri göster,” dedi İbn Butlan. Adam, İbn Butlan’ın önüne düşüp eve götürdü ve sirke fiçilerini gösterdi. İbn Butlan, fiçilerde kalan sirkeyi boşalttı ve di-

binde çürümüş iki engerek yılanı buldu. Bunun üzerine adama:

“Oğlum! Aziz ve Celil olan Allah iyileşmeni dilemeseydi, hiç kimse seni, içinde engerek yılanı bulunan sirkeyle tedavi edemezdi,” dedi.

13

Mesleklerden Kaynaklanan Hastalıkları Teşhisi

İbn Butlan'ın tıpta çok ilginç teşhisleri vardır. Bunlardan biri şöyle:

İbn Butlan Halep'teki dükkânındayken ona bir adam geldi. Adamın sesi çıkmıyor, konuştuğunda söylediği neredeyse anlaşılmıyordu. İbn Butlan ona mesleğini sordu. Adam, kalburcu olduğunu söyledi. Bunun üzerine İbn Butlan ondan, yarım şişe keskin sirke getirmesini istedi. Adam getirince de, bunu içmesini söyledi. Adam içti. Sonra, bir an için oturdu ve ardından midesi bulanarak, içtiği sirkeyle birlikte bir sürü çamur kusmaya başladı. Bu tedaviyle boğazı açılmış, konuşması normalleşmişti. Sonra İbn Butlan, oğluna ve öğrencilerine dönerek şöyle dedi:

“Bu tedavi metoduyla sakın kimseyi tedavi etmeye kalkmayın, yoksa ölümüne sebep olabilirsiniz. Bu adam, yaptığı kalburculuk mesleğinden dolayı çok toz toprak yutmuş ve sirkeden başka şeyle boğazının temizlenmesine imkân kalmamıştı.”

Hastalığın Kaynağını Teşhis Etmesi

İbn Butlan, uzun süre büyük dedem Ebu'l-Mutevvec İbn Nasr İbn Munkız'ın hizmetinde bulunmuştu. O zamanlar küçük bir çocuk olan dedem Ebu'l-Hasan Ali İbn Mukalled İbn Nasr İbn Munkız'ın vücudunda beyaz lekeler oluşmuş ve bu durum babasının uykularını kaçırmış. Çünkü onun abraş hastalığına yakalanmış olacağından endişe ediyormuş. Büyük dedem İbn Butlan'ı çağırıp ona, "Bir bakıver, Ali'nin vücudunda çıkan lekeler nedir?" demiş.

İbn Butlan, dedemi muayene ettikten sonra büyük dedeme, onu beş yüz dinara tedavi edip lekeleri gidereceğini söylemiş. Büyük dedem, "Ali'yi tedavi edebilirsen, sana beş yüz dinardan da fazlasını veririm," demiş.

İbn Butlan, büyük dedemin kızdığını anlayarak:

"Ey efendim! Ben sizin hizmetkârınız ve kölenizim. Sizin himayenizdeyim. Söylediklerim yalnızca bir latife idi. Ali'nin vücudunda çıkan şeyler, gençlik eseri olan lekelerdir. Büyüdükçe yok olacaklar. Bundan dolayı hiç endişe taşımayın. Onu tedavi edeceğini söyleyip para koparmak isteyenlerin sözlerine hiç kulak asmayın. Delikanlıdaki bu lekeler o büyüdükçe tamamen iyileşeceklerdir," demiş.

Ve dediği gibi de olmuş.

Kâfurla Tedavi

Halep'te, Halep hatunlarının seçkinlerinden Berre adında bir kadın vardı. Kadın, başını üşütüp hastalanmıştı. Başına eski pamuk, bir başlık ve kadife bezler sarmıştı. Bunlar başının üzerinde büyük bir sarık gibi duruyordu. Kadın, yine de soğuktan yakınmaktaydı. İbn Butlan'ı çağırttı ve hastalığını anlattı. İbn Butlan ona, "Yarın bana elli miskal keskin kokulu kâfur* temin et. Ama bunu ödünç ya da kiralık olarak al, çünkü iade edilecek," dedi.

Kadın kâfuru aldırdı. İbn Butlan, kadının başındaki sargıları çıkarıp saçlarını kâfurla doldurdu. Sonra tekrar aynı örtüleri başına sardı. Kadın hâlâ soğuktan yakınıyordu. Biraz uyuduktan sonra, başında hissettiği sıcaklık ve ağırlıktan şikâyet ederek kalktı. İbn Butlan, kadının başındaki bezleri tek bir örtü kalıncaya kadar bir bir çözdü. Sonra kadının saçlarındaki kâfuru silkeledi ve kadın üşümekten kurtuldu. Artık kadın bir tek başörtüsüyle yetinebiliyordu.

Hint Kavunuyla Tedavi

Ben de, Şeyzer'de buna benzer bir şey yaşadım. Çok üşüyordum. Üzerimde birçok el-

* Kâfuru; kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam bir madde.

bise ve kürk olmasına rağmen sıcak gelmiyor, aksine titriyordum. Oturduğum yerden kımıldandıkça beni bir ürperti sararak bütün tüylerim diken diken oluyor ve büzülüp kalıyordum. Tabib Şeyh Ebu'l-Vefa Temâm'i çağırıp durumumu anlattım. Tabib, bir Hint kavunu getirilmesini istedi. Kavun getirildi. Tabib kavunu böldü ve bana, yiyebildiğimce yememi söyledi. Ben; "Ey tabib! Üşümekten ölecek gibiyim, üstelik hava da soğuk. Bu durumda, bu soğuk şeyi nasıl yerim?" dedim.

Tabib, "Sana söylediğimi yap ve ye," diye cevap verdi. Ben de yedim. Daha yerken terlemeye başladım ve hissetmekte olduğum üşüme sona erdi. Sonra tabib bana, "Üşümen, safranın zorlanmasıdan dolayıydı, gerçekten soğuk geldiği için değil," dedi.

17

Garip Rüya

Önceki sayfalarda bazı garip rüyalardan bahsetmiştim.

Kitâbunnevm ve'l-Ahlâm* adlı kitabımda da, uyku ve rüyalarla ilgili pek çok şey anlatmış, bu konuda ve rüya vakitleri konusunda birçok meseleyi ele almış, başka bilgilerin görüşlerine de yer vermiştim. Ayrıca, Arap şairlerin sözleriyle konuyu pekiştirmiş, enine boyuna meseleyi irdeleyerek doyurucu bilgiler sunmuştum. Şimdi burada, onlardan bahsetmeye lüzum görmüyorum.

* Uyku ve Rüyalar Kitabı.

Ama çok hoşuma giden bir olayı aktarmadan edemeyeceğim:

Dedem Sedîd el-Mülk Ebu'l-Hasan Ali İbn Mukalled İbn Nasr İbn Munkız'ın bir hizmetçisi vardı ve babam Mecdeddin Ebû Selame Mürşid İbn Ali'yi, adı Lü'lü' olan bu kadın büyütmişti. Babam büyüyüp babasının evinden taşındığında, o kadın da babamla birlikte gitmişti. Sonra ben doğdum ve o yaşlı kadın bana da ben büyüyünceye kadar baktı. Evlenip babamın evinden taşındığımda, o kadın da benimle geldi. Sonra çocuklarım oldu ve onlara da o kadın baktı. Mübarek bir kadındı, çok oruç tutar ve namaz kılardı.

Bu kadının ara sıra karnı ağrırdı. Günlerden bir gün, onu öyle şiddetli bir ağrı tuttu ki, kadın bilincini yitirdi. Ben artık ondan ümidimi kesmiştim. İki gün iki gece bu durumda kaldı. Sonra uyandı ve şöyle dedi:

“Lâ ilâhe illallah! Bana ne tuhaf şeyler oldu böyle! Bütün ölülerimizi gördüm, bana çok garip şeyler söylediler. Dediler ki, karnım bir daha ağrımayacakmış.” Nitekim o olaydan sonra kadın, o ağrıya yakalanmaksızın uzun bir ömür sürdü.

Yaklaşık yüz yaşına dek yaşadı ve namazlarını hiç aksatmadı. Allah ona rahmet eylesin. Bir keresinde, ona tahsis ettiğim odasına girmiştim. Önündeki leğende namaz için kullandığı başörtüsünü yıkıyordu.

“Bu nedir ey annem?” diye sordum.

“Evladım! Birileri peynir kokulu elleriyle tutmuş bunu, yıkadıkça peynir kokusu yayılıyor,” dedi. Örtüyü yıkadığı sabunu bana gös-

termesini istedim. Sabunu örtüden çıkardığında, bir de baktım ki, onun sabun zannettiği şey bir peynir parçası! Bunun üzerine, “Ey annem! Bu sabun değil, peynir,” dedim. Peynir bir baktı ve bana, “Doğru söylüyorsun evladım! Ben onu sabun sanmıştım,” dedi.

Söz söyleyenlerin en doğru söyleyeni olan ve şöyle buyuran Allah ne yücedir:

“Kime uzun ömür veriyorsak onun yaradılışını baş aşağı ediyoruz. Akılları ermiyor mu?”

*

Sözü fazla uzatmak sıkıntı verir. Anlatılacak olaylar ve konular o kadar çok ki, hepsini burada anlatmak mümkün değil. Ömrün kalan süresinde Allah’tan himaye ve sağlık, ölüm vakti gelince de rahmet ve hoşnutluk diliyorum. Çünkü O, isteyenlere karşı en cömert, ümit edenlere de en yakın olandır.

Övgü yalnızca Allah’adır.

Efendimiz Muhammed’e, O’nun ailesine salat* ve selam olsun.

* Hz. Muhammed’in adı anıldığında saygı göstermek için okunan dua. Salat sözcüğü eskiden namaz anlamında da kullanılırdı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tevekkeltü Alellah*

*Bir yandan Allah için yaşadım, yok sayamam
Eğlenip haylazlık eden de benim bir yandan*

Yukarıda savaşla ilgili konuları ele aldım; geçip giden zamanın bana unutturamadığı, çarpışmaları, cenk meydanlarını, karşılaşıl-
an tehlikeleri anlattım. Doğrusu, yaşıma çok
ilerledi, artık bir kenara çekilmek, kendimle
baş başa kalmak kaçınılmaz oldu. Ve unut-
kanlık, babamız Âdem'den bu yana ortak
mirasımız.

Şimdi avlarımdan, tanık olduğum avlar-
dan ve av için kullanılan kuşlardan bahsede-
ceğim bir bölüme başlıyorum.

Bu av deneyimlerimden bazılarını Şey-
zer'de bulunduğum ilk gençlik çağlarımda
yaşadım. Bazı avlara Melikü'l-Umera Atabek
Zengi İbn Aksungur'un yanında; bazılarını
Şihabeddin Mahmud İbn Tâcu'l-Mulûk ile
Şam'da; bazılarını Mısır'da; bazılarını Meli-
kü'l-Adil Nüreddin Ebu'l-Muzaffer Mahmud
İbn Atabek Zengi ile bazılarını da Diyarbe-
kir'de Artukoğlu Emir Fahreddin Kara Arslan
İbn Dâvud ile katıldım.

* Allah'a tevekkül ettim.

Üsâme'nin Babası ve Onun Av Merakı

Şeyzer'deki av deneyimlerimi babamla birlikte yaşadım. Babam ava düşküncü. Avı ve bütün av kuşlarını sever, av için hiçbir fedakârlıktan kaçınmazdı. Çünkü arkadaşlarıyla ilgilenmekten arta kalan zamanda, savaşmaktan, Frenklere karşı cihat etmekten ve Kur'an-ı Kerim yazmaktan başka aktivitesi yoktu. Yegâne eğlencesi avdı onun. Üstelik bütün bunları yaparken babam, gündüzleri oruç tutmayı ve her gün Kur'an okumayı da ihmal etmezdi. Onun için av, şu sözün gereğine uymaktı:

"Ara ara kalplerinizi rahatlatın ki, Kur'an-ı Kerim'i daha iyi anlayasınız."

Doğrusu, ne onun avcılığı gibi avcılık gördüm bugüne dek, ne de onun gibi disiplinli olanı.

2

Zengi ile Ava Katılan Üsâme'nin Gözlemleri

Melikü'l-Umera Atabek Zengi'nin av maceralarına tanık oldum. Onun çok sayıda av kuşu vardı. Biz nehirlerin kıyısında yürürken, şahinciler önümüzden giderek şahinleri su kuşlarının üzerine salardı. Her zaman yapıldığı gibi davullar çalınır ve şahinler yakalayabildikleri avları yakalar, yakalayamadıkları kaçar. Bileklerinde dağ şahinlerinin bu-

lunduğu diğer şahinciler ise, onların arkasından giderdi.

Bu şahinler, öndekilerin kaçırdığı, yükseklerle uçan kuşların üzerine salınırdı. Dağ şahinleri onların peşine düşer ve yakalardı. Yine bu şahinler, dağ eteklerine kaçan keklikleri de izler ve avlardı. Çünkü bu dağ şahinleri, olağanüstü süratli ve çevik kuşlardı.

Bir gün, Atabek'le birlikte Musul yakınlarındaki el-Mağraka denilen bölgedeydik ve patlıcan ekili bir arazide yürüyorduk. Atabek'in önünde, elinde şahin bulunan bir şahinci gidiyordu. Bir erkek keklik havalandı ve şahinci şahini kekliğin üzerine saldı, şahin de kekliği yakalayıp indi. Yere indiklerinde, keklik şahinin pençesinden kurtulup uçu. Keklik yükseldiği sırada, şahin yerden tekrar havalanıp onu yakaladı ve indi. Bu sefer kekliği sıkı kavramıştı.

Pek çok kez, Atabek'in vahşi hayvan avına çıktığını gördüm. Avcılar vahşi hayvanın çevresinde halka oluşturdıklarında, kimse halkanın içine giremezdi. Bir hayvan harekete geçince hemen onu okla vururlardı. Atabek en usta okçulardan biriydi. Ona bir ceylan yaklaştığında okuyla ceylanı vururdu, ceylan tökezler gibi olur ve yere düşerdi. Sonra hemen boğazı kesilirdi. Onunla birlikte çıktığım avlarda vurduğu ilk ceylanı her zaman adamlarından biriyle bana gönderirdi.

Yine Atabek'le ava çıkmıştık. Av için çember oluşturulmuştu ve biz Hirnas kıyısındaki Nusaybin topraklarındaydık. Çadırlar kurulduğu sırada, vahşi hayvanlar çadırlara

doğru geldiler ve adamlarımız ellerindeki değnek ve kalın sopalarla saldırarak birçoğunu vurdular. Çemberin içinde kalan bir kurt, halkanın ortasındaki bir ceylanın üstüne sıçrayıp onu yakaladı ve üzerine çöktü. Kurdu bu durumda öldürdüler.

Bir keresinde, Sincar yakınlarındaydık. Bir tavşan kafesinden kaçmıştı. Atabek'in emriyle atlılar tavşanın çevresini sardı. Sonra Atabek, bir adamına atının arkasında bir çita gibi taşıdığı vaşağı* tavşanın üzerine salmasını söyledi. Adam vaşağı tavşanın peşine saldı, ama tavşan atların bacakları arasına kaçınca vaşak onu yakalayamadı. Bundan önce vaşağın av için kullanıldığını görmemiştim.

3

Şam'da Av

Şihabeddin Mahmud İbn Tâculmulûk'un zamanında, Şam'da kuş, ceylan, yabani eşek ve antilop avlarına katıldım.

Bir gün, zemini uzun otlarla kaplı Ban-yas ormanına gitmiştik. Birçok antilop avladıktan sonra, çadırlarımızı daire şeklinde kurduk ve orada konakladık. Halkanın tam ortasında, otların içinde uyumakta olan bir antilop ayağa kalktı ve çadırların ortasında yakalandı.

Dönerken, adamlardan biri ağaçta bir sincap gördü ve Şihabeddin'e haber verdi. Şiha-

* Vaşak: Kedigillerden, kulakları çok sivri, dişleri ve tırnakları keskin, çok yırtıcı bir hayvan.

beddin gelip ağacın altında durdu, iki ya da üç ok attı, ama isabet ettiremeyerek onu bıraktı. Sincabı vuramadığından canı sıkkın görünüyordu. Sonra bir Türk gelip o sincaba bir ok attı ve tam göğsünden vurdu. Sincap okla ağaca asılı kalmıştı. Ön ayakları hareketsiz sarkıyor, arka ayakları çırpınıyordu. Sonunda adamlar ağacı salladılar ve sincap yere düştü. Eğer o ok bir insanı vursaydı, anında ölürdü. Bütün yaratıkların yaratıcısı olan Allah her türlü övgüye layıktır!

4

Hâfız Zamanında Mısır'da Av

Mısır'da da ava katıldım. El-Hâfız Lidînilah Abdülmecid Ebu'l-Meymun'un şahin, doğan ve deniz şahinlerinden oluşan av kuşu koleksiyonu vardı. Bir usta şahincinin sorumluluğunda olan bu kuşlar, çoğu yaya şahincilerin ellerine konmuş olarak haftada iki kez ava çıkarılırdı. Ben de onların çıkarıldığı günlerde atıma biner, eğlenmek amacıyla onları seyretmeye çıkardım. Bir gün şahinci, Hâfız'a giderek ona:

“Falan misafirin bizimle birlikte mi çıkıyor?” dedi. Onun bu konuda bir emri olup olmadığını öğrenmek ister gibiydi. Hâfız bana, “Onunla beraber çık, av kuşlarıyla vakit geçirsin,” dedi.

Bir gün, birlikte ava çıkmıştık. Şahincilerden birinin elinde, tüy dökme mevsiminde olduğu için özel kafese alınmış olan kırmızı

gözlü bir şahin vardı. Birden ilerde turnalar gördük. Usta, o şahinciye, “Önden git ve kızıl gözlü şahini onların üzerine sal,” dedi.

Adam ilerledi ve şahini saldı. Turnalar havalandı. Şahin, bizden uzak bir mesafede onlardan birini yakaladı ve aşağı indirdi. Altında iyi bir at olan bir adamıma, “Atını oraya sür, sonra da inip turnanın gagasını yere sapla, ayaklarını da ayaklarının altına al ve bizim gelmemizi bekle,” dedim.

Adam gitti ve dediğim gibi yaptı. Şahinci oraya vardığında turnanın boğazını kesti ve şahini doyurdu.

Geri döndüğümüzde, usta şahinci Hâfız’a olanları ve benim, adamıma verdiğim talimatı anlattıktan sonra, “Efendim! Bu adam gerçek bir avcı gibi konuşuyor,” dedi.

Bunun üzerine Hâfız, “Bunun savaşıp avlanmaktan başka ne yaptığını sanıyorsun?” dedi.

Yanlarında balıkçıl kuşlarının üzerine saldıkları doğanlar vardı. Bir balıkçıl kuş, doğanı görünce daireler çizerek yükselmeye başlar, doğan da başka bir daire çizerek balıkçıldan daha yükseğe çıkıncaya kadar uçmayı sürdürür. Sonra dalışa geçerek balıkçılı yakalar.

Bu ülkede Bucc denilen flamingo benzeri kuşlar bulunur ve onları da avlarlar. Nil Nehri’nin sığ yerlerinde su kuşlarını avlamak kolaydır. Ceylanların sayısı azdır, ama “Benî İsrail İneği” aksine çoktur. Bu inekler, sarı renklidir ve boynuzları alelade ineklerinki gibidir. Ama normal ineklerden küçüktürler ve çok

hızlı koşarlar. Nil kıyılarında, “deniz atı” diye bilinen bir hayvan avlanılır. Küçük bir inek kadar olan bu hayvanın gözleri de küçüktür. Derisi mandaninki gibi tüysüzdür. Alt çenesinde uzun dişleri vardır. Üst çenesinde, gözlerinin hemen altından alt diş uçlarının çıkmasını sağlayan delikler bulunur. Domuz gibi ses çıkarır ve küçük göletlerden başka yerde yaşamaz. Yedikleri ekmek, ot ve arpadır.

5

Turna Avlayan Şahinle Köpek

Bir keresinde, Emir Mu'înüddin'le beraber Akka'ya, Frenklerin kralı Fulk'un oğlu Fulk'e gitmiştik. Frenk diyarından yeni gelmiş olan bir Cenevizli gördük orada. Adamın yanında, turna avında kullandığı tüy dökmüş büyük bir şahin ve küçük bir köpek vardı. Şahini turnaların üzerine saldıığında köpek şahinin altında koşuyor, şahin turnayı yakalayıp indirdiğinde de köpek, dişleriyle turnayı yakalayarak kaçmasını engelliyordu. Bu Cenevizli bize şöyle dedi:

“Bizim oralarda, kanadında on üç tüy bulunan şahinler bile turna avlayabilir.”

O şahinin tüylerini saydık, gerçekten de on üç taneydi.

Emir Mu'înüddin kraldan bu şahini istedi. Kral, şahini ve köpeği o Cenevizli'den alıp Emir Mu'înüddin'e verdi. Şahinin, ete saldırır gibi yolda ceylanlara saldırdığını gördüm. Onunla birlikte Şam'a vardık. Ama şahinin

Şam'daki ömrü uzun olmadı. Bir şey avlmasına zaman kalmadan öldü.

6

Hısn-ı Keyfâ'da Av

Emir Fahreddin Kara Arslan İbn Dâvud'la bereber Hısn-ı Keyfâ'da ava gittim. Orada çok sayıda bildirgin, zehr* ve keklik vardır. Su kuşları ise, nehir kıyısındaydı. Ama su kuşları çok iri olduklarından şahin onları zaptedemezdi. Bu bölgede çoğunlukla dişi ve erkek dağ keçileri vardır. Avcılar vadilerde onlar için ağ gererler. Sonra dişi dağ keçilerini bu ağlara doğru kovalayarak tuzağa düşürürler. Dişi dağ keçileri orada çoktur ve avlanması kolaydır. Tavşanlar da öyledir.

7

Hama'da Nûreddîn'le Av

Melikü'l-Âdil Nûreddîn'le de avlara katıldım. Bir keresinde, birlikte Hama topraklarındaydık. Adamlarımız bir tavşanın peşine düşmüştü. Nûreddîn tavşanı kertikli bir okla vurdu. Tavşan sıçradı, peşindekileri geçti ve yuvasına kaçtı. Hepimiz arkasından koştuk. Nûreddîn de gelip yuvanın başında dikildi. Şerif Seyyid Bahaeddin tavşanın bacağına bana uzattı. Ok, diz üstünden bacağı kesmişti. Sivri ucu karnını yarmış ve karnından rahmi

* Zehr: Kaya kuşuna benzer bir kuş.

düşmüştü. Buna rağmen elimizden kaçıp yuvasına girmişti. Hizmetkârlardan biri Nûreddîn'in emriyle geldi, sandallarını çıkarıp tavşanın peşinden girdi. Ama ona ulaşamadı. İçinde iki tavşan yavrusu bulunan rahmi taşıyan adama, "Rahmi kes ve yavruları toprağa göm," dedim.

Adam dediğimi yaptı. Ama yavrular hareketlendiler ve yaşadılar.

Bir keresinde, bir köpeği tilkinin peşine salmıştı. O gün Halep yakınlarındaki Karahisar'daydık. Nûreddîn atını dörtnala tilkinin peşinden sürdü. Ben de onunla gittim. Köpek tilkiye yetişti ve ensesinden yakaladı. Tilki, başını geri çevirip köpeğin burnunu ısırdı. Köpek kesik kesik havlamaya başladı, Nûreddîn bu duruma gülüyordu. Sonra tilki, köpekten kurtulup yuvasına kaçtı. Onu yakalayamadık.

Bir gün, biz atlarımızla Halep kalesinin alt tarafında, şehrin kuzeyinde ilerlerken Nûreddîn'e bir şahin getirip verdiler. Bunun üzerine o, Necmeddin Ebû Talib İbn Ali Kürd'e dedi ki:

"Falana söyle -beni kastediyor- bu şahini alsın, onunla oyalansın." Adam söyleneni bana aktardı. Ben, "Onu nasıl eğiteceğimi bilmiyorum," dedim.

Nûreddîn, "Önceden de avcıydınız, şimdi de ava çıkıyorsunuz ve şahin eğitmeyi beceremiyorsunuz, öyle mi?" diye hayıflandı.

Bunun üzerine ben; "Efendim! Onları biz eğitmezdik. Bizim onları eğiten, avda önümüzden giden şahincilerimiz ve hizmetkârlarımız vardı," dedim. Şahini almadım.

Şeyzer'de Av ve Üsâme'nin Babası

Pek çok kez böyle önemli şahsiyetlerle birlikte ava çıkmışım. Ama vaktim bunların ayrıntılarını anlatacak kadar geniş değil. Avlanmak için her türlü av gereçlerine ve diğer imkânlara sahiptiler. Ama ben, babamın avları gibisini hiç görmedim. Bilmiyorum bu, şairin, "Sevgilinin her yaptığı sevimlidir," dediği gibi, ona seven gözle baktığımdan mıdır? Yoksa onun hakkındaki düşüncem gerçeğin kendisi midir? Şimdi ben, onun avcılığıyla ilgili olaylardan birkaçını anlatacak ve yargıyı okuyucuya bırakacağım.

Babam (Allah rahmet eylesin), gündüzleri zamanını Kur'an okumak, oruç tutmak ve avlanmakla geçirir; geceleri ise, Allah'ın kitabını yazıp ondan yeni nüshalar çıkarırdı. Kendi elyazısıyla Kur'an-ı Kerim'in baştan sona kırk altı nüshasını çıkarmıştır ve bunlardan ikisinin tamamı altın yaldızla yazılmıştı. Bir gün ava çıkar, bir gün dinlenirdi. Sürekli oruç tutardı.

Şeyzer'de iki av sahamız vardı. Bunlardan biri; keklik, tavşan avlanılan bölgeydi ve bu, şehrin güneyindeki dağdaydı. Diğeri ise, şehrin batısında kalan nehir kıyısındaki mezraydı, orada da su kuşları, keklikler, tavşanlar ve ceylanlar avlanırdı. Babam, adamlarından bir grubu şahin almaları için başka şehirlere gitmekle görevlendirirdi. Konstantiniyye'ye*

* İstanbul.

dahi adam gönderip oradan şahin getirtmişti. Adamlar, dönüşte yanlarına şahinleri beslemeye yetecek kadar güvercin almışlar, ama denizde fırtına çıkıp yolculuğun uzamasıyla şahinler için alınan yiyecekler tükenince, onlara balık eti yedirmek zorunda kalmışlardı. Bunun etkisiyle şahinlerin kanatlarının tüyleri çatlayıp kırılmaya başlamıştı. Her şeye rağmen, adamlar döndüğünde Şeyzer ender türden şahinlere sahip olmuştu. Şahinleri eğitme ve tedavi etmede usta olan Ganâim adında bir şahinci vardı. Getirilen şahinlerin kanatlarının kırılan yerlerini onardıktan sonra onlarla ava çıktı ve şahinlerden bir kısmı onun yanında tüy değiştirdi.

Ganâim, şahinlerin çoğunu Vâdi İbn Ahmer'e ısmarlar ve ondan satın alırdı. Şeyzer yakınlarındaki dağ halkından, Beşila, Besmalih ve Hilla Ara köylülerinden bir grup çağırarak o bölgelerde nasıl şahin yakalayacaklarını anlatıp onlara hediyeler ve giysiler vermişti. Bunlar geri dönüp tuzaklar kurdular ve kimisi yavru, kimisi tüy dökmüş, kimisi beyaz renkli olan birçok şahin yakaladılar. Sonra bu şahinleri babama getirerek:

"Ey efendimiz! Biz size hizmet uğruna, geçimimiz için çalışmaya ve çift sürmeye ara verdik, şimdi, yakaladığımız şahinleri toptan olarak bizden almanızı ve pazarlığa mahal bırakmayacak uygun bir ücret belirlemenizi arzuluyoruz," dediler. Babam da, yavru şahinlere on beş dinar, beyaz şahin yavrusuna bunun yarısı kadar, tüy dökmüş şahine on

dinar, tüy dökmüş beyaz şahine bunun yarısı kadar fiyat bi ti. Böylece, dağlılara, fazla çaba sarf etmeden ve çok yorulmadan para kazanacakları bir rızk kapısı açılmıştı. şahin avlamak için gerekli olan tek şey, bir adamın sığacağı kadar büyüklükte taştan bir kul beydi. Burası dallarla örtülür, çalı  ırpıyla kamufle edilir, yalnızca üstte bir delik bırakılırdı. Sonra bir güvercin alınıp iki bacağından bir sopaya bağlanır ve sopayla o pencereden dışarı uzatılarak hareket ettirilirdi. Bunun  zerine güvercin kanat çırpma-ya başlar, şahin güvercini görünce onu kapmak için dalışa geçerek üstüne konardı. Avcı, şahini hissettiğinde sopayı içeri doğru  eker, şahin güvercini tuttuğu sırada onu iki bacağından yakalayarak aşağı  eker ve gözlerini bağlardı. Ertesi gün sabahtan şahini bize getirir, ücretini alır, iki gün sonra da evine dönerdi.

Avcıların ve şahinlerin sayısı gittikçe arttı. Öyle ki, sayıları tavuklarımız kadar çoğalmıştı. Bazıları avda kullanılıyor, bazıları da t neğinde kalabalıktan dolayı ölüyordu.

9

şahin Terbiyesi ve Av Zamanında Düzen

Babamın hizmetinde şahin, doğan ve köpek terbiyecileri bulunurdu. K lelerinden bir gruba, şahinlerin nasıl eğitileceği öğretilmişti ve onlar bunu iyi beceriyordu. Babam ava

çıktığında, bizler, yani dört evladı onunla girdik. Adamlarımız, yedek atlarımız ve silahlarımız yanımızda olurdu. Çünkü yakını-mızda olan Frenklerden hiçbir zaman emin değildik. Bizimle birlikte on ya da daha fazla şahin ava çıkardı. Babam bunların yanı sıra iki doğan, iki çita terbiyecisi ve bir köpek eğitici bulundururdu. Köpek eğitimcilerinden birinin yanında Selûkî,* diğerinin yanında Zagave** cinsi bir köpek olurdu.

Dağa keklik avına çıktığımız zaman, henüz yukarıya varmadan babam bize seslenirdi, "Dağlın ve içinizde Kur'an dersini okumayan varsa okusun." Biz, onun çocukları, Kur'an'ı ezbere biliyorduk. Dağılıp derslerimizi okur ve sonunda av bölgesine varırdık. Sonra babam bizi çağırır ve kaç sayfa okuduğumuzu sorardı. Biz kendisine yanıt verdikten sonra o, "Ben yüz ya da yüze yakın ayet okudum," derdi. Babam, Kur'an'ı sanki yeni vahyedilmiş gibi etkili bir şekilde okuyabiliyordu.

Av sahasına vardığımızda babam, adamların dağılması için talimat verir, bir kısmının da şahincilere katılmasını emrederdi. Bir yerden bir keklik havalandı mı, hemen o tarafta kekliğin üzerine sahnan bir şahin belirirdi. Babamın beraberinde, köleleri ve arkadaşlarından oluşan kırk kadar atlı bulunurdu ve bunlar en usta avcılardan olurdu. Neredeyse havalanan her kuşu avlar, sıçrayan her tav-

* Bir tazi cinsi. Bir zamanlar Suriye ve Antakya civarında çoktu.

** Bir tazi cinsi.

şanı ya da ceylanı vururlardı. İkinci vaktine kadar dağda böyle avlanırdık. Sonra, şahinleri doyurur ve dağdaki göletlerde su içip yıkanmaları için serbest bırakırdık. Şehre hava kararınca dönerdik.

Atlarımızla su kuşu ve keklik avına çıktığımız günler, gönlümüzü rahatlatan, eğlenceli günlerdi bizim için. Şehrin kapısından itibaren ava başlar, sonra mezralara doğru ilerlerdik. Çita ve doğanları av sahasının dışında bırakıp şahinlerle girerdik oraya. Bir keklik havalansa şahin hemen onu yakalar, bir tavşan sıçrasa peşine başka bir şahin gönderilirdi. Eğer şahin yakalayamaz da, tavşan av bölgesinin dışına, çitaların bulunduğu tarafa doğru kaçarsa, peşine çitalar salınır; eğer çita da onu yakalayamazsa, üzerine doğanlar gönderilirdi. Talihin apaçık bir yardımı olmadığı sürece, hiçbir av elimizden kaçamazdı.

Ava çıktığımız mezralarda çok sayıda yabandomuzu çıkardı karşımıza. Biz dörtnala onların peşine düşer ve öldürürdük. Yaban domuzlarını öldürmek, başka bir avdan daha memnun ederdi bizi.

Babam, savaş ya da önemli bir iş için plan yapar gibi, avın da belli bir düzen içinde gerçekleşmesini isterdi. Kimse yanındaki arkadaşıyla konuşmaz, yuvasından çıkacak bir tavşanı ya da tüneğinden havalanacak bir kuşu görebilmek için herkes dikkat kesilirdi.

Şahinle Avlanma Usûlleri ve Yahşur

Babam ile Rubal'in iki oğlu arasında (Massisa, Antartus, Adana, Durûb şehirlerinin hâkimleri olan Ermeni Tarûs ve Lavun), dostane bir ilişki vardı ve daima haberleşirlerdi. Bu dostluğun en önemli sebebi babamın şahinlere olan düşkünlüğüydü. Bu kardeşler, babama her sene birkaç kez Ermeni piyadelerle yaklaşık on şahin gönderirler, ayrıca Zagave köpekleri de yollarlardı. Babam da onlara, atlar, kokular, Mısır yapımı elbiseler gönderirdi. Onlardan gelen şahinler ender güzellikteydi. Bir sene, Durûb'dan gelen şahinlerden bir koleksiyon oluşmuştu. İçlerinde, kartal kadar büyük genç bir şahin ve başka şahinler vardı.

Bize dağdan da pek çok şahin gelmişti. Aralarında doğan kadar büyük, genç bir şahin vardı. Bu, diğer şahinlerle uçmazdı.

Şahinci Ganâim onun için, "Şahinler arasında bu Yahşur gibisi yok. Hiçbir avı kaçırmayacak," diyordu. Biz ona inanmamıştık. Ama şahini eğittikten sonra, düşündüğü gibi, şahinlerin en beceriklisi, en çeviği ve en zekisi oldu. Bu şahin, uzun yaşadı ve on üç yıl evimizde bizimle kaldı. Aileden biri gibi olmuştu. Avcı kuşların genellikle yaptığı gibi kendisi için avlanmaz, yalnızca sahibi için avlanırdı.

Yahşur'un tüneği babamın yanındaydı. Babam onu şahinciye bırakmazdı. Çünkü şa-

hinci, daha iyi avlansınlar diye geceleri aç bırakırdı şahinleri. Ama bu şahin, kendi karnını kendisi doyurur, avda da istenileni yapardı. Keklik avına çıktığımızda, yanımızda çok sayıda şahin olurdu. Bu şahini babam şahincilerden birine verir ve ona, "Bir kenarda bekle, onu diğer şahinlerle gönderme. Dağda bir yere saklan," derdi. Adamlar bir kekliğin bir ağaca konduklarını görünce babama haber verirler, babam da, "Yahşur'u bırak gelsin," diye seslenirdi. Şahincinin elinden havalanan Yahşur, babam elini kaldırır kaldırmaz, başka bir çağrıya gerek olmaksızın babamın eline konar, sonra başını ve boynunu dikerdi. Babam uyuyan kekliğin yuvasına yaklaşır ve elindeki bir dal parçasını ona doğru fırlatırdı. Keklik havalanır havalanmaz Yahşur'u üzerine salar, Yahşur da on arşın mesafe içinde kekliği yakalardı. Şahinci hemen oraya koşar, şahinin pençesindeki kekliğin boğazını keser ve Yahşur'u kaldırıp götürürdü.

Babam, onunla bir kenarda beklemesini söylerdi. Bir ağaç dalına konan başka bir keklik gördüklerinde, babam tekrar aynısını yapardı. Bu şekilde beş altı tane keklik avlar ve Yahşur hepsini on arşın mesafede yakalardı. Sonra babam şahinciye* şahini doyurmasını söylerdi. Şahinci babama, "Efendim! Doyurmadan önce onunla biraz daha avlansak olmaz mı?" demesine karşılık babam, "Evladım! Avlanabileceğimiz on şahinimiz var. O fazlasıyla avlandı. Bu yarış onun ömrünü kısaltır," derdi. Bunun üzerine şahinci onu doyurur ve ava sokmazdı.

Av sona erdiğinde şahinlerimizi doyurur, su içmeleri ve yıkanmaları için onları suya bırakırdık. Bu sırada Yahşur şahincinin elinde olurdu.

Geri dönmek için şehre yöneldiğimizde, babam, "Yahşur'u bana getirin," der ve onu elinde taşıyarak yola devam ederdi. Babamın karşısında bir keklik uça, hemen Yahşur'u onun üzerine gönderir ve Yahşur kekliği yakalardı. Böylece, yolda havalanan keklik sayısınca, on ya da daha fazla uçuş yaparak avlanırdı. Yahşur'un karnı tok olduğundan gagasını kekliğin boynuna daldırmaz, kanının tadına da bakmazdı. Eve girdiğimizde babam hemen, "Bana su getirin," derdi. Su getirilince suyu içmesi için Yahşur'un önüne koyardı. Eğer şahin yıkanmak istiyorsa, bu kez de babam büyükçe bir kâse su getirterek kâseyi şahinin önüne koyardı. Şahin uçup suyun ortasına iner, içinde çırpınıp kanat vurarak güzelce yıkanır ve sudan çıkardı. Sonra babam onu şahin için yapılmış büyük tahta bir tüneğin üzerine bırakır ve yanan mangalı ona yaklaştıırıp kurutuncaya kadar onu sıvazlardı. Sonra onun için dürülmüş bir post serilir ve şahin onun üstüne inerek üzerinde uyurdu. Gecenin geç vaktine kadar, öylece postun üzerinde uyur vaziyette aramızda kalırdı. Babam haremlige çekilmek istediğinde, birimizden şahini getirmesini isterdi. Şahin, postun üzerinde uyandırılmadan, babamın yatağının yanı başına yerleştirilirdi.

Yahşur'un İlginç Özellikleri

Bu şahinin alışılmadık özellikleri vardı. Bunlardan anımsayabildiğim birkaç tanesini anlatayım. Çünkü aradan geçen uzun zaman, bunların birçoğunu unutturdu. Babamın evinde güvercinler, dişili erkekli su kuşları ve evi sineklerden temizlemesi için sığırların yanında beslenen sığırcık kuşları bulunurdu. Babam, elinde bu şahinle eve gelir, avludaki sundurmaya oturur, şahini de yanındaki tüneğe koyardı. Yahşur, bu kuşlardan hiçbirine göz koymaz, sanki onları avlamak âdeti değilmiş gibi onlara saldırmazdı.

Kışın, Şeyzer çevresinde su o kadar çoğalırdı ki, şehir surlarının dışı bataklığa döner, bu su birikintilerinin çevresine kuşlar yerleşirdi. O zaman babam, şahinciye ve beraberinde götüreceği bir adama dışarı çıkıp kuşların yakınına gitmelerini emrederdi. Kendisi de Yahşur'u bileğinin üstüne alır, kalenin üzerinde onunla durarak kuşları gösterirdi. Babam şehrin doğusunda, kuşlarsa batı tarafında kalırdı. Şahin onları görür görmez babam onu salar, şahin, şehrin üzerinde alçaktan uçarak uzaklaşır ve kuşların yanına varırdı. Bu sırada şahinci davul çalarak kuşları ucurur, şahin de onlardan birini yakalardı. Kuşlarla şahinin gönderildiği yer arasında uzun bir mesafe vardı.

Su kuşu ve keklik avlamak için Şeyzer'den çıkıp, hava karardıktan sonra geri dö-

nerken de, şehir yakınlarındaki büyük su birikintilerinde kuşların seslerini işitince babam, "Yahşur'u getirin," derdi. Karnı tok olan Yahşur'u alır, kuşları havalandırmak için çalan davul eşliğinde kuşlara doğru ilerler ve şahini onların üzerine salardı. Şahin, avını yakalamayı başarırса bize döner, şahinci de şahinin ayakları altındayken kuşun boğazını keser ve alır getirirdi. Yakalayamazsa, nehrin bir kuytuluguna konardı, biz onu göremediğimiz ve nereye konduğunu bilemediğimizden kendi haline bırakıp şehre dönerdik. Ertesi gün şafakta şahinci çıkıp onu bulur ve kaleye, babamın yanına getirerek babama, "Efendim! Soğuk, gece boyunca ensesini öyle bilemiş ki, çeliği bile kesebilir. Ava çıkalım da görelim bugün neler yapacak?" derdi.

Bıldırcından kaz ve tavşanlara kadar hiçbir av bu şahinden kurtulamazdı. Şahinci onunla turna ve hercel* avlamayı çok isterdi. Ama babam, buna izin vermez; "Hercel ve turna doğanla avlanır," derdi. Bir sene, bu şahin, avlamasını istediğimiz avlardan bazılarına yetişemez oldu. Artık bir avın peşine gönderilip yakalayamazsa, çağrıldığında gelmiyor, yıkanmak istemiyor, gittikçe zayıflıyordu. Ona ne olduğunu anlayamamıştık! Ama sonra, yeniden güçlendi ve avlanmaya başladı. Bir gün, yıkandıktan sonra şahinci onu sudan çıkardı. Islaklıktan dolayı tüylerinin bir yanı dağılmıştı. Birden şahinci orada badem büyüklüğünde bir çıban fark etti. Onu babama göstererek:

* Hercel: Bir kuş türü.

“Efendim! Onu avlanamaz hale getirip neredeyse helak edecek olan şey işte bu,” dedi. Sonra şahini sıkıca tutup çıbanı sıktı ve oradan kuru badem gibi bir şey çıktı. Daha sonra çıbanın patladığı yer kapandı ve Yahşur, kılıcı ve kan torbasıyla eskisi gibi kuşları avlamaya devam etti.

O zamanlar Hama hâkimi olan Şihabeddin Karaca her yıl birini göndererek Yahşur’u isterdi. Yahşur, Şihabeddin’le ava katılması için bir şahincinin refakatinde yirmi günlüküne oraya gönderilir, sonra şahinci onu yanına alıp geri dönerdi. Sonunda Yahşur, Şeyzer’de öldü.

Onun ölümü, Şihabeddin’i ziyaret için Hama’ya gittiğim zamana denk gelmişti. Bir gün, hafızların ve cenaze tekbircilerinin sesleriyle uyandım. Şehir ahalisinden oluşan büyük bir kalabalık vardı.

“Kim öldü?” diye sordum.

“Şihabeddin’in bir kızı,” dediler. Cenaze-ye katılmak istedimse de Şihabeddin buna izin vermedi. Cenaze Safrûn tepesine götürülüp gömülmüştü. Döndüklerinde Şihabeddin bana, “Ölenin kim olduğunu biliyor musun?” diye sordu.

“Bana senin çocuğunun öldüğünü söylediler,” dedim. Bunun üzerine o şöyle dedi:

“Vallahi hayır! Ölen Yahşur’dur. Onun öldüğünü duydum ve hemen bir adamımı gönderip onu buraya getirttim. Sonra onun için bir tabut yaptım ve cenaze töreni düzenleyerek gömdüm. O bunu hak etmişti!”

Mükemmel Çita

Babamın dişi bir çitası vardı. Bu çitanın diğer çitalara üstünlüğü, Yahşur'un diğer şahinlere üstünlüğü gibiydi. O, vahşileştikten sonra yakalanmıştı ve çitaların en büyüklerinden di. Çita eğitici si onu aldı, yeme alışkanlığı konusunda terbiye edip evcilleştirdi ve itaat etmeye alıştırdı. Bizi takip ediyor, ama avlanmak istemiyordu. Saraya tutulmuş gibi davranıyor, sinirleniyordu. Önüne bir ceylan yavrusu konduğunda, onunla ilgilenmiyor ve herhangi bir istek göstermiyordu. Yalnızca kokusunu aldığı nda ısı rıklar atıyordu. Yaklaşık bir sene kadar uzun bir süre bu durumu devam etti.

Bir gün, sazlıklara çıkmış tık. Atlılarımız içerilere doğru girdiler. Ben sazlıkların başlangıcında durup bekledim. Çita eğitici si de bu çitayla birlikte yakınımı daydı. Sazlıktan bir ceylan çıktı ve bana doğru koşmaya başladı. Altımdaki, en iyi cins atımı sürdüm. Ceylanı çitanın bulunduğ u tarafa yönlendirmeye çalışıyordum. Ama at, ceylana yetişip ona göğsüyle çarparak yere düşürdü. Bunun üzerine çita yerinden fırlayıp ceylanı yakaladı. Sanki çita, derin bir uykudan uyanmış tı:

“Alın işte, istediğ iniz av,” der gibiydi. Bundan sonra, nerede ceylan görse yakalıyor, eğitici si artık onu zapt edemiyor ve o, eğitici sini çekip düşürüyor, av sırasında diğer çitalar gi-

bi yerinde durmuyordu. Aksine, eğiticiyi tam durduğunu sanırken koşmaya başlıyor ya da ceylan yakalıyordu.

Şeyzer'de, normal ceylandan büyük olan udmi ceylanı avlardık. Bu çita, El-'Alah ya, da şehrin doğusundaki çok sayıda beyaz ceylanın bulunduğu bölgeye çıktığımızda, ceylanı rahatça avlayabilmek için terbiyecisinin kendisiyle birlikte koşmasına izin vermez, yoksa onu tırmalayıp düşürürdü. Beyaz ceylanlar küçük olduklarından, çita onlara sanki yavru ceylanlarmış gibi iştahla saldırırdı.

Çitalar arasında babamın evine yalnızca bu çitanın girmesine izin verilirdi. Onun hizmetine bakan bir hizmetçi kadın vardı. Hizmetçinin avlunun bir kenarında, altına kuru otlar serilmiş olan bir kilimi vardı. Duvara bir demir çakılıydı. Avdan sonra eğitici çitayı evin kapısına getirip tasmaıyla onu içeri bırakırdı. Çita eve girer, yatağın bulunduğu yere gidip yatar ve uyurdu. Hizmetçi kadın da gelip onu duvara çakılı demire bağlardı. Vallahi bu evde yirmi kadar boz ceylan, beyaz ceylan, buzağı, keçi ve bu evde doğan ceylan yavruları vardı. Çita ne peşlerine düşer ne de onları korkuturdu. Yerinden ayrılmaz, serbest kaldığında bile ceylanlara bakmaz, avluya girerdi.

Çitaya bakan hizmetçinin onu tarakla tarediğini gördüm, çita ona ne karşı çıkıyor ne de huysuzlanıyordu. Bir gün o hizmetçiye gördüm; çita, şu kendisi için serilen yatağa işemişti ve kadın, bunun için onu sertçe ta-

rayarak dövüyordu. Çita ise, ona hırlamıyor ve herhangi bir zarar vermiyordu.

Bir gün, iki tavşanı çita terbiyecisinin önünden kaçarken kovaladığını gördüm. Çita, tavşanlardan birini yakalayıp dişleriyle ısırды. Sonra diğerinin peşine düşüp ona da yetiştı ve ön ayaklarıyla vurmaya başladı. İlk yakaladığı tavşanla ağzı meşguldü. Birkaç defa pençeleriyle vurduktan sonra tavşanı bıraktı ve tavşan kaçtı.

13

Zamanın Sibeveyh'iyle Beraber Av

Şeyh Ebû Abdullah Tuleytulî de bizimle ava katılırdı. O, zamanın Sibeveyh'iydi. Kendisinden yaklaşık on yıl nahiv* okudum. Bundan önce o, Trablus'ta, Dâru'l-İlm'de görevliydi. Frenkler Trablus'u ele geçirince, babamla amcam adam göndererek bu Şeyh Abdullah'ı ve Nâsih** Yânis'i Şeyzer'e aldirdılar. Yânis'in güzel yazısı (hattı) İbn Bevvab'inkine*** çok benziyordu. Nâsih bir süre Şeyzer'de kaldı, babama iki Kur'an nüshası yazdı. Sonra Mısır'a göç etti ve orada öldü.

Şeyh Ebû Abdullah'ın bazı olağanüstü özelliklerine tanık oldum. Bir gün dersimi okumak için odasına girdiğimde, önünde birçok dilbilgisi kitapları bulunduğunu gördüm; Kitab-ı Sibeveyh, İbn Cinnî'nin Hasâ-

* Dil bilgisi.

** Kitabın kopyasını çıkaran.

*** Bağdat'ta yaşamış ünlü hattat Ebu'l-Hasan Ali İbn Hilâl, (Ö. 423 h.)

is'i, Ebû Ali El-Fârisî'nin El-İzah'ı, El-Luma ve El-Cümel kitapları gibi...

Bunun üzerine; "Ya Şeyh Ebû Abdullah! Bu kitapların hepsini okudun mu?" diye sordum. Ebû Abdullah şöyle cevap verdi:

"Okudum mu? Hayır, vallahi, hepsini hafızama kazıyıp ezberledim. Emin olmak istiyorsan, herhangi birini alıp rastgele bir bölümü aç ve başından bir satır oku." Ben de, bir kitaptan bir bölüm açıp bir satır okudum. O, sayfanın tamamını ezberden okudu. Diğer bütün kitaplarda da öyle yaptı. Böylece onun insanüstü bir özelliğine tanık olmuşum.

Bu, konunun akışına uymayan sıra dışı bir bölümdü.

Şeyh Ebû Abdullah, bizimle beraber, o sözünü ettiğim çitanın da bulunduğu bir ava katılmıştı. Ayağında bezden bir ayakka-bı vardı. Yerlerde çok diken vardı ve diken-ler onun ayağına batıp kanatmıştı. Ama o, çitanın avlanışını seyretmeye dalmış olduğundan ayağında acı hissetmiyordu. Çitanın ceylanlara gizlice yaklaşıp peşlerinden koş-masını ve onları avlayışındaki güzelliği bütün dikkatiyle izliyordu.

14

Kızıl Gözlü Şahin

Babam, nadir ve değerli av kuşları açısından şanslıydı. Bunlardan çok sayıda vardı onda ve aralarından en yırtıcı ve çevik

olanları seçerdi. Onda bir zamanlar kafeslenmiş, kızıl gözlü bir şahin vardı. Bu, şahinlerin en çeviklerindendi. Amcam Tâcu'l-Umerâ Ebu'l-Mutevvec Mukalled, babama Mısır'dan bir mektup gönderdi. Amcam, Mısır'a yerleşip Emir Biahkâmullah'ın hizmetine girmişti. Mektubunun bir yerinde şöyle diyordu:

"El-Efdal'in kabul salonunda kızıl gözlü şahin hakkında konuşulduğunu işittim. Efdal, danışmanına bu şahinlerle ilgili sorular soruyor, onların avlanma usûlleri hakkında bilgi alıyordu."

Bunun üzerine babam, bu şahini bir şahinciyle birlikte el-Efdal'e gönderdi. Şahinci Efdal'in huzuruna çıktığında Efdal:

"Kızıl gözlü şahin bu mu?" diye sordu.

Şahinci, "Evet efendim," dedi.

Efdal, "Bu ne avlar?" diye sordu. Şahinci, "Sümmanî,* hercel ve bu iki tür arasındaki kuş türlerinin hepsini avlar," diye yanıt verdi. Bu şahin, bir süre Mısır'da kaldıktan sonra kaçıp gitti ve bir yıl doğada, firavuninciri ağaçları arasında yaşadı. Orada tüy dökükten sonra onu yeniden yakalayabildiler. Daha sonra amcamdan bir mektup geldi, şöyle diyordu:

"Kızıl gözlü şahin kayboldu, firavuninciri ağaçları arasında tüy döktü ve sonra yeniden onu yakalamayı başardılar. Şimdi onunla ava çıkıyorlar. Kuşlar için büyük bir felaket oldu yine."

* Sümmanî: Bir bıldırcın türü.

Frenk Şahini

Bir gün babamın yanındaydık. Ma'arra-tu'n-Nu'man köylülerinden bir adam geldi. Beraberinde epey tüy dökmüş, kanat ve kuyruk telekleri kırık bir şahin vardı. Bu, bir kartal kadar büyüktü. Daha önce onun benzerini hiç görmemiştim.

Şahinci, "Ey efendim! Ben erkek keklikler için kapan kurmuştum, bu şahin kapana yakalanmış bir keklige saldırdı. Ben de onu yakalayıp size getirdim," dedi.

Babam şahini aldı ve onu kendisine hediye eden adama iyi bir bahşış verdi. Şahinci onun tüylerini onardı ve götürüp eğitmeye başladı. Ama şahinin, daha önce kafeslenmiş ve ava alıştırılmış bir şahin olduğu anlaşıldı. Frenklerin elinden kaçmış ve Ma'arra dağında tüy dökmüştü. O şahin, av kuşlarının en çevik ve en zekilerinden biriydi.

Şahinlerle Av

Bir gün, babamla ava çıkmıştık. Bir adamın uzaktan bize doğru geldiğini gördük. Ne olduğunu bilmediğimiz bir şey vardı elinde. Bize yaklaştığında, adamın elinde türünün en büyük ve güzellerinden olan bir şahin taşıdığını gördük. Şahin adamın elini yaralamıştı. Bu yüzden adam şahinin bacaklarından tut-

muş, baş aşağı vaziyette taşıyordu. Şahinin kanatları açık duruyordu. Bize ulaşınca:

“Efendim, bu kuşu avda yakaladım ve size getirdim,” dedi. Babam onu şahinciye teslim etti. Şahinci onun bakımını yapıp tüylerini onardı. Ama şahinin davranışları, görünüşü kadar iyi çıkmadı. Onu yakalayan adamın kötü muamelesi onu yıpratmış olmalıydı. Şahinler terazi gibi hassastırlar, bazen en küçük bir şey dengelerinin bozulmasına ve işe yaramaz duruma gelmelerine neden olabilir. Bu bizim şahinci, çok usta ve becerikli bir şahin eğiticisiydi.

Şehrin kapısından çıkarak avlanacağımız bölgeye doğru ilerlerdik. Yanımıza av için lazım olan bütün gereçleri alırdık; ağlar, küçük baltalar, kürekler, avların yuvasına ulaşmaya yarayan kancalar vs. Ayrıca şahin, doğan, çita ve tazi gibi av hayvanları da olurdu yanımızda. Şehirden çıktığımızda, babam iki şahin havalandırır, bu şahinler sürekli üzerimizde dönerek daireler çizerdi. Eğer iki şahinden biri rotadan saparsa, şahinci hafifçe öksürerek şahinin gitmesini istediği yönü eliyle işaret ederdi. O zaman, şahin derhal rotasını değiştirerek işaret edilen yöne doğru giderdi!

Bir keresinde, babamın bir şahini çayır-ığa konmuş olan bir grup güvercinin üzerine doğru yönlendirdiğini gördüm. Şahin oraya doğru uçunca, davul vuruldu ve güvercinler havalandı. Şahin hücumla geçti ve bir güvercinin başını kopardı. Sonra da onu alıp yere indi. Ne kadar aradıysak o kopan başı bula-

madık. Bence o nehre düşmüştü. Çünkü biz nehre yakındık.

17

Yahşur'un Bir Avı

Bir gün, babamın Ahmed İbn Mücir isminde bir adamı ona, "Efendim! Av seyretmeyi çok istiyorum," dedi.

O, babamın ava çıktığı adamlarından değildi.

Babam, "Ahmed'e bir at verin o da bizimle geliyor," dedi. O gün keklik avına çıkmıştık. Bir erkek keklik havalandı ve her zaman olduğu gibi şahin hareketlendi. Babamın elinde Yahşur vardı. Babam onu kekliğin üzerine saldı. Yahşur, göğsü çimenlere değecek kadar yere yakın uçuyordu. Keklik ise iyice yükselmişti. Bunu gören Ahmed babama, "Efendim! Vallahi bu şahin keklikle eğleniyor," dedi. Sonra Yahşur avını yakaladı.

18

Köpeklerle Av

Rum diyarından babama, Zağâviye* cinsi erkek ve dişi av köpekleri gelirdi. Sonra bizim yanımızda çoğalırlardı. Kuş avlamak, bu köpeklerin mizacında vardı.

Bu cins köpeklerden küçük bir yavru görmüştüm. Köpek eğiticisiyle ava giden diğer

* Bir tazi cinsi

köpeklerin peşine takılmıştı. Terbiyecisi, bir kekliğin üzerine şahin gönderdi. Keklik, nehir kıyısındaki sık çalılıkların arasına kaçtı. Bunun üzerine, çalılığın etrafına kuşları uçursunlar diye köpekleri saldı. Bu yavru da nehrin kenarında duruyordu. Keklik havalandırılmaz yavru arkasından koştu ve kıyı yüksekliğinden nehre düştü. Oysa o, ne avlanmayı biliyordu, ne de o güne dek bir kez olsun avlanmıştı.

Yine bu Zağâviye köpeklerinden birini gördüm. Dişi bir keklik dağa, ulaşılması zor bir çalılığa kaçmıştı. Köpek, çalılığa girdi ve bir süre çıkmadı. Sonra çalılığın içinde bir velvedir koptu. Babam,

“Herhalde orada vahşi bir hayvan vardı, köpeği öldürdü,” dedi. Bir saat kadar sonra köpek, bir çakalı ayaklarından sürükleyerek çalılıktan çıktı. Orada çakalı öldürmüş ve çeke çeke bize getirmişti!

19

Üsâme'nin Babası Av Kuşlarıyla Oyalanıyor

Babam bir keresinde, İsfahan'a, Sultan Melikşah'ın sarayına ziyarete gitmiş ve dönüşünde bana şunu anlatmıştı:

“Sultanla işimi halledip de geri dönmeye hazırlandığımda, yolda oyalanmak amacıyla yanıma birkaç av kuşu almak istedim. Bana birkaç şahin ve çalılıklarda avlanmaya alıştırmış bir gelincik getirdiler. Ama ben, tavşan

ve toy kuşu avlayan bir doğan aldım yanıma. Bu uzun ve yorucu yolda şahinleri idare etmek bana zor göründü.”

20

Bir Av İzlenimi

Babamın iyi cins “selûkiye”* köpekleri de vardı. Bir gün, ceylanların peşine doğanları salmıştı. Şiddetli bir yağmurdan sonra yerler çamur içindeydi. Ben babamın yanında, atımın üzerinde duruyordum ve o zamanlar genç bir çocuktum. Ava katılan diğer adamların atları çamur yüzünden ilerleyemiyordu. Yalnızca benim atım, ben hafif olduğum için çamurla başa çıkabiliyordu. Bu arada doğanlar ve köpekler ceylanı yere düşürmüştü.

Babam bana, “Üsâme! Hemen ceylanın yanma git, atından inip onu ayaklarından yakala ve biz yetişinceye kadar da bırakma,” dedi. Ben dediği gibi yaptım. Sonra babam yetişti ve ceylanın boğazını kesti. Hamaviye denilen iyi cins, sarı renkli bir dişi köpek babamın yanında duruyordu. Ceylanı yakalayan köpeklerden biriydi. Bizim ceylanı avladığımız ceylan sürüsü geri dönerek bizi geçti. Bunun üzerine babam, Hamaviye’nin tasmağını tutup onu ceylanları görebileceği bir yere kadar götürdü ve peşlerine saldı. Hamaviye bir ceylan daha yakaladı.

* Suriye ve civarında bulunan bir tazi cinsi.

Üsâme'nin Babası Avda Her Zaman Çevik

Babam, iri yapısına, ilerlemiş yaşına ve sürekli oruç tutan biri olmasına rağmen, gün boyunca at sürerdi. Yalnızca iyi cins at üzerinde avlanır; bizler, onun dört evladı bitkin düşerken, o hiçbir zaaf belirtisi ya da bezginlik göstermez ve yorulmazdı. Av sırasında ne bir köle geride kalabilirdi, ne yedek atı çeken seyis ne de silahları taşıyan adam.

Benim Yusuf adında bir hizmetkârım vardı; tek yaptığı mızrağımı, deri kalkanımı taşımak ve yedek atımı yanında tutmaktı. Ne bir av peşinde koşuyor ne de herhangi bir avı izliyordu. Babamın canı sıkılıyordu bu adama. Birkaç defa babam ona bu nedenle kızdıktan sonra, adam babama şöyle dedi:

“Ey efendim! Allah etmesin bir şey olsa, ava katılanlar arasında bu oğlun kadar sana yardım edebilecek hiç kimse yoktur. İzin ver, yedek atı ve silahlarıyla onun arkasında olayım ki, ihtiyaç duyduğunda onu yanında bulasın. Benim de sizinle geldiğimi, ava katıldığımı farzet.” Bundan sonra babam, avın peşinden koşmadığı için onu ne suçladı ne de eleştirdi.

Frenk Saldırısına Rağmen Av

Antakya hâkimi (Tancerd) bize saldırdı, bizimle savaştı ve herhangi bir barış antlaş-

ması olmaksızın gitti. Sonra babam atına atlayıp ava çıktı. Oysa Frenklerin geride bekleyen süvarileri henüz uzaklaşmamış ve bizim athlarımız da onların peşine düşmüştü. Frenkler geri dönüp bizim süvarilerimize saldırdı, bu sırada babam şehirden uzaklaşmıştı bile. Frenkler şehre kadar ulaştılar. Babamsa, Tell-Sikkîn'e çıkmış, kendisiyle şehir arasında bulunan Frenkleri izliyordu. Frenkler Şeyzer'i terk edene kadar o tepede bekledi ve sonra tekrar ava döndü.

23

Arap Atları

Şeyzer'in Cisir kalesi tarafındaki arazide karaca avlardı babam. Bir gün, siyah kısrağının üzerinde beş ya da altı karaca vurmuştu. Eski sahibinin ismine atfen "Hurcî'nin kısrağı" denilirdi o kısrağa. Babam kısrağı ondan üç yüz yirmi dinara satın almıştı. Babam son karacanın peşine takıldı ve birden kısrağın ön ayağı, yabandomuzu için açılmış olan bir çukura düştü. Kısarak babamın üzerine devrilerek köprücük kemiğini kırdı. Sonra ayağa kalktı, yirmi arşın kadar koştu. Bu arada babam düştüğü yerde yüzükoyun yatıyordu. Sonra kısarak geri döndü, yerden kalkıncaya kadar babamın başucunda durup ağladı, kişnedi ve sonunda adamları gelip babamı atına bindirdi. Bu, Arap atlarının huyudur.

Beygirler

Babamla birlikte dağ tarafına keklik avlamaya gitmiştik. Babamın Lü'lü' ismindeki adamı bir işi için aşağı indi. Bizim bulunduğumuz yer de şehre yakındı ve sabahın erken saatleriydi. Lü'lü'nün altında bir beygir vardı. Beygir, Lü'lü'nün sadağının* gölgesini görerek ürkmüş, onu sırtından atmış ve kaçıp gitmişti.

Ben, beygiri yakalamak için birkaç adamla birlikte sabahın erken saatinden ikinci vaktine kadar dörtnala peşinde koştum. Sonunda onu bir mezrada otlayan çiftlik hayvanlarının arasına sığınmaya mecbur ettik. Çobanlar kalkıp ip atarak vahşi hayvan yakalar gibi onu yakaladılar. Sonra onu alıp geri döndüm. Babam şehrin dışında durmuş beni bekliyordu. Ne avlanmış ne de evine gitmişti. Bu beygirler, attan daha çok yabani hayvanlara benzer.

25

Acımak

Babam bana şöyle bir olay anlatmıştı:

"Ben ava çıkardım, Reis Ebû Turâb Haydare İbn Katr-ı Meyr de benimle beraber çıkardı." Bu, babamın hafızlık yaptığı ve Arap dili okuduğu hocasıydı.

* İçine ok konulan torba ya da kutu biçiminde kılıf.

“Av bölgesine vardığımızda, atından iner ve biz etrafında avlanırken o bir kayanın üstüne oturur Kur’an okurdu. Biz avı bitirdiğimizde tekrar atına biner, bizimle birlikte yola koyulurdu. Bir gün bana şöyle dedi:

‘Efendim! Bir keresinde yine bir kayanın üstünde oturuyordum. Aniden yaralı bir keklik oturduğum kayaya doğru hızlı adımlarla seke seke gelip altına girdi. Tam o sırada onun peşinde olan bir şahin de geldi ve biraz uzağımda bir yere kondu. Lü’lü’, “Efendim, onu gözden kaçırmayın,” diye bağııyordu. Koşarak geldi. Bense içimden, “Allahım onu göremesinler,” diyordum.

Lü’lü’, “Efendim, keklik nerde?” diye sordu.

“Ben bir şey görmedim, buraya gelmedi,” dedim. O atından indi, kayanın çevresini dolaştı, sonra kayanın altına baktı ve onu gördü. Bunun üzerine, “Ben kekliğin nerede olduğunu soruyorum, siz burada olmadığını söylüyorsunuz,” dedi. Sonra kekliği aldı, ey efendim, benim içim sızlarken bacaklarını kırıp şahine attı.

26

Kaçan Tavşan

Av konusunda bu Lü’lü’ insanların en ustasıydı. Bir gün, onunla birlikte avlanırken yuvalarından çıkan bir grup tavşan yakınımızdan geçiyordu. Biz bunlardan çok miktarda avlamak için çıkardık. Küçük, kırmızı tavşanlardı bunlar. Lü’lü’ kargıyla dokuzunu vurdu.

Onuncu tavşan da yuvadan çıkınca babam, "Onu da köpeklerle bırak, biz seyredelim," dedi. Tavşanın peşini bırakıp üzerine köpekleri saldıılar. Ama tavşan köpekleri geride bırakarak kurtuldu. Bunun üzerine Lü'lü' babama, "Efendim! Beni bıraksaydın, onu vurup yakalardım," dedi.

27

Bir Köpeği Yılan Sokuyor

Yine bir gün, bir tavşanı yerinden çıkarıp peşine köpekleri salmıştık. Tavşan Hubeybe arazisindeki yuvasına saklandı, siyah bir köpek de onun arkasından yuvaya girdi. Sonra acıyla havlayarak hemen dışarı çıktı. Sonra da düşüp öldü. Biz onu bırakıp giderken derisinde yara izi vardı ve kokmaya başlamıştı. Bunun nedeni yuvada bulunan bir yılanın onu sokmasıydı.

28

Şefkatli Şahin

Şahinlerin avıyla ilgili tanık olduğum garip bir olay şöyleydi:

Hiç durmadan yağan ve günlerce bizi ata binmekten alıkoyan bir yağmurun ardından babamla dışarı çıktık. Yağmur kesilir kesilmez şahinlerle birlikte su kuşu avlamak için yola koyulduk. Bir tepenin dibinde, çayırılıkta yayılmış kuşlar gördük. Babam ilerledi ve ka-

feslenmiş bir şahini üzerlerine saldı. Şahin kuşlarla birlikte havalandı, birini yakaladı ve indi. Şahinin yakaladığı şeyi görememiştik. Yanına gittiğimizde, bunun bir sığırcık olduğunu gördük. Pençesini üzerine kapaklamış, yaralayıp incitmeden tutuyordu. Şahinci gitti ve kuşu alıp salıverdi. Kuş sapasağlamdı.

29

Kazın ve Toy Kuşunun Cesareti

Semend kazlarının insanlar gibi onurlu ve cesur davranışlarına tanık oldum. İşte bir örneği:

Bir keresinde, doğanları kaz sürüsünün üzerine saldı ve davullara vurmaya başladık. Kazlar havalandı ve doğanlar onlara yetişti. Birini yakalayıp diğer kazların arasından yere indirdiler. Biz uzaktaydık. O kaz bağırmaya başladı. Bunun üzerine beş altı kaz onun yardımına geldi ve kanatlarıyla doğanlara vurmaya başladılar. Biz çabuk davranmasaydık kazı kurtarıp doğanların kanatlarını gagalarıyla kırpacaklardı!

Toy kuşlarının gösterdiği cesaret de bir başka tür lüsü. Doğan bir toy kuşuna yaklaştığında, o hemen yere iner ve doğan onun etrafında dolaşırken toy kuyruğunu ona doğru çevirir. Doğan ona yaklaştığında ise, dışkısını onun üzerine fişkırtarak kanatlarını ıslatır, gözünü doldurur ve kaçır. Ama eğer isabet ettiremezse doğan onu yakalar.

Ayma Kuşu

En olağandışı av da babamın şahinlerinden birinin yakaladığıydı. Bir keresinde, babamın elinde cesur bir yavru şahin vardı ve ırmağın bir kolunda bir 'ayma kuşu duruyordu. Bu, balıkçıl rengine büyük bir kuştur, turnadan büyüktü ve kanatlarının bir uçtan bir uca uzunluğu on dört karıştı. Şahin aymaya saldırmak istedi. Babam da şahini saldı ve davul vuruldu. Kuş havalandı ve onun iç tarafına dalış yapan şahin, kuşu yakalamayı başardı. Ama ikisi birlikte suya düştüler. Aslında bu, şahinin kurtulması için bir fırsat doğurdu. Yoksa ayma kuşu onu gagasıyla öldürecekti. Sonra adamlardan biri giysileri ve teçhizatıyla suya atlayıp aymayı yakaladı ve onu kaldırdı. Karaya çıkarıldığında şahin ona bir baktı, çığlık attı ve bir şey yapmadan uçtu. Bu şahinden başka ayma kuşu avlayan bir şahin görmedim. Çünkü ayma kuşu, Şair Ebu'l-Ala Ma'arrî İbn Süleyman'ın Anka* kuşu hakkında söylediği gibiydi:

"Anka kuşu avlanmak için çok büyüktür."

Şahinden Kaçan Aslan

Babam ara sıra Şeyzer yakınındaki Cisir kalesine gider ve orada av bol olduğundan

* Kafdağı'nda bulunduğu söylenen masal kuşu.

birkaç gün kalırdı. Babamla birlikte orada keklik, su kuşu, karaca, ceylan ve tavşan avlardık. Yine bir gün babam oraya gitmişti. Keklik avlamak için atlarımıza bindik. Babam, Nikola adlı bir kölenin eğitip taşıdığı bir şahini kekliğin peşine saldı. Nikola da atını şahinin peşinden sürdü. Keklik bir çalılığın içine girdi. Aniden Nikola'nın çığlığı kulaklarımızı doldurdu. Dörtnele geri dönüyordu.

"Neyin var?" diye sorduk.

"Kekliğin düştüğü çalıktan bir aslan çıktı, ben de şahini bırakıp kaçtım," diye yanıt verdi.

Bir de baktık ki, aslan da Nikola gibi korkmuş; şahinin çığlığını duyunca çalıktan fırlamış, ormana doğru kaçıyordu.

32

Balıkçılar

Avlanır ve dönüşte kale yakınında küçük bir nehir olan Bûşemîr'e uğrardık. Balıkçıları çağırır ve onların ilginç avlanışlarını seyrederdik. Bunlardan birinin elinde bir kamaş olur, kamaşın ucunda kargıdaki gibi mızrak ucunun takılabileceği bir boşluk bulunurdu. Ayrıca o boşluğun içinden her biri bir arşın uzunluğunda üç demir kanca çıkardı. Kamaşın diğer ucunda balıkçının eline bağladığı uzun bir ip bulunurdu. Balıkçı, ırmağın en dar bölgesinde kıyıda bekler ve bir balık gördüğünde ucu demirli kamaşı fırlatırdı. Hedef asla şaşmazdı. Sonra elindeki ipi çekerek

ucundaki balıkla birlikte kamışı sudan çıkarırdı. Bir başka balıkçının elinde, avuca sığacak kalınlıkta bir sopa olur, bu sopanın başında demir bir çengel, diğer ucunda ucu elinde bir ip bulunurdu. Balıkçı suya girerek yüzmeye başlar, bir balık gördüğünde o çengelle balığı yakalar ve öylece bırakıp sudan çıkardı. Sonra ipi çekerek sopayı ve balığı çıkarırdı. Bir diğer balıkçı da suya girip yüzer, yüzerken elini kıyılardaki söğüt ağaçlarının diplerinde gezdirir, bir balığa değince parmaklarını balığın solungaçlarına sokar, böylece balık çırpınıp kaçamaz, o da balıkla birlikte sudan çıkardı. Bize göre balıkçıları seyretmek, şahinlerle avlanmak kadar eğlenceliydi.

33

Şahinci Ganâim

Bir keresinde, biz Cisir kalesindeyken günlerce yağmur yağmış ve rüzgâr esmişti. Sonra yağmur bir süre durdu ve şahinci Ganâim yanımıza gelerek babama şöyle dedi:

“Şahinler aç, tam avlanacakları zaman. Hava düzeldi ve yağmur kesildi, ava çıkmayacak mısın?” Babam bunu uygun buldu ve çıktık. Ama daha sahraya doğru fazla bir yol almamışken gökten boşanırcasına yağmur yağmaya başladı. Bunun üzerine Ganâim’e, “Hava düzeldi, gökyüzü açık deyip bizi bu yağmurda dışarı çıkardın,” diye serzenişte bulunduk.

Ganâim, “Sizin gözünüz yok muydu, yağmur bulutlarım görmüyor muydunuz? Bana:

‘Düpedüz yalan söylüyorsun, hava bozuk, gökyüzü de kapalı, deseydiniz ya,’ diye karşılık verdi.

Bu Ganâim, şahin eğitmekte ustaydı ve av kuşları hakkında çok tecrübeliydi. Onun sohbeti tatlı, arkadaşlığı hoştu. Bizim bildiğimiz ve bilmediğimiz sayısız av kuşu görmüştü.

Bir gün, Şeyzer kalesinden av için çıkmıştık. Birden Celâli değirmeninin yanında bir şey gördük. Bir de baktık ki yerde yatan bir turna. Adamlardan biri atından inip onu ters çevirdi. Turna ölmüştü, ama henüz sıcaktı. Ganâim onu görünce, “Bunu bir luzayk avlamış,” dedi ve kanatlarının altını gösterdi. Turnanın yan tarafı oyulmuş, kalbi yenmişti. Ganâim şöyle açıkladı:

“Luzayk kuşu ‘avsak’a benzer bir av kuşudur; turnayı avlar, kanadının altından sıkıca yakalar ve kaburgasını delip kalbini yer.”

Allah Teâla’nın takdiri gereği Atabek Zengi’nin hizmetinde bulundum. Ona, ‘avsak’a benzer bir av kuşu geldi; gagası, ayakları, kirpikleri ve gözleri kırmızıydı. O, en iyi av kuşlarından biriydi.

“Bu luzayk kuşudur,” dediler. Ama bu kuş Zengi’de birkaç gün kadar kaldıktan sonra gagasıyla bağlarını kesti ve uçup gitti.

34

Yaban Eşeği Avı ve Bir Atın Ölümü

Bir gün babam ceylan avına çıktı. Ben de onunlaydım ve genç bir çocuktum o zaman-

lar. Kanâtır vadisine vardığımızda yol kesen köle eşkıyalarla karşılaştık. Babam onları yakaladı, ellerini arkalarına bağlattı ve Şeyzer hapishanesine götürmeleri için bir grup adamına teslim etti. Ben onlardan birinin kargısını aldım ve ava katıldım.

Aniden bir yaban eşiği sürüsü görüldü. Bunun üzerine babama, "Ey efendim! Daha önce hiç yaban eşiği görmedim. İzin verir misiniz, peşlerinden gidip bakayım?" dedim. Babam izin verdi. Altımda en iyisinden kızıl bir at vardı. Atımı dörtmala sürdüm, eşkıyalardan aldığım kargı elimdeydi. Sürünün ortasına vardığımda eşeklerden birini sürüden ayırdım ve kargıyla dürtmeye başladım. Ama kollarımın zayıflığı ve kargının ucunun körlüğü nedeniyle darbelerim hayvanı pek etkilemiyordu. Bunun üzerine, eşiğin yönünü geri çevirerek adamlarımızın bulunduğu tarafa doğru kovaladım. Onlar da eşiği yakaladılar. Babam ve yanında kim varsa o atın gidişine hayran kaldı.

Allah'ın takdiri; bir gün nehir kıyısında vakit geçirmeye çıktığımda altımda yine aynı at vardı. Bazen şiir ya da gazel okuyan bir Kur'an öğretmeni de yanımdaydı. Bir ağacın altında indim ve atımı bir hizmetkâra verdim. Hizmetçi atın ayaklarını zincirle birbirine bağladı. Nehrin hemen yakınındaydı. Az sonra at bir şeyden ürktü ve yan tarafından nehre düştü. Her kalkmaya çalıştığında zincir yüzünden tekrar suya düşüyordu. Uşak atı kurtaramayacak kadar küçüktü ve bizim olandan haberimiz yoktu. Atın ölmek üzere

olduğunu anlayınca bize seslendi. Biz koştuk ve atın ölmesine ramak kaldığını gördük. Hemen zinciri kestik ve atı sudan çıkardık. Ama at öldü. Oysa hayvanın boğulduğu suyun derinliği, bacaklarının boyu kadar bile değildi. Onun ölümüne yalnızca zincirler neden olmuştu.

35

Şahinin Yeteneklerinden Habersiz

Bir Adam

Bir gün babam ava çıkmıştı. Samsâm adında bir emir de onunla beraberdi. Samsâm, Trablus hâkimi Fahrelmülk İbn Ammar'ın hizmetinde bulunan arkadaşlarından biriydi. Ama av konusundaki deneyimi çok azdı. Babam su kuşlarının peşine bir şahin gönderdi. Şahin bunlardan birini yakaladı ve nehrin ortasına düştü. Bunun üzerine Samsâm ellerini birbirine vurmaya başladı.

“La havle vela kuvvete illa billâh! Ben ne diye ava çıktım ki bugün?” diyordu.

Ben, “Ey Samsâm! Şahinin boğulacağından mı korkuyorsun?” diye sordum. Şöyle yanıt verdi:

“Elbette! Şimdiye kadar boğulmuştur bile. Şahin ördek midir ki suya düşünce yüzüp kurtulabilsin?”

Ben güldüm ve “Şimdi çıkar,” dedim. Az sonra şahin, kuşu başından yakalamış olarak sudan yüze yüze çıktı. Bu durum karşısında Samsâm şaşkın bir halde kalakaldı.

“Sübhanallah,” diyor, şahinin kurtulmasından dolayı Allah’a hamdediyordu.

36

Hayvanların Farklı Ölüm Şekilleri

Hayvanların ölümü farklı şekillerde olur. Bir keresinde babam beyaz bir şahini bir keklğin peşine salmıştı. Keklik çalılıklara düştü, şahin de peşinden girdi. Çalılıkta bir çakal vardı, şahini yakaladı ve kafasını kopardı. Bu şahin en iyi ve en değerli av kuşlarından biriydi.

Pek çok av kuşunun ölümüne tanık oldum. Bir gün ava çıkmıştım ve önümde atmaca taşıyan bir uşak vardı. Adam atmacayı küçük kuşların üzerine saldı ve atmaca birini yakaladı. Sonra adam gelip atmacanın pençesindeki kuşun boğazını kesti. Bunun üzerine atmaca, başını titretti, kan kusmaya başladı ve düşüp öldü. Küçük kuş başı kesilmiş olarak pençesinde duruyordu. Ölümünün vaktini tayin eden Allah ne yücedir.

Bir gün, kalede bulunan bir yapıya girmek için açtığımız bir kapıdan geçiyordum. Elimde bir kemiş boru (bilye fırlatan) vardı. Duvarın üzerinde bir serçe gördüm. Ben tam altında duruyordum. Boruya üfleyerek bir bilye fırlattım ona, ama isabet etmedi. Kuş kaçtı. Bilyeyi izliyordum. Bilye duvarın dibinden iniyordu, bir serçe duvardaki yuvasından başını çıkarmıştı, bilye kuşun başına isabet etti ve onu öldürdü! Sonra kuş önüme düştü,

ben de kafasını kopardım. Oysa benim maksadım o kuşu avlamak değildi!

Bir gün babam şahinini, önümüzdeki dikenli çalılıklarda beliren bir tavşanın üzerine saldı. Şahin tavşanı yakaladı, ama tavşan onun elinden kurtulup kaçtı ve şahin yere çömeldi. Tavşan uzaklaşmıştı. Ben tavşanı geri çevirmek için altımdaki siyah asil atı dörtnele sürdüm. Birden atın ön ayağı bir çukura girdi ve at üzerime yuvarlandı. Ellerim ve yüzüm dikenlerle dolmuş, atın arka bacağı kırılmıştı. Şahinse, tavşan uzaklaştıktan sonra yerden fırladı, tavşana yetişti ve onu avladı. Sanki tek amacı, atımı sakatlayıp beni dikenlere düşürerek bana eziyet etmektir.

37

Yabandomuzlarının Cesareti

Recep* ayının ilk gününde oruçlu olarak erkenden kalkmıştık. Babama, "Oruç aklıma takılmasın diye ava çıkmak istiyorum," dedim. Babam, "Peki çık," dedi. Böylece kardeşim Bahâüddevle Ebu'l-Muğîs Munkız'la birlikte ava çıktım. Yanımıza birkaç şahin de alıp mezralara doğru gittik. Meyan bitkilerinin arasına girdiğimizde birden karşımıza erkek bir yabandomuzu çıktı. Kardeşim mızrağıyla domuzu vurup yaraladı. Domuz meyan bitkilerinin arasına kaçtı. Kardeşim:

"Yara iyice canını yakmaya başlayınca ortaya çıkar, ben de mızraklayarak onu öldürü-

* Arabî ayların yedincisi.

rüm,” dedi. Bunun üzerine ben, “Sakın yapma! Atına vurup onu öldürebilir,” dedim.

Biz konuşurken domuz ortaya çıktı. Başka bir yere saklanmak istiyordu. Kardeşim domuzun önüne geçip onu sırtının ortasından vurdu. Mızrağın dışarda kalan üst tarafı kırıldı. Domuz, kardeşimin kızıl atına alttan saldırdı; bacaklarında, kuyruğunda ve alnında beyaz benekler bulunan bu at on aylık hamileydi. At ve kardeşim yuvarlandı, atın arka bacağı kırıldı ve telef oldu. Kardeşime gelince, onun serçe parmağı çıktı ve yüzüğü kırıldı.

Ben domuzun peşinden atımı dörtnala sürdüm. Domuz, bol miktarda meyan ve uzun bitkilerin bulunduğu bir alana girdi. Orada uyumakta olan bir sığır sürüsü varmış, ama ben bitkilerin yoğunluğundan ötürü onları görememiştim. Bir boğa atıma saldırıp onu karnından boynuzladı ve yere çarptı. Ben düştüm. At da düşmüş ve gemleri kopmuştu. Sonra kalktım, mızrağı aldım, tekrar ata binip boğanın peşine takıldım. Boğa kendisini nehre attı. Ben de nehrin kenarında durdum ve mızrağı ona fırlattım. Mızrak boğaya iki arşın kadar girdi ve üstünde kırıldı. Mızrağın uç tarafı boğanın vücudunda kaldı. Bu halde nehrin öte tarafına yüzdü. Nehrin karşısında, amcama ait olan bir köyde evler inşa etmek için kerpiç döken bir grup köylüye seslendik. Köylüler gelip boğanın hizasında durdular. Boğa suyun kenarında duruyor, ama kıyıya tırmanamıyordu. Köylüler onu öldürmek için büyük taşlar atmaya başladılar. Ben de seyislerimden birine oraya gitmesini söyledim. Seyis

teçhizatını ve elbiselerini çıkardı, kılıcını aldı, oraya yüzdü ve boğayı öldürme işini tamamladı. Sonra onu bacağından çekerek getirdi. Bunu yaparken şöyle diyordu:

“Allah sizi Recep orucu hürmetine bağışlasın, Recep ayına murdar domuzları avlayarak başladık.”

Eğer aslanınki gibi pençeleri ve dişleri olsaydı, domuz aslandan daha cesur bir hayvan olurdu. Bir keresinde dişi bir domuz görmüştüm. Onu yavrularından uzaklaştırdık. Yavrulardan biri, bir adamımızın atının toynağına burnuyla vurmaya başladı. Kedi büyüklüğünde bir yavruydu bu. Adam sadağın-
dan bir ok çıkardı, ona doğru eğildi, vurdu onu ve okla beraber havaya kaldırdı. Ok ucunda taşınabildiği halde atın toynağına vurmasına ve savaşıcılığına çok şaşırmıştım.

38

Bir Kölenin Çevikliği

Avda tanık olduğum garip şeylerden biri de şuydu:

Yanımızda götürdüğümüz on kadar şahinle dağa, keklik avlamaya giderdik ve bütün gün avlanırdık onlarla. Dağda şahinler dört bir yana dağılırdı ve her birinin beraberrinde üç atlı köle olurdu. İki tane de köpek eğiticimiz vardı. Bunlardan birinin adı Butrus, diğerininki Zerzûr Badiye idi. Şahinciler, ne zaman bir kekliğin peşine şahin gönderseler:

“Hey Butrus!” diye seslenirlerdi. Butrus da hecin devesi* gibi koşarak hepsine yetişirdi. O ve arkadaşı böyle tepeden tepeye bütün gün koşarlardı. Şahinleri doyurup da geri dönmek üzere yola koyulduğumuzda Butrus sapanını alır, kölelerden birinin peşine takılarak ona taş atar, sonra o köle de sapanını çıkarıp Butrus’u taşlardı. Sanki bütün gün bir tepeden diğerine koşan o değilmiş gibi, yol boyunca kendisi yayan giderek at üzerindeki kölelere sapanıyla taş fırlatırdı ve bu kovalamaca şehrin kapısına varıncaya kadar devam ederdi!

39

Zegâviye Köpekleri

Zegâviye köpeklerinin şaşılacak özelliklerinden biri, kuşları yemiyor olmalarıdır. Yalnızca başlarını, etsiz bacaklarını ve şahinler tarafından eti yenmiş olan kemiklerini yerler.

Babamın siyah bir zegâviye cinsi köpeği vardı. Geceleri köleler onun başının üzerine bir lamba koyar ve oturup satranç oynarlardı. Onlar oyun oynarken köpek hiç hareket etmezdi. Gözleri artık göremez hale gelinceye dek öylece beklerdi! Babam adamlara kızarak, “Bu köpeği kör edeceksiniz,” derdi. Ama onlar vazgeçemezlerdi bu oyundan.

Ca’ber kalesi hâkimi Emir Şihabeddin Malik İbn Salim İbn Malik babama iyi eğitilmiş bir köpek gönderdi. Bu, ceylanların peşine

* Çok dayanıklı, hızlı yürüyen ve hızlı koşabilen bir deve cinsi.

gönderilen doğanların altından koşturulan cinsten bir köpekti. Bizleri şaşkınlık içinde bırakan davranışları vardı.

40

Doğanların Av Usülleri

Doğanlarla avlanılırken belli bir plana göre hareket edilir. Evvela öncü gönderilir. Bu, ceylanın kulağına asılarak darbeler indirir. Ardından yardımcı doğan gönderilir. O da başka bir ceylana saldırır. Sonra bir yardımcı daha gönderilir ve o da aynı şeyi yapar. Doğanların her biri bir başka ceylana saldırarak onu kontrolü altına alır. Öncü, kulağından yakaladığı ceylanı sürüden ayırır. Diğer doğanlar da, saldırdıkları ceylanları bırakıp hepsi birden öncüye katılırlar. Sonra doğanın altından koşan köpek, diğer ceylanlara bakmaksızın doğanların üzerine üşüştüğü ceylana saldırır.

Bazen ansızın bir kartal ortaya çıkıverirdi. O zaman doğanlar ceylanı bırakır, ceylan kaçar ve doğanlar daireler çizerek etrafta uçuşmaya başlardı. Doğanların havalanmasıyla köpeğin de ceylanı bıraktığını görürdük. O da, havada dönüp duran doğanlar gibi onların altında daireler çizerdi. Doğanlar kendilerine gösterilen bir yemle çağrılıp aşağıya ininceye kadar onların altında dönmeyi sürdüren köpek, doğanlar inince durur ve atların peşinden yürümeye başlardı.

Yavru Ceylan Avı

Şihabeddin Mâlik'le babam arasında bir dostluk bağı vardı. Mektuplar ve elçiler vasıtasıyla sürekli haberleşirlerdi. Bir gün Şihabeddin babama şöyle bir haber gönderdi:

“Bir ceylan avı düzenledim ve bir gün içinde üç bin ceylan yavrusu yakaladık.”

Bunca yavru ceylanı yakalayabilmelerinin nedeni, ceylanların Ca'ber kalesi arazisinde çok fazla bulunmasıydı. Ayrıca onlar, ceylanların yavrulama dönemine denk gelen bir zamanda atlı ve yaya olarak ava çıkmışlar, o gece ya da iki üç gece evvel doğmuş olan ceylan yavrularını toplamışlardı, tıpkı odun ve ot toplar gibi.

Onların bölgesinde, Fırat kıyılarındaki mezralarda keklik de çoktur. Kekliğin karnı yarılp temizlenir ve içi tüyle doldurulursa uzun süre kokmadan dayanır.

Güçlü Zayıfı Yer

Bir gün, karnı yarılp kursağı çıkarılmış bir keklik gördüm. Kursağında daha önce yediği bir yılan vardı. Yılan, yaklaşık bir karış uzunluğundaydı.

Ve bir keresinde avlanırken bir yılan öldürdük. Karnından başka bir yılan çıktı. Kendisinden biraz daha küçük olan bu yılanı

olduğu gibi kolayca yutuvermişti. İşte bütün hayvanların doğası budur, güçlü olan zayıfa saldırır.

*Zulüm, canlıların tabiatındandır
Aksini görürsen bir nedeni vardır*

Sonsöz

Yetmiş yıl süren hayatım boyunca şahit olduğum bütün avları bir kitaba sığdırmak imkânsız ve üstesinden gelinemeyecek bir şey. Ayrıca, vaktini masallarla tüketmek, bir insanın başına gelebilecek en büyük felaketlerden biridir. Ben, ömrümün kalan son günlerini yararlı işler yapmak ve ibadet edip sevap kazanmaktan başka bir şeyle harcıyorsam Allah Teâla'dan af dilerim. Hayırların ve yüceliklerin tek sahibi olan Allah, günahları bağışlar ve rahmetini bol bol dağıtır. O, cömertlerin cömertidir, ne umutları boşa çıkarır ne de isteyenleri geri çevirir.

*Övgü, âlemlerin Rabbi olan Allah'adır.
Allah'ın rahmeti ve bereketi,
Efendimiz Muhammed'e ve onun
Tertemiz Ehl-i Beyt'ine olsun!
Sadece Allah'a muhtacız
O ne güzel vekildir.*

Elyazmasının Son Sayfasında Üsâme'nin Torununun İstinsah* Sicili:

Dedemin bu kitabım, erdemli âlim, bilge lider, dinin destekçisi, kralların ve sultanların

* Suretini çıkarmak, kopya etmek.

arkadaşı, Arapların övüncü, Emîrül-Mü'mîn'in güvendiği dostu; -Allah daima onu muvaffak kılsın-, güzide emir dedem Üsâme'nin yanında, bir heyetin huzurunda baştan sona okudum. Sonra kendisinden, bu kitaptan alıntılarda bulunmama müsaade ettiğini gösteren bir belge vermesini istedim. O da bu dileğimi yerine getirdi ve kendi asil elleriyle bu belgeyi yazdı. Bu, 610 senesi Safer* ayının on üçünde, Perşembe günü vaki oldu.

"Bu, aslına uygundur ve dedesi Murhef İbn Üsâme İbn Munkız tarafından yazılmıştır, hamd ve dua ile."

* Arabî ayların ikincisi.

03.08.2000

P.terc / otogr

~~AS~~

2 t'l'ye alındı.

Hurur/değışz hala...

Aynı gün okunmaya başlandı.

(69) (73)

BORDO SİYAH KLASİK YAYINLAR

Donkist GÜNCEL YAYINLAR

Aramis Yayın Ajansı

TREND YAYIN BASIM DAĞITIM REKLAM ORGANİZASYON SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ. KURULUŞUDUR

Yayın Grafik & Satış Pazarlama: Caferağa Mah. Mühürdar Cd. No:60/5 Posta Kodu 34710 Kadıköy/İst.-TR

Tel: (0216) 348 98 03 Pbx Fax: 349 93 45 E-mail: info@bordosiyah.com.tr Web: www.bordosiyah.com.tr On-line alışveriş

Matbaa: Merkez Efendi Mah. Davutpaşa Cd. İpek İş Mrk. No: 6/3, 7-9-10-11 Tel: (0212) 674 92 53 Pbx Fax: 674 92 63 Topkapı/İst.-TR

Lojistik: Merkez Efendi Mah. Davutpaşa Cd. Emintaş Davutpaşa Sanayi Sitesi No:103/532 Topkapı/İst.-TR

Kuşkusuz, Haçlıların doğuda ne aradıklarını ve doğunun Haçlılara nasıl baktığını merak edenler bu kitabı beğenecekler.

Haçlı savaşları sırasında Kahire, Musul, Şam üçgeninde olup bitenlere birinci elden ışık tutan bu kitap, Prens Üsâme İbn Munkız'ın anılarından oluşuyor. Daha önce Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Rusça ve İspanyolca'ya çevrilen kitabın tam metnini **Arapça** aslından sunuyoruz. Uzun bir dönem boyunca Salahaddin Eyyubi'nin danışmanlığını da yapmış olan İbn Munkız'ın maceraları sadece Haçlı savaşlarını değil, Selçuklular dönemini ve bölgede egemen olan hanedanların iç hesaplaşmalarını da bir ölçüde aydınlatıyor. Bu yönüyle eser, Mayıs 2005'te ülkemizde **Cennetin Krallığı** (Kingdom of Heaven) adıyla gösterime giren filmin senaristi William Monahan'a esin kaynağı oluşturan Amin Maalouf'un **Arapların Gözüyle Haçlı Seferleri** (Les croisades vues par les Arabes) adlı kitabının ana alıntı ve esin kaynağı olması açısından günceldir.

ŞEYZER EMİRİ ÜSÂME İBN MUNKIZ HAÇLILARA KARŞI
1188'de ölen Emir İbn Munkız'ın Haçlılara karşı yürüttüğü mücadelenin gerçek öyküsü...

